

BIBLIOTECA C. C. P. M. R.
5 27555

REVOLUTIUNEA ROMANA

DIN

ANULU 1848 - MUSATOIUL

de

ALESSANDRU PELIMON

Inv. 167602/65

10119/67

BUCURESCI

Typ. TH. MICHAIESCU SI VAIDESCU, STRADA STIRBEY-VODA Nr. 11

1868

BD 203151

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII

11213485

COTA

11 213485

MUSEUM - 1848

Câte esemplare nu vor purta subsemnătura mea
le voi considera ca contra-făcute.

A. Pelinoș

B.C.U. Bucuresti

C20046488

BUCUREȘTI

BIBLIOTECA C.C. P.M.R.

~~II 27555~~

REVOLUȚIUNEA ROMÂNĂ

DIN

ANUL 1848 - MUȘATOIUL

Plaiul și comuna Novaci

Trecând cine-va mărețele maluri ale Oltețului, d'a merge la Tîrgu-Jiului, nu pôte rămânea nemișcat de câte i se represintă dinaintea ochilor, ș'a nu se simți aprins de entusiasm, întêlnind pretutindenî urmele eroilor Mircea, Michai Bravul și Matei Basarabă... Se lasă aci spre drépta monastirea Polovra-cii, renumită pentru pozițiunea ei, dinaintea a doi munți scarpoși, cu peștera cea însemnată: Polovra-cii—; de unde Oltețul ese spre a merge să adape câmpiile Olteniei, cu pădurile seculare ale Ciuturóei, saũ ale monastirei Călușul, fundată de Clucerul Radu Buzescu, și de frate-seu Spătarul Preda, ilustri căpitani cari aũ însoțit pe Michai în campania din Transilvania!.. Oltețul dar curge din gura a doi munți a căroră înfățișare e gigantescă; forméđă albia sa p'ntre dealuri și câmpii acoperite cu păduri, trece p'alătura cu multe orășele și comune; salută de departe Brâncovenii: locul nasceri lui Matei Aga devenit Domnũ, și merge a 'și amesteca apele sale cu a le Oltului, mai sus ce-va de Caracal.

Maĩ departe de acesta vine Jiul, isvorênd din ni-

sce stânci de peste hotarul țerei; duce cursul său cotind prin Carpați, formedă poiani frumoase și cascade pitoresci, trece pe lângă schitul Lainicilor, incongiură cu multe grații uă parte a orașului Tîrgu-Jiului, revărsându-se împregiurul a mai multe insule verđinde cu anini și cu uă plăcută érbă de pășune; el oglindesce în undele sale cristaline dealuri și tîrguri renumite; lasă pe șesul țermurilor sale uă fericită fertilitate holdelor și grădinelor; se duce ca cum ar' uita la uă mică distanță pe Craiova, unde atinge antica monastire Bucovățul, care și e jumătate surpată de valurile sale, și merge a se arunca în Dunăre, la Pechetă, în dreptul Rachovei.

De la Polovraci dar, mai 'nainte d'a ajunge visitorul la tîrgulețul al căruia aspectă sémănă cu numele care 'l pórtă: Pițicu, — țiind mereu ochii pe trîmba munților care se redică și se légă ca un lanț, sau ca un pėrete de feră, înălțând vîrfuri pėnă la nuori, și înveliți mai tot-d'auna de cėță; cu nisce văi profunde și rîpóse, acoperiți cu imense păduri de făgetă și de brađi, și abea întrerupți ici, colo de cursul rîurilor, precum: Galbenul și Gilortul; privind despre Cernădia și Baia-de-fer, comune care sunt cu totul aședate la piciorile munților, se vede de uă-dată p'ntre culminile cele stâncóse de munți, la acea înălțime admirabile, nisce căsuțe construite din bārne de moliftă, atăt de mititele părăndu-se din depărtare, precum ar' fi nisce jucării de copii, în cât abia le póte distinge ochiul pe d'asupra rîpelor de la Baia, de unde curge rîulețul Galbenul. Acolo dar pe acea

înălțime unde se vedă căsuțele, este renumitul și admirabilul munte Mușatoiu, situat la uă culme înde-
stul de mărétă, dar earăși înde-
stul de aprópe, pentru
ca visitorul să pótě, de pe înălțimea lui, contâm-
pla câmpiile fertile și pompósele plaiurı din Gorji.

Puțin mai 'nainte de comuna Cernădia, și de tot în
faça Pițicului, se redică uă comună însemnată, numi-
tă Novacii. Acésta prin populația ei numerósă, și
aspectul ce și 'l represintă la piciorul unui munte
rîposu, se pare ca cum ar' fi centrul plaiului cu ast
nume.

D'asupra sa se desfășură, cu uă formă mai mult
de cât colosală, plaiul care se termină la înălțime
cu vârful unui munte numit Cornișul, cel ce se pare
a fi cu totul vârît în ceru. Mai sus de acolo, și mai
înlauntru Carpaților, este dărit de departe un vârful
de uă formă conică; și care, întocmai ca uă deitate
carpatină, acoperită de cétă și de néoa eternă lângă
dînsul, dispută, în înălțime, cu Parengul, care vine
în faça sa, ș'a le căruia stânci și vârfuli sunt vedu-
te din Tîrgu-Jiului; cel ce cu tot dreptul cuvîntu
s'ar' dice a fi patriarchul munților acestui districtu.

Locuitorii din Novaci, uă mare parte se numescu
Ungurenii, sau Mocani. Ei diferă óre cum în costu-
me și obiceiuri de restul populației.

Femeia Ungurécă pórtă pe capu un fel de tur-
banu albú umflat mai mult de uă parte și de cealaltă
turtit, se légă pe sub bărbie, peste acesta, earăși
cu uă legătură albă, care îi arată capul de uă mă-
rime desproporționată. Restul îmbrăcăminteii sale e

cojocul, peptarul tot asemeni din pei de óie, fota, cióreci si opincile, încălțată fiind precum sunt bǎrbații. Bǎrbații este cu uă căciulă ca cum ar' pune pe capă uă óie întrégă, cu lina lățósă pe din afară, și tot asemeni, precum arătarămũ despre femeii, cu cojocũ, încinși cu un chimirũ de pele, latũ, peste miđlocũ, cămașa lăsată afară pěnă d'asupra genunchiului, cu piciórele înfășurate cu obiele albe gróse de lina în opincă.

Este óre care analogie între portul acestor ómenii cu caracterul lor ceva cam sêlbatecũ și astuțiosũ. Eii sunt dedați la păstoritul oilor ș'al vitelor și la comerțul de lina și de brânzeturi. Eii mai rar se încuscredă cu restul populații; și cu tóte că și uni și alți sunt Români, relația ce o aũ între dînși e numai cât privesce afacerile de comerciũ.

Costumul Românilor din ȃisele comune, constă: femeia avënd pe cap uă mǎramă albă țesută de inũ, saũ cânipă, pe la căpătîie vǎrgată cu burangieũ; o pórtă aședată d'asupra unui concieũ țuguiatũ în vîrfũ, cât se póte mai bine pusă, ca căpătîile să remâie pe spate; un cojocelũ luerat de la tîrgul Cǎrbunescilor, saũ de Tîrgu-Jiului, cu flori colorate de mătase pe la mǎrgini; cu uă catrința, saũ uă fustă învóltă roșie, saũ civită, care se înfoiađă împregiuru-ĩ; și cu piciorul desculțũ, spǎlat în undele Gilortului, saũ cu nisce pantofi cu ciorapi gróși; și cu furca în brîũ înfiptă, ea merge pe poiana verde, prin liveđile de pruni, torcënd caerul de lina albă, spre a face soțului și copiilor îmbrăcăminte; saũ ducënd pe crește-

tul capului vadra plină cu apă, așezată pe un colac format dintr'un șervet, viind de la isvoru spre casă. Astfel ea apare plină de grații și sveltă, și nu lasă nici uă ocașiune d'a se arăta bărbată în menagiul casei și la lucru câmpului, prășind porumbul alătura cu bărbatul ei, saū cultivând cânipa și inul, în grădina de lângă casă.

Bărbatul, — numit de femeia omul ei, pörtă uă căciulă mititică în creștetul capului, și mai adese ori pușă cam pe uă parte, cămașa cu mânici largi, cusută cu altițe, și cu gulerul fôrte îngust, cióreci de uă dimie albă ce îi pörtă pré jos cađuți, lăsându-ı desvălite tóte părțile mai jos de miđlocu, în cât se pare că-ı ar sta să cadă în tot momentul, și avënd uă curea îngustă pe d'asupra brnișorului; cu un cojocel de óie scurticel la peptu, încins fiind numai cu un brîulețu, saū cu un chimirașu, și încălțat saū cu opinci, saū cu nisce cisme gróse. El are în espresiunea chipului seū multă vigóre, și ochi lui sunt înflăcărați. Cea mai mare parte din locuitori sunt vînători și facu comeriul cu scânduri și cu pescuitul păstrăvilor. Ei sunt bravi și robusti, înfruntă la ori ce moment mórtea, sunt prea cuteđători, fôrte aprinși, și una din plăcerile lor este când póte a da peptu cu ursul, fiind armat numai de un toporașu, saū de uă măciucă scósă dintr'uă rădăcină de tufanu.

Vede cineva în comuna Novaciı, ce este formată din douē linii principale de locuințe, trăind aci la un loc Ungureniı și Româniı; dintre care cei d'ânti se bucură de reputația de averi însemnate din speculile ce le facu cu păstoritul vitelor, ear cei d'al doilea, se mân-

drescū că la 1848 fură ei cei d'ântii cari respunsēră la apelul ce le făcuse renumitul Magherul, în tabăra de la Caracal și la Troian, lângă Râmnicu.

Pe lângă acele pozițiuni romantice, acolo este vâdul de trecătoare vitelor și a oilor în munți precum și în Transilvania, ducend pe nisce drumulețe și pe poteci în susul plaiului muntos. Se arată uă sumă de lucruri importante pe cursul apei Gilortului, care curge prin mișlocul astei comune, precum mori, jógăre de tăiat scânduri și tot felul de lucruri. Dar ceea ce e mai principale, véra găsesce cineva tot felul de fisionimii și fel de fel de costume, în care s'amestecă și chiar moda francesă, a atâtor peregrini de prin orașe: femei și bărbați cari visitédă munții; și unii debili suferinđi, cari rămân câte-va zile la piciorul plaiului, pênă să se gătescă de suire, spre a merge să petrecă luna lui Iulie și jumătatea lui August, pe acel frumos munte Mușatoiu, a le căruia locuințe se vedū, de pe drumul dintre Polovraci și tîrgulețul Pițicu, care e aprópe una cu Novaci.

Pe acest munte, doi bărbați însemnați, unul generalul Tel și altul Maiorul Pleșoianul, cei dântii cari luară parte activă: (unul cu batalionul ce comanda, ca Maior, și cela-l-alt cu róta ce comanda, ca căpitan,) în mișcarea și redicarea stindardului revoluțiunei în 1848, la punctul Islaz, șelt; venind și petrecend ei în acest munte, sunt acum vre uă dece ani, făcū încă pe păstorii a vorbi adese ori de dînșii, și i provoca, între istoriile cu care se ocupă ei ședend pe lângă foc, a nara împregiurări și

fapte din acel an; aflându-se chiar dintre dânși unii cari au servit în cadrele ostirei, sau între glótele neregulate de pandurî. Revoluțiunea fiind tot d'auna făcută de popul și pentru populu, ca faptă a sa, transmitem dar narațiunea ei istorică, în miđlocul populu păstorî și plugarî, în sînul Carpaților. . . Acésta dete nascere ideeî care conține istoriculă ce va urma.

Muntele Mușătoiul.

Uă serbătore însoțită de sunete de bucurie umple valea și tot plaiul, la ântîia suire a păstorilor cu vitele, cam pe la Înălțare, din comuna Novaciî. Ce mișcare se vede? ce chiote se rēdică din tóte părțile? Oamenii și vitele, oile și copii, cu toți par'că sērbătorescū điuva acēsta, și pēnă chiar și câini, custodî ai turmelor, daŭ semnalul, prin lătrătura lor.

Păstorii sunt înturnați cu oile de la marginea Dunării, saŭ de la bălți. Femeile și copii îi întâmpină cu multă plăcere, pentru că mai revēdū pe frații lor sănătoși și vitișórele de care se despărțiră de pe la jumătatea lui Septembre, anul trecut, când se scoborîră și plecară spre bălți. Fumul începe a se arăta de la tulpina vre unui copaciŭ căđut de vijeliî, unde copii păstorilor aprind focuri ca să se încălđescē. Cóstele și spinarea dealurilor sunt acoperite; caii și asiniî mergū înainte, ca uă avangardă cu clopote la gótŭ. Câini tot-d'auna pe lângă păstorî, nu lipsescŭ d'a șî face datoria-le, și se gudulescŭ pe lângă un băițelŭ ce'l vede cu codru în mâini

În mijlocul a sute și mii de mânzate, mai mulți samari încărcăți cu găleți și cu cazane, în care se mulgă oile și se închiagă laptele la stâni, forméđă un fel de centru, unde baciul, ca un general, dă ordine acestor trupe, și păstoreii, cu fluierul și cu cavatul la gură, mână oile ce mergă păscéndă érbă încă fragetă, după luatul zăpedilor.

Iernile aici sunt geróse și viscolóse. — Ninge formând mari troieni. Primăvéra cadă ploii continue, și mai de multe ori cu spicú de zăpadă. Vînturile sunt iuți și aspre; noptile sunt frigurose; ziua timpul variadá pré desú, aci s'arată sórele strălucind, și aci de nă dată un nuorú negurosú învelesce atmosfera.

Dar îndată ce luna lui Cereșarú a espiratú și intră a lui Cuptorú, timpul se restabilește. Uă plăcută căldură se simte ziua; călétorulú póte gusta plăcerea repausului la umbra molifților.

Păstorii cântând doine amoróse, vedú turma formându-se în grupe mari, făcénd oile adăpostú una alteia, ear mieii, deosebiți de mamele lorú, sărú cu sburdálnicie pre colnice și prin vâlcele.

În August timpul este restabilit de tot; putemú acéstă lună a o numi véra munților.—

Ce este însă acea caravană de numeroși bărbați și femei vestmîntați cu costume de fantasie care ducú cu dînși uă suită numerosă, mergéndú toți călări pe nisce cai mici deprinși pe pétră și suie stáncele cele mai scarpóse și plaiurile cele repeđi? În fruntea acesteii întinse trupe se vede Ungurénulú

stând ghemuită pe cal, cu uă sarică lăţoasă, pe de desubt încojocit, şi cu căciula cea straordinare de mare, şi cu pèrul ce-va sburlit ce îi desproporţionedă capul; mergënd încet şi cu tact, duce după el, mai mulţi cai încărcaţi cu tot felul de bagage şi saci plini cu merinde, de pe la tîrguri.

Visitorii cei numeroşi, cari se dispun de a rămânea cel mult pentru Iulie şi jumătatea lui August în sînul munţilor, vină ântîi la Novaci, şi d'acolo, închiriind cai d'ai Ungurenilor, călări şi mu-niţiaţi cu de tôte cele de lipsă, începe a sui, cu chipul sus şi, plaiul şi munţii unul după altul, pênă la acel loc unde voră a se restabili pe lângă stâni. Uă mare parte din ei aŭ şi case închiriate pe Muşatoiu.

Tot urcând mai multe ore, în fatigă şi mereu asudând, trecënd în sus stâncile de nisce forme curiose, pe lângă care drumul se formedă în zigzaguri, şi oprindu-se adese ori sub crăcile cele enorme a le unui stejar bătrân, călătorii pună ochii pe un pisc, saŭ vîrf în formă conică, şi ar' dice că acolo se termină călătoria lor; fiind că mai sus de acolo e numai cerul cu care par'că e împreunat acel pisc de munte; dar ei când aŭ ajunsă acolo vedă un altul şi mai sus, şi mai înalt, şi cât s'ar sui de mult mereu se repetă vederea lor, acele culmini, care de care şi mai depărtate şi mai anevoiose de suit.

Ei sunt tăbărîţi la Florile-Albe: un loc deschis, a căruia poziţiune se asemănă pré mult cu numele ce'l pörtă. Parengul se pare de aci aŭa de a-

própe, ca cum ar' putea cine-va a întinde mâna spre a'l ajunge.

Pe uă poiană plăcută aci staū înșirate câte-va case construite de bârne: acestea sunt casarmele grănicerilor când se retrage cordonul tómna și primă-
véra, și se face numărătórea oilor, a le păstorilorū Ardeleni.

Un aerū curat se simte aci. Vîntul mișcă cu putere rămurile copacilorū din văile care mărginescū Florile-Albe. Mai în susū, spre drépta, este Cerbul și Cornișul, nisce vîrfuri de munți, pe după care drumul merge în linie curbă, ocolind pe cel din urmă, precum ar' ocoli cineva uă cetate fortificată. Din distanță în distanță se găsecū fontâni cu uă apă escelintă. Érba ce o calcă păstorii cu vitele lorū este móle și alunicósă, ca cum ar' fi unsă, ear coloritul cel verde și semănat de flori, care se vede pe acest tapetū, este cu totul încântătorū.

Mai 'nainte spre stînga, se lungesce uă vale pădurósă de făgetū cu un aspectū fórté selbatecū, care corespunde cu sînul muntelui celui mai înaltū. P'acolo fiind calea urșilor, când se scobórá ei tómna prin plaiū, un Român numit Oprea Ursul, ș'a aședat locuința tocmai în calea lor. El e cunoscut ca cel mai renumit vînătorū de urși, precum în Africa francesă era Iuliū Jerard ucidătorul de lei.

Peile ce el adună, a le urșilor uciși, se urcă la un însemnat numărū.

Precum Tudor Vladimirescu, essersânduși óstea cea de pandurī, una din cercările ce el făcea vînătorilor

cei mai distinși, era d'a lua ei cu glonțul un ou pus pe creștetul capului vre unui oștean, fără a'l atinge cât de puțin, tot asemeni și Oprea este sigur de fie ce glonțu eșit dintr'ua pușculiță ce o are, cu țeava și oțelele legate cu vre un curmeiș de ață, sau de teiș; coci altminteri pericolul nu se poate descrie cât poate fi de mare, în fața fearei îversunute cu care el se luptă, daca nu va fi bine lovită.

Oprea ochesce și dă focu când ursul este șese pași lângă el.

De multe ori întâlnește cineva pe Oprea eșind din vre una din acele văi la Florile-Albe, la Rânca, sau la Dalbanul, și suindu-se spre Păpușa, sau ocolind pe la Titvele, cotele cele acoperite cu jip și cu enuperi, cu vre un copil lângă el, fiind pușca la subțioare-i, mergend încet și puțin cam girbovit.

Ajunși visitatori noștri sub Cornișul-Mare și sub patele renumitei măguri a Păpușei, lângă care se dăresce zăcend néua eternă, acolo este aprópe terminul călătoriei ce ș'aun propus a face. Se deschide acolo uă vale profundă numită bărcu. Acéstă vale este acoperită de brași înalți și ici coea cu câte un sorb, acel arbore cu fructele ca uă glădărie de mărgéne; și în fundul ei curgend un riuletu limpede ca cristalul, ș'a le căruia ape se înmulțesc prin isvórele ce curg de prin maluri, lăsând uă dulce murmură pretutinden, ear cascadele ce se formedă arucându-se aceste ape peste petrele și peste bușteni arborilor căduți de vijeli, scot uă mugire de care resună stâncile și pădurea.

Nu găsesce cineva alte drumuri de a pătrunde în aceste adâncimi umbróse, de cât nisce potecuțe de piciorů, și pe unde calul cel deprinsů cu aseme-nea locuri, abia póte umbla cãlcând cu copita și spri-jininduse pe cea mai micã petricicã, și de multe ori stã ca cum ar' rêmânea spândurat în aerů. Câte un arbore smuls de puterea crivățului, cu rădăcinile drept în sus, și de uã lungime și grosime extremã, în cât póte coprinde uã parte din fundul vãii, serve-sce de punte, peste apele rîulețului, și pe care oile și ómenii în bunã voe potů trece.

Vede cineva din marginea bărcului, dincolo în partea opusã, jariștea (pãdurea cea doborîtã de ura-ganů) aĩ cãruia arburĩ uscați, sémená cu catartele unei flote înșiruite pe marginea mãrei.

Mai încóce sunt stânila și casele de locuit. — Acolo este romanticul și pitorescul munte Mușatoiu, unde mergů și se instalã visitatori nostri, și unde petrecuserã sus dișii militari din patru-đeci și opt...

Mușatoiu are forma unui amfiteatru: uã pantã care ușurel se scobórá pênã în pãdurea cea de molifți, saũ cetinã, care asemeni se numesce tot bãrců.

Pe acest costișů încãrcat cu atâtea lucruri ce le descriserãmů, în timpul cel îndulcit de cãldurile ve-rii, se adunã la un loců pãstorii și visitatorii, trãind prin locuințele lor, și împreunã petrecënd cu toți. Cãinii apãrã turmele de feara deprãdãtore ce vine în adîncul nopții; oile pasců prin bãrců și pe dea-luri; vaci, boi și cai staũ îngrupați pe poiãni; co-piĩ și cãinii se joců pe la stâne; pãstorii faců a re-

suna văile de cântecul tilincelor și al fluerului, și vizitatorii asemenea se preumblă în toate părțile bând zerul și trăind frugal. Nu lipsesce însă și aci aceea ce se face în capitală și prin orașe, adică a se face mici intrigi, a vorbi politică, a juca cărți ș'a se despuia unii pe alții în stos.

Lîngă femeia săteanului se preumblă dama cea cochetă; și limba francesă, limba universală a salónelor, se aude și aici. Politici de toate locurile și de toate ȕilele, cu câte un ȕiaru în mână, (cei mai mulți investiți cu câte un cojoc lung și reȕemându-se, ca păstorii, pe câte un ciomag) unii mulțiamiți și alți nemulțiamiți de starea lucrurilor, punu țera la cale, saũ predicu vijeliea ce are a se isca între deputați, în sesiunile unei viitoare camere, ș'elt...

Astfel este viața în timpul veri pe muntele Mușătoiu! — acestea sunt florile găsite și culese în câmpii și munții patriei noastre! . . .

Am ȕis în căsuțele acestea și în cercurile vizitatorilor, se petrecu galanterii, spirit cheltuit de vorbe și câte și mai câte; la stâne însă se aude cîntarea fluerului, a vre unui păstorel care șede dinaintea focului unde baciul, saũ femeile, curăță gălețile în care se aduce laptele și îl închiagă.

Boiării, ca să ȕicem așa, petrecu în felul cum sunt deprinși; păstorii se bucură de un trai simplu, de repaos după lucru, și se adăpostesc la stâne, de asprimile timpului.

Dar ceea ce le dă mai mult de vorbă, și ceea ce îi preocupă adeseori, e câte uă istorioră amoró-

să a vre-unei fete frumoase cu vre un flăcău june, pe care ea îl iubese.

Acésta nu lipsese pretutindenă și între toate clasele.

Însă să ne oprimă la stână, să observămă a-cele amoruri inocente ale junilor, pe care uă moralitate tradițională și religiósă 'i ține în ordine.

Ei privescū acésta cu uă sântă datorie, și de care credū că nu se potū abate, fără a remânea nepedepsiți.

Ei vorbescū între dînși, șoptind unul altuia, și descoperind prin căutătura ochilor, pasiunile de care sunt înflăcărați.

Unii junii sunt geloși că de peste munți, de peste hotaru, a venit un june Poiănarū; de la satul Poiana june instruită care cere a lua în căsătorie pe Maria cea deștéptă și prea frumoasă: Maria, unca fiică și nepótă a lui Pétru, ce e asemeni înavuțită în oi și în cai ca și junele Poiănaru care o cere.

Maria nu s'a putut pronunța într'acésta mai înainte de a veni tatăl ei ce trăesce retras, ca un sihastru, la monastirea Lainicilor.

Ea a rămas mică fără mamă, și fratele mamei ei, Pétru, a crescut-o la casa sa și a adoptat-o de fiica sa, ne-avënd el alți fii.

Tata Marii a fost unul dintre pompieri scăpați răniți în lupta din Dealul-Spiri, la 1848. El se numea Constantin.

Nefericit omul că ș'a perdut soția pe care a iubit-o ca viața, însurat îndată în urma aceluși eveni-

mentu, a fost încredințat pe copilul lui, cumnatului său, și el s'a retras la monastire, spre a găsi acolo consolarea durerei sale.

Fiind că părinți pompierului erau originari de la Tîrgu-Jiului, de aceea și el în urmă, a venit ca să locuiască tot în acele părți..

Maria, fiica sa, tot-d'auna recunoscendu' de tată, voia ca numai atunci să se decidă căsătoria ei, cu sus ȃisul june de la Poiana, când tătâne-său se va afla de față; fiind că ȃiceau cu credință junii și bătrânii: că bine-cuvîntarea părinților întărește casele fiilor.

Acest june Transilvan, viind din comuna Poiana, locul nasceri sale, d'a plăti la Novaci, în numele tătâne-său, arenda pentru munții Largele, care munți sunt tocmai la hotarul țerei, — proprietarului de la care el îi ținea; aci el vede pe juna Maria, nepotă a unui dintre locuitori cei mai avuți cum ȃiserămă, din plaiul acesta, și începu a proiecta d'a o cere în căsătorie. El căută mai ântîi d'a complăce tinerei Românce care era de 19 ani, care pe lîngă uă talie mlădiósă și sveltă, ochii căprui și amoroși, avea meritul că scie a citi ș'a scrie, prima calitate a unei femeii menagere.

Junele Poiănară, născut și trăit într'un stată unde instrucția publică e de ântîia datorie a guvernului, sciu a prețui aceste merite ce doria prea mult a le găsi în Românce frumósă, consórtea sa.

El era bine instruit; trecuse clasele gimnasiale la Sibiiu, absolvise bacalaureatul într'un colegiă din Viena și în urmă se apucase de meseria părintelui său, adică comerțul cu vitele.

Viind dar la Novaci, și de și arătându-se sub jocelul de ôie cel înfrumusețat cu mătăsuri în tot felul de flori; brună, robustă, frumosă cu ochii mari, cu mustața mititică abia însemnându-se pe buse-î; sub căciula cea de hârșie și învestmîntat curat românesc, cu îmbrăcămînți albe de lînă, frumos fasonate și cu înflorituri de găitană negru p'împregiuru-le; un bărbat dotat cu sciințe, era cu neputință ca cunoscința sa să nu fie căutată de toți cei ce se afla acolo; și tot uă dată a fi priimită cu multă bucurie propunerea ce el făcuse locuitorului sus ȕis, d'aî acorda mîna nepôtei sale care 'i-a cerut-o în căsătorie.

Vorbind despre politica țerei sale în raportă cu imperiul Austrii, el ȕicea: că împeratului i s'a arătat semne rele cu mórtea fratelui seŭ Massimilian la Mecsicŭ și altele, din ȕiua când a aderat Ungurilor la tóte pretențiunile lorŭ. . .

Eată ce scria junele Ardelean unui colegŭ al seŭ de gimnasiŭ, și care acum se află la Brăila, ocupându-se în comerciŭ.

El îi descrise mai ântîi proiectul seŭ de căsătorie cu fidea unui bravŭ pompierŭ, ce a fost crescută la unchiul ei cel ce o și dota.

Lăudă prea mult. calitățile junei sale împețite, de virtuți, grație, tinerețe și ce e mai presus uă bună menageră. Estragemŭ din acéstă corespondență, partea ce ne interesă, în care el făcea mensiuni despre muntele Mușatoiul, de care ne vomŭ ocupa.

Eată ce coprindea letera sa:

„Viind la Novaci pentru afaceri, am găsit acolo

multe familii ce pleca cu mari pregătiri, d'a merge să petrecă luna lui Iulie în munți. După ce făcui cunoscință cu dînsele, ca cu nisce Români ómenî bunî, îmi dîseră să î însoțesc.

„Mî-a trebuit atâta numai, și eũ fuseiũ gata, mai cu sémă că unchiul Marii este unul din arendași munților.

„Câtă fericire simțiũ ca să mă aflu lângă Maria!
„Plecarãmũ dar ca uã caravanã de agiũ când mergũ la Ierusalim.

„Urcarãmũ pe la Florile Albe, drept în sus de la Novaci, și meraserãmũ mai mult de uã jumãtate ñi cãlãri.

„Calea îmi era prea bine cunoscutã, cõci p'a-colo este și trecetórea spre Ardealũ.

„Muntele în care ne oprirãmũ se numesce Mușãtoiul: este un locũ prea frumosũ acoperit cu pãduri de cetinã și cu nisce înãlțimi fórte rãdicate de petró, cu isvóre reci, și cu rîulețe prin fundul vãilor.

„La acea înãlțime de câte-va sute picioré din fața mării, el se aflã închis între alți munți pitoresci cu pãduri și cu stãne: despre stãnga este Cornișul Mare, spre drepta Cornișul-Micu. Culmea sa e de formã ovalã, avënd din locũ înlocũ câte-va momãi de petró. În centrul costișului seũ verde de uã erbã minunatã, cu flori și cu fragi, se gãsescũ aședate în rãnd casele și stãnele locale. Dinainte-ĩ molifți formeadã un aspectũ prea plăcut, și cum sunt ei aședãți, sémãnã cu un templu. Pe d'asupra pãdurei, departe prin gura rîpelor despre Baia-de ferũ, se vede plaiul cu liveđi și arã-

turii a lecomunelor, cât și drumul cel mare al țării, care duce către Tîrgu-Jiului. Spre dreapta se vede mai cu sémă munții cei scarpoși și foarte înalți, pe lîngă care curge Oltețul.

„În timpul verei, pe toți acesti munți se află ne-numerate turme a le ciobanilor nostri.

„România este mănósă pretutindenea, în munți ca și în câmpie. Providența a bine cuvîntat acest pămînt.

„În Mușatoiu se află peste uă mie cincî sute de oi la patru stâne care sunt aședate p'în deosebite puncturi.

„Hrana aci e cea obicînuită a populului Român: lapte, brînză, mămăligă și bemă apă de prin isvóre.

„În munte este mai tot-d'auna frigă, și cei mai mulți petrecă în mijlocul verei cu focul la sobă.

„Casele, făcute înadins pentru visitatori din timpul verei, sunt construite mititeluțe din copaci întregi de brađi, și pe la încheiătura bърnelor se află îndopate cu mușchiu, și învalitorea loră este de șiță.

„Pe dinaintea caselor sunt brađi mari cărora mai de multe ori, séra, le dămă focă, care înfăcișadă uă prea frumósă privire de iluminatiune.

„Brađi bătrâni de un secul și mai mult sunt jucăria omului, arđendu-ă.

„Îndată ce se simte ce-va mai mult frigă, facemă focă mare din copaci întregi, și noi toți, boiari și săteni, ne grămădimă p'împregiuru-ă, spuind la basne și istorii.

„Obiceiul d'a se aduna visitatoriă véra în Mu-

șătoiul, — uniî căutându-și sănătatea, alți simplu și curat pentru petrecere, s'a luat de câți-va ani de când veniră (sunt de cece ani aprópe) doi bărbați renumiți ai revoluțiunei de la patru-deci și optu, cei ce ședură într'ua stână.

„Tot din acel timpŭ un proprietarŭ de pe Gilortŭ veni, fiind că sănătatea sa fusese atacată; el înfipse ântîi aici parul de a-și construi casă, care apoi l'a mai imitat și alții.

„Mușătoiul acum a ajuns curat un bêlciŭ;—fel de fel de ómenî de tóte clasele și de tóte etățile se găsescŭ véra reuniți acolo.

„Cât despre folosul ce l' află cineva ședënd aici pe munți, când țera acésta va fi organizată și cultivată, avënd căi de comunicațiune, și va garanta călătoriei tóte înlesnirile, și miđlóce visitorului despre cele necesare ale vieții, ca în Germania și 'n tóte statele civilisate, nici c'ar mai avea nevoie Româniî d'a merge să se ruine prin alte staturî, cheltuind pe la băile d'acolo.

„Astfel se petrece véra în munte, și mai ales la Mușătoiul și la Titvele, care sunt învecinați unu de altul, și care ș'aŭ câștigat un renume prin pozițiunea lor locale și avantagele peisagelor, privite de pe înălțimile lor.

„Ș'afară d'acésta să nu uitămŭ că munții aŭ fost locul de apărare pentru Româniî în timpi cei mai grei. — În munți aŭ trăit și s'aŭ luptat strămoși nostri. — Muntele a fost vatra libertății românilor; numai in munți elementul Român a găsit refugiu în

timpî invasiunilor barbarilor.—La anul 1848, Liberta-
tea proclamată cu atâta solemnitate de națiune, ar' fi
trebuit din munți să întinđe aripile ei puternice peste
toți Români, și inemicii să tremure de presința ei. —
Să învățăm dar a cunósce ș'a iubi aceste locuri— Ter-
mopilele Românilor sub Radu Negru, sub Mircea și
sub Michai Bravul.

„La munte dar vomă împărtăși cu frați nostri
simțirea, păsurile și bucuriile nóstre! În munți pă-
rinți nostri ș'aă aședat altarul lor de închinăciune,
și istoria patrii acolo s'a fost conservat. — Din munți!
din munți vomă bucina libertatea compatrioților nos-
tri, și vomă face a răsuna viitorul, de care să căutămă
să ne facemă demni de a ne bucura de dînsul!

III

MARIA

Trei zile trecuseră după sărbătorea Sântu Ilie, 20 Iulie, și mulți Ungureni se întorceau de la târgul de la Polovraci: renumit târg unde se desfacă mari cantități de lînuri și altele.

În acea zi ploa cu torente mari. De dimineță se iviseră nisece nuori foarte negri despre munți Lotrului, care în curând se prefăcură în cățățimi spaimântătoare de apă. Bărcul urla că s'auția uă jumătate postă în depărtare. Apele veniau turburi tărând în cursul lor copacii desrădăcinați și bolovanii mari de pêtre.

Atmosfera era așa de întunecată, în câtău toți munții din pregiur se făcuseră neveduți; și numai fulgerul, de uă frumusețe admirabilă, desfăcea întunericul, luminând din când în când firmamentul, prin nisece trăsături de foc, care mergeau șerpuiind pe orizonte; și după care apoi tunetul, isbind în stânci și în codri, făcea a înfiora totă suflarea prin nemărginita sa detunare.

După încetarea plóiei, două pe-cer-arcuri (curcubeuri) lega munții din fața Mușătoiului, prin luminile sale colorate de cel mai viú colorú, ca un fenomen

trimis de Dumneșu ómenilor de a se cunósce suprema lui putere.

Ivirea eucubeului pe munți e de uă nedescrisă frumusețe și admirațiune, la care ochii muritorului rămân uimiți.

La stâna despre laturea stângă, în care au petrecut mai înainte bărbații sus menționați, se grămădiră uă grupă de bărbați și femei pe pragul ușei d'a privi acel mărețu fenomen; ear un bătrân, ȃcându-ı ast-fel pentru că capul său era mai de tot albitu, ș'a căruia prezență fusese aici așteptată, le esplica arătându-le cu degetul ce însemna acésta, după credința populului.

Eı intrară în lăuntru, și se aședară care pe parturi ce se afla pe lıngă pereți stânei, din nisce blăni gróse, care lıngă focu, puinduse pe nisce scăunele mici formate din trunchiuri de bradü despintecate și puse în jos cu crăcile, și care pe câte un sacü cu făină, să asculte cu mare plăcere istoria revoluțiunii, în care numitul, cel ce le nara acésta istorie, luase parte, de la început și pēnă la suprimarea ei.

Visita cu care i a fost onorat acei ómeni, ȃcece ani îndērēt, provocase păstorilor plăcerea d'a întreba într'una pe pompierulü aci între dınșii, de tóte cum merșeră și ce s'a petrecut atuncı.

El privind mereü, pe ușa stânei ce era deschisă, culórele cele vii și mărețe, ca și acele ale patriei, saü ale stindardelor din acel anü, ȃcea: — Întocmai ca aceste fețe era stégulü ce noi îl apăramü! — Întocmai ca acestea fılfiia d'asupra nóstră

când ne băturăm în Dealul-Spiri unde eă fuseiă de mórte rãnit, și numai ca prin minune scãpaiă de nu fuseiă strivit și cãlcat de rótele tunurilor pãgãnilor care ne asaltase și ne copleșise cu numérul lor peste mãsura nepotrivit cu al nostru. — Tot așa de frumos și strãlucind, ca curcubeul acesta pe ceră, era stégul sub care amă jurat de a ține cu credință pênã la uă picãturã de sãnge! — Tot așa filfîia pe đidurile mitropolii din Bucuresci și din Tîrgovisce, în điuã când biatã mamã-mea, ah! Dumneđeă sã î odichnescă sufletul și fiei țerãna ușóre! muri, lovitã de glonț, tot în Dealul-Spiri, în fața casarmei, unde se mãcelãreaă Crestiniă cu Turciă!... Tot așa de frumos și strãlucitoră fusese stégul care filfîia pe monastirea lui Michai-Vodã, care îndatã se preschimbã într'unul negru, precum este nuorul care întunecã muntele, când aduserã pe rãniți acolo, dintre care unii muriaă în agonie și suferință; acolo mẽ puserã și pe mine între ei spre cãutare. — Tot așa de frumos și strãlucitoră era stégul ce filfîia pe monastirea de la Troian de lîngã Rõmnică, unde țera întrégã trimisese pe fii ei, ca sã spele rușinea ce i se adusese prin cãlcarea strãinã pe pãmânturile ei. Acolo, dupã puține đile de zãcere în spitalul militară din Michai-Vodã, din care plecaiă în urmã, veniă cređend cã de sigur ne vomă bate, cã de sigur vomă fi învingetóri, și de sigur voiă resbuna mórtea mamei mele ș'a fraților!... Dar o durere! făcurã strãini ce făcurã, cã noi ne am risipit fãrã a da uă puscã mãcar!.. Tot așa de strãlucitor și mãreț, precum este

curcubeul care'l vedeți, filfîia stégulă Românescă, cândă făcură Ungurii mare greșelă, de trimiseră pe Hatvani, cu oștirea în munți Abrudului, de a coprinde pe munteni prin înșelăciune. Hatvani a plătit prea scump acéstă cutesare. Peste deuce mii juni, flórea óstei Maghiare, 'și găsi acolo mormîntarea, și generalul ei fugi scăpând cu câți-va ómeni numai. Ast-felú este și va fi tot-d'auna și căderea unor populi din neînțelegera și setea lorú de conchistă. . .

Am fost acolo, am luat parte și în acea bătălie!..

Aci Ionel Poiănarul, ce ședuse lîngă Maria și mereú o privise prin uă căutătură dulce de ochiú, și cu un suris prea tînerú, ascultând tot uă-dată cu mult interesú la cele ce spunea tata împețitei sale, se repeđi ca un nebun în brațele bătrînului acoperindu'l cu sărutări și strigând din tótă puterea: Dumneđeú să fie cu noi!.. Și junele începu a plânge, pentru că la Abrud a căđut un frate al seú mai mare ce fusese sub ascultarea lui Iancu ș'a lui Assente.

Bătrîni și junii ședënd împregiurul focului, ascultaú cu mare interes la cele ce veteranul le spunea.

Câte-va femei însă după ce se săturaseră d'a auđi un cimpoerú care cînta la stâna învecinată mai sus, se retraseră în chelarul (un fel de căsuță unde pun lucruri spre păstrare Mocanii) cel de lîngă stâna în care erau bărbații strânși, adică chiar acela unde ședuse, cu câți-va ani înděrét, Maiorul și căpitanul dinaintea revoluțiunii.

Femeile, Rosalia și Marica, făceaú sfatú cu femeia lui Pětru că ce fel să se facă nunta Marii cu

Ionel, adică după obiceiul locuitorilor Gorjeni, sau după cel ungurenesc: mirésa când va merge la biserică să fie purtată în caru ornat cu ramure de brađi și cu flori, tras de nisce boi aleși, însovită și însoțită de colăceri și tinere feciore, după obiceiul Românilor, sau călare pe un calu alb ca néoa munților, cu mirele și cu nănași lor lîngă dînși, și nuntașii purtând brađi și dând din pistole făcend vivatură cu uă ploscă mare plină cu vin, precum se obiceiuesce la ungurenă? Fie-care își da câte uă părere, și în cele din urmă rămase să întrebe despre acésta și pe moșu popa cel bătrănu de la mănăstirea din Cernădia; că ȕicea Marica că tata Marii era din locuitori Români, de și a ținut în căsnicie pe sora lui Pétru; dar Rosalia ținea ună că Maria va lua pe Poiănarul Ionel, care este néoșu ungureanu, și cată să-ı fie și nunta precum ıı este bărbatul ce ıı ia.

Plóea stănd în timpul acesta, tóte 'și reluară cursul lor. Sórele eșind de sub nuori încăldia cu uă deosebită putere munții, și bărcul cu brađi, ale căroră vėrfuri se d'auriau la rađele bine făcătoare ale luminei, resuna de mugirea vitelor ce se adăpostiseră, în timpul vijeliei și al plóiei, sub ramurele cetinelor.

Maria, frumoasă ca uă flóre crescută între munți, cu un ochi scinteind de bucurie, după ce îmbrățișase pe tata al ei, și de mulțiamire că a venit și l'a vėđut sănătosu, mersese să culégă un mănunchiu de merisoru înflorit, care cresce între enuperi, cu viorele care înflorescu aci tărđiú și cu micșunele selbatece ce se găsescu prin bărcu.

Fecióra preocupată ast-fel, nu înceta d'a forma în inima ei cele mai frumoșe iluziuni, cele mai dulci visuri ce e permis unei fiice de etatea ei, și mai ales în ajunul căsătorii sale.

Tînără și frumoșă, cu un përu îmbrăcat ce îi cădea legănându-se pe umeri, și pe care l da mereu la spate cu uă mână albă ca cașul, și privea mereu catrința cea vărgată și cusută cu arnicu, mergënd încet și cugetând.

Ea se părea a fi uă soră a fetei de împërat, care este adorată de păstorî în muntele Ciachlëul, sau ca un geniū al munților sub forma unei fecióre.

Tot seninul ce înfățișă lumina unui cerū limpedit de nuorî reflecta ochi ei mari și curați. Și ast-fel precum creșce un bradū tînëru d'asupra stâncei de pétră și se légănă de un ușoru vîntū, ast-fel se arăta ea suavă și sveltă legănându-și talia când mergea. Acea cęță care se ridică de prin văi când răsare sórele după plóie, înfățișă sprîncéna ei, órecum seriósă când încreția fruntea, arătând că ea este fiica unui ostașū Românū, de un sânge pur și de uă natură forte, ca a militarului neatinsū de viciū.

Ea câte uă dată se părea tristă. Se asemăna ca turturela ce cântă prin vâlcele. Sufletul ei era des-cris în fisiónomia sa interesantă, și nu avea alte cugetări ascunse în inima-î de cât acelea care se vedeau zugrăvite în facia-î. Astfel era fiica lui Constantin, de care vorbirăm mai sus.

Ea între altele avea multă simțire pentru ne-

fericiți. Ea văduse, la Rânca, pe uă tînără ca de două decî ani, femeia unui neguțiatoru din Tîrgu-Jiului, suferindă de peptu, ce venise pentru cură de zeru. Fusesse așa de debilă și așa de delicată, acea femeia, în cât tînăra româncă prinsese simpatie și interes de dînsa.

Maria admirase trăsăturile cele delicate ale junei femeii care cu tôte aceste tușea și lepăda sânge. Ger-menile morții progresase prea tare pentru acea ființă de orașu; și ca cum mórtea ar' căuta triumfu-î, o făcea frumósă, de a fi compătimită și iubită de cei cari o vedeau.

Acéstă tînără femeie ne mai putënd lupta cu viață, în nisce dîle de durere și de tortură, a încetat d'a mai trăi.

Maria se ocupase d'ai găti cele orânduite omului în asemenea casu, și ca pe uă femeie tînără și infortunată, mórta, o împodobi precum uă mamă îmbracă pe fie-sa când o scóte ântii în lume. Pênă a veni de la orașu soțul și rudele celei repodate, ea fusesse îngrijită de Maria. Aci se vedea două contrasturi, două naturi: mórtea și viața!.. Amëndouë ele june, se asemănau ca două surori ce plângea una pierderea celei lalte. Nefericita tînără era blondă și përul ei se asemăna cu aurul. Fața ei semăna ca cum ar' fi de ceară; ochi ei stinși și adormiți erau înghețați ca și tot corpul ei, și respirația ei de când murise era întelenită nefăcendu-î a'î sălta peptul. Maria îi împletise cosițile ei cele ca și d'aurite, o învelise într'ua pânză nua și o acoperise numai cu florî. — Oh!

Dumnezeule! Dumnezeule! pe mama mea tot ast-fel vor fi împodobit-o, care muri tînără, și se Maria plângînd, tînără și frumósă, după cum 'mî spun alții, coci eă n'am cunoscut-o. Tata rêmase singur, care a iubit-o mult, coci îndată după mórtea ei s'a și dus la monastire... Ast-fel pe când Maria se preumbla singur pe sub brađi d'a culege flori, pentru a le aduce la taică-seă, îi svîeni tîmplele de suvenirile mamei sale, aducîndu-și aminte de tînăra nefericită de la Rîncea, femeia neguțiătorului din Tîrgu-Jiului. Purtând în mână-i acel frumos buchet de merișor, selbatec, înflorit, de viorele și micșunele, și petrecîndu-se în mintea ei acele tablouri, la care ea fusese spectatóre, mergea încet suindu-se pe costișu, spre stână.

Iulia, uă jună damă, tocmai se găsia în pragul casei proprietarului de la Gilort, țiind un roman în mână-i.

Ea vîdînd pe juna româncuță fôrte preocupată de simplele dar nemărginite în avuție bucurii ale naturei, că venia din dăbravă neturburată, purtând florile atît de iubite de uă inimă inocentă ca a ei, se credea prea atinsă că în scôla cochetăriei și a romantismului, nu învățase a se face mai fericită de cât astă țărăncuță. Nici costumul ei fantastic, și care îl schimba în tôte ăilele, o făcea mai frumósă și mai plăcută, de cât aceea într'un portu simplu; nici tôte apele, pomadele și alifile cu care și ungea neîncetat obrasul, nu îi dase aceea seninătate a feței spălate cu apă curată din isvor, și nici vîlul care nu l arunca de pe ochi, spre a îi feri fația de lumina

sórelui și de adierea vântului, nu o făcea mai fragetă și mai strălucitoare, de cât a Româncei ce umblă mai mult cu picióarele desculțe și cu fația deschisă și lăsată în voia naturei. Și fără vre uă altă armă a cochetăriei, de cât purū amorul ei, ea se mărită după acela |care 'l iubesc; când cealaltă, căutând tot-d'a-una la nisce considerațiuni de avere și altele, s'a fost măritat fără plăcerea ei, după un bărbat ce nu 'l-a iubit și de care fusese nevoită a se despărți; și în cele din urmă tinđend la uă viață liberă și independintă, s'a vedut de uă dată dejucată, orbită, amăgită, și ca cum 'și perduse mintea iubind pe un óre cine, și cu care se făcuse de vorbă în *tótă* societatea, prin câte uă festă care a fost pățit-o, cu un jucătorū de cărți! . . Iulii 'i venia, cu *tóte* romanțele ce le citise și cu *tótă* instrucția și educația ce o avusese, a se duce d'a se proșterne la picióarele femeii simple, de la care să învețe cum trebuie să se facă fericită în viață . . .

La ușa stânei unde Maria voia să intre, Nicolae ciobanul o întempină cu două găleți pline cu cel mai dulce și unturosū lapte de oī, și pe urma lui mai viind și alți asemeni, de la tirla cea aședată din jos dinaintea bărcului. Acesta era semnul abondanței la care Maria urma a se gândi, luând pe Ionel în căsnicie: omū liberū, laboriosū și inteligentū. . . Intrând ea în lăuntru cu cuget d'a face bucurie tătene-seū și pețitorului ei, cu florile ce le-a fost cules pentru dînși, găsi pe bătrínul stând în picióare, cel ce narând, întinsese mâna dréptă pe capul cel blondū al unui băiă-

țelū, care asemeni sta în picioare lêngă focū, și cu vest-mîntul seū largū de sihastru ca uă mantă ducale, sub care băiățelul era acoperit, și cu acea fisionomie impo-santă, vorbind rarū și bine înțeles, semēna ca un pa-triarchū dând bine cuvîntare unui fiū al seū; acestea e-raū vorbele lui:

— Ōmenii din patru-đeci și optū nu mai sunt pentru điuă de ađi!.. Eī aū aruncat sēmānța, aū bătut semnalul desceptării; eī ș'aū făcut datoria, și apoi morū ca nisce ōmenī!... Alții se vor redica după eī: Alții la rîndul lor vor veni să'și facē datoria pentru patrie cu sinceritate, și așa mai încolo.

Bătrânii mergū înapoi; patimile ıi coprindū, su-fletul lor este vesteđitū; eī caută mai mult spre pămēntū gârbovi cum sunt, și cu sângele amorțit în eī! Eată viitorul!.. arătând pe copilū, vedeți'l?.. Băiățelul acesta când se va face mare, dacă va avea par-te să învețe și să scie, să crescē să se împuternicēscă și să fie luminatū, el să se ridice cu nuoile generații; cu un suflet june, cu instrucție, cu lumină, iubitor de dreptate, crescut spre a fi mare și folositorū, va culege ceia ce bătrânii aū semēnat!... Copilul dar este vii-torul! pregătiți-l pe el!.. creșteți-l! educați-l, învățați-l a cunósce binele, deprindeți-l în esemple frumo-se, deprindeți-l a sci ș'a iubi patria! deprindeți-l a iubi pe Dumneđeū ș'a respecta legile!... El este viitorul, este progresul, înflorirea, viața și virtutea!... Bătrânul este trecutul, căderea, pasiunile, mórtea!.. Pe copil dar formați-l, redicați-l, spre a forma și a redica el într'ua đī patria noastră!... Scolī dar întocmiți

pretudindenă, în toate unghiurile țerei, spre a instrui pe copilul. Eată mântuirea!... Eată libertatea și fericirea noastră!... Toți sătenii aplaudară scoțând un sunet de afirmare și de bucurie în cât s'auzi până la extremitatea locuințelor unde ședea proprietarul de pe Gilort, cel ce și el alergă auzind acea larmă și se amestecă între dânși.

Terminând Constantin, redică mâna d'asupra băiățelului trăgându-se un pas îndărăt, și după uă pauză se gătia a ședea și a re'ncepe continuarea istoriei revoluțiunei, la care se adaoase doi auditori mai mult proprietarul sus ȃisă și Oprea Ursul care venise cu băiățelul seă.

Maria apropiindu-se de uă parte și junele Ionel de alta, acele flori ce i se aduseră semănaă cu uă cunună pentru meritele sale militare din trecut, ear vorbele ei ca un imnă, saă ca uă musică ce îi deștepta dulci suvenire.

El vȃdȃnd pe ficia sa alătura atăt de strălucindă prin un zȃmbetă grațiosă și plină de afecțiune filială, o îmbrățișă și o bine cuvȃntă, precum și pe Ionel.

Spectaclu aci era sublimă de păstoră, plugară, vȃnătoră și proprietară. — Spectatoră stȃnd p'ȃn pregiurul seă, toți cu capetele descoperite și cu ore care venerațiune, privind pe tată și pe fică îmbrățișati, lăudară amorul acesta paternă, admirând o rară frumusețe în miȃlocul acestor munți. Constantin ȃnsă bătrȃnul plȃnse, repetȃnd de câte-va ori numele soȃii sale ce o perduse: O! Sora! Sora! tu ai fi fost de

mare lipsă în așa momentu pentru fiica ta!.. El repetă și pe acela al mamei sale, care a cădut în aceeași de durere de 13 Septembre.

Toți îl rugară de a spune ce s'a întemplat mamei sale pe care el o plângea.

El a răspuns: puțin, și vă voi spune!

Însă întorcându-se către junele ce îi venia în stân-ga și fiica sa cu ghirlanta de flori în drépta, și strân-gându-i pe amândoi în brațele sale, după ce aceștia îi sărutară mâinile și îi surîdău plini de amóre și de respectu, el duse earăși, plângend ca un copil:

Maria! Maria! tu semenî cu mama ta Sora... Oh! și mama mea!.. adăogă el suspinând.

Și cu aceste vorbe mișcând pe spectatori care din ce în ce se grămădiau prin sosirea ciobanilor de la tîrlă, se auđi ca uă eco; precum când vėduseră frumosul acela fenomenu între cer și ntre pămênt, — curcubeul; sau ca cum ar' fi repetat împreună cu vocea aceluia: Patria! România!.. dîcend cu toți:

— Maria! Maria, fiica pompierului de la anul 1848.

IV.

Patria reclamă concursul nostru.

Ca martură oculară al acestui eveniment, nu vom lipsi, descriind viața unui pompier, d'a arăta și óre-care amănunte, în interesul istoriei, asupra revoluțiunei aceluî an ce făcuse, ca într'ua singură suflare, să fie înțelegere de la marginea oceanului pînă dincolo de malurile Nistrului, între popoliî cari puseseră capetele cele încoronate precum și corónele lor, ca nisce bile pe palmă. . .

Maî mult saũ maî puțin, cu alte vorbe aceste erau expresiunile celuia care nara între păstorî—populului. . .

România asemenî a rãspuns la vocea universală.

Vom ũ vorbi dar maî ântei de România. — Să începem cu cel d'ântei Domn Român și să terminăm cu cel din urmă ales din sînul ei.

După revoluțiunea lui Vladimirescu fu numit la tronul țerei Grigore Ghica care și atrăsese amórea publică, prin actele lui de dreptate. El a domnit pînă la 1828 când se declară resbelũ între Rusia și Tur-

cia, și România fiind teatrul ocupațiunei străine, Domnitorul ei nu mai putea funcționa.

Regulamentul organic, lege fundamentală a organizațiunei țerei, elaborat de Români cari cunoscéu lipsele și nevoile țerei; și țiindu-se sémă de obiceiurile pământenilor, se complectă acéstă șartă după cele sus arătate, care fu promulgată de-odată cu suirea la tron a lui Alessandru Ghica, după încetarea ostilității între ambele puteri rivale. Domnirea lui A. Ghica, în timp de optă ani, fu numită uă eră de abondanță, de organizațiune și reforme pentru țera întrégă. În Moldova asemeni, surora României, se dește aceleși legi, sub domnirea lui Michai Sturđia.

Scolă și tot felul de instituțiuni ce doresce a avea uă națiune însetată d'a se redica la rangul celor civilizate, se organisă sub acești domnitori, și țera, atât în partea de dincolo de Milcov, cât și dincóce, nu era lipsită de óre care înflorire.

Însă pe lângă reforme bine făcétore și cultura ce prindea rădăcină într'uă țéră vergină ca acésta, nu puțin se strecură și veninul viciurilor statelor cu care ea se legase în contactu. — Regulamentul organic lingusea óre cum pe uă clasă a societății, și acésta într'adins, — care se părea redicându-se ca într'uă pădure nisce copaci mai mari ce înădușe desvolta-re a celor mici . . .

Din nisce titluri de uă recompensă națională pentru serviciile statului, acéstă clasă, ajutată de privilegiate acordate fórte tare de Regulament, formase uă óre-care aristocrație, prin care se ațîțase gelosia,

saŭ se dete pretestŭ unora d'a se plânge în contra altora . . . Pe lângă acésta și sclavia, urme triste de barbarismŭ și de durere era încã ca uã ruginã, saŭ uã cangrenã susținută prin lege, și care neapãrat cãta sã fie stersã de la un populŭ ce începuse a se cultiva. Despre sclavia, saŭ robii Țigani, umanitatea striga; lanțurile ei cãtau a fi rupte, fiind uã rușine și uã calamitate pentru România, a mai essista un ast-fel de regimŭ.

Și lupta partitelor asemeni era uã consecuență numai a legéi care despãrția societatea în douë. Dar ce este mai mult și mai durerosŭ lupta acésta da pretestŭ consulilor puterei protectrițe, care se numi astfel dupã încheierea paciŭ cu puterea Suzerana din resbelul ce avuseserã, a se amesteca în tóte afacerile din lãuntru. Îngerința consularã ajunsese uã altã opresiune; România și Domnitorul ei adese ori erau umiliți. — Nicî uã reformã de îmbunãtãțiri nu se mai putea face fãrã a fi supusã forfecãrei saŭ asprei censure a acelor consuli.

Adãogãmŭ încã și dorința de a domni care gãrgãunea p'în capetele celor mai mulți... acésta aduse stingere și dete locŭ unei și mai mari desmoralisãri, deselor mișcãri și turburãri . . .

Alessandru Ghica fu detronat pentru cã a înãbușit revolta ursitã la Brãila de strãini, și cu acésta a desplãcut unei puteri. — Nemulțiamitiŭ însã, saŭ cei ce ı invidia locul, pregãtiserã tãrãmul acesta.

Ghica însã fu adorat de Români la abdicarea

sa, pentru că de la dînsul datează multe lucruri bune în stat și pentru că el se arătase mare patriot . . .

Michai Sturđia însă mai domni și după căderea aceluia.

El pörtă și astăzi blamul, pentru că în timpul domniei lui a lăsat să fie Moldova inundată de Israiliți . . .

Bibescu fu ales prin vot general în locul lui Ghica. Bărbat dotat cu mari talente, promise în discursul care l ținut la suirea sa pe tron, că va face adevărata fericire a patriei; însă și el, constrîns pöte de împregiurările de atunci, înșufiat de a face mai mult voința străinului, comise marea și neertata greșală d'a suprima instrucția publică, puind uă tac-să, (mai ales în Téra Românescă care avea și mai mult nevoie de cultură) pentru elevii ce voiau a urma cursuri superioare de științe. Acesta tindea și mai mult la despărțirea în clase a societății: la öre-care fum de aristocrație.

Trecînd într'un rând pe la Brăila și visitînd acolo scolile, el rîspunse unui june student care îi ținuse un frumos discurs: Cine sunt părinții tei? — Săteni, Măria ta. — Să înveți, îi dișe Vodă, cât îți trebuie ca să te întorni la cörnele plugului. . .

Evenementul care s'gudui europa întregă în acel an, aduse și lui Bibescu uă aceeși sörta c'a lui Ghica. Și el a domnit numai șese ani. Datădă în cursul domniei sale, între altele, instituțiunea scölei militare de cadeți și instituțiunea pompierilor.

Anul însă când el cădu, veni precum vine u-

saŭ se dete pretestŭ unora d'a se plânge în contra altora . . . Pe lângă acésta și sclavia, urme triste de barbarismŭ și de durere era încă ca uă rugină, saŭ uă cangrenă susținută prin lege, și care neapărat căta să fie stérsă de la un populŭ ce începuse a se cultiva. Despre sclavia, saŭ robii Țigani, umanitatea striga; lanțurile ei cătaŭ a fi rupte, fiind uă rușine și uă calamitate pentru România, a mai essista un ast-fel de regimŭ.

Și lupta partitelor asemeni era uă consecuență numai a legéi care despărția societatea în doué. Dar ce este mai mult și mai durerosŭ lupta acésta da pretestŭ consulilor puterei protectrițe, care se numi astfel după încheierea păcii cu puterea Suzerană din resbelul ce avuseseră, a se amesteca în tóte afacerile din lăuntru. Îngerința consulară ajunsese uă altă opresiune; România și Domnitorul ei adese ori erau umiliți. — Nicî uă reformă de îmbunătățiri nu se mai putea face fără a fi supusă forfecărei saŭ asprei censure a acelor consuli.

Adăogămŭ încă și dorința de a domni care gâr-găunea p'în capetele celor mai mulți... acésta aduse stingere și dete locŭ unei și mai mari desmoralisări, deselor mișcări și turburări . . .

Alessandru Ghica fu detronat pentru că a înă-bușit revolta ursită la Brăila de străini, și cu acésta a desplăcut unei puteri. — Nemulțiamiții însă, saŭ cei ce ı invidia locul, pregătiseră tērēmul acesta.

Ghica însă fu adorat de Români la abdicarea

sa, pentru că de la dînsul datează multe lucruri bune în stat și pentru că el se arătase mare patriot . . .

Michai Sturđia însă mai domni și după căderea aceluia.

El pörtă și astăzi blamul, pentru că în timpul domniei lui a lăsat să fie Moldova inundată de Israiliți . . .

Bibescu fu ales prin vot general în locul lui Ghica. Bărbat dotat cu mari talente, promise în discursul care l ținuu la suirea sa pe tron, că va face adevărata fericire a patriei; însă și el, constrîns pöte de împregiurările de atunci, înșuflat de a face mai mult voința străinului, comise marea și neertata greșală d'a suprima instrucția publică, puind uă tacsă, (mai ales în Țera Românescă care avea și mai mult nevoie de cultură) pentru elevii ce voiau a urma cursuri superioare de științe. Acesta tindea și mai mult la despărțirea în clase a societății: la öre-care fumă de aristocrație.

Trecënd într'un rând pe la Brăila și visitänd acolo scolile, el răspuse unui june student care îi ținuse un frumos discurs: Cine sunt părinții tei? — Săteni, Măria ta. — Să înveți, îi dișe Vodă, cât îți trebuie ca să te întorni la cörnele plugului. . .

Evenementul care s'gdui europa întrögă în acel an, aduse și lui Bibescu uă aceeși sörtă c'a lui Ghica. Și el a domnit numai șese ani. Datędă în cursul domniei sale, între altele, instituțiunea scölei militare de cadeți și instituțiunea pompierilor.

Anul însă când el cădu, veni precum vine u-

raganul pe munții Vâlcanului, ce restornă și spulberă tot ce îi ese înainte. Totă societatea dar fu sguđuită și prefăcută; și legi și ómení și regime fură preschimbate și distruse, ne mai lăsând aprópe nici uă urmă din cele ce a fost. Și daca Statul va prospera saũ nu în viitor, prin nuoile legi, prin nuoile instituțiuni ce și le va crea, suntem datorí numai și numai acelií revoluțiunii, saũ acelor ómení cari se puseră în capul ei; cõci ar fi fost de datoria acelor notabilí și privilegiați, a se pune dênși în fruntea progresului națiunei, — și chiar Domnitorulũ: precum se pune păstorul în fruntea turmei spre a o garanta ș'a o apăra; ear nu a o abandona și a o delăsa ca pe uă navă, fără cãrmă și fără pilotũ, în voia vînturilor ș'a valurilor, spre a o purta cãtre stânci . . .

Să vorbimũ cum promiserãmũ, de evenimentul anului acesta, precum se vorbea între păstorii din Mușatoiu, la stâna unde Constatin pompierul nara dinaintea focului, și era ascultat cu uă mare atențiune de toți.

Ne vomũ face dar organul seũ d'a lumina istoria.

Patru-đeci și opt fu precedat de alte evenemente, precum ántêi incendiul Bucurescilor prin focul cel mare din 47, puțin în urmă veniră locuste așa de numeroșe, încât acoperiră Capitala, ca nisce nuorí, pentru care populus đise că e semnũ de venirea Rușilor; și al treilea revoluțiunea ce s'a pređis earășí de populus, prin vederea unui cometũ mare ce s'a arătat pe

cer, la finele lui Ianuarie, tocmai în timp ce în Italia se făcea mișcări în contra dominației austriace, și când puține zile după acesta regele Ludovic Filip fu detronat în Paris, proclamându-se Franția în Republică.

Rusia rămase numai singură ne atinsă de această suflare ce mergea progresând ca schînteia electrică din stat în stat, pînă și în România.

Fiind dar amenințată de populi sub dominarea sa, Rusia căuta să-i intimideze eșind peste graniță, d'a opri torentul revoluționar care se apropie la hotarele ei . . .

La finele lui Marte al acestui an, se arăta un agent rus la curtea lui Bibescu, consiliindu-l să ceară ajutor de armată rusă pentru a menține liniștea în statul României. Tot cam pe acel timp se arăta și un comisar din partea Turciei. Misiunea acestor agenți politici nu o putem judeca de cât după cum vedurăm cursul lucrurilor . . .

Bibescu, răspunzându-i cu politețe generalului rus, se gîndi și se opri d'a face ceea ce el dicea.

Un comitet secret și fusese organizat în București, care vorbea de reforme, cel ce avu legătură cu mai mulți bărbați din Paris... La Iași asemeni țineu ședințe mai mulți bărbați organizați în comitet.

Oameni însă cam de multe culori, și pôte de diferite credințe politice fuseseră inițiați.

General consulul rus din București era vizitat de uni din acei membri cari reportaū cele ce se fă-

dicarea stindardului revoluțiunei la 9 Iunie la Islaz și 11 Iunie în Bucuresci.

Unii dintre bărbați cari moșteni serviciile patriei de înflorire națională, ca un drept al familii lor, fu cei patru frați Colesci, dintre care cel mai june, tocmai venise din străinătate și umbla din casă în casă, din familie în familie, spre a propaga ideea cea nuaă, cea mare și importantă pentru salutul României.

Ș'acei militari însemnați, despre care menționarăăm în capitol precedent, servind ca oficeri unul în regimentul (polcū numit p'atunci) No. I, și celălalt în al II-lea, fură inițiați, și din preună cu compăniile ce comandaū ei, unul la Giugiu și altul la Islaz, — prin sergenți (unter-oficeri) lor însuflați, luară parte activă la pregătirea mișcării. Tot într'un timp și la Zimnicea, punctū la marginea Dunării, unde se afla postat un escadronū de cavalerie lănceri, pentru înlesnire de furagiū pentru cai, comandantele lor fiind inițiat și el prin înțelegere cu un bărbat de littere din Bucuresci, se uni cu sus și oficeri; și dintr'acēsta uă parte a armatei fusese pregătită de rădicarea stindardului revoluțiunei. Școlă militară, în care studia numai fii de privilegiați, fu și dînsa inițiată, ca uă pepinieră a ideilor progresiste. . . Pe lêngă acestia, mai mulți funcționari și tot ce se numia inteligența română erau inițiați și asteptaū ziua destinată!

Pe acel timp, de ziua serbătorei Buna-Vestire, mai mulți inși merseseră de vizită la casa Goleșcilor. Ei tocmai se mutaseră în iarna aceea din casa

cea de veră de la Capul-Podului-de-pământ, numită Belvedere, și ocupau apartamentele de sus ale casei Clineanu, de lângă Cisméoa Roșie.

Doi dintre ei se aflau în camera despre stradă; Nicolae sta cu mâna pe un condei de a scrie lui Pleșoianu cel ce se afla cu compania la Islaz, iar Stefan privea pe ferestre în stradă, să vedă pe Radu și pe Alecuță viind din oraș.

Era cu dênși două domnișóre, nepóte din sora lor, care tocmai eșiră din apartamentul unde se afla D-na Zinca, mama acestora, și luară aci locu pe uă canapea, convorbind când cu unul, când cu altul.

Dinaintea unei mese rotundă bine lustruită de nucă, care era aședată în miđlocul camerei, și unde Nicolae scriea, sta în picióre un militară june, învestit în uniforma pompierilor, cu un spențer civit, cu gulerul și cu bănțile la mâneci de postavă roșu, și cu paspalerul pe la cusătura pantalonilor în lungă d'asemenea. El avea pe capu uă cască de alamă, peste al căreia creștetu s'aridica, ca uă omidă, uă țesătură lînósă roșie, ce ei o numescă pisicuță. La gótu purta uă cravată de postavă negru ce ei o numescă podgalțu. La peptu era închiăiatu cu bumbi galbeni frecați și strălucind ca aurul. În picióre purta cisme de pele adusă din Rusia, numită tovalu. Junele acesta bine periatu, peptănatu și neteđitu, sta ca uă statue nemișcatu, în fața colonelului seú.

La capul scării jos, se găsia un Ungureanu din Gorji, așa dupre cum am mai descris portul acestora. El venise a solicita, de la Colonelul Goleșcu,

ertarea pentru un frate al lui, care căduse în delictul de propagantist: crimă pentru un ostaș. Fratele acestuia era felt-febelu (sergent-majoru) care aparținea din regimentul lui Enghel, și care fusese dat judecării spre a'și lua penalitatea.

Pompierul sus dișu, stând dinnaintea mesei unde scriea Nicolae Golescu, aștepta să ia acea scrisore ș'a o da în mâna lui Stefan Ungureanul, de jos.

Două minute în urmă veni D. I. Heliade, bărbat renumit în cultura literelor române, pe care ambi frați Golescii îl primiră îmbrățișându-l cu cordialitate.

Domnișorele înaintară făcând reverințe marelui bărbat, cel ce le întinse mâna și le adresă politețele sale.

Golescii și Heliade se salutară, prin nisce gratulări ce e în usul țerei, de zile de serbători.

Își luară cu toți locu pe scaune și Heliade ședu pe sofoa cea mare lucosă, începând a'și scote mânușile din mâni.

Pompierul luând scrisorea, salută și eși.

Heliade, de uă etate cu Golescul cel mare, și a căruia afecțiune pentru familia sa o conserva încă de la Golesci, unde Dinicul Golescu, tata al acestora, fundase scola cea renumită, în timpul lui Grigorie Ghica Vodă, și în care se preda sciințele în limba patriei, și unde ca să dicem adevărul, era vatra din care lumina și înflorirea căta să se împartă pretutindeni în totă țera; Heliade și Dinicu se iubiseră prea mult și prin urmare căta să fie tot asemeni și cu fii acestuia.

Ambii frați căutaă cu ochi mari în ai literaturii; fisionomia acestuia esprimând îndestul focul de care era dominat.

După ce frații Golești îl întrebară ce nouă, modul cu care se începă conversațiile mai ales în timpî evenimentali, Heliade le respunse rară și energetică în vorbă, gânditoră și mai adese ori suridend, și avend un aeră măreț, prin care impunea celor care 'l asculta:

— Mari lucruri, domnilor, ăise Heliade, se petrecă în afară și în întrul țerei! — Ați audit și D-vóstră că generalul Rusă, venit acum pentru chestiunea evenimentelor petrecute de curend în Europa, cere de la Vodă, să i se dea în cel mai scurtă timpă uă înscriere de câte produse se află în Principatul nostru; acésta a cerut-o și de la Michai Sturđia în Moldova.

Stefan, suridend, întorse căutătura la frate-scă Nicolae cel ce asculta seriosă și cu multă atențiune la cele ce ăicea Heliade.

Pentru ce acésta, domnule Heliade? întrebă unul din cei două frați Golești.

— Pentru că, adaoase literatorul, Ungurii aă nesocotit pe Țarul Mascalilor, în discursurile ce ținură în dieta de la Pesta; și el voesce să trecă p'aici armatele sale, spre a merge ca să'i pedepsescă. —

— Așa! . . ăise înmirat Goleșcul Nicolae, cum s'ar putea una ca asta? . . . Rusia nu va face uă asemenea greșală! . . Europa, domnul meă! Francia ce va ăice? . .

— Veți vedea! veți vedea! . . replică Heliade ca ochii înflăcărați.

Aci se făcu uă pauză de câte-va secunde, în care timpu ei lăsară ochii în josu ca cum ar fi preocupati de ceva, ear Nicolae, făcând vre uă căți-va pași preumblându-se încet, di-se: ciudat omu! cum îi vine să credă ast-fel de lucruri? . . Rușii să trecă p'aici, ca să mērgē să pedepsescē pe Unguri! . .

— Iată, domni mei, nuvela care trebuie să ne preocupe. Iată unde ne găsimu! . .

Aci fură întrerupți de nisce visite care veni pentru D-na. Zinca.

Ambii frați luară de brațu pe Heliade învitându-l să trecē într'uă cameră laterală, spre a putea vorbi mai în liniște.

Alessandru tocmai venise din orașu și intrase mai 'nainte în camera cea laterală.

El vedēnd pe Heliade împreună cu frați săi, scōse uă exclamație de bucurie: A! Domnul meu! a! Domnul meu!

Alessandru mai june, cu uă fisionomie plăcută, chipul smeadu, obrasiu rotundu, ochii făcēndu-ī tot-d'auna mititei din cauza vederei scurte, cu un barbișon și mustața mică, părēnd înălticelū fiind că avea talia subțire ca de femeia, vocea-ī armoniōsă și tot-d'auna vorbind încet; — însă vorbea puțin românescē fiind că 'și făcuse educația multu timpu în Francia și 'n Elveția; el asemeni, ca și frații săi, îmbrățișă pe Heliade care semăna între dēnșii, în a-

cest momentu, ca părintele celor trei frați Romani din antichitate.

Heliade ședă și frați Golești se puseră lîngă dînsul.

Nicolache îi întinse un ciubucă cu țeva de ci-reșu și cu emoméoa de ambră.

Heliade luă ciubucul cu politețe, și fumând re-ncepu conversația, în chipul următoru.

Golești l' ascultară cu óre-care devotamentu, și cu cea mai mare atențiune. Heliade dîcea :

— Rușii nu potú intra în Principate fără a avea un motivu. Și ca să trecă Rușii, vor face să intre mai întei Turcii. Ei dar caută motivul; vorú negreșit a'l avea; caută a se face vre uă turburare aici; ei aú agenți îndestui, aú îndestui ómenii cu care se servescú. Lucrarea este mult înaintată; complotul ferbe și aici și 'n Moldova; ei așteptă numai dîua, și care și acésta va fi numită din cabinetul lui Neselrode.—Francia, Germania și cele-lalte state se găsescú încurcate prin torentul revoluționarú; péné ele să se deștepte, Rușii și sunt peste hotarú năbușind și sugrumând populi revoltați. Cócii Rusia nu póte suferi focularul aprins al revoluțiunei lîngă hotarele ei; cócii se póte teme de Poloni și altele. Apoi Țarul e prea mîndru ca să póta suferi Europa nesocotindu-l . . .

Vedeți dar în ce stare ne găsimú noi? Sunt dar organizate comploturi d'a destrona pe Vodă Bibescu și a aduce uă perturbare în tot Statul. . . În Moldova n'a isbutit d'a face acésta . . . Ómenii plătiți și agenți

sunt puși anume cari lucrédă d'a aduce anarhie semănând prădarea și masacrul între cetățeni . . . Unora le promise unele, altora altele și ei caută a încurca pe toți, a'i arma cu ura și cu răsbunarea, a'i aduce în tumultul discordiei și a'i ațîta pînă la vėrsare de sânge . . . Viața, onórea, averea nu vor mai fi garantate, și atunci de la sine însuși poporul va dori și va cere intervenirea Rușilor.

Ce facemú atunci noi? Unde ne găsimú într'ua asemenea stare de lucruri? — Vodă este amenințat ca și Statul și ca tótă națiunea . . . Bibescu le cunósce aceste tóte, dar nu scie ce cale să ia spre a putea înlătura pericolul și a'și menține tronul. Ruși de uă parte, anarhia de alta și societățile secrete sunt nisce inemici teribili a'i țerei nóstre! . . .

Eșiți numai prin lume, trageți bine cu urechea, vedeți ce se face și ce se vorbește, și veți cunósce că vulcanul este aprópe d'a irumpe, craterul fumă...

După mine nu e de cât un singur miđlocú, nu e de cât uă singurá ușă pe unde cată să eșimú: aceea d'a dejuca complotul agenților, și dintr'ua rebelie ursită de dênși, să facemú uă revoluție naționale, aceea ce făcu și Tudor Vladimirescu la 821, adică a ne manifesta în contra protectoratului care ni le face tóte acestea, și socotescú că și Vodă va fi cu noi. Ce diceți, domni mei? dumnea-vóstră, fii boiărului Dinicu Golescu, a căruia memorie o veneredú prea mult; acela care a lucrat, a luptat și s'a sacrificat pentru prosperitatea naționale, nu consimțiți și D-vóstră cu mine?.. Eú și cu D-vóstră vomúfi la

un locu' aceea ce era Heliade, și cugetul și dorința părintelui D-vóstră. Să strîngemú dar aceste mâni frățesci și să mergemú de a lupta! . . Îmi periculedú uite capul, ca și D-vóstră, îmi sacrificú familia și copii, dar voiú merge înainte cu curagiú. Tocmai pentru acésta am și lucrat ceva, vedeți.

Și Heliade scóse uá chârtie din posunarul dela peptú al vestmîntului, ce o dete lui Nicolache să o citéscă.

Acésta era uá proclamațiune.

— Iată însă motul ce am pus pe acéstă proclamațiune.

Și împreună frații Goleseci, atinși de vorbele părintelui literaturéi românilor, atinși de vorbele sale care le rechema memoria și scopul părintelui lor, citiră și recitiră aceste articole, în fruntea cărora figura motul:

„Uréscú tirania, mi e frică de anarhie!“

Ei înțeleseră cugetarea cea înaltă a unui geniú și îmbrățișară din nouú pe Heliade, ear Alecuță, cel cu uá inimă de Apostolú începuse a lăcrima.

Tocmai pentru asta și noi căutamú ca să ne întêlnim să vorbimú, díse Alecuță cu vocea sa plăpêndă.

Nicolae eși un momentú ca să ia de pe masă uá altă chârtie în care se găsiaú stipulate cerințele comitetelor de la Moldova, spre a le confrunța cu cele din proclamația scrisă de Heliade.

Din ușa camerei laterale, unde fuseseră mai 'n-ainte, dete cu ochiú de un Mocan stând cu mânilé

și cu căciula la peptu, care îndată cum îl vedu se și proșternu la pământu.

Acesta era Ungureanul ce venise să se róge în chestiunea frățini-seu, și care pênă aci așteptase josu.

— Prea milostive domnule! începu omul a dice cu un viersu durerosu, am venit la D-ta că te sciū că estī bun și îndurătoru, scapă pe frate-meu care se va osîndi la ocnă, sau va fi împușcat, după legea ostășescă, pentru că de, a greșitu!

— Am scris eu pentru frate-teu, nu ți a dat scrisórea pompierul care a fost mai adineaori aici?

— Iată-o, prea milostive domnule, o am la mine, și Dumneđu să vă ție sănătoși, dise omul arătând scrisórea ce o priimise de la pompieru, dar unde să mă duc cu dênsa? cui o s'o dau?...

— Să o dai, la Islaz, în mâna căpitanului Pleșoianu, și fii pe pace...

— Prea bine, bogda-proste! adaoase Stefan Ungureanul, că mă sciū D-ta am fost și eu odată slujbașu militaru, și d'aceea alergu acu la domnia-vóstră...

— Bine, bine, dise Nicolae ocupat cu căutarea chârtiei, acum lasă-mă și te du.

Ungureanul se redică și se întórse să plece, dar Golescu, ca cum îi venise în minte ceva importantu, îl chiămă înapoi întorcându-l aprópe de la scară.

— Din ce loc estī creștine? îl întrebă el.

— Sunt tocmai din Novaci lângă Baia-de-fer, răspuse omul cu aerul seu umilit din naintea unui boiărū mare.

Golescu scia că în Gorji partitul contrariu re-

voluțiunei naționale avea rădăcini gróse și era susținutǔ prin cǎrmuitorul de Tîrgu-Jiului, un Ruset.

— A! a! ȃise Nicolae, ca cum ș'ar fi ȃdus a-minte vre unu lucru uitat, ești de la Gorji?

— Da, boiǎrurile, sǎ trǎesci!

— Vedeți dar, continuǎ Golesecu, daca vor veni la voi ómenǐ care voescǔ sǎ vǎ amǎgiascǎ cu vorbe spuindu-vǎ multe și îndemnǎndu-vǎ la rǎscólǎ, ședeți linistiți, nu faceți neorǎndueli, nu ascultați de uni ca aceia...

Va veni ȃiua însǎ, cǎnd vǎ vomǔ chiǎma noi ca sǎ fimǔ cu țera întregǎ și cu dreptatea ce o dorimǔ toți... Voi catǎ sǎ cunoșceți pe cei care vǎ voesce binele și care suntǔ Romǎni adevǎrați... Spune aceste și la frații tei și la prietenǐ și la cunoșcuți, cǎ dreptatea va învia pentru voi și pentru întregǎ țerǎ. Te du acum și nu uita cele ce am ȃis.

Stefan Ungureanul, uimit de cele ce auȃi, nu sciea cum sǎ mulțiamǎscǎ mai bine și sǎ plece pentru a duce scrisórea cea solicitatǎ de la Nicolae Golesecu, prin pompierul Constantin, cel ce se înturna-se la postul seǔ la poliție.

Frații Goleseci rǎmǎind cu Heliade, fǐ descoperi cǎ se și aflǎ instituitǔ unǔ comitetǔ naționale, ai cǎruia membri era uǎ sumǎ de bǎrbați sciuti, civili și militari precum: Roseti, Brǎtianu, Ion Ghica, Bǎlcescu, Tel, Cesar Boliac, Scarlat Crețulescu, Voinescu, Teologu și alți mulți de prin districte și al cǎrora scopǔ era, înțelegǎnd fie care în felul seǔ, binele și prosperitatea Romǎniei. — Ei adǎogarǎ cǎ au adumat din oferte date

pe altarul patriei, de la particulari avuți, un fondă de 6,000 galbeni pentru cumpărătorea de arme și alte cheltueli. Heliade priimi prea mulțiămită d'a intra în conspirație cu Golescii și cu cei-lalți; și acestia asemenea prea mulțumiți d'a avea cu dênși pe Heliade cel ce a lucrat pentru reformă încă de la 1831, și care avea un mare resunetă în inteligința țerei, lumea cea nuoă...

Nicolae aduse programul Moldovei pe care 'l înfățișă lui Heliade.

Heliade dișe: Nu cum-va și Bibescu, ca unul ce este Român, ar' consimți ca să fie cu nuoi?

Stefan respunse: am mers eă la Bibescu să ca ută a 'l iniția.

— Ce a diș Bibescu? întrebă Heliade cu impaciencă.

— El a respuns, dișe fratele cel mare Golescu, ca să așteptămă un timp mai avantajosă, când Rusia va fi încurcată în vre un resbel...

— Nu! nu! respunseră împreună Golescii, președintele republicei din Francia a promis ajutor tuturilor populilor ce vor a se emancipa de jugul străină. Patria reclamă concursul nostru!.. Să lucrămă! Să lucrămă dar, acum este timpul!..

Repetându-se aceste vorbe de către fratele de la monastirea Lainicilor între popoul adunat pe munte, făcură a răsuna Mușătoiul de strigările de entusiasmă a le acestor păstoră, plugară, vânătoră, pescară, proprietară, pădurară și pênă și arendași, și care este adevăratul popolă română; cari mai mult saă mai pu-

țin luaseră parte în mișcarea națională, unii ca ostași, alții ca voluntari, pompieri, grăniceri; și cu un cuvânt toți aduseseră serviciul lor, privind revoluțiunea ca uă faptă a lor, și despre care ascultaă vorbinduse cu lacrimile în ochi:

— Da, da, strigară din lăuntru și din afara stânei acesti ómenī, cu toții vomū pnne umērul ca să ajutămū iubita nóstră țeră; dar însă să nu fimū înșelați, să nu fimū despuiați de frații nostri ca cei de erī d'alaltaeri, care tot mereū ne făgădui tot felul de îmbunătățiri și fericiri și în cele după urmă ne lēsără în sapă de lemnū și cu lacrimile pe ochi . . . Noi dămū voioși și banul nostru și viața nóstră numai pentru binele țerei și fericirea poporului românescū. . . Și ei vorbind și strigând ast-fel făceaū un sunet că aprópe nu se mai înțelegeaū unul cu altul.

— Tăceți, tăceți ómenī bunī, ȃise Oprea Ursul celor-lalți óspeți și munteni, să ascultămū istoria înainte care ne interesədə pe toți.

V

Petrecerea publicului sub Cotroceni.

Primăvera aceluî anu promitea fertilitatea și abondanța în țără.

La finele lui Ianuarie Dîmbovița inondase uă parte a capitalei și locuitorii suferiseră de umiditatea iernei; ei așteptau cu uă nespusă bucurie plăcerile primăverei, ca să vedă arborii înflorind și a respira aerul cel călduros. Însă pe lângă aceste delicii, atât de mult dorite, veni negrul crateru al epidemiei care îngheța inimile . . . Omenii invocaū cu căldură depărtarea de la dênșii a acestuî reū, prin dese procesiuni care se făceau scoțend pe strade pe St. Dumitre, ale căruî relicue se află depuse în biserica metropoliei și care este patronul Sânt al Bucurescilor.

Cholera începuse a secera cu furie, din care causă unii, cei avuți, și începuseră a se gîndi de plecare în străinătate, însă îi oprea evenimentele politice. Cei mai săraci, nepăsători de fugă saū de plecarea boiărască, mergeau de se închinaū Sântului, invocând scăparea și ajutorul seū, și după aceia da uitării cu uă carafă de vin din nainte, în vre uă gră-

dină pe la mărgini, spaimea despre mórte și cele-lalte supărări.

Unul dintr'aceste locuri, frecuentate de popor, pentru frumusețile pozițiunei ce are și pentru minunata apă care curge din cisméoa făcută de Constantin Brâncoveanu, este acela de sub monastirea Cotroceni.

Uă numărósă întrunire de popor, se găsia mai în tóte zilele, pe după amiazi, preumblându-se pe sub umbra nucilor crescuți în vale, sau sedând pe colnicile dealului, de unde capitala întrégă este privită ca ntr'ua panoramă.

Aici se află uă ruină de un palatú din mediul evú, postată în fația dealului mânăstirei, și sub această, la uă parte în stînga este cisméoa care, din gura unui leú de pétră, face a curge apa, iar în drépta se află un bordeiú cu câți-va salcâmi pe dinainte. În ast bordeiú era uă mică cârciumă avênd un umbrarú și cu câte-va lavițe de ședut.

Vre uă câți-va militari sta grămădiți la uă mescióră, unde chir Florea, cârciumarul local, le aducea de bênt. Pe una din lavițe ședea uă femeia trecută de 40 ani, care fusese de constituțiune tare; și de și nu frumósă, însă avênd un chipú prea interesantú, cu nisce ochi mari negri și cu sprîncenile gróse îmbinate, cu uă statură de miđlocú și cu talia camú grósă. Ea purta la capú uă legătură de barișú cafeniu, uă rochie de línă vârgată și cu uă boccea pe umere în formă de șalú.

Puțin mai de lături, pe érba cea verde, și ici colea cu cimbru selbatecú și cu ismă înflorită, sta

uă mică grupă — un june în uniformă de pompier, cu uă jună țărăneută lângă dânsul, care, după curățenia obrazilor ei, părul ei cel împletit în două cõde lăsate pe spate și terminate prin cordele roșii de culórea trandafirilor ce ea îi purta la cap, și vestmântul ei străin de al poporului capitalei, se vedea că era Olteancă; vedea cine-va întrânsa portul femeii de peste Olt, despre munți.

Pompierul ținea strâns între mânilor lui uă mână a femeii, și vorbindu-i mereu, o măsura cu căutături dulci, pe când dânsa asculta lăsând ochii spre pământ și din când în când îi răspundea; gura ei arătând nisce dinți cu strungăreață, albi ca mărgăritarul, și busele având culórea bujorului.

Ei însă se păreau ca cum își luaă ȃia bună unul de la altul, și d'aceea par'că óre-care semne de tristețe se amesteca în căutăturile ochiului junei femei, căprui și strălucind de uă rață de farmec. El însă, vorbindu-i, părea că voesce a o reasigura despre viitor și amorul se.

Acéstă grupă ar' fi dat artistului pictor unu din subiectele cele mai romantice, de a face un tablou în care aceste două persoane, însuflețind valea încântătoare din pregiurul lor, să înspire cele mai frumoase simțimente, mișcând și trăgând atențiunea fiecărui privitor.

Dânsa, prin acel suris melancolic, semăna ca cum ar fi ȃis: viitorul stă în mâna lui Dumnezeu! . . și d'aceia își ținea căutătura spre pământ, fiind cufundată în cugetări.

Femeia care ședea pe laviță dinaintea bordeiului, era mama junelui pompieru care se afla absorbit în amoroasa conversație cu juna țerăncuță.

— Leică felt-febelésă, ȃise unul din militarii ce înconjurase mescióra d'alături, numit Ghița Iorga, și care era atunci la musica ștabului, femeii ce sta pe laviță, câți ani are Constantin?

— Tocmai două-ȃeci de ani deplin, și merge pe al șésele an de când a intrat în slujba óstei.

— Da nu sciú eú! că era numai un copil când merserămú la Rusciucú cu Vodă Ghica, de priimirămú pe Sultanul care a murit, și tocmai atunci te mări-taseși de luași în căsătorie pe felt-febelul.

— Așa! respunse Nica, camaradul lui Iorga, bună-tate de buclucași fel-tfebelul nostru, care l'a stră-mutat acum, prin înțelegerea căpitanului Pleșoianu cu un nu sciú care altú căpitan de la polcul lui Engel.

— Eaca, ȃise felt-febelul din căpătíul mesei, mă adun și eú cu d'alde voi, și daca béau ceva mai mult, apoí de!..

— Mái! beați vinul, iar nu și mințile! adăogă Iorga musicantul, nu vorbi de prisosú!

— El a avut parte cu polcovnicul Golesecu, la care a alergat fratele seú Stefan, care a venit într'a-dins de peste Oltú ca să'l scape, ȃise de colo Iorga musicantul.

— Și Costantin s'a dus împreună cu cumnatul Stefan la polcovnicu Golesecu, să'i dea uă scrisóre

către căpitanu Pleșoianu de la Islaz, adăogă Catinca felt-febeleasa.

— Ce'mi pasă! acum mă aflu colea cu voi în București...

— Dar și aicia, prorupse Nica, făcuși buclucă tu și cu unțer-oficerul Iancu, cu nisce vorbe, cu care ați dat de belea pe Căpitanu Teologu, care acum este închis.

— Ce spuneți voi? Cum! puseră pe căpitanul la arestă? întrebă Iorga curios.

— Și pentru ce? și pentru ce arestată? Strigară într'una cei ce beaă la masă, dar cine la arestat? . . .

— L'a arestat polcovnicu Odobescu, din porunca lui Vodă.

— Și de ce, măre? ca ce o fi? . . . întrebără încă uă-dată acesti militari, noi am auđit că căpitanul voia să'si dea dimisia din slujbă?

— Voi par'că nu sunteți pe lume, replică felt-febelul cu aerul seă flegmatică, par'că nu sciți de ce mă didese și pe mine în judecată . . . Iacă să mulțiamescă Sântului că am scăpat cu atâta, că m'a schimbat într'alt polc.

— Așa! așa! nu sciți că s'a respândit vorba că este să se facă revoluție? n'ați auđit voi? ți se cam pripit și cu ochi ca cum îi era închiși, Ghiță musicanul.

— Da, da, am auđit de revoluție! . . . răspunseră de uă dată cei-lalți.

Nica însă ca cum se temea să nu fie auđiți de

cine-va de prin pregiur, și tocmai dând cu ochii de nisce noii visitori cari se aședase la spatele lor și cari cerură de bēut de la Florea, adăogă către camaradi sei, să tăcemū măi! că ne pune și pe noi la umbră, pentru vorbe d'al de astea... Uite! o să ne audă ăi străini cari veniră și se puseră lângă noi!

— Dar felt-febelul, ca să schimbe vorba, arătă cu mâna spre un Turcū care ședea măi la uă parte pe érbă, cu picióarele încrucișate, învestitū cu portul seū orientalū, cu uă legătură turban din un taclitū pe capū, cam ciupit de vărsatū la obrasū și cu chipul prelungū, cu uă mică barbă și cu mustăți lungi; — el fuma dintr'un ciubucū scurtū care 'l ținea cu uă mână, și cu cealaltă petrecea pe degete bóbele unor mētăniū mirosind a rosă; étă, dīse acela, Turcu ăsta este de pricină; despre el avemū noi vorbă!...

— Visitori cei noii veniți era unū pictorū numit Iscovescu, și un altul care încă d'atunci călea a ministru, adică aspira la uă asemenea funcțiune. Eī veniseră să facē propagandă. — Se amestecară îndată p'între ómenī și măi ales 'și făcură de vorbă cu soldații sus dīși ca să'ī sondeđe și să'ī catichiseđe; și măi pe urmă cel măi junne, cel care 'și da d'atunci aerū nicī măi mult nicī măi puțin de cât a ministru, scóse din posunaru-ī uă chârtie conținēnd 9 articule, stipulate de comitetul revoluțiunarū și care apoi fuseră rebutate, priiminduse programul cel cu 21 articole.

Acesta dar dete chârtia cu cele 9 articole ca să le copieđe un profesorū de la scóla de musica vocale, care atunci era în monăstirea Cotroceniī, și pentru care

eî se puseră la uă parte cu un craionă și cu un portofoliu în mână. Dar Iscovescu pictorul, după ce vorbi mult cu militarii, îl vedurămă plecând de la acestia, să mérgă a se arunca la piciórele unei frumoase vieneze modistă din magazinul lui Marcovicî din Podu Mogoșóei, care tocmai venise la cisméoa Brâncoveanului, și cu care apoi pictorul și propagantistul celă-lalt se perdură p'ntre mulțime.

Nica, după ce plecară propagantisti sus șiși, cari le vorbise uă sumă de lucruri, se adresă la felt-febelă: măi! dar ăștia ce fel de ómenî vor fi, că prea le toca gura? nu cumva? . . .

— Ce ai voit să șiici măi adinióri când arătaî cu mâna la Turcu de colea? întrerupe Iorga pe Nica și adresându-se către felt-febelă.

Felt-febelul care era cam ameșit și aprópe că nu scia ce măi vorbește, response: Mă aude nevasta, și ea nu voesce să șiic ce-va reŭ de Ali-baba.

Ast-fel era numit Turcul despre care menționărămă măi sus. Acesta era un fel de comerciantă de cai pentru armata turcă, pe la tîrgul Slobozia și altele, și se afla cu șederea când p'afară, când în Bucurescî, într'uă cameră la hañul Manuc, de unde venise să respire aerul cel curat, ca toți cei de aci.

— Dar ce daravere aveți voi cu Turcul? . . Mie 'mî sunt urîși Turciî.

— Și mie tot asemenî, afară numai de Ali, response pompierul de lângă juna femeia.

— Catinca de colo, aușind pe bărbatu-î și pe fiul eî vorbind despre Ali, response celor din pregiu-

ru-î: Ali-baba este un vechi cunoscut în casa noastră, încă de când trăia răposatul bărbatul meu dântîi, tata lui Constantin. El a purtat pe Constantin în brațe când era în fașă. Ali nu e așa? dîse ea Turcului cel ce rîdică ochii în sus auzind pe Catinca vorbindu-î.

Ali, fără a lăsa ciubucelul seî din mîni, și care cît a stat de conversație militarii cu cei două vizitatori ce plecară, nu 'și a fost luat ochii de la pompierul cel cufundat în întrevorbiri amorose cu juna femeia; el rîspunse la vorbele Catinchi, scoțînd un lung ohtat:

— Alachû! când dăruiesce omului dîle și sănătate, multe ajunge să vedă și multe petrece; așa și eî, vorbi Musulmanul cu vorbe rari și cam împedicat, cîci nu scia bine limba țerii; așa și eî am trăit s'ajung c'a să vedû pe Constantin băiatu al meu voinicu ascherû; Alachû! să ție pe Constantin, băiatu alu meu, sănătosu! repetă el rîdicînd ochii la ceru, și apoi î întorse și î opri pe junele militarû.

Uă ore care murmură, ațîțată mai mult din curiositate, se simți pîntre cei de față, care nu înțelegeau de unde și cum Musulmanul acesta să aibă aceea afecțiune pentru mama pompierului și pentru june. Eî întrebare pe felt-febelul a le spune cine este Turcul acesta.

— Să vă spue nevasta, rîspunse felt-febelul care începuse a nu aparține mai mult de pe pămîntu, avîndu-și creeriî îngreniați de fumul bînturilor spirtoase și ochii cam împăenginați.

Ali-baba fu chiămaț de Catinca felt-febelésa mai aprópe de cercul celor de lângă dēnsa, și el ascultă ca un copil inocentū. El se aședă din nuoū pe pământū și și umplu ciubucul, și Catinca ȃicēndu-ī : 'ți aducī tu aminte, Ali, de acea nópte când bārba-tul meū te aduse în casă înghețat de frigū , mortū de fóme și de frică, când aveam eū pe Constantin în brațe ? spune tu acēsta.

Ali-baba suspină din adēncul inimei, și începu a vorbi rarū și abia putēnd a face să fie înțelesū de cei care l' asculta.

— Alachū ! a voit, ȃise el, ca să trăescū încă doue-ȃeci de anī, pentru că sunt doue-ȃeci de anī de atunci!...

— Noī ne aflamū ședēnd pe Podulū-Beilicului, adăogă Catinca, unde era nisce case derămate după focū, cu uă pivnițā mare despre fața podului, aprópe de biserica Sloboȃia.

— Da, așa este ! rēspunse Turcul, preocupāndu-și mintea de nisce suvenire ce căuta încet, încet a și le rechiăma.

— Spune Ali ! vino mai aprópe de noī și spune, ȃiserā militariī cei binișor chefuiți.

— „Padișachul a făcut bātaie cu împēratul Moscovilor, continuă Ali, după ce și re'mputernici memoria prin cāte-va momente de cugetare ; tóte cetățile erau întărite pe marginea Dunării și în Balcan : Vidin, Rusciuc, Silistra, Șumla, Isacce, Ibraila, Varna și altele fură teatrul sāngerosului resbelū.

„Padișachul, ah ! Padișachul fusese silit, cu puțin

mai înainte, de a sfărâmat cu chiar mânele sale, puterea cea mare care o avusese în Ianiceri.

„La Stambul, pe câmpul Etmeidan, Ianicerii se strânseseră furioși protestând în contra lui nizam-
cedit, adică miliția cea nouă, organizată cu baionetă
la pușcă și cu patrontașu, ce Padișachul Mahmut,
prin înțelegere cu Șeic-el-islam, și ajutat de cre-
dinciosul său Husein-aga, Mohamet-pașa, de corpul
topciilor, (artilieriști) de miliția cea nouă abia for-
mată atunci, cât și de mai mulți cetățeni din Stam-
bul, armați ca să apere casele și familiile lor; Pa-
dișachul încongiură pe Ianicerii revoltați, și puind tu-
nurile într'ênși, nu dete pardon la nici unul; pentru
ca să se curme uă-dată tirania și jafurile ce făceau
acei ómenii nedisciplinați. Întemplarea acésta a lăsat
nisece adênci rane în forțele imperiului....

„Doi ani mai pe urmă fuse declarația de res-
belu, și Moscovii trecură Prutul și Dunărea, încon-
giurată și luată Ibraila; învinseseră Silistra și Șumla,
și în cele după urmă risipiră tabiile și zidul cetății
de la Giurgiu, bătură Rusciucul și merseră penă a-
própe de Stambul, la Andrianopole....

— Mare putere este puterea muscáléscă!... și se
de colea Ghiță Iorga care mai începuse să adórmé
ascultând la Ali.

— D'apoi veđi-bine este creștin și învinge cu
Sânta Cruce! replică felt-febelul care era mai într'a-
cea stare ca și Iorga; și noi dar ținemu tot de Ruși,
că sunt Creștini ca noi, și noi suntemu ca și dênși...
suntemu dintr'ai lor!...

— Suntă Creștină, dar periculoși pentru noi!.. s'auđi de uă-dată la spatele lor uă voce străină ce veni să se amestece earășî în convorbirea acestora. Astă voce era a lui Iscovescu care eșise ca din pământ, și veni de se aședă earășî la spatele militarilor.— Noi acum avem simpatii cu Sublima Pörtă, al căreia ajutor, după tractatele ce avem încheiate din vechime cu dēnsa, între Domnitori și Sultani, îl cerem spre a ne scăpa de protecția Creștinilor tirani; și apoi Europa acum, Europa va face totul!... Europa, ómenî bunî, este rēdicată!...

Pictorul Iscovescu se aprindea din ce în ce mai mult, slab cum era, ócheșu cu uă mică barbetă și învestit în blusă de pînză, făcēnd propagandă acestora, aducēndu'i a crede că Turcii vor fi cu noi la ori ce împregiurare...

După uă pausă de câte-va minute, și în care Nica, fiind ce-va mai treazū, i se păru că veduse pe căpitan Costache de la agie (poliție) scoborānd despre Cotroceni, cu vre uă dece dorobanți după el, îi cam perise pofta d'a asculta la istorii; însă Ali dupe cererea celor lalți, continuă :

„Óstea dar cea nuoă nu era de ajuns Padișachului, de a se lupta.

Tot Musulmanul era dator să se înarmeđe de a merge la bătaie cu Moscoviî.

„Tata al meū împreună cu trei fiî ne-am luptat pe zidurile de la Rusciucū; ear fratele tatălui nostru s'a luptat la Ibraila sub comanda lui Soliman pașa lîngă Ciubucciu-Oglu și Mustafa-Aga pēnă ce

fură sil'ți a capitula, pentru că Ruşii pătrunseseră în Dobrogea și coprinseseră Macinul; ear Ibraila, după ce a respins vitezesce atacurile trupelor moscove, comandate de însuși Ducele Michail, a fost nevoită să capituleze, cu condiție ca totă garnisona ei să pótă trece cu armele la Silistra, ca să urmeđe acolo lupta. O sumă de morți și prizoneri căduseră de amëndouë părțile... De! Alach a voit așa!...

„Cădënd Ibraila fusese un semnă reű pentru armia Padişachului; cõci împreună cu dēnsa, împreună cu Macinul, cădu și Isaccia și Hırsova, ear despre Marea-Négră, Varna era bătută cu furie, de flotă și trupe comandate de generalul Paschievicī.

„Padişachul numise mare vizir pe Reşid-Mechmet-Paşa. Acesta în adevěr a arătat uă mare activitate în timpul operațiunilor, de la uă margine pēnă la alta a imperiului. El organisă fórte repede pe recruții cei nooi, se strânse trupe din Asia; el deprinse pe tinerii musulmanī cu tactica, hotărīți de a lupta și a muri în numele Padişachului. Şumla fu împuternicită cu trupe noi; Silistra asemenī se ținea bine; Ruscucul era ca și mâna dréptă pentru Silistra, d'a opri prin viteđia și statornica voință a garnisonēi sale, pe Ruși, d'a nu merge așa iute peste Cogé-Balcan ca să încongiure Şumla.

În adevěrũ Ruşii, cu totă slăbiciunea Padişachului în urma tăierii Ianicerilor, și cu uă armată nooă și nedepriusă încă cu mirosul prafului de puşcă, întēmpinară împrotiviri mari și aflară pedicī necredute, din partea unor cetățeni musulmanī, ca să pótă is-

buti a trece Balcanii. — Sumă nenumărată de Moscovi nu se mai întorseră în țera lor, — își aflară mormîntul acolo...

Afară de acésta molima ciumei care pustiise satele și orașele, murind pe tóte ȃilele cu sutele și cu miile în tóte părțile, nenorocirile, fómetea, sângele vărsat, spaima și mormêntul pentru toți, ah! Alach era mâniosă pe norodul seú și voia prin acésta ca să ne pedepséscă...

„Bre! baiăți, adăoga Ali scoțênd uă lungă oh-tare, Dumneđeú să feréscă se vedeți voi ce a vedúť ochii mei! oh!...

„Într'una de ȃile tată-meú se bolnăvi greú și cei-l-alți frați ai mei se însărcinară cu căutarea lui în miđlocul acestor lupte sângeróse. Eú aprins de datoria sântă către țéră și către părintele meú, am urmat pe confrăți mei de arme, a îmbrânci asaltul dușmanului care venise ca nisce câini turbați asupra cetății nóstre.

„După uă luptă crâncenă, uă orta întrégă căđu prinsă în mânilé adversarului.

„Cozacií ne a fost încongiurat de tóte părțile și nu mai era chipú de a scăpa.

„Eí trecură Dunărea nóptea cu prisionerií făcuți, și pe când inima mea era sfâșiata de durere că lăsam pe tatălú meú în agonie, mă veduiú de uă-dată închis într'uă închisóre la Giurgiu și strejuit de Moscovi.

„Cinci-spre-ȃece ȃile am fost acolo închis și pe nimeni nu vedeam ca să cercetedú de tata al meú.

„În a șese-spre-zecea zi, ne-a pornit spre Bucuresci, robî, desbrăcați, jefuiți, murind de foame și într'ună stare de plîns.

— V'a adus în Bucuresci? întrebare de odată Iorga și cu felt-febelu, cei ce începuseră a se mai trezi ascultând la Ali cele ce el spunea, și unde v'a adus când ați intrat în Bucuresci? pe Podul-Beilicului ați fost intrat, că p'acolo vine drumul despre Giurgiu?

— Eū am scăpat; m'am făcut nevedut p'între mulțimea omenilor ce se strânsese ca să ne vedă...

— Ai scăpat? și unde? și cum?... întrebare d'undă cei ce ascultau plini de curiositate.

— Mă gîndeam la părintele meu; vedeam pe Alachū muștrîndu-mă;— mă uitaiū în tóte părțile și mulțimea dușmanilor ce mă duceau ca robu lor, se făcuse ca cum era nimicū dinainte-mi; scârba ce aveam despre uă asemenea sórte, jélea și durerea că eram depărtat de tată-meū aprópe la mórtea sa; lacrimile ce vedeam curgînd pe obrazul confratilor mei robî ca si mine, mă făcu ca să-mi dorescū mai bine mórtea... M'am aruncat într'ună grópă între ruinele unor case surpate după focū care o veduiū de marginea podului pe unde mergeam. Ca uă clipă am făcut acésta și nimeni nu-mi luă séma. Acolo am rămas fără simțire și mai mult mortū. — M'am deșteptat într'ună pivniță ca și în închisórea în care fusesem aruncat la Giurgiu... Uă zi și uă nópte am rămas acolo flămînd și tremurînd, fără să sciū un-

de mă aflu, și fără să gădescu unu chipu, sau fără a cuteza să caut un mijlocu ca să esu.

„Uă nópte și o ȃ trecu, și a doua ȃ diminé-
 ță a intrat din întemplare un om acolo care m'a gă-
 sit plângênd și îngenuchiat de a'mi face rugăciune
 lui Alachũ.—Acestuĩ omũ i se făcu îndurare de mi-
 ne după ce îi spuseiũ cum m'am aruncat acolo. El
 eși fără să'mi ȃicê ceva, și mai pe urmă veni de-mi
 aduse pâne și apă. Am cređut vȃđêndu'l că ace-
 sta era proorocul Mahomet care mă visita!... Toc-
 mai nóptea mă scóse din acea închisóre și mă du-
 se în casa lui, mă arătã femeei sale care era lăhu-
 zã, cu un copil în brațe. Am cređut că acésta este
 mama mea, sora mea!... Acel omũ n'a spus nimu-
 lui nimicũ despre mine; m'a luat, m'a hrănit, m'a
 încãlđit, mi-a făcut tot binele putincios, și numai
 când pacea fu declarată am plecat de la el.— Acel
 omũ însã a murit precu a murit și tatã-meũ, dar
 soția lui, precum mama mea, precum sora mea, pe
 care o respectezũ cât și pe copilul ei, iat-o, este
 aci, și copilul ei este de față! Copilul s'a făcut omũ;
 eũ am îmbãtrânit petrecênd multe neazuri și însuși
 pênã astãđi cum mă aflu tot în trebã pentru țera
 mea și pentru Padișachũ, ear cât pentru mama mea
 și sora mea, acésta femeia, repetã Ali cu ochi mu-
 iați în lacrime, Dumneđeu să 'i dea bine ei și lui
 Constantin fiuluĩ ei.— Cócĩ un adevêrat Musulman,
 un adevêrat Musulman nu uitã nici uã-datã uã bine-
 facere, orĩ cine va fi acela de la care o priimesce!
 Și când va fi timpul este gata chiar și cu pre-

ciul sângelui său să arate recunoștință, coci Alachū vrea așa!...

Ali terminând lăsă capul în jos după ce se uită la Constantin cel ce nici că-l vedea în momentele acelea.

Ghiță Iorga se uită la felt-febelul și-î făcu semnū din frunte prin care arăta mirarea sa pentru ast Musulman, și dīse : sēracul !...

Nica însă care mereū ținuse ochi spre cărarea care ducea de la monastire spre cisma, cunoscū îndată că s'a fost înșelat numai pe jumătate, ca în loc de Căpitan Costache, ce i se păruse că vinea cu dorobanții, era căpitan Gheorghe, un ajutor al seū, tot așa de temut ca și cel d'ântii.

Căpitan Gheorge, omū ce-va plăvițū, cu nastul cârnū și cu ochi mititei albastri, fu întēpinat, dinaintea cismelei, de vre-uă doi din spioniū Poliției care mereū se preumblaseră p'între adunătura omenilor și trăgeau cu urechea cine ce vorbea. Aci ei dau raportū însemnând pe cutare și pe cutare, pe care îi și arătau agentului polițienescū.

Nica de când cu cele petrecute p'în casarmă, și cele ce i se întēplase felt-febelului, semăna cu acela care, pentru că s'a fript în ciorbă, suflă și în iaurtū.

— Să mergemū ! dīse camaradilor seī: noi nu stămū bine aici !...

Catinca asemenea făcu cunoscut lui Constantin că ce întârđie, și că este timpul a merge la datoria sa, la serviciū.

Constantin uitând că trece timpul pentru că era lângă sora lui Pătru, căriia îi promisese a o lua de soție pe curând, nu se mai îndura a pleca și a o lăsa singură; sau ar' fi voit ca zilele să treacă ca minuturile și mai iute, să împlinescă parola sa dată acestei feciore, care după două zile voia să plece cu fratele ei și cu fratele felt-febelului, Stefan Ungurénul, la Novaci, unde apoi aștepta și pe Constantin să vie acolo, fiind că așa promisese el, luând congediul de la comandantele seú de pompieri.

Cu toate acestea el își adusese aminte că de vrea să lucreze mai în toate nopțile venia un unter-oficer de la școala militară, care avea o secretă înțelegere cu unter-oficerul Dincă Bălșan, la care participa și Constantin.

Comitetul revoluționar nu lipsise a iniția și școala militară în planurile sale, și pînă a avea și înțelegere cu mai mulți unter-oficieri, d'acatichisa pe soldații din regimentul de garnisonă, ce să facă ei la ziua destinată...

Constantin se despărți de sora lui Pătru adresându-i unul altui căutături amoróse, strângându-și călduros mánile, și își împărțeau dulci îmbrățișări pînă se depărtară spre poarta din jos.

În curând plecând unii după alții, valea de sub Cotroceni, spre sэрă, rămase deșertată de ómeni. Căpitan George, după datorie, cât și căpitan Costache, împreună cu toți agenții și spioniții poliției, mergeau la Aga (prefectul poliției) de raportaú cele ce se petreceau și cele ce se vorbeau de ómeni în ac-

pitală. Aga se ducea la Coconu Alecache Vilara, Vornicul cel mare (Ministru de interne) de i le raporta; și coconul Alecache mergea d'a dreptul la Măria sa Vodă să i le încunoscintețe.

VII

Vodă Bibescu și Ministru Vilara

Vodă Bibescu era tare supărat, în cabinetul său, la palatul de sub Mitropolie, în urma unei vizite ce avusese de dimineață, și aștepta pe Marele Vornic, după care trimisese un adiotant, ca să-lu chiăme.

Vodă era impacient în așteptare. Se preumbla mereu în apartamentul care era și cabinetul său de lucru, ale căruia ferestre cu perdele de mătăsărie, draperiile de catifea săpată, galeriile d'aurite și cu flori numai bronsuri, respundea în grădina din dos spre Dîmboviță.

Privea din când în când cu ochi săi mari în grădină; ear fruntea sa, făcend adese-orî crețuri, de câte orî privea în sus, arăta în destul turburarea și preocuparea sa. Vodă priimise uă scrisore de la Craiova, de la frățîni-seu Iancu, care îi îmmulți supărarea prin nuvelele ce i le aducea; cōcî, după ce o citi de vre uă două orî, o aruncă pe masă, și începu a se preumbla d'a lungul apartamentului cu pași rari, din când în când mușcându-și busele și fruntea-i făcend mari crețuri.

Un minut încă și Marele Vornic, Coconu Alecu Vilara, intră.

Vodă se întorse de la feréstré și-lu privi cu ochi ceî mari, pe care avea obicei, când vorbea cui-va, a-î ține ficsați în sus.

Ministru era un bărbat miteteluț de talie, și făcea pe Vodă, care din contra era prea 'nalt, să-și plece ochii în jos.

Vilara era învestmîntat cu îmbrăcămînți lungi, după moda boiărilor din timpul domnilor fanarioți, și purta sub căciulă, în creștetul capului, un fésu roșu, pe care îl ținea și în casă și la Vodă, ca să nu rămâie cu capul gol, cu care mereu fiind deprins, îl garanta de receală.

Bibescu cel ce-și făcuse educația și trăise mulți ani în Paris, și portu și obiceiuri și traiul îi era după moda francesă.

El invită pe Vilara să ședă.

Ministru, după ce salută pe Domn, rămase câtva în picioare și vorbi despre deosebite afaceri, și mai ales de starea lucrurilor.

Vodă se puse pe un fotoliu și încrețind mereu fruntea earăși pofti pe Ministrul se să ședă.

Capul îi era atunci un vulcan de cugetări simțind grelele împregiurări care făcea nesiguranța poziției sale, și care îl neodihnea atât de mult.

— În câte avem astăzi cocóne Alecule? întrebă Vodă pe Ministru.

— Mária Ta, respunse Vornicul, 7 Iunie.

— Ia de citește scrisórea care este pe masă, a-

dăogă Bibescu Ministrului, într'ună noapte a venit curierul de la Craiova. Îmi scrie Iancu, frate-meu.

Vilara luă letera de pe masă și o citi.

— Am priimit și eu, și se Vilara, raportul ispravnicului de Dolj, Tache Bibescu, vărul Măriei Tale; negreșit că de asta vă scrie Coconu Iancu, fratele Măriei Tale, cum și mie îmi scrisese ispravnicul.

— Ce încurcături! ce încurcături!... Îmi vine să crăp de necază!... Trebuie încât vom putea să ținem populația Bucureștilor în frâu și disciplină în oștire.— De aceea te-am chemat, să spuie lui Odobescu că astăzi merg să vizitez casarmele, și o să asistez la exercițiul pompierilor, pentru care am ordonat să iasă la casarma St. George de la Malmeison; pe urmă vom eși împreună pe șosea, să arătăm populației că suntem liniștiți. Cred însă că Odobescu va știe și mă va aștepta.— Să și dai lui Iancu Manus, Agăi, multă îngrijire, multă privighere să aibă cu agenții săi. Însă să lase poporul liniștit să petreacă în cercul buneii cuviințe, fără turburare, fără escesuri; căci poporul este blând ca mielul, și toate intrigile, toate conspirațiile și secăturile se uneltesc de dinafară.... Ce faceți cu căpitanul care este arestat?

— Neîncetat se luptă coconu Iancu, Aga, să-l facă să vorbească. El însă tace.

— Ei bine, adăogă Bibescu, câtă să alergăm la metode, să căutăm vre un chip a-l face să spue ce știe . . . cu toate că acum aproape este pré târziu!.

di-se Vodă dând din umeri. Orî cum ții lui Manu, să'i facē din parte'mî cunoscut că îi confer rangul de maiorŭ, va avea o gratificație, și'l voiŭ face adi-otant domnescŭ; dŏră cu acestea el va vorbi din ce-le ce scie... Dar felt-febelul care se corespundea cu un-ter-oficerul de la scŏla militară, ce s'a făcut cu el?

— Ca să nu se prea facē vîlvă, să nu se prea în-tinđe sgomotul în regimentele din țēră, Spătarul (Mi-nistru de resbelŭ) a găsit cu cale a'lŭ lăsa liberŭ, dar la permutat, precum era să facē permutație la ofi-cieri superiori chiar.

— Prea bine! prea bine! dar Heliade? dar frații Gole-scî unde se găsecŭ ei acum?

— Aga va avea tŏta îngrijirea... Dar sciiți, Măria Ta, ce făcură aști nesocotiți complotiști, puseră pe un țigan să jŏce ursul la pŏrta general consulŭ Co-țebu, unde este tras și însu'si generalul Rus Duha-mel, cārui îi făcură uă satiră ce 'i-o cāntă țiganul bătāndu'i toba.

— Am aflat asta, că mi s'a plāns de la Coțebu... dar era de datoria Agăi să pue māna pe țiganŭ și pe cel care l'a adus acolo... Mē cam gŏndescŭ eŭ de cine este făcută acea scandalŏsă satiră— orî cum, vede cine-va geniu într'ēnsa... Vomŭ vedea, vomŭ vedea!.. Acum la casarmă să cunŏscem în ce stare de disciplină și de moralitate se găsecŭ oștirea! A-colo să vedemŭ pe Odobescu!.. Dacă el n'ar fi un partisan al lui Ghica.. alt-fel este cu capŭ!.. Ba-nov, cu tot devotamentul ce-mî arată îi este inferiorŭ, cŏci l'ași fi făcut pe dēnsul Spătarŭ... La casarmă

acum să vedem ce e, acolo este totul!.. coci de peste Oltu se bănuiesce că acolo s'a făcut cuibul conspirației, la punctul Islaz... Norocire că ast punct vine în dreptul Caracalui, unde am pe Magherul omu devotat...

Vilara tăcu, ca un om ce voesce a menagea pe stăpânul seŭ, el nu respunse nimicŭ la cele ce spusese Vodă.

Uă pausă de câte-va minute se făcu între Domn și ministru, după care cel din urmă prorupse.

— Măria Ta pe generalul Duhamel l'ai veduț de curênd? întrebă Vilara Ministru.

— Veđi aci este chestiunea cea grea pentru mine! generalul Duhamel, agentul împêratului Nicolae, trimis cu uă 'naltă misiune în Principatele Dunărene,— el chiar acuma eși din palatŭ. El a fost de diminêșă ca să mă vedê, și tot-d'auna îmi dă să înțelegŭ că potŭ dispune de armate rusesci care sunt gata, când le voiŭ cere, să între, spre a menține liniștea... Dar ce cređi? cine încuragêză turburarea?..

— Vodă Sturzia, nașul Măriei Tale, sciŭ ce a făcut la Iași?... replică Vilara.

— Da, dar noi ăstia prin pozițiunea noastră câtă să privimŭ lucrurile de susŭ. Sciŭ cine este Duhamel? sciŭ al cui instrumentŭ și agentŭ este?... Împêratul Nicolae al Rusiei, vedênd Europa în ce stare se găsesce, în superbia sa cea mare, potinte Autocratŭ al tuturilor Rusiilor, voind să arate tuturilor că nici un minut nu se teme de mișcarea ceagenerală, caută să impue tuturilor, și chiar a da ore

care spaimă în afară... Scoțând armatele sale peste graniță, crede, că îl va ajuta la acésta, cu tóte vorbele din manifestul ce a dat Europei, la mișcarea revoluțiunilor, că el va fi neutru și va sta numai cu arma la peptu păzind hotarele imperiului său.

În politică veđi, unde e numai calcule, ear promiteri, simpatii și antipatii rămân numai vorbe, de multe ori una se ăice și alta se face...

Împăratul dar trimite pe agentul său în Principate ca negreșit să facă, cu ori ce chip și cum va scie, să pótă a trece armatele sale într'un locu ce i e prea cunoscut, și de unde apoi să amenințe Europa... El este aliatu cu Prusia, și cât pentru celelalte state: Francia, Englitera și Austria este sigur că în starea acésta de lucruri nu vor ăice nimic. Cu tóte astea cată ca trecerea trupelor în principate să fie justificată prin vre un motivu.

El trimite aici un agentu care să i completeze opera, puțin îi pasă prin cine și cum, de unde și pēnă unde va afla acel motivu...

Nu isbutesce la cūrtea Domnitorului, încurageađă pe nemulțiamiți și pe capi partitelor...

Spre essemplu, vine la general Mavru; acolo găsesce pe boiării nemulțiamiți de guvernul meu, — el le ăice numai uă vorbă, uă singură vorbă, și este îndestul ca aceia să ia acea vorbă să o tălmăciască și să o restălmăciască în o mie de feluri... În altă parte aruncă indirect, earăș prin agenți, vre uă vorbă celor adăpați cu ideile din Occidentu, îi încurageađă ore cum și p'aceștia, tot indirect; apoi vine

eară la curte, cum ar' semăna că ar' face tocmeală cu curtea... arată acolo neasiguranța și anarhia, și-ți amintéđă ca să ceri ajutoru străinú!... Ast-felú mergú lucrurile și pas de te ia rău cu agentul Țaruluí...

Dar mai înainte de tóte cată să ne góndimú și la aceia că suntemú Români, precát ne-am góndi la pozițiune!... A cere intervenirea Rusă s'ar chiăma uă trădare patriei; a lăsa perturbația nemulțiămiiilor a-și lua avéntú și a prinde rėdăcină, va să đicē a te ucide singurú... Ce este dar de făcut în asemenea circumstanțe critice, nimeni nu e în stare de a ne spune... Sturđia în Moldova a avut însuși pe fiul sėú cap al armatei, dincóce însă nu e tot așa!... Sturđia a năbușit prin ostilitate cluburile cele organizate și a bătut pe fii de boiări cari luaú parte în acele cluburi. Să vedemú pėnă la ce punctú a garantat prin acésta stabilitatea pozițiunei sale? Șeii cu ce l'a amenințat Duhamel? că îi va trimite uă anchetă să cerceteđe motivul rescólei...

A trimis și Turcia pe Talaat... Turcul este slab și jócă cum îi cãntă agentul Țaruluí...

Noă nu ne remâne de cãt curagiul ce ne susține încă și cãți-va amicii ai mei și ai patriei pe cari compeđú... Vomú merge acum în Dealul-Spiri.

— Măria Ta, đise Vilara cu óre-care hesitare dinaintea lui Vodă, mie îmi dați voe să merg la ministerú ca să puiú să scrie un ordin către toți cãrmuitorii din județe, e de neapărat a se face acum acésta; trecėnd timpul apoi va fi pré târđiú...

— Prea bine! prea bine! đise Bibeseu preocupat,

daca găsești cu cale, fă acésta, nu uita însă că Magherul, cărmuitorul de Romaniți, este al meu; și lui îi voiu serie însu-mi... Vino pe urmă la casarma St. George, și d'acolo vomu eși amêndoî pe șosea ca să arătăm, înțelegi, să arătăm publicului și străinilor că liniștea domnesce în țeră, este liniște și garanție pentru toți...

Ministru Vilara salută și plecă.

B. Bescu își puse uniforma cea cu epolete mari d'aurite, își luă pălăria și manta sa cea albă, și di-se unui adiotant să tragă trăsura.

Trăsura fu îndată dinaintea scării; Vodă se urcă. Doi adiotanți se puseră într'nă altă trăsură, ca să urmede careta domnescă. Un oficeru de ordonanță, cu doi soldați de cavalerie lănceri, în uniformă ca a lăncerilor Poloni, se ținea p'alătura lângă trăsura Măriei Sale; asemenea și câți-va dorobanți d'ăi Agiei făcea un escorta alergând unii înaintea și alții în urmă, abătând la uă parte trăsuri și oameni, spre la face locu, d'ă trece fără împedicare echipagiul care luă calea spre Michai-Vodă, și apoi în Dealul-Spiri, la casarma de infanterie.

Vodă intră pe pórta casarmei. Încurte se află statul maior compus de oficeri superiori, în fruntea cărora era Polcovnicul Odobescu și Polcovnicul Solomon, și nă mulțime alți în mare ținută. La apropierea Măriei Sale garda dete semnalu și totă miliția eșise și se înșirase în două linii mari, cât ținea curtea casarmei, și mușca stabulu, în căpătâi, cânta marșu ceremonialu.

La intrarea Măriei Sale în curte, soldații presintară armele și un ura! se auzi de uă-dată din gurile tuturilor, de care resună tot coprintul astui locu. Uă mulțime de ómenî se strânsesă în stradă ca să vedě acěstă revistă a Măriei Sale pe oștire.

Vodă Bibescu se dete jos, și urmat de adio-tanți și oficerime trecu pe dinaintea trupelor de douě orî adresându-le salutarea sa și priimind, spre răs-puns, frenetice strigări de ura! trăiți Măria Vostră!..

Apoi Vodă voi să intre și în casarme ca să ins-pecteđe ce se afla înlăuntru lor.

Polcovnicul Odobescu, în calitate de Spătaru, și Polcovnicul Solomon, capul regimentului III, amên-doî ómenî grași, chipoși, amêndoî vechi militari și semănând óre cum unul cu altul, însoțiau pe Vodă pretutindenî.

Casarma acéstă era lăturată de douě rînduri de case jos, cu curtea la miđlocu, în formă de para-lelogram; despre strada Spirei, închisă cu nisce u-luci din scânduri de brad, cu un șanțu pe dinainte-î, și cu uă pórtă mai de uă parte, ce se deschidea în douě laturi. Fundul casarmei se mărginesce de uă rî-pă care descinde pênă în grădinile caselor din ma-halaoa Postovari, biserica Albă.

Vodă și tot stabul intră în rîndul din mâna drépta al casarmei. Aci înlăuntru se vedea douě rînduri de paturi, împreunate prin nisce stîlpi și cu polițe pe d'asupra, în miđlocul salelor, pe care se afla nisce rogojinî așternute, unde se culcau soldații.

Pe policióre atêrnau eî armele si spênzurau pătrôn-
tașele.

Vodă dupe ce trecu în mai multe săli, ȃise a-
dresându-se căt-re Polcovnicul Odobescu: Polcovnicel
soldații se învălescă nóptea cu mantalele lor? ar' tre-
bui să le facemū nisce plăpomī, sau pături cu care
să se învălêscă și să-și așterne.

În ast timpū Bibescu se uită cu ochiī sêi mari
pretutindenī în largele aceste sale și pe paturile cele
lungi așternute cu rogojinī.

— Măria Ta, respunse Odobescu, plăpome, sau
pături, costă mult..

— Ce Dumneȃeū! atâta costă cât ar fi leafa u-
nuī Polcovnicū într'un an!.. Și Bibescu ȃicênd aces-
tea pâși înainte ca să-și urmeȃe inspecțiunea. Odo-
bescu însă rêmase uimit necutezând a mai ȃice uă
vorbă și aprindêndu-i-se obrasii de uă roșată es-
traordinară.

Când fu în curte, Vodă ȃise să se comande sol-
daților mișcare de marșū și evoluțiunī. Musica cânta;
trupele se înșiruiseră și treceaū pe dinaintea ochilor
sêi; lumea se grămădise în stradă ca la tîrgul Mo-
șilor.

După un cartū de oră, Vodă ordonă să se for-
meȃe un careū în care să figureȃe numai elitul sol-
daților și toți oficerii regimentulū.

Careul îndată fu format. — Vodă Bibescu cu o-
ficeri superiori se găsia la miȃlocū.

Soldații Români, cea mai mare parte de prin

judetele de peste Olt, aveau o poziție, cu totul marțială, ținând armele la peptu.

Bibescu se uită la dânsi cu ochi mari, ca cum ar' fi voit să măsore la un loc devotamentul și curajul lor.

Cu acel aer măreț și cu uă elocuență, de care era dotat de la natură, Bibescu vorbi ast-fel soldaților și oficerilor săi:

— Soldați bravi, și credincioși mei oficeri! voi care ați jurat sub stéguri credință Domnitorului și patriei, vedeți în mijlocul vostru pe suveranul și părintele vostru care vă amintese datoriile și jurământul ce l'ați depus. Tot-d'a-una am fost mulțămît de conduita și credința voastră; acésta îmi dă dreptul să sper că și pe viitor veți fi patriei și Domnitorului vostru fideli. Și când, în urma unor vorbe răspândite, voitori de rău patriei se vor încerea a veni ca nisce inemiei asupra noastră, voi, bravi mei, veți fi gata a vă supune ordinilor noastre, de a pedepsi pe acei turbuători; voi, flórea și brațul țerii, îi veți opri de a întinde prea departe uneltirile lor? Inemiei patriei și domnitorului sunt inemici vostri! Jurați dar din nou devotamentu și credință acelaia căruia îi sunteți supuși!..

— Ura! Trăescă Măria Sa!.. fu răspunsul soldaților și a mai multor oficeri.

Bibescu, făcend uă pausă, privea acele fisionomii și le cercetă cu deamănuntul spre a putea citi în inimile lor.

Se comandă soldaților de a se retrage la local lor, și să procedă la un nou jurământ.

Atunci uă grupă de oficeri înaintă către Bibescu în deputațiune, din partea oștirea, și vorbind ei s'arătară un organ al voinței generale. În fruntea acestora era căpitan Fărcășanul.

Bibescu îi priimi și îi ascultă cu plăcere.

— Măria Vóstră, dîseră acestia, venimŭ a Vă în-făcișa din partea regimentului îrtregŭ, în care avemŭ onóre a servi ca oficeri, devotamentul și credința ce o datorimŭ. Dar mai 'nainte d'a depune încă odată jurămêntul care l'am mai făcut, răspundemŭ Măriei Vóstre, ca în casŭ când străiniŭ, inemiciŭ Măriei Vóstre și patriei nóstre, vor veni din afară, atunci jurămŭ pe credința nóstră, d'a ne face datoria pên' la uă picătură de sânge; ear altfel, în contra Românilor, în contra fraților nostri, vie ei cum vor veni, mai ales cerênd ei îmbunătățiri patriei, noi nu putemŭ a le fi ostilî.

Vodă rêmase ca lovit de trăsnetŭ și voi ca cât mai iute să reteđe acéstă convorbire.

— Așa, bravi mei! adaoase Vodă, în contra străinilor am dîs, când ei se vor încerca să calce pămêntul patriei nóstre!

— Să trăiți Măria Vóstră!.. răspunseră într'una oficerii. Ne dăm viața pentru patrie și pentru Măria Vóstră!

Vodă, ca să scurteđe discuțiunea, dîse să tragă trăsura, se urcă și plecă tot cu acea escortă cu care a fost venit.

La casarma de la Malmeson oficerii s'aŭ pronunțat cu totul pentru Domnitorul.

Essercițiul pompierilor la care voise să asiste cu ministrul sêu, s'a fost amânat pentru uă altă dî.

Cât a ținut calea Podului-de-pămênt, spre a merge

la casarma St. George, într'una s'a gândit la vorbele oficerilor, din care înțelese limpede și curat, că oștierea este convertită, și că puținii ómenii rămăsese pe care putea să compețe.

La casarma de la Malmeson, a doua ȃi erau adunați pompierii cu machinile și cu tot echipagiul lor.

Îndată ce ȃrăriră trăsura și escorta Domnitorului, începură jocurile și mișcările machinelor de operațiuni. Pompele trase de cai și mânuite de soldați și unter-oficerii loră inteligenti, se aședară în rînd, cu sacalele pline cu apă lângă dênsele. Scara cea mare purtată pe rotile și alte scări mai mici fură rezemate pe pãreții de la al doilea cată al casarmei. Fringhii gróse și cu cãrlige la cãpătêiă se aruncară și se acățară de férele de la ferestre și de strașină. Pompierii la comanda oficerului lor, începură a scalada din tóte pãrțile, precum la un incendiă s'ar' sui ca să taie cursul focului, saă să dea ajutoră nenorociților copriși de flacări la catul de sus. Cum se suiaă și cum se scoboraă pe scări saă pe fringhii, ei aveau agilitatea veverițelor când se urcă pe copaci.

Pompele aruncaă uă plóie de apă pe învãlitórea edificiului, și cei înarmați cu topóre umblaă și alergău pe înaltul acel acoperișă, cum s'ar juca nisce copii pe uă poiană.

Comanda se făcea prin fluerături, și ei essecutaă fără greșélă cele ce li se ordona.

Unter-oficerul Dincă Bălșan, se urcase ca fulgerul pe scara cea mare pênă d'asupra învãlitórei, și d'acolo, ca să arate uă bravură, saă să atragă mi-

rarea spectatorilor, între care era și Măria Sa, și însuși ministru Vilara, care venise îndată după Domnitorul, dete cu ochii de un ovreiū care atunci dregea ferul la unele părți ale învălitórei; el îl luă în brațele sale de atletū și se scoborî cu el, pe aceea scară, repede ca uă visiune; ear ovreiulū palidū la față, surprins, amețit purtat de brațele aceluiā, într'una striga și se svîrcolea ca un copil fricosū, aceea ce provocase rîsul general, pēnă ce fu dat jos viu, neatinsū, nevătămatū, tot pe mâniale lui Bălșan. Dincă a fost aplaudat de publicū, și însuși Măria Sa Vodă admiră adresa pompierului Bucurescian, ce fel scóte el, uă victimă din pericolul incendiulū.

Cât despre curagiul și adresa lui Bălșan era cunoscut de când cu catastrofa incendiului, întēplat în ziua de Pasci, cu un an îndērăt.

Lordachē pompierul asemenea s'a scoborît, de la una din ferestre, cu un coșū în brațe, în care era un manch'in împăiat în formă de femeia, cu care s'a dat josū; și vedēnd publicul acea baborniță împăiată și urîtă ca un diavolū, începuse asemenea a rîde, ca și de omul care țipa în brațele lui Bălșan.

Mai de lături atrăgea mirarea un june pompierū care părea fôrte tînērū și bine essersat; cel ce după ce făcuse mai multe jocuri gimnastice, în urmă începuse a se sui pe uă frînghie prinsă de crucea unei ferestre, țiiduse, cu uă singură mână adică tot corpu-ī atárnând în aerū, și voia cu uă singură mână, să misce repedinduse în sus, să poté a se urca pe frînghie, pēnă la catul al doilea. Acēsta era prea

mult, prea anevoie de essecutat. Dar ceia ce 'l încuragea, ceea ce îi da forțe brațului și 'i mișca inima era că fu vădut de jos, din poporū, de uă jună femeică și care îl iubea. Mai d'uaăparte Ali-baba Turcul, cu ciubucul înfiptū pe sub vestmîntu-î după gōtū, și Catinca felt-febel sa se uitaū admirând ce măestrie, ce putere în brațū și în tot corpul arăta pompierul sus ȃis. Uă mulțime de ómeni bărbați și femei scóseră un țipēt cređēnd că el va cădea de la acea înălțime. Înusuși comandantele sēñ ar' fi observat acēsta, dar sciea cine e acest pompierū, cāt curajiū și cātă vîrtute conținea brațul seū. El merse înnaente în aplausul și mirarea tutulor, și mereū cu ochiū spre iubita sa, părea că îi ȃicea: pentru tine tóte aceastea!.. Acesta era Constantin cel ce cu câteva ȃile înainte, fusesse cu sora lui Pētru pe valea de sub Cotroceni, ear în acea diminēță mai nainte d'a se face répresentația la casarmă St. George, obținuse, de la comandantele Maiorū Boteanu, congediū de 15 ȃile, spre a merge peste Oltū.

Comanda pompierilor urmă înnaente manoperile și mișcările sale, în admirațiunea și aplausul publiculū care din ce în ce se grămădia și se înmulția.

Vodă însă preocupat mai mult de cugetările și mâhnirea în care se afla aruncat, luă pe ministru în trăsura, și numai cu un adiotantū după el, ordonă cucierulū să mâie spre Podu Mogoșóei, și a eși afară pe șosea.

Pe drum spuse lui Vilara rezultatul de la casarmă.

Alecaché Vilara, bărbatul care a vădut și a petrecut multe în viața lui; și în timpul venirii lui Tudor Vladimirescu fusese închis, împreună cu mai mulți boiari, în casa lui Dinicu Golescu la Belvedere, și abea după o mare rugămintă obținută de la Tudor, un pitaciu de trecerea liberă a familiei sale în Transilvania, făcu ca Tudor negreșit să-l respecte pentru capacitatea sa; — el a servit pe Grigore Ghica, întâiul Domn Român după Fananiotti, cu demnitate. În timpul ocupației rusești în Principate el a fost luat parte ca membru al Logofetiei țerei de sus președatului mai întâi de comitele Paliu, generalul Ialtuchin și după moartea acestuia, de înțeleptul bărbat Chiselef. — A elaborat la redacția regulamentului organic, reformele d'atunci. A mers, împreună cu Michai Sturđia, mai înainte d'a se numi Domn Moldavi, la Sant-Petresburg, spre a se înfățișa împăratului Nicolae și a solicita ajutorul său în cauza țerei. — Apoi sub Alessandru Ghica, apoi sub Bibescu fusese Logofet al Dreptății atât timp, și în cele după urmă Mare Vornic, demnitaru notabilu, recunoscut de capabilu și energicu, activu la serviciu, probru și avutu, stimat de vodă Bibescu, stimat de toți boiarii țerei și care cunosea societatea întrégă în cât pôte și cât nu pôte ea în intrigă și altele; ascultă pe Domnitoru plângându-se că numai pôte compta nici pe militarii săi, ca cum Vodă nu era mai mult sigur nici de viață, nici de tron, și îi răspunse cu un suris oarecum ironic.

— Măria Ta n'ai temă, nu te aștepta la niscai-

va lucruri așa mari din partea acestor domnișori înmănușați...

Trăsura domnitorului trecuse de barieră înainte și Vodă dîse că voesce să mîergă pînă aprópe de pădurea Bănésa.

Însă atunci surîsul cel ironic pe busele lui Vilara luă un caracteru pré seriosu; el se schimbă într'ua căutatură spăimântátore a ochilor și într'ua înfiorare care îi îngheța inima. Schimbarea era prea repede, în cât nici el însuși nu putu prinde de scire când se petrecu acésta.

Un glonțu din tufișul grădinei anunța descărcătura unui pistolu, și care a lovit în epoletul Măriei Sale. Aci era primejdie, aci viața le fusese amenințată la amêndoî. Acest mîerșavû atentat, dîua nameđia mare, îi aduse amînte vorbele de mai 'nainte a le lui Vodă, și el tocmai atunci putu a îi da dreptate.

Vre uă câți-va patrioți, din acei ultra patrioți, și de care Dumneđeú să ne feréscă d'a avea prea mulți în țera nóstră, a fost pândit în armați, pe vodă Bibescu, când eșise cu ministrul seú afară la șosea, și ațintînd în caretă făcu ca glonțul din întemplare să lovéscé drept în epoletul Domnitorului, stînd alături cum dîserămû cu ministrul Vilara.

Acésta a provocat indignarea publică, și a fost cauza a uă sumă de arestări ce făcu poliția, în acele câte-va dîle.

Vodă întórse trăsura la palatû, fără a se turbura nici de cum.

Vilara însă se jură că nu va mai eși cu Bibescu la șosea.

După două zile uă nuvelă, și mai teribilă de cât cea coprinsă în stafeta lui Ioan Bibescu, a venit de la Caracăl.

Ea anunța, prin uă nouă stafetă, redicarea stindardului revoluționar la Islaz, și că capiî mișcării s'aă constituit în guvernă provisorii, încunosciiînd intenționile ce ei aveau, și invitând și pe Domnitoră d'a lua parte cu dênșii. Iancu Bibescu fî scrisese că a luat tôte precauționile, a înarmat pe orășaniî Craiovei.

Bibescu și Vilara de acêsta remaseră isbiți mai mult de cât atentatul de la șosea.

Aci coconu Alecache numai țise nimică.

Vodă după ce și frământă mintea îndestul, după ce confruntă depeșa trimisă din Caracăl cu cea trimisă de fratele său din Craiova, după ce o citi și o reciti de multe ori, țise: în fine vomă vedea!..

Luă repede condeiul și începu a scrie. El redige uă epistolă lui Magherul cârmuitorului de Romanați, să dispue în numele său de oștire, de doboranții din districte și chiar de voluntari panduri ce se vor fi adunat în numele său, să înăbușescă acea mișcare, să prindă pe revoluționari, și chiar de ai da morții...

VIII

Proclamarea constituțiunei în România

Sorele răsărind în ziua de 9 Iunie, lumina uă mulțime de fapte petrecute cu solemnitate pe un șes, în comuna Islaz, aproape unde Oltul dă în dunăre; care toate acestea, făcânduă mărêta sâr-bătore, vâ remâneă memorabilă în anale. Cei mai curagioși bărbați și toate capacitățile erau adunate acolo, spre la aducen cunună patriei și a îi pregăti viitorul, în mișocul poporului și al oștirea care le didese ascultare.

Între acestia, cum am mai dis, Heljale care se bucura în totă țera de reputația unui regenerator, Golesei doi frați, cunoscuți prin tradițiunî a le familie sale, Cristache Tel, reputat pentru caracteru și voința lui de feră, Pleșoianu care ținea de voința lui Tel, și alți mai mulți oficeri precum: Serurie, Zalicu și Racotesci doi frați. Toți acesti a-veau cu dênșii pe soldații ce ei comandau, și ai căroră sub-ofițeri fuseseră inițiați. Afară de militari, poporul se aduna și venia de prin comunele învecinate, cât și de mai departe, pe care influența

lui Heliade, prin profesori și învățători săteni, îi chemase.

Miliția și voluntarii erau așezați în mai multe linii și parați în mare ținută, și presintând deosebitelile feluri de arme cu care erau armați, și stindarde tricolore naționale.

Preotul Ión Șapcă de la Celeiū, uă conuă care e numai la uă oră de distanță aprópe de Islaz, tot pe marginea Dunării, sânția solemnitatea aceasta cu Crucea și cu Evangelia, rostind către cel a Tot-Putente rugăciune; ca să întăriască și să măriască fapta cea națională pentru prosperitatea patriei ș'a națiunei întregi.

Totul era în solemnă pregătire, totul înfrumusețat, și bucinarea serbătorescă a răsunit în toate părțile coprinsului acesta. — Stégurile tricolore a le țerii fêfăiau pe toate casele, pe edificii și pe toate bastimentele ce se găsiaū în schela Islazului, fiind acoperite cu mare pompă.

Când preoții investmîntați cu felóne și cu odajdiī ardênd tēmăia în cădelnițe și făcliile cu uă cerescă lumină, întonând imnuri Dumneđeesci și bine cuvîntând sânțirea apei, cu care apoi va stropi poporul și ostirea, ca cu un darū al vieții și al puterii, preotul Șapcă redică mánile și ochiī spre cerū însuflețind ruga aceasta în toate inimile celor cari erau presinți.

Salve de puscī și de tunuri a le ostirei ș'ale navelor staționate aci salutară cu un resunet puter-

nicu; coci botezul era pentru toti cei ce recunosc
 Libertatea! Invierea lui Cristu si sfaramarea sclaviei!

Ast-fel rasunara in cate-va ronduri armele os-
 tasilor si a le voluntarilor si tunurile de la nave,
 proferand cu aceasta toti juramantul de credinta si
 primind botezul sub stindardul revolutiunii, in acel
 locu si cu acea solemnitate si cu ruga catre cel Prea
 Inaltu.

Dupa ce rugaciunea fu terminata, cei mai in-
 semnati barbati, sau capii miscarei, venira in mij-
 locul poporului si al ostenilor de a le vorbi.

Se impartira aci proclamațiuni pentru care a-
 lergau omeni de tote etatile si de tote conditiunile,
 priusi de setea curiosității a le lua.

I. Heliade alatura cu Tel si cu Golescu, cei ce
 se constituiera in Guvern Provisoriu, citi in a-
 nudul tutalor proclamațiunea aceasta esplicand fie ce
 articol numeroșilor spectatori — poporului si ostirei.

Programa unei noii șarte a României conținea
 articole de forma constituțiunelor statelor Occiden-
 tului, adică: responsabilitatea ministrilor; represen-
 tație națională pe uă basă largă de alegere; gardă
 națională; libertatea presei și a vorbei; emancipa-
 rea monastirelor închinat de sub jugul celor din o-
 rientu și a fi înturnate clerului român; desființarea
 sclaviei Țiganilor din totă România prin despăgu-
 hire către proprietarii lor; desființarea rangurilor și a
 privilegielor; îmbunătățirea sôrtei țeranilor prin a-
 bolirea clăcii și altor împovărari viciose, și înpro-
 priindu-i pe uă pârțicică de pământ, tot cu despă-

gub're către proprietari; ear capul Statului, Domnitorul, să fie ales pe cinci ani, din toate clasele societății. Și termina ast-fel: „Fraților Români, respectați proprietatea și persoanele. Întruniți-vă și vă adunați în mulțime; înarmați-vă; dară urmați pe frații vostri din Transilvania. Vedeți cum s'aun adunat ei cu decele de mii, fără a cauza cea mai mică neorânduială. Nu aveți frică, de cât frica de Dumnezeu, și atunci veți putea cânta fără să vă roșiți:

„Că cu noi este Dumnezeu!

„Dumnezeu este cu noi fraților! sculațivă în numele lui, și Angelul dreptății dumnezeesci va sfărâma pe tot neamicul, el va resturna pe cal și pe călăreț; calul și armele neamicului vor fi prefăcute în pulbere, cugetările lui se vor împrăștia ca fumul... La arme, Români! la armele mântuirii!..

Sub-scriși: Preutul Șapcă, Heliade, Tel, Stefan Golesecu și Pleșoianu.

În cercul acestor bărbați și în mijlocul acei solemnități mai lipsia unul, a căruia reputație era câștigată prin fapte laudate țerei sale, acesta era Magherul prefectul de Romanați.

Magherul fusese la Bucuresci, chiămat de Vodă Bibescu, și având mai multe întêlniri cu Goleseci și cu Heliade, nu rămăsese străin și tocmai așa rece, cu toate ordinile și măgulirile care i le făcuse Bibescu, la cele ce lucrau acei ómeni.

El cu uă reputație superbă în cele cinci județe: de vînătoru celebru, de panduru curagiosu, de militaru bravu, dotat de la natură cu uă rară frumusețe

în chipu-î; bărbat cu multă bună simțu pentru binele și fericirea patriei, cum el, tocmai el aici să lipsescă?

Din ceea ce însă se scie, cu ocasiunea tîrgului din luna lui Maiu la Caracal, în acel an, el dedese un balu în casa sa, la care poftise tinerimea strânsă la acel tîrgu și fel de fel de ómeni, într'adins, de a arăta popularitate și a se pune în contactu cu dênșii, aceea ce era numai uă pregătire a tîrîmulu revoluțunei. El democrat, din natură și din sângele părinților seî Român, nu putea fi alt-fel de cât cum îl cređură acei bărbați cari îi desvăliseră secretele lucrării lor încă mai din érnă, la Bucuresci.

Unul dintre oficerii armatei îl prenumérase și pe dênsul de membru al partitulu revoluționar. Tel eu tóte acestea, a căruia cugetare este tot așa de forte ca caracterul seú, luă tot felul de precauțiuni pentru a sonda pe Magherul, când tabăra revoluționarilor ajunsesse aprópe de Caracálu, unde el era prefectu, cum am đice ca și cum s'ar fi temut de dênsul.

Cei-lalți bărbați, precum Pleșoianu, Heliade și Stefan Golesecu, tocmai pe el îl alesese de mediatoru pentru a scrie lui Bibescu de sűccesul lor.

Daca dênșii, adică guvernul Provisoriu proclamat la Islaz, voind a atrage și pe Vodă Bibescu către dênșii, cum era să fie alt-fel cu Magherul, omul cel cu simțu pentru patrie și care tot d'ama s'a arătat bravu în faptele și apucăturile sale?

Ei dar îi scriseră de la Islaz îndată după proclamarea mișcării. Îi alăturară uă epistolă și către Bibescu, scriindu-î că națiunea voesce a se rege-

nera, și sub-semnați, temându-se că nu această mișcare să degenerede în anarhie, ei se puseră în fruntea-î spre a menține ordinea, și dacă Măria Sa consimte, ca Român și ca patriot, națiunea îl proclamă de capul statului, sub legile cele noi.

Tóte măsurile fură luate ca tabăra de la Islaz să se misce spre Caracal și Craiova. Locotenentului Zalic i se dă ordine d'a rădica compania sa de la Celei, unde se aflase postată, și a merge către sus ȕisele capitale. Căpitanului Racotă asemeni, să vie cu escadronul său de la Zimnicea.

Tabăra mișcându-se de la Islaz, care și priimise numele de: Locul Regenerării, și înaintând spre Caracal care e patru poste spre nord, ea se adăoga și se mărea din ce în ce de trupe de locuitori cari alergau din tóte părțile cu preuții sate-lor în frunte și înarmați cu cóse și cu tot felul de unelte, la apelul ce li se făcu.

Copii și feciórele eșiau cu stâlpări înainte, precum în Sion au întâmpinat pe Salvatorul lumii; ear preuții conducând trupe de săteni sub arme și umbriți sub stindardele ce le purtau, umpleau câmpiile de cântarea psalmistului:

Dómnne al Puterii fii cu noi...

Mergând dar cu tactică militară pănă aprópe de Caracal, după două ȕile, guvernul Provisoriu fu priimit cu solemnitate de poporul astui oraș; și Magherul, bravul Magheru, nu lipsi d'a veni în fruntea a 200 dorobanți, de a da, cu lacrimile în ochi, înbrățișare frățiască cu confrăți sei, și a recunósce,

după cele ce îi scrisese guvernul de la Islaz, întru deplin, rădicarea stindardului revoluțiunii, ca un fapt Sântu.

La Craiova se făcea oarecare încercări de opoziție.

Iancu Bibescu, care nu încetase d'a depeșa mereu lui Vodă la Bucuresci, întrebuințase totă influența sa de frate al Domnitorului, de a înarma pe cetățeni, și cu militarii garnisónei ce comandate de căpitan Vlădoianu, să spargă trupa de insurgenți, și să nimicescă ori ce mișcare a lor îndreptată asupra Craiovei.

Pe lângă el se mai unia și proprietarii nemulțămiiți de articolul emancipării Țiganilor și împroprietăririi țeranilor, cari, împreună cu arnăuții și cu unii din slugile lor, promisera d'a susține pe Bibescu Iancu.

Populația Craiovei însă inteligentă: negustori, profesioniști, profesori și preuți, cei ce aveau o opinie formată, citind proclamația de la Islaz care se răspândise până și la dênșii, cunosceau cine sunt acei ómeni, ce voia să facă și pentru ce venia, nu ascunseră lui Bibescu simpatia ce o avea pentru ei.

Bibescu, cu toate vorbele care le răspândise că revoluționarii vin pe jaf și pe ucideri, cunoscu în currend că el nu mai avea nici o putere și că e desarmat.

El părăsi într'oa dimineță capitala Olteniei, și până ca revoluțiunea să ajungă la porțile Craiovei, el dimpreună cu câte-va familii surnumite aris-

toacăți, și trecu granița pe la Vorciorova, de a se opri la Orșova, în Banat.

Căpitanul Vlădoianu se trase cu militarii din Craiova spre Țințăreni.

Într'acesta găsimu pe Bibescu Iancu mai cu minte de cât un unchiu al seū Stefan, ispravnicul de Cerneți la 1821, când se arătase ostilū lui Tudor Vladimirescu și se închise în monastirea Motrul, cu arnăuții și cu alții, de a se bate cu acela în curs de 8 zile.

Populul Craiovei se organizează în gardă națională spre a menține liniscea, după unul din articuli constituțiunei, și trimise uă deputațiune înaintea Guvernului Provisoriu cel ce trecuse în sus de Caracal cu tabăra și venia spre Craiova. Scarlat Turnavitu, bărbat reputat pentru simțimentele sale patriotice, cel ce p'atunci se găsea profesorū la scólele de aci, fu învestit cu însărcinarea d'a merge să salute pe guvernū, în numele poporului acestui oraș.

A doua zi, 12 Iunie, Guvernul intră în Craiova unde fu priimit, ca și la Caracal, cu tótă parada și cu strigări frenetice din partea poporului: Ura! Trăiască România! trăiască Constituția și Guvernul Provisoriu!..

De aci, ca printr'ua minune, nuvela cea mare fu bucinată în tóte districtele Olteniei, și la vocea lui Magherul munții și câmpiele îi răspuseră; prefecti, sub-prefecti și alți funcționari cătară să i se plece.

Magherul fu înălțat de Guvernul Provisoriu la

gradul de general al trupelor neregulate din totă România, și la apelul său toți veteranii ostași, panduri și toți junii sătenii alergau să se înscrie sub drapelul național.

Păstorii își lăsară vitele și unii dintre sătenii chiar lucrul câmpului, de a alerga ș'a umplea cadrele decă se în lagorul său.

În Gorji însă unde este locul nașcerii sale, se simția și mai mare emulațiune între sătenii.

Din Cojan, din Bengesci, din Baia și din Novaci toți erau mișcați de un resunet și de uă voință.

Acolo un june învestit cu uniforma pompierului din Bucuresci, și care tocmai atunci și sosise, având congediu de la comanda lui, cel ce căuta a se înrudi cu Pătru luând pe sora sa, Sora, în căsătorie, el vorbea tutulor sătenilor ca un bun propagantist, și punea în mișcare uăsumă de ómeni, pentru a merge spre tabăra de la Craiova. Verilor, cuserilor, rudeniilor și însuși cumnatului său vorbea de aceasta, și ca să le dea un esemplu, le promitea că va merge el însuși cu ei. Din mai mulți munți, și chiar din Mușătoiu, se unire cu trupele acestor voluntari mai mulți ciobani de la oi; ast-fel era de mare entusiasmul locuitorilor și al păstorilor, deșteptat prin pompierul sus-dis.

Acesta era Constantin, fiul Catinchi felt-febeles, cel ce și în aste momente de entusiasm pentru patrie, în acele părți muntóse, fiul poporului ca și în capitală unde îl vedurăm; stăpănit de un amor, de un amor care îi dicta inima sa pentru

glorie, femeia pentru care venise el acolo era Angelul care îi ordonase înainte mereu! pentru ca într'ua Ți să'l vedem, cu uă mare bărbăție înfruntând pe inemici.

Stefan Ungureanul, vedând acele figurî mai mult selbatece ale pandurilor care plecau de pe la casele lor, și aduse am'nte vorbele lui Nicolae Golesecu, și le Ți- cea : mergeți băieți liniștiți și fără a face desordine pe unde veți trece, pentru că așa ne-a spus nua un domn mare, la Bucuresci, că e bine, și va fi de folos pentru noi...

Să lăsăm un moment Guvernul Provisoriu și tabăra revoluțiunei străbătând înlăuntru Craiovei, și să ne întorcem căutăturile la capitală, de a privi cele petrecute în ea.

Comitetul național, însciunțându-se de succesele din Oltenia, alergă la uă stratagemă, după ce împărți programe ale constituțiunei prin capitală, să facă pe populu să s'adune la palatul lui Bibescu.

Cei cari erau însărcinați cu împărțirea programelor ce erau tipărite în tipografia lui Heliade, și s'a păstrat în cele d'ântiū Țile în casa generalu consului Britanicu, Colcum, erau frați Moșoi.

În Țiua de 11 Iunie, pe la orele 3 și jumătate, doi cadeți de la școla militară, unul nepotul Magherului, Niță, și celălalt fiul acestuia, Ghiță, secundați de sergentul Andreescu și de mai mulți jumi, eșiră în Podu Mogoșoi în fația caselor lui Baron Meitani; aici se urcară pe uă scară îndoită ce au cerut-o de la magasinul de mode a lui Marcovici; pe care su-

indu-se Niță începu a citi programa acésta cu uă voce tare. Trăsuri și ómenī pe jos, care cum veniaū, se opiră în locū ca să asculte, și în câte-va minute mulțimea era fôrte numerosă.

După ce Niță termină de citit, se adresă către spectatori dîcîndu-le că Măria Sa Vodă a subsemnat programa acésta de constituție și d'aceia îi îndemnă să mērgē cu toții pentru aī mulțami.

Alți asemenī din strada Lipscăniilor a imitat esemplul seū.

În câte-va minute nuvela acésta s'a respândit în tot orașul, și populus alergând din tóte părțile, îngroșa numērul celor care mergeaū spre palat fără arme și făr' de nici uă pregătire de apărare, în casū de vre uă ostilitate.

Populus numēra vre uă câte-va sute de inși când apucară de intrară în curtea palatului. Garda de la scară de uă-dată fu surprinsă, ca și însuși Măria Sa, vedēnd acea mulțime de ómenī că înainteađă cu mânilē góle, și că cei din frunte căutaū a se urca pe scară.

Magherul nepotu se urcă de din afară pe balconū călcând cu piciórele peste capetele ómenilor, și cu chipul acesta se sui susū.

Vodă se afla în acele momente în grădina palatului seū repaosânduse sub umbra arborilor și respirând profumul plantelor, după amiađi.

Uă sumă de băibați cei ce compuneaū comitetul revoluționarū se vedură îndată umplēnd salele și galeria palatului.

Pe lîngă acestia alergară și dintre cei cari erau nemulțiamiți de guvernul lui Bibescu.

— Ce este? ce voiți?.. întrebă Domnitorul intrînd pe partea din dos în palat, și viind în fația lor.

— Măria Ta, răspuseră cei care erau aprópe de dînsul, în numele populului venim să vă rugăm să subsemnați șarta constituțiunei României.

Unii de pe balcon făceau semne la popul să strige precum ei cereau de la Vodă înlăuntru.

Populul neînțelegînd, în mare parte, nimic din cele ce era să se petrecă, sau cele ce era să se cêră, striga fie-care cum se pricepea.

Cei din lăuntru ânsă, se îndesa mereu dinaintea Măriei Sale, dîcîndu-i că poporul strigă afară.

Lingușitorii curții grăbiră a se arăta cu slujbă dîcînd că daca Măria Sa voesce să ordóne a veni miliția ca să împrăscie glótele. Aceasta póte că nu ar' fi fost cu neputința la început. Pênă însă să alerge gendarmii poliției și armata, populul care la început era într'un număr nu atît de însemnat, cât statură de vorbiră cei din lăuntru palatului cu Vodă, agenții și propágantistii revoluționari redicară și aduseră cu dînșii cetele de tabaci, precupeți și măcelari care umplură curtea cea spațioasă a palatului; ei intrară și în grădină pe din dos, și mai remaseră și pe strade, care din ce în ce se înmulțiau și se adăoga la număr, și unii fiind chiar cu arme.

Nicolae Golescu se afla acolo, Roseti, Brătianu, nepotul și fiul Magherului și uă sumă alții, cari cu

toții rugară pe Bibescu să subsemne șarta și să se pue în fruntea națiunii.

Bibescu petrecu repede în minte-î toate împregiurările care îi făcea poziția sa anevoioasă.

În ast timp și sosi în fuga mare un batalion de infanterie și mai în urmă un escadron de lănceri care se înșiruieră și luaseră poziție la spatele popului.

La întrebarea ce făcu lui Vodă uni din ofițeri să ordone ostirei, ce să facă, să începă a înprăștia glótele?.. Bibescu ș'aduse aminte răspunsul ce i-a fost dat ofițerii la casarma din Dealul-Spiri, cât și depeșa din urmă ce a fost priimit-o de la Magherul, împreună cu epistola guvernului constituit la Islaz; și cugetând bine la toate astea, privind dinaintea sa acei ómeni cari insistau puindu-î în față programa ca să o sub-semne, precum și acel populú adunat în curte, inocent la toate câte se petrecea acolo, ordonă ca miliția să se întórne la casarmă. Atunci cei grămădiți în palat luară sufletú, și solictară cu multă speranță lui Bibescu, în numele popului, cele mai sus coprinse.

Bibescu aderă. Sancționă sub-scriind cu însuși mâna sa programul constituțiunii din 1848, pentru care fu aclamat de totă populațiunea.

Generalul Duhamel, martur ocularú la cele ce s'a fost petrecut în acea di în capitală și la curtea lui Bibescu, îndată ce-a auđit conduita Principelui în astă împregiurare, și terminarea lucrului fără vreună turburare, fără conflicte și fără a se cere ajutorú de armată străină, plecá necăjit luând drumul

spre Buzeu și Focșani, însoțit de generalul consulul Coțebu, spre a merge la Galați.

Manifestațiile de bucurie aceloră care asudară înlăuntru palatului, pînă să se vedă decisiunea lui Bibescu, nu se pot descrie.

Cadetul Niță a fost trimis de Măria Sa la arest pentru călcare de disciplină, insistând prea mult și silindu-l peste măsură de a sub-semna programul.

Vodă însă îl grație mai târziu, și populus îl purtă pe brațele sale prin toate stradele, strigând cu frenesie ura!... trăiască Constituția! trăiască Libertatea!..

Actul ântîi al acestei mari reprezentațiuni, sau al acestei tragedii a mișcării naționale din România, era început prin sub-semnarea programului; acum remănea ca actorii ei să procedă în jocu lor să ne facă a ne bucura, a rîde, a sălta, a ne întrista, și chiar a plînge în cele din urmă; și al căria desnodămēt nu vom trăi ca să apucăm a-l vedea în curînd.

Vodă Bibescu numi un nou minister, și Guvernul Provisoriu fu înscințat la Craiova.

Tote se regulară în cele dântîi zile; garda națională începu a se organiza; miliția fraternisă cu populus; Bibescu era Domnitorul și capul Statului acclamat de populus, și aplicarea constituțiunei urma a se începe.

Costache Roseti fu numit Prefectul al poliției capitalei, în locu lui Ioan Manu.

Și toți cei arestați pentru cauză politică fură liberați chiar în aceea zi la 11 Iunie.

Cât despre biciul lui Căpitan Costache fu lepădat; ear Căpitanu George, înspăimîntat de cele ce se petrecuse, merse cu vre uă căți-va dorobanți de se ascunse în pădurea din drumul Tîrgoviscei.

În numirea ministeriului de către Bibescu urmă ore care nemulțămiri. — Capii revoluțiunii voia a pune pe Tel ministru de resbel în locu lui Odobescu, și asemenea mai vedeau ore care nepotriviri și în persónele celor-lalți miniștri.

Bibescu își cunoscuse ore cum micșorată puterea-î de a lucra cu revoluționarii; saũ póte cum se dice, că în correspondența ce a fost avut-o cu Duhamel, acela îi disese să se retragă, promițendu-î a'î înturna peste puțin Domnia, daca va face voința împératului; saũ alte împregiurări care nu se potũ scie, îl făcură că după trei zile el abdică și plecă cu familia în Transilvania.

La plecarea sa îi căduse din întemplare portofoliul în care se dice că a avut corespondența sa diplomatică și se mai dicea că era întrînsul chiar corespondența ce a fost avut-o cu Duhamel, actu de cea mai mare importanță pentru istorie și pentru națiune. Acest portofoliu intrând în mânilor prefec-tului poliției, acesta merse și îl dete lui Bibescu drept semn de politețe și de amicie.

Mulți aũ fost în contra acestei urmări a prefec-tului.

Ceea ce putem înșă dice de aceasta e că Dumnezeu și Viitorul va judeca...

Populul dar, acest copil uitat pînă aci de vechiul regim, ca un toiag aruncat, nesocotit și înzilizit, prinse viață, și numai în puține zile matori, învăță de a trăi, și chiar vedîndu-se de odată părăsit de capul Statului căută să și facă singur tréba, lua puterea în mâinile lui înarmînduse și organizînduse în gardă națională, de a păzi orașele și comunele; el se făcuse și poliție și autorități, ținînd ordine și povățuind pe cei cari erau abătuți, și de la sine el arăta sâpunere la legi și dedia ascultare autorităților; și prin urmare în tóte țera, de la uă margine pînă la alta, toți petrecéu într'ua manifestație de bucurie. Statul întreg era într'ua serbătóre. Tóte edificieurile publice și casele particulare în Capitală, în Craiova, în Tîrgoviște, în Brăila, în Focșani precum și în tóte cele-lalte orașe și comune erau acoperite de stindarde, și locuitori lor benchetuiău în numele Constituțiunei și a Guvernului Provisoriu.

Guvernul acesta înșă de la plecarea lui Bibescu luase uă óre care preschimbare.

Metropolitul Neofit era președinte, membri: Ștefan Goleșcu, Heliade, Tel, Magherul și Scurti, secretari: Alecuță Goleșcu, Nicu Bălcescu, Costache Roșeti și I. Brătianu. Costache Filipescu ministru la finanțe, ear colonelul Odobescu tot la resbelu.

Nuvela plecării lui Bibescu și aceste preschimbări în numirea persónelor guvernului în curênd fușeră aflate în tabăra dela Craiova.

Acolo s'a fost petrecut în cursul acestor puține zile nisece turburări.

Proprietarii cei nemulțămiiți căutaseră a surprinde pe Guvernul Provisoriu pênă nu era încă bine întărit, și care era tras la edificiul scólelor. Uă mulțime de reacționari cu ómenii veniți în tumultu: servii și sclavii lor amăgiți, pe cari îi aduseră de a face aici uă resturnare cum diserămă lucrurilor, încongiuraseră scóla. Magherul, simțind de aceasta, eși pe uă feréstră a edificiuluî din dos, alergă îndată la corpul dorobanților seî, în a căroră frunte puinduse, și ajutat de cei-l-alți cari compuneaă tabăra, isbuti a înăbuși și a risipi pe reacționari cari se strânseseră pe piața gimnasiuluî.

Heliade după aceasta, pentru că se temea de voitori de rău atâtați de machinăriile străine, chip-sui cu uni din colegii seî, să nu consimță la compunerea aceluî guvernă numit din Bucuresei, ci să facă apelă la districtele țerii întregi, fie ce orașu sau comună să trimită nisece delegați; și întăriți prin un lagără mare de ostași și de populu, să înaintede cu toții spre capitală, și acolo, în miđlocul astei puteri, să proceadă la alegerea unei camere adevărat naționale, care să lucrede apoi în cele de nevoie: în împregiurările d'atunci, a forma legile și chiar a alege pe Domnitoru, după cuprinderea programuluî, ca așa să se minicească intrigile.

Cei-l-alți membri nu se uniră cu părerea lui Heliade.

Ei trimiseră în curênd pe dorobanți și glótele

pe la casele lor și schimbă cu această față populară a revoluțiunei.

Espedițiunea dar a puterei ce venia de la Craiova spre capitală, se compunea numai din două rôte de soldați, una a lui Pleșoianu și alta a lui Zalic, din escadronul de cavalerie a lui Racotă și un ôre care numără de voluntari.

Membri Guvernului căta să se afle îndată în capitală, de a lua cârma Statului.

La 16 Iunie dar, ei sosiră la Bucuresci, unde și aci lucruri îndestul de grave îi aștepta.

VIII

Jurământul de la 16 și reacția de la 19 Iunie

Acele familii care se bucuraseră de prerogative ce le dădea mai înainte legea, speriați că perdă aceste drepturi, se întruniau în cluburi, se consulta, și așa se formase un pact ce ajungea a fi ostilă marelor, lucru ce este prea naturale între cei ce perdă cu cei care câștigă.

În societatea română acestia cum mai dăserăm însemnând totul sub scutul legilor, și restul populației agricultori, meseriași și comercianți numai ca niște supuși, îi făcea a crede că ei sunt Statul. Revoluțiunea venită de uă-dată ca un trăsnet le sfărâma existența.

Pe lêngă aceasta, ținând seamă de pozițiunea trecutului, uă ore care înflorire nu putem nega că țera era datore concursului boiărilor, prin educația de care erau investiți din mișlócele materiale care le avea ei, — capacitatea și cunoscința lor de lucru prin rutină a fost de multe ori de mare folos; — ei aũ luptat prin manierile și politica lor în contra opresiunii străine; aũ ajutat la regenerare și cultura

literilor; aũ îmbrățișat pe dascăli folosind populus din luminile lorũ;— aũ împărțit pâinea cu cel săracũ și aũ dat ospitalitate celui care a venit din țeră străină pentru a le solicita ajutor; — acești ómenĩ dar se credeaũ părinți și stâlpi țerii, prin atâtea fapte suscitade. Cu tóte acestea legea care de și nu oprea și pe alții d'a se urca la un nivel cu dênșii, prin capacitate și meritũ, era prea mult în favóre-le, și ar fi putut cine-va dice că din acésta decurse gelosia și mai în urmă lupta...

Pe de uã parte tradițiunile sus ñise, și pe de alta legea trecutului, făcea pe acei ómenĩ a se într'uni spre a se arma în contra noului regimũ: prin urmare în contra ómenilor revoluțiunei.

Și șarpele amăgitorũ purtase d'asupra sa cele mai frumoșe nuanțe când se însinui pe lêngã omũ de a'l face a greși...

Uitase omul ordonul lui Dumnezeu, preceptele și sacrificiul Fiului Sêũ Iisus care a priimit mórtea de a sfărâma sclavia...

Tóte tradițiunile cele frumoșe se denegreaũ órecum pentru acei ómenĩ cari nu voiaũ a se deslipi de legea care le acorda privilegiul d'a menține sclavia; când abolirea sclavagiului, adicã desrobirea Țiganilor în România, era fapta cea mai măreață a seculului XIX.

Țiganul de la natură inteligintũ, cu tipul interesantũ, cu alegrețe pe buse și în fisionomia sa, cu ochii vii și frumoși, trăsături regulate pe obrasũ, dinți albi ca mărgăritarul, talia sveltã și robustã, deș-

teptu, ingeniosu, — artistu poetă, musicant, industri-
osă lucrătoru; — el a legănat pe boiărū în pruncia
sa desmerdându-l cu cântecele lui cele melodiöse și
atingătoare; — femeia țiganeă asemeii servă, confi-
dentă, copila de casă a boiăresii, a cocoanei, — la
tipu și la frumusețe ca și dama cea renumită, ea s'a
sacrificat copilăria și junețea, a sfărâmat și a înăbușit
câte uă dată înclinările inimei, de a se supune la a-
legerea ce i o făcea stăpânul după voia lui, își o-
mora chiar amorul sub presiunea jugului sclaviei, și
de multe ori s'a văduț copilul ei vëndut altuia pe
argintu, tot-d'auna devotată cocoanei, cuconilor și
cuconulu boiărului cel mare; — Țigani care aū în-
cântat pe săteanū în durerile sale, l a inspirat cân-
tându-i în doine istoria strămoșilor sei, care la a-
jutat făurindu-i uneltile plugului și a i drege carul;
Țiganul era în Țera-Românescă robu, sclavū, era
uă unealtă, uă mobilă purtată și aruncată, dreptatea
divină era revoltată de aceasta și consciința omului
câta a fi bătută; Țiganul câta a fi emancipatū, —
păcatul trecutulu câta a fi șters!.. Cât despre cele
lalte paragrafuri care le conținea șarta cea nouă
a Constituțiunei s'a cunoscut mai târđiū că nu erau
necompatibile cu datinile pământulu, după care s'a
guvernatū țera în vechime. Cât despre împroprietă-
rirea săteanulu, se scie că și mai nainte, sub regu-
lamentū, țeranul cu boiărul, Români și unul și al-
tul, trăiaū prin lege chiar, într'un fel de dăvălmășie,
drepturile lorū fiind reciproce pe moșie, țeranul a-
vënd dreptă pe una din două părți; Constituțiunea

dar nu ataca nici decum proprietatea, ci din contra, s'a constatat, prin împrăștierea sateanului, a sporit veniturile proprietății, — și aceasta făcându-se cu despăgubire. Cât despre abolirea servagiului, adică a clăcei, nu știu dacă se găsește vre un om cu bun simț care să țină că nu trebuia a se face. Cât despre cele-lalte articole e de prisos d'a mai discuta.

Prin urmare dar șerpele însinuitorū care ducea la perđare uă clasă a societății, nu era atâta motivul prefacerii legii; aceia ce o făcea d'a se aduna în societăți ascunse, ca cum arū conspira ca să țină așa, în contra Constituțiunei, ci uă însinuire străină, uă promisiune înșelătore... Duhamel fusese trimis cu însărcinare în România ca, sau pe lêngă Domnitorul ei, sau pe lêngă boiării, sau pe lêngă reformatorii să și împlinescă acea misiune pentru care era venit. La plecarea sa, când eclată revoluțiunea, nu uitase d'a o califica acésta — tedință către comunismū, — și promise boiărilor indirectū, prin alți agenți d'aci, că drepturile lorū vor fi restituite îndată ce vor face uă adresă către împăratul, prin care să cêră intervenire de armată.

Nenorocire și păcatū!.. acea adresă ce-va mai târđiū o și priimi generalul la Galați, în care erau subsemnați vre uă trei-đeci de persoane. Negreșit aceasta prin amăgire, și mai ales spăriindu-i cursul lucrurilor d'atunci.

Cluburile acestora se țineau într'ua casă tot boiărească din Podul Calii.

Și acești stâlpi țerei, părinți populiului, mece-nații literaturii, ómenii cei bine crescuți, și care a-veau scrise în familii faptele strălucite împlinite de părinți și străbuni lor, boiării se lăsară a fi amăgiți pentru că Constituțiunea, în contra căriia protestară a-șa de tare, nu isbea de cât ceea ce era viciosă în legi; când din contra, o mai repetăm, ar' fi fost de a lor datorie, proprietari și nume celebre, d'a se pune ei în fruntea operei celei mari a regenerațiunii, și a scăpa póte națiunea de suflarea cea impestată a demagogiilor;— și ei cu sinceritate lucrând, împreună cu concursul Domnitorului, să fi condus națiunea pe uă cale adevărat de mărire.

La 16 Iunie dar, la orele 10 de dimineață, popu-lul află că uă mulțime de boiări s'aũ dus la Me-tropolitul Neofit, cel ce ședea peste drum de bise-rica Măgureanul,— luându-se de uă întrunire politică. Din acea ȃi vėdurăm, cu mare durere națiunea des-părținduse.

În fruntea notabililor se afla Bașu-boiărul, bār-bat cu uă figură respectabilă pentru ani sei, cât și pentru serviciile din copilărie ce adusese patriei. Se aflaũ cu dēnsul și alți mai mulți de acestia, investiți cu vestminte de gală și purtând decorații pe peptu-riile lor.

Prefectul poliției se însciință despre aceasta și alergă ca să preîntēmpine d'a nu se face niscai-va neorândueli din partea populiului.

În acea ȃi se dedese ordinũ armatei și cetățe-nilor ca să mērgă la cāmpul Filaretului, de a de-

pune toţi acolo jurământu în numele Constituţiunei şi Guvernului.

Prefectul făcu aceasta cunoscut şi Prea Sântiei Sale; şi adresându-se către Baş-boiărul, care se găsia aci cu cei-lalţi boiări strênşi, acesta răspunse cu ôre care aeru de popularitate: să nu 'mî mai ñiceţi cocône, nici boiărul, ci să 'mî ñiceţi moşu Iordache...

Mulţimea se răspândi din curtea metropolitului, ênsă unii tot ñiceau că boiării s'aũ adunat de a completa.

De aci Prea Sântia Sa, cu doi diaconi, şi încongiurat de mulţimea boiărilor precum şi de populu, merse pe jos la câmpul Filaretului, sub Metropolie, unde era pregătirea de solemnitate. Tôte corporaţiile ce represintă populaţia capitalei, cu stindardele isnafurilor, funcţionarii şi tôte clasele; lume multă în care se vedeau şi femei şi copii; junimea tótă înarmată care atuncî se organisa în gardă naţionale, — miliţia câtă se afla în capitală, de tôte armele şi cu musicile se aflau adunaţi aci. Prea Sântia Sa, viind în fruntea numerosului cleru, era aşteptat şi 'i eş: înaintea proprietării boiării, negoţitori, arendaşi de prin pregiurul capitalei, şi uă mulţime de ţeranî chemaţi într'adins umplênd câmpul şi grădinile dintre dealurile Filaretului. Toţi purtând cocarde tricolore la peptu, ducênd stindardele tricolorate şi înfrumuseţate cu cordele şi cu ciucuri de mătase, şi pe lângă stégurile corporaţiilor uninduse şi aceste stindarde tricolore, tot câmpul strălucia tricoloratũ. Funcţionarii şi starostii precum şi membri guvernului şi oficeri armatei fiind în-

cinși cu eșarpe, se însemna prin acésta toți capii cari luaseră parte la mișcare. Presa mai cu sémă, căria i se deschidea viitoru, presa era represintată prin o fecióră vestmîntată cu costumu romanu; ar fi dis cine-va că era însăși Romania într'un caru triumfalu. Ea era dusă într'un caru cu un teascu alături, ornată cu cunună pe fruntea ei, și toți lucrătorii Typographiei se grupaū împregiuru-î, vestmîntați de serbătore.

Parada, sau acea serbătorească întrunire, era arrangeată cu chipul următoru: În mijlocul câmpulu se afla un cortu și pregătire pentru serviciul divin; boiării în frunte-le cu Baș-boiăralu, întocmai ca un părinte cu fi lu, se afla lângă Prea Sântia Sa din preună cu uă mulțime de preuți. În partea stângă, spre grădinile de legumi, era înșirată óstea în doué linii fórte întinse. În partea dreptă și de tot subdealul cel cu vii sta junimea armată, organizată în companii de gardă. La intrarea în Filaret, poiana aceea largă precum și stradele care duce spre grădină erau pline de spectatori. La capul dealurilor și în marginea laculu stufosu se afla un chioscu, uă ruină mare de stilu bisantin: operă din seculul XVIII, ai căruia pilastri de pétră sculptați ajuru în tot felul de flori, represinta și rechema Românilor memoria Metropolitulu Filaret fundatorele ei, bărbat venerat pentru faptele sale patriotice și luminele susținute în țeră cu sacrificiurile sale, și omul cel cu gustul artelor, tot asemenea ca și Metropolitul Antim. De subțutul astu edificiu curgeau isvóre cu uă apă escelintă, ca și aceia a cismelei făcută de Brâncoveanul.

D'asupra la al doilea etagiū, era uă galerie care atunci se afla acoperită de mulțimea ómenilor cari puteau privi solemnitătea în tótă întinderea ei.

Prea Sântia Sa Metropolitul făcu rugăciune către Cel a Tot Putinte, precum făcuse și preutul Șapcă la Islaz, și procesiunea avu un același tipū de strălucire. Acéstă rugăciune fu salvată de focul sinețelor, atât ale óstei, cât și ale gardei celei nuoe organizate, și de artilerie.

Îndată după aceasta, chiar în facia Metropolitulu și a membrilor cari represinta guvernul, se pronunță marele jurământū redicând óstea, garda și toți oficeri ei, mânilé în susū, și salvele întăria, în audul tutulor, jurământul de credință depus legilor celor nuoi și guvernulu.

Eră de lipsă însă a se proceda chiar aci, în câmpul acesta și cu tótă solemnitătea, la alegerea capulu gardei naționale, căruia să se încredințede pacea și ordinea publică a capitalei.

Îndată se vedu doi candidați aleși și proclamați de populū, unul căpitanū Teologu pe care 11 Iunie îl găsise închis la poliție, coci fusese trădat de nisce sergenți cărora el le desvălise secretul mișcării, și celălalt Scarlat Crețulescu, fost Maiorū în oștire, cel ce a fost luat parte în comitetul naționale.

Aci sub ochii publiculu s'a fost petrecut ca un fel de jocū: Uă parte din gardă și cu populul acela suspe unul din acești doi, când uă alta striga jos; ast-fel eă a ținut aprópe uă jumătate oră aclamarea

populii, strigând când pe Teologu când pe Crețulescu, sus sau jos.

În fine Crețulescu rămase ales cel ce se și aședă îndată călare pe un frumosul cal, în fruntea Bucurescenilor gardiști, cei ce îl aclamă mult timp în resunetul strigărilor de entusiasm.

Crețulescu era ginerile lui Vilara și d'aceea ne însuflând par'că îndestulă încredere la unii dintre votanți, acestia aclamaseră pe Teologu.

Terminându-se jurământul făcut în această zi cu chipul și cu solemnitatea sus ȳisă, plecară d'aci populu cu armata, cu Metropolitul și cu toți notabilii, și veniră la palatul din Podu-Mogoșoei, iar câmpul Filaretului i s'a dat numire de Câmpul Libertății.—

S'e respândise un huet, neîntemeiat ȳnsă, că Colonelul Odobescu voise să facă atunci uă lovire de Stat, prin care să schimbe facia lucrurilor, și mai cu sēmă persónele guvernului ce nu 'i impunea prea mult; dar acésta nu s'a putut efectua din causă că nu fusese îndestul de pregătit, și prin acésta, cum au fost arangeați în câmpul Filaretului, ar' fi periculat persóna Prea Sântiei Sale ș'a boiărilor cari se aflaseră coprinși din față și din spate, de gardă și de populu.

Trei ȳile în urmă uă catastrofă veni ca să dea mișcării un caracter sângerós.

În acest interval s'a urmat uă mică neînțelegere între secretarii și membrii guvernului, după care

și vedurămă pe D. C. Roseti și I. Brătianu că își deteră dimisiunea de secretari.

Causa a fost din ceea ce se dicea că, unii din cei jună voiaă ca revoluțiunea să imiteđe pasă cu pasă faptele revoluțiunei din Francia, când alții, cei mai bătrâni, mai potoliți și cugetători serioși, se opuseră arătându-le că Țera Românescă nu e Francia, și să nu căutămă a da motive străinilor și neamicilor cari ne taceseăde cu numele de comuniști și altele... De aci se născu polemice, și par' că uă órecare fracțiune s'a urmat între persónele acestea.

Este uă dicetóre veche și prea adevărată, când dice unul oisa și altul ceală nu merge carul bine. — Cu tóte aceste după jurămētū se vedu un mai mare avēt de entusiasmă în populū și în clase pentru revoluțiune.

Un diarū cu titlu Pruncu Român bucina în drépta și 'n stânga actele diiei și a le guvernului, căruia îi mai urmă și alte diiare. Pe fie ce oră circula pe uliți câte uă fóie volantă de câte un nuou ordinū. Vedeă cine-va numai alegrețe și speranțe în tóte fisioniile și 'n tóte inimile; toți săltaū, se felicităū, și toți se credeaū fericiți. Poeții cântăū scriindó-de și cântece înflăcărátóre, și mai multe cluburi se deschiseseră de bărbați inteliginți.

A doua di după depunerea jurămētului se vedu sārind pe colnicele Curtei-arse uă mulțime de militari, aprópe tot regimentul, fără arme și numai cu stindardul revoluțiunei ce veniaū cu oficeri lor să salute pe guvernul la palatū. Essemplul lor la urmat

totă populația capitalei, și aproape toate comunele și orașele districtelor mai cu apropiere.

Membri guvernului eșiseră în capul scării, sau în balconul despre curtea palatului, de primeau aceste felicitări.

Pentru soldați cari umpluseră spațiul curtei, acești membri se scoborîră în curte. Heliade cel dântîi, vestmîntat în costum de parada și cu uă mare eșarpă care îi acoperea peptul, Stefan Golescu, bărbat cu statura de mijloc brun și cu chipul melancolic, asemenea vestmîntat ca și Heliade, cu costumul modei și cu eșarpă, Nicolae Golescu, tipul boiărului și militarului Român: statura înaltă, chipul prelung, gura și busele subțiri, ochi vii, căutătura măreț și cu uă barbetă francesă, vestmîntat ca și fratele se; generalul Tel, în uniformă militară, bărbat cu statură de mijloc, chipul smead, obrazi rotunzi și cu mustăți lungi, și căutătura ochilor a unui om determinat în acțiunile sale; Scurti bărbat înalt, ócheș și cu obrazi încadrați în nise favorite mari negre, el era neguțitor și reprezenta între membri guvernului clasa aceasta; Magherul cu înfățișarea unui erou din antichitate, înalt, spătos și cu trăsăturile fisionomii regulate, cu ochi mari și foarte vii, cu pîrul capului negru, lăsat ca uă chie la spate, nasul proporționat și gura prea bine tăiată, vestmîntul lui de pînză, și asemeni cu eșarpă pe după gît, presința lui era îndestul ca să însuflească respectul celor care îl vedea. El avea cu sine patru

căprări cei mai aleși dintre dorobanți districtului seǔ și un albanesǔ armatǔ, care mereǔ umbla lângă dǔnsul.

Heliade lângă cesti-lalți colegi, ținǔ un discursǔ patrioticǔ soldaților cari veniseră a felicita guvernul, după care urmă nenumărate strigări de ura și altele.

Guvernul între cele-lalte lucrări d'a iustitui comisiuni pentru redigerea legilor, cugetă de a elabora și uă adresă d'a o trimite către puteri, pentru mișcarea acésta nationale și a însărcina pe Ión Ghica să mǔrgă la Constantinopole, ca să obținē consimțimântul Porții, pentru programul Constituțiunei; cǔci Românii în manifestarea lor, nu se depărtaǔ de la relația lor cu Turcia, ci din contra cereaǔ aceea ce dicta tractatele stipulate din vechime.

Aceste lucrări a trebuit însă să fie întârđiate prin izbirea fatale de la 19 ale corentei. Și iată cum:

Proprietarii cari se cređură loviți în proprietate dând săteanului uă pǔrticică de pământ, prin despăgubire cum arătarămǔ, după coprinderea programei Constituțiunei, ținură clubǔ în sala lui Momulu, proprietate a lui Slătineanu, în Podul Mogoșoiei, și aci debaterile fură prea înferbântate.

Ei aprinși, se duseră de se plânseră în mulțime, la capii armatei Odobescu și Solomon, și asemenea trimiseră uă deputațiune și la guvernǔ.

Odobescu nedeprinsǔ d'a privi cu ochi bunǔ un asemenea regimǔ, ca unul ce servise în armata rusă; și care cređu că va face un serviciǔ publicǔ dând ascultare celor cari veniseră de se plânseră, că unor

proprietari boiări și notabili; și voindă a pune uă dată capetu acestei revoluțiunii, ceea ce cređu că ar' fi fost de datoră sa, ordonă lui Solomon a veni cu tot regimentul la palatū, și el încingându-și sabia, plecă cu câți-va oficeri după el, cu intențiune d'a suprima aceste lucrări și pe membri guvernului curat și limpede a'i aresta.

Odobescu ănsă, ca ministru de resbelū, se afla-se tot-d'auna deliberând împreună cu membri guvernului în lucrările sale.

Solomon sosise cu oștirea, din care uă parte încongiură palatul despre spate, pe strada bisericeii St. Ionică, ear uă parte o băgă înlăuntru palatului, viind el ănsuși în persónă d'a essecuta planul.

Membri guvernului, aflându-se strânși în sala de deliberațiunii, fiind surprinși de uă-dată prin tumultul ce venise și declararea ce li se făcu că ei sunt arestați, voiră unii să se ascundă de uă cam dată în câte vre uă cameră a acestui vastū edificijū. Alergând ei și cercând în drepta și 'n stânga, găsiră tóte ușile închise. Partea ănsă despre intrare și era baricadată de ostași cari avuseră ordinū d'a nu lăsa pe nimeni să iasă. Și așa ei, membri guvernului, se vedură de uă dată prinși ca într'uă cursă și siliți d'a sta în acea sală lipsiți de orī ce apărare, dinaintea Odobescului și a lui Solomon, capi armatei.

Se înțelege că ușile camerilor din palat a fost închise într'adins: tóte precauțiunile fuseseră luate de cei ce pregătiseră lovirea.

În desperarea cea mai amară, membri guvern-

lui, secretari și cu tot ce se găsea în lăuntru palatului, se vedură cu chipul acesta arestați, ear Odobescu, aprins la față și mânios ca un leu, ordonă lui Tel de a descinge spada și de a merge la casarmă între baionete. Solomon în fruntea soldaților essecuta această; dar el căuta să pue mâna și pe Magherul, vechiul seǔ rival. Teologu, care a fost înălțat de Guvernǔ la rangul de Maiorǔ, și care și dǔnsul se găsise în sală, vedǔnd că nu e chipǔ de scǎpare, și ca să desarmeze ore cum furia celui venit de a face lovirea, începu să strige din tótă puterea, la care apoi îl imită și alții: „Odobescu la guvernǔ! Odobescu sus!...” Și cu acǔstă strigare se grǎmădiseră toți înpregiuru-ǐ așa de aprópe și așa de strâns; toți cu mânila întinse, toți strigând, în cât ar fi đis cine-va că Odobescu acum era prisone-rul lor.

Magherul apucând de intrase într'ua cameră laterală, și care da cu ferestrele spre strada St. Ionică, neperđend cătuși de puțin curagiul, se baricadase în ușă cu armele încărcate.

Cu tóte aceste Solomon apucase de pusese pe Tel între soldați, de al trimite la casarmă a fi arestat; și tumultul soldaților, urcându-se și scoborându-se pe scări, d'a essecuta ordinul căpeteniei lor, era un ce spǎimântător. Strigările din lăuntru de desperație acelor surprinși, urletul, tropăiturile și loviturile în uși cu paturile puscilor și altele semănaǔ cu rǔscóla desperată a unei cetăți în care se bate alarmă că este surprinsă de călcarea inemicului.

E peste putință să poți cine-va descrie îndes-
tul turburarea acestor oameni cari se vedură ast-fel
într'un minut arestați, și succesul câștigat de uă lu-
crate de mai mult timp, și cu atâta luptă, anulân-
duse, ear dênși, căduți prada intrigei și persoanele lor
de a fi aruncați torturei și răsbunării inemicilor. Aci era
vorba nu numai de perdarea lor, dar de perderea cau-
sei și de perdarea patriei prin un conflictă care se
putea aprinde. Cu tôte astea ei se găsiau încă ca
nise victime în facia leului inemicu.

Cam de frică, dar și cam cu scopu cei mai mulți
strigaă așa cum dîserămă, aclamând pe Odobescu
la guvernă și furia acestuia par-că începuse a se potoli.

Un singur omă ănsă făcu cum făcu și isbuti să
iasă din palat, sărind prin uă feréstră din fundu des-
pre biserica-cu-Stejară; acesta era Nicu Băleescu,
unul din secretarii guvernului, care alergă să dea a-
larma, să chiăme populu ca să scape pe guvernă, să
scape revoluțiunea.

Uă grupă de bărbați, întelnind pe Tel fiind pri-
soneră, îl liberară din mânil escortei, ear populu
sili pe Solomon a se refugi în strada St. Ionică. —

Nu trecu cincî-spre-đece minute și se auđi de-
tunând fuciliada pe strada acésta. Soldații, o! durere!
împuşcău pe populu și populu se bătea cu soldații.

Uă baricadă se redicase iute de trăsuri, lemne,
petre și fel de fel de lucruri la răspântia dintre ha-
nul Crețulescu și colțul palatului, de din dărétul că-
rii luptătorii aruncau proiectile.

Pe loc toate obloanele magazinelor fură închise, în țipetele femeilor și ale copiilor din întreaga capitală.

Populul venia ca grindina și ca ploaia înarmat cu tot ce apucase în mâni. Pericolul era mare și putea merge foarte departe.

Populul ănsă câștigă, lăsând în câmpul luptei mai mulți morți și răniți.

Acum revoluțiunea cea pacinică și evanghelică, al căriia scop era reforme în țară și desrobirea Țiganilor selt, cum ăiserăm mai sus, se roșia de sângele populului inocent. Intriga triumfase; sângele cursese pe stradele Bucurescilor, și motivul era dat ca Turcii să treacă Dunărea și Rușii Prutul în Moldo-România.

Dar ce este și mai dureros, din acea nefericită ăi, din acea fatală catastrofă, — s'a văduț societatea Română despărțită, și mai mult aprinsă, în două tabere: una de popor și una de proprietari surnumiți aristocrafi...

Ca prin uă minune, tocmai în acea ăi și tocmai la orele când se băteau pe strada de lêngă palat, cele două rôte de militari de peste Olt, conduse de Paicul cel înălțat la gradul de sub-locotent (praporcic) și de alți oficeri tot asemenea înălțați din soldați, scoborau în Bucuresci, pe lângă monastirea Cotroceni, de pe drumul Craiovei.

Cu dênșii erau și ce-va voluntari, tot armați, cei ce, înștiințați de conflictul de la palat, alergau să ajungă mai iute în ajutor; mai ales că ei auăiseră cum detuna fuciliada soldaților. Între ei se afla uă

femeiă și un june pompieru cel ce se întorcea la comanda sa. Acesta era Constantin și juna femeia sora lui Pătru. Terminul concediului său nu expirase, dar el venia împreună cu Stefan Ungurénul, fratele felt-febelului, și cu alți Gorjeni panduri.

— Înainte copii! striga Paicu înferbântat de drum și de cele ce auzea, adresându-se la soldații ce el comanda și arătându-le, de pe colina de la Cotroceni, palatul care prea bine se vedea.

— Înainte și cu Dumnezeu! răspunseră acei voieni cari rădicaseră stindardul la Islaz, mergem, mergem înainte pentru guvern!...

Sora inspirând pe Constantin prin căutătura ei dulce și bărbată, tot într'un timpu dicea omului ei: mergem Constantine, grăbesce mai curând!...

Femeia este tot-d'anna pentru bărbat un stimulentu la fapte curagióse.

Constantin ascultând viersul ei, ca un haiducu cântecul din codru al privighetórei, auzind că ea singurã îi dicea să mérgă mai curând la datoria sa:

— Voiu fi îndată la palatú unde mă voiu afla cu frați mei Pompieri!... duse junele, grăbind pași pe sub salciile din marginea potecilor care duce mai curând la palatul poliției, în Gorgană, unde era și casarma comandei pompierilor.

Puțin lipsise d'a nu se întâlni, chiar în dreptul poliției, cu regimentul de soldați cei ce se retrăgeau cu Solomon între dênșii, spre casarmă, făcând verșunați și desperați, vînătóre, împușcând pe oră-cine le ar' fi eșit înainte.

IX

Arestați și unul și altul, cei doi capi ai armatei

Nici uă dată Bucurescii n'a rădicat din vastele lui mahalale, un mai mare număr de ómenii, ca acei ce s'a vėđut în acea ți pe strada Podului-Mogoșóei, înarmați. Pe lângă sinețe, secure, furcóie și ciomege, uneltele cu care lucraseră săteni în cele șése ȓile de lucru, după regulament, la formarea grădinei Cismegiul, și care unelte: lopeți de feru, tîrnácópe și tot felul de fere ce se găsėu grămădite la casa cea mare din marginea heleșteului, a Caribolui, a contribuit la înarmarea glótei care rădică și alte baricade, afară de cea de la colțul palatului, pentru a se apăra de armată, dacă ar' mai fi făcut încă uă călcare.

Nici urletul vijeliei din Vúlcanu, nici detunarea trăsnetului în stâncele Parengului nu se potu asemėna cu mugetul care scotea mulțimea glótelor, în sînul capitalei. Între acestia se vedeau și uă mulțime de sclavi.

Solomon, spăimėntat de aceasta, în miđlocul soldaților cu care venise, priimi ordine de la capul

armatei, să se întorne înapoi la casarmă, dar aproape că n'avea pe unde.

După conflictul sângeros ce se petrecuse mai mult căutând să pătrundă în lăuntru palatului, ca să scape pe superioru-î, aceea ce era de datoria sa ca militară, Polcovnicul găsiind mari împedicări, din partea poplului, se retrase îndărăt și se închise în casa . . . din strada St. Ionică, pe care regimentul se u strejuia. În acest intervalu două sinețe ținute de nisce mâni abile, și luase la cătare, din ferestrele palatului, pe Solomon care se retrăgea între soldați; și mai cu seamă una era șișineaua cea lungă a Albanesului lui Magherul, foarte siguru de arma sa. Partea militarului fu că, Heliade intrase în camera unde era Magherul, și, deconcertat și galben la față ca turta de ceară, vedând că Albanesul dirigea cătarea șișinelei drept în Solomon, se repeși de a 'l opri. Acum Solomon, și mai ales după ordinul care îl priimi de la Odobescu din palat, nu căuta mai mult să atace, ci căuta vre un chipu să se pótă retrage în siguranță la casarmă. A bea putu isbuti a 'și face locu prin strada cea dosnică de lângă hanul Zamfirescu; eși la casele domniței Nastasia, trecu puntea de la poliție, și spre Michai Vodă, în dreptul caselor Buzuianu, soldați sei, beși de vărsarea sângelui de populu, mai trimiseră doi pe lumea cealaltă, să spue celor răposați mai 'nainte, succesul acei zile.

Consórtea ministrului Odobescu, uă damă respectabilă, blestemând în inima sa pe cei cari adu-

sese pe bărbatul ei într'ua așa poziție, aflând de cele ce se petrecu, luă disperată pe fii ei încă prunci, și alergă ca să găsească pe soțu-î, să 'l roge d'a nu face vre-ua greșală mai mare; ea însă sosise prea târziu. Conflictul și fusese început, se petrecuse lupta și vărsarea de sânge, ear soțu-î era prins în lăuntru palatului.

Ea merse chiar acolo, fără ca cine-va să o supere, saŭ să atace pe fiica unui vechiŭ medicŭ care adusese în dŭilele sale serviciŭ țerei; și vedënd că nenorocirea turnase de ajunsŭ cupa amărăciunei pentru dënŝa, se înturnă în sînul familieŭ, cu lacrimile în ochi.

Ceea ce e de observat ęnsă, în timpul conflictului, uă femeia ócheșă, înaltă cu uă eșarpă tricoloră pe peptul ei și înarmată ca cel dântîi luptătorŭ, susținea ca un bun oficerŭ, curagiul popului, în timpul luptei.

Femeia aceasta a făcut pe mulți bărbați a roși, cari în locŭ să iasă d'așî face datoria-le în nisece asemenea momente, se ascunseseră și eșiră mai târziu și dënșii, să se arate că aŭ participatŭ la luptă împreună cu populus.

Furia glótelor creșea precăt șuerarea glóntelor li se părea că o aude încă și sângele aburia caldŭ pe strade. Din ce în ce Bucurescenii veniaŭ strigând rēsbunare, vedënd la piciórele lorŭ atâtea victime, pe care frigul morții îi înveteșise, și sângele inunda pe sub dënșii. Mulțimea se împedica de acest oribilŭ spectaclu și călea peste sângele fraților ei ca

să mîergă a 'l rîsbuna. Lacrimile femeilor cari se însărcinaseră d'a veghea lângă acești martiri, se îndoaiau de raza făcliei ce o aprinseseră la capul lor, în miđlocul acelei turburări și cu atâtea gemete dureroase. Acei răniți, și cari erau în mai mare număr, se rîdicau care pe uă rînă, care se tîrau gemînd și cerînd ajutor. Părinții, frații și rudeniile lor alergară la dînsii plîngînd și 'i rîdicară pe brațele lor, dîndule ferbinte îmbrățișare și sprijin.

Uă damă nobilă Polonă, proprietara scôlei de înotat de lângă Sf. Elefterie, care a scăpat din Varșovia la 1830, unde vîduse frații ei cădînd asemenea pe strade; luînd cu dînsa, ca uă sororă de caritate, tôte albeturile ce le-a fost avut, alergă însoțită de câte-va alte femei, pentru a veghea pe cei morți, și a lega ranele celor vulnerați; ea învăța pe cei care trebuie să înțelégă că populi se simpatiseđă în nenorociri. Sora lui Pîtru era din numărul acestora.

Cel dîntîi care-l rîdicară dintre morți era un arnăut străpuns de baionetă. Lângă el se așeđă un june 'naltă ca un eroi; el fusese înpușcat drept în frunte și creerii i se vîrsaseră amestecați cu sânge. Acesta fusese un nepotă de frate cu tata lui Constantin pompierul, pentru care mama lui, Catinca, alergă îndată de a 'l rîdica într'ua căruța și a 'l duce să 'l scalde la casa ei.

Alții erau străini ne-avînd pe nimeni; unii numai nisce copii de 17—18 ani, cari sunt cei mai curagioși de a se espune. Orî cum un același funera-

rii, tot atâtea lacrimi, bine-cuvîntări și îngrijiri de cele crescinesci se pregătiau pentru toți. Dar ceea ce ar fi mulțămît sufletele lor era cununa martirilor care le o împleti națiunea, pentru că ei au cădut pentru cauza libertății. Patria le rămânea datore recunoștință, și omenirea întrégă conservă laude pentru essemplul și curagiul lor.

Dar mai înainte ca mormântul să coprinde corpurile acestea, sfâșiate de glonțu și de baionetă, vederea cadavrelor înșirate pe strade, acoperite cu câte un petecă de pânză aci pe dată, și ardënd câte uă lumînărică de ceară, pe care o plântase acele femei la capetele lor, ațîtau și mai mult furia populu care cerea de la guvernă, desarmarea soldaților de la casarmă, și pe Solomon. Mulțimea ómenilor chiămă pe Magherul ce le însufla mai multă încredere la asemenea întreprinderi, să vie cu dênșii de a asalta casarma, și chiar de a i da focă, daca soldații nu se vor supune; și cu aceasta glótele nu înceta d'a striga: „la casarmă să mergemă, fraților! la casarmă să mergemă!...”

Tocmai sosind și cele două róte de militară cu Paicu, cum mai arătarămă, cel ce purta cocarda și eșarpa revoluționară, curagiul populu crescă, avënd cu dênșul și baionete, care l va susține.

Comanda pompierilor se aflase tótă strânsă în curtea palatulu, care era devotată causei populu. Pompierii formaseră uă linie din fația stradei și pênă în fundă de trei rânduri, dinaintea populu; ear

puțină dintre dênșii rămăseseră pe la Comisiu, pentru pază de vreun incendiū.

Un boiărū bătrânū, ce avea uă fisionomie respectabilă cât și uă inimă patriotică, se întîlni cu un Țiganū care avea uă talie marțială, cu uă căutătură de ochi aprinsă, și muschi brațului seū desvălitū se vedeau prea bine; el era armat de uă grindă veche, ast-fel ca cum ar fi fost în stare el singurū a se lupta cu un regimentū; îl întrebă acela: unde mergi Stane?

— Merg uite la guvernū să dau ajutorū, că pre Christos din Cerū! numai voiū să fiū robū ca penă acum, respuse sclavul cel cu ochii inondați în sânge și guraî scoțēnd blesteme pe cei care mai voiaū a introduce earăși sclavia.

Particularul acela, sosind din 'naintea curteî palatului, dete cu ochii de un june pompierū din fruntea linii, și fiind că dēnsul, ca omū bătrēn, nu a fost eșit din casă, de cât după ce se terminase conflictul, nu sciea cum mersese lucrurile, de și vedū cu mare spaimă spectaculul înfricoșătorū al morților; el se adresează către pompierū, ca la un soldatū: — Tocmai voi, băieți, să faceți așa? să uicideți pe frațiî voștri? să vărsați sângele lor, nu vē fu păcat de Dumneđeu?... Țise acela.

— Ce vorbești dumneata, boiărule? rēspuse Constantin indignat de vorbele și de morala ce i o făcea particularul, dumneata par'că nu veđi bine? m'ași afla eū aici daca a 'și fi dintre aceia?... numai acum sosiiū de pe drum și alergaiū într'un su-

fletu de 'mî luaiu flinta și 'mî încinseiū pătrontașul, ca să viū aici cu compania noastră.

Particularul înțelese atunci că pompierii erau cu populus și cele două rôte care numai atunci sosiseră de pe cale, și plini de prafu și oboșiți cum erau, se aședaseră în diferite puncturi de pază.

Norul de fumul silitrei și norul pulberei ce o rēdica glótele viind, se lāsase ca un vėlū negru între palatū și mulțimea care striga făcēnd mare sgototū.

Guvernul eșise ca să mulțiamēscă și să asigure satisfacerea populus, dar îi dīcea să se liniscēscē, să fie pacientū. Cei care nu vedeau pe guvernū, din cauza fumului și a pulberei, sub uă arșiță apăsătoare a dīlei, repetaū strigānd, că să nu 'i apuce seara fără a prinde pe Solomon.

Guvernul simția uă mare greutate, după cele ce se petrecuse, d'a putea îmblēndi furia glótelor.

Sclavul cel armat încāt se deossibea de toți, dīcea că va merge el să pue casarmei focū, ca să nu mai cutede ostași și Solomon d'a re'nfința earășī sclavia. Sclavul cunoscea scopul revoluțiunei. Stefan Ungureanul aducēndu-și aminte de vorbele lui Golescu, că cu liniște se vor împlini tóte, se împrotivi cu vorba sclavului celui înfuriatū. — Nu, băiete, nu așa! cu liniște să mergemū!...

Populus dar se adună în așa mare numărū în cāt, ne mai avēnd locū în curte, începu a se grāmădi și în lăuntru palatului.

Atunci Magherul, însoțit de căprari sei cei din

Romanați, se scoborê în mijlocul populusului de a-l conduce. Magherul într'unia în sine tot aceleași simțimente care înspira furia populusului, armat fiind de spada sa orientală și cu pistole la cingătoare încărcate, ear căprarii purtând carabine încărcate cu glonțe și cu sburături: — „Mergemũ acum unde voiți, fraților!“ dize Magherul determinat.

Câți-va cetățeni ênsă temêndu-se a nu eși din acêsta vre-uă catastrofă și mai mare, năvălind populusul la casarmê, propuseră lui Magherul că va fi îndestul d'a ține în ȃiua aceea casarma încongiurată pe din partea despre dealũ și despre vale, și de a însărcina pe Prea Sântia Sa părintele Metropolitul, să meargê împreună cu câți-va delegați numiți de guvernũ și de populus, să consilieze pe Solomon d'a depune armele, și a trimite tunurile la palatũ.

Acêstă părere se aprobă.

Mulțimea glótelorũ se despărți în douê colóne, una d'a merge să strejuiască casarma despre Curtea-Arsă și alta despre B'serica-Albă și Dealu-Spiri, să nu êsă cum-va soldații și Solomon nópteã.

Prea Sântia Sa merse la casarmă în ȃiua aceea cât și a doua ȃi, să ȃicê lui Solomon d'a se preda cu oștirea, promitêndu-i-se ertare de cele petrecute.

Solomon temêndu-se, și cu dreptũ cuvînt, de furia populusului, întârdie trei ȃile d'a rêsponde la propunerile Prea Sântiei Sale și ale delegaților. Trei ȃile casarma fu închisă de Solomon și cu tot regimentul împregiuru-ĩ, fortificându-se înlăuntru fără a lăsa pe nimeni a pătrunde din cei străini, și cerênd

de la Soldați a depune jurământul că vor ține pînă la uă picătură de sînge cu dînsul; la care ănsă uă mare parte dintre dînșii, luminându-se prin nuvelele care le aducea soția felt-febelului despre care am mai vorbit, și care avea casă tocmai peste drum de pórta casarmei, refuseră d'a face acest jurământul.

Trei ȃile dar pacea și liniscea nu fusese restituită, în cāt timpŭ casarma era închisă cu regimentul lui Solomon înlăuntru-î. Ea ănsă era încongiurată și bine străjuită de pe dinafară.

A doua ȃi după evenimentŭ, s'a procedat cu multă splendóre înmormîntarea victimelor de la palatŭ. Mai multe cară funerariî, pregătite cu mare cêremonie, ducea la înmormîntare sicriurile acelor victime, aședați cîte doi într'un carŭ. Numêrulŭ celor morți era un-spre-ȃcece.

Clerulŭ, populŭ și garda însoțiaŭ cortegiul care fu trecut pe Podul-Mogoșoei pe dinaintea palatului, pe strada Francesă și pe Podul Caliți, dirigîndu-se spre Metropolie, unde fu înmormîntarea.

Prea Sântia Sa Metropolitul citi ecteniile și serviciul înmormîntării.

Membrii guvernului și toți funcționariî însoțiră acest cortegiŭ lîngă care se vărsaŭ lacrimile părinților, a le fraților și consângenilor celor ce 'î înmormîntaŭ.

Heliade, cā unul ce vedea lucrurile dintr'un punct mai 'nalt de vedere, ținu un discursŭ dinaintea populului și dinaintea consângenilor aceloră. El plânse și îngenunchiă cêrînd grațią pentru faptele

celor culpabili: grație lui Solomon și Odobescu, precum și tuturilor militarilor căzuți în rătăcire; — grație lor, ca unor frați, de și au greșit.

Heliade nu se ridică de jos până ce nu aude pe populi, consângeni celor răposați și garda: ertare lor, și trecutul uitare!...

Ceremonia se împlini după toate formele și garda salută cu trei rînduri de focuri din sinețe, la aruncarea pămîntului peste mormintele acelor, și spre bună memoria lor, dîseră cu toți: Dumnezeu să-îerte!

A treia zi Solomon ceru a se înțelege cu guvernul. El voia a deșerta casarma cu uă condițiune, d'a i se da voiă să se retragă, cu óstea afară din orașu, ca d'acolo el să plece unde va voi liberu, garantându-i-se p in acéstă persóna. Se înțelege, numai era în casarmă provisiune...

Urma a se termina uă-dată cu istoria casarmei.

Guvernul îi răspunse că pôte să fie siguru de viață: persóna și viața sa vor fi garantate.

Solomon ănsă tot voia să se țină de proiectul seú. El eși cu tactică pe pórta casarmei, cu armele încărcate, ca să pôte merge pînă afară din orașu.

Populul simțind acésta, voi a 'lú opri. Alarma se idete din nou în Bucuresci: lumea veni în mulțime numerosă spre casarmă.

Un preutú cu epatrachirul după gütú și cu crucea în mână, se repeđi asupra artilerii când eșia, și încălecă pe un tunú, populul asemeni urmă essemplului seú, aruncându-se între rîndurile militarilor

de a 'i opri. D'atunci acelu' preut' i se di'se: Popa tunu'.

Guvernul alergă d'a aduce aminte populu' că el ertase pe Solomon d'a nu-'i atinge viața.

Solomon fu rădicat de guvernă; și populu' fraternisă cu oștirea. Acéstă fraternisare începușe încă din lăuntru' casarme', prin óre-care raportur' ce aducea, soțulu' ei, Catinca felt-febelésa, mama lu' Constantin, ce se afla cu șederea precum mai di'serămă, în casă cu chirie, tocmai în față cu porța casarme', și din când în când gășise ocașiune d'a intra.

Solomon a fost dus în timpul noptii la mănăstirea Cernichi, unde îl păzi câți-va soldați și câți-va gardiști, în timp ce Odobescu era păzit la palat.

de a l'opri. D'atunci aceluia p'zentu i se d'ise: Popa

Guvernal alergă d'na aduce aminte populu' că

el citise pe Solomon d'a nu-i atinge viața.

Solomon în rețelut de guvernul și populu' tra-

termină ou optine. Acesta X

din lămurul casarului prin d'ce-care raporturi ce a-

habea, sc'p'at ei. O'at'na t'at-lebe'ea, mama lui

Deivos promite că chiar cădând Guvernul, el nu va abate

stindardul revoluțiunei la Comisia de Negru

Uă căsuță de partea c'estă-laltă a malulu' Dîm-

boviți, cam în dreptul punte' de la Poliție, prin a

le căreia ferestre, despre apă, avea vederea cursulu'

încântătoru' al albiei rîulu' care curge prin capitală,

ce e lătu'at de vegetație și o mulțime de sălcii plan-

tate, ca un aleiū pe marginea sa. În față-i se re-

dică edificiul poliției cu un turnu' 'naltū de lemne,

pentru observatorū de focū, și tocmai în vîrfu' seū

fîlfiia uă bandieră mare tricoloră. Cine-va cată să

cunoscă Bucurescii și grădinile lui, aședate pe lângă

cursul cel neregulat dar prea frumosū al Dîmboviții,

ca să 'și p'otă face uă idee de pozițiunea localității

și a perspectivei ce avea dinaintea sa căsuța sus

numită. În dreptul ei, pe partea opusă a rîulu',

era uă salcie mare pletosă, sub a le căreia ramure,

lungite p'ănă la jumătatea rîulu' și ating'nd undele

apei, s'ar fi putut prea bine ascunde uă grupă a-

morosă, cel puțin de a convorbi fără a fi v'edută

de cei care privescū de pe punte, saū din curțile

vecine. În acea căsuță ședea locotenentul Dănescu, vechiul militar care a fost trecut de la regimentul la comanda pompierilor, când se înființase, din soldații dați de la toate regimentele, ca cei mai îndărătnici. Pompierii însă sub nisce ofițeri ca Deivos, Zăgănescu, Dănescu și Stărotescu, și sub sergenți ca Dincă Bălșan, pe care revoluțiunea îl ridică la gradul de sub-locotenent (praporeic), deveniră arma cea inteligentă și puternică a poliției capitalei.

Câteși trei dar ofițeri, camaradii lui Dănescu, se aflau cu dânsul jucând țintaru, pe uă mescioră aședată la ferestra despre gurlă.

Dănescu, în a căruia fisionomie vedea cine-va tipul unui om din populu, cu un chip mai mult blond, cu ochii spălăciți albastri, statura scurtă, talia fără proporție și capul puțin pleșuv, domol la toate apucăturile sale și tot-d'auna vorbind rar; tocmai această fisionomie și caracterul său contribuind la uă originalitate de care era el cunoscut, și care îl făcea a fi dorit prin societăți și la petreceri, unde mai cu sémă era femeii. El la serviciul său era essact; după acesta îi plăcea jocul și instrumentul în care adesea ori cânta, uă ghtară ce o avea atîrnată în cuiu, între arme, pe un covor, alături cu portretul său.

Deivos era serios și bun militar. Stărotescu, mai june de cât acestia și cu uă talie mai avantagiósă însoțită de uă fisionomie dulce a obrazilor seî, avea aspirațiuni d'a înainta în rang, ș'a triumfa în amor.

Pe când câteși trei acestia terminară câte-va partite de joc, în care timp s'auzi din când în când numai gura lui Dănescu, vorbind rar și cu tonul său original: bine căpitane!... așa boiărule!... așa neicuță! și altele, intră un al patrulea oficer, în camera unde se afla ei, și pe care Dănescu îl priimi scoțând uă lungă exclamație: Ho! ho! ho! bine ai venit căpitane!...

Acesta era un vechiș oșténu, căpitan Dumitrescu; un bărbat redicat din popul.

— Ce mai noș pe la casarmă, căpitanul meu? întrebă Deivos pe cel noș venit.

— Pe D-ta te permută la regiment, răspuse acesta lui Deivos.

— Ce Satana! observă de coea Deivos, eș am înbătrénit tot permutându-mă, fără să înaintedș; de la poliție la Comisia de Galben, de la Galben iar la poliție și apoi la Comisia de Negru; — acum sunt de lipsă la regiment, nu 'mi pasă! militarul n'are de cât să și plece capul ori unde îl va mâna căpitania sa; ș'apoi eș de una am să vedș, bandiera aceea tricoloră, arătând cu degitul spre turnul poliției, să nu se dea cu nici un chipș jos.

— Vomș vedea, răspunde oficerul cel noș venit, se dices că Rușii aș călcat în Moldova.

— Pe Christos! declar în facia D-vóstră și facș jurăménțu, că ori ce se va întempla, stindarul meu de la Negru nu se va dá josș; îl voiș strejui cu băiașii, uite, ca și ăl de lângă aceea salcie, arătând cu ochii spre salcia din față, unde un pom-

pierû ședeau vorbind alături cu uă femeică; îl voiû străjui cu armele încărcate!

— Vedî, este greû, căpitane, rĂspunse oficerul, a intrat desmoralizarea între soldați, nu suntemû ascultați. Soldații aû crescut cu Solomon bătrĕnul, numai de el sciaû de frică. Odobescu are simpatii între oficeri, uite, este lucru ciudat că nu se găsesce nimeni dintre advocați de a se face acuzatorul lui; și apoi te uită că nimeni nu entedă a lucra seriosû la judecata sa, pentru că el este susținut de uă putere mai mare... A și declarat-o cu acea liniștită nepăsare, când fu adus la interogatoriû, dinaintea consiliului constituit de oficeri, pentru a 'l judeca; dĂcea el: În considerarea vârstei mele, în considerarea serviciilor ce am adus țerei și în considerare că am fost numit capul armatei de uă autoritate mult mai superiôră ca D-vóstră, credû a nu fi dator și nici nu mă veți constrânge d'a rĂspunde interogațiilor D-vóstră; atât și nimic mai mult! —

— Ce a dĂs consiliul la acĕsta? întrebă Stărostescu impacientû.

— Aû amuțit cu toții închidĕnd gura la aceste declarațiuni.

— Ei bine guvernul? întrebă Deivos cu violință.

— Guvernul!... adăogă oficerul, guvernul își leagĕ geamantanul să plece, că a auđit că trecură Muscalii Prutul.

— Ei bine dar, ei bine noi să ne facemû datoria! replică Stărostescu.

— Putem s'o facem, îi răspuse oficerul, dar să v'aduceți aminte de vorbele mele, mâne o să veți pe Odobescu la putere, și o să fim siliți să mergem a 'l saluta la locuința sa.

— Comedie! comedie!... țise Deivos după ce stătu cât-va în gânduri.

— Dar uite ce este și mai greu, n'avem miliție, nu este disciplină, soldații cât și oficerii scie ce au apucat, nu vor să înțeleagă că Pleșoianu este polcovnicu lor și Tel Spătaru lor. Au început a murmura în casarmă să ceră jimblă și să le mărească porția de carne și de rachiu; se făcea d'al de astea sub Odobescu? ferescă Dumnezeu!

— Așa este, așa este, răspuse cu tonul seü Dănescu, Odobescu este Disciplina incarnată.

— Da, adaogă Deivos tot gânditor, Rușii în țără!...

— No! noi! țise pripit Stărostescu, ne facem ănsă datoria...

— Da, răspunde Deivos, la un casu așa, chiar trăgându-se guvernul de la cârma Statului, eu nu voi părăsi cu flăcăi mei stégul pe care am jurat în Câmpul Filaretului, îl voi susține arborat, în mijlocul curtei la Comisia de Negru...

— Auți, țise încet și înghinat Dănescu, soldații nu vor să mănânce pâine!... și cer jimblă ca cocónele!... mai vor să li se adaoge bēutură și cer să li se dea porția îndoită de carne!... Drace!... și de la cine le cer ei astea?

Deivos tresărind, par'că ar' fi voit să depăr-

tețe de la dânsul nisce neplăcute cugetări, dise: să lăsămū asta acum, haide, căpitanule, să facemū uă partită de proferanță, ear D-ta Dănescule, să ne cânti uă doină acompaniată de chitară precum cânti când te rógă cocónele de la Michai-Vodă...

Dănescu luă ghitară în mână murmurând încă între dinți cele de mai înainte; Deivos se puse la juca cu oficerul venit în urmă, ear Stărostescu deschise feréstra de a răsfla recórea adusă de cursul Dîmboviței, în mirosul și éssalarea vegetației ș'a florilor. El tocmai putu aúdi convorbirea celor așeđați la umbra sălciei de peste górlă, distanța nefiind mare pênă la căsuța ce o numirămū. Eată vorbele ce le dícea femeea junelui pompierū care asculta la dânsa, precum asculta pe când învâta teoria regulamentului ostășescū de la oficerū.

Da, iubite Constantine, acum te iubescū mai mult de cât altă dată! Par'că sunt fermecată de tine și par'că sunt nebună! Mî-e frică și de uă buruiănă când se lipesc de tine, ca să nu te schimbi, saú să încetedī d'a fi al meū. Uite, cât mai ai tu pênă vei eși din ostire? sunt numai câte-va luni pên' la anul noū, și atunci, iubitul meū, vei fi liberatū... vei fi atunci de sine, vei fi stăpân, vei fi bărbatul meū, aceia ce mă rog lui Dumnezeu în tóte diminețile și 'n tóte serile! Și cum vei voi atunci, saú să trăimū lângă maica ta și cu felt-febelul, saú plecămū daca tu vrei, peste Oltū, la Tîrgu-Jiului, la Novaci, saú la Cojan, unde scii că am destule neamuri care ne vor ajuta și ne vor iubi...

Spune-mi acum câte Țile mai sunt pînă la St. Ilie cînd se face tîrgul cel mare la Polovraci? spune Constantine? Alaltă-eri avurămŭ St. Ioan, Ția Drăgaici, cît mai este dar?

Constantin numără pe degete câte Țile mai rămăsese pîn' la capul lunei și mai adăogă și 20 Țile din luna lui Iulie. Îi spuse că la 20 Iulie cade St. Ilie.

— Ei bine, continuă Sora lui Pătru din Novaci, ce frumosŭ e! ce avuție! ce de folóse află cine-va mergînd la acel tîrgŭ! acolo noi vomŭ aduna vite, vomŭ avea moșie; tu cu păstoritul oilor și al mînzatelor, cu prăsirea cailor și cu tot felul de vite, vomŭ fi înstăriți, vomŭ merge la tîrgŭ de St. Ilie, să ne cumpărăm cele de lipsă pentru casa noastră, și vomŭ vinde cele ce ne prisosescŭ, pentru a face bani.

Ěnsă avuția cea mai mare pentru tine și pentru mine este iubirea noastră! viața noastră va fi numai o sêrbătóre, uă viață plăcută, dulce, uă fericire cum nu va mai fi alta pe lume!..

— Așa este! rêsponse pompierul afirmînd cu uă căutătură a ochilor ceea ce îi Țicea sora lui Pătru.

Stărostescu auȚind tóte aceste de la feréstra unde ședea, arătă lui Dănescu grupa acelor junii iubiți, și Țise:

— Ei!.. ce Țici, Dănescule? ce fericire ca să fie cine-va iubit de uă femeia precum iubesc limbuta aea de țerăncuță pe soldatul têu!

— Cine e? cine e? întrebă oficerul cel ce juca cu Deivos, auzind pe Dănescu că pompierul de care e vorba este un bravu militară.

— Hei! hei! cu ăsta am să păzescū eū stégul la Comisia de Negru, adăogă Deivos, dacă reacția își va mai rădica capul în capitală.

— Și eū tot cu el voiū merge ca să morū când voiū fi față 'n față cu inemicu în luptă. Dănescu dîcînd acestea era seriosū, și fiind că nu prea erau deprinși cei de față d'al vedea ast-fel, îi coprim-seseră un hohot de rîsū.

— Ha! ha! ha!... Dănescu dîce că va merge să móră în luptă!

— Da, da, răspunse Dănescu totū seriosū, întrebați pe Stărostescu ce fel suntemū noi hotărîți; ne vomū bate uite pînă la unul și vomū ține pînă la uă picătură de sînge, fie în contra Muscalilor, fie în contra Turcilor, nu ne pasă!

Și cu cât Dănescu vorbea serios cu atât camara-rajî lui d'aici rîdeū fiind-că Dănescu nu arăta după fisionomie și după vorbele sale, acel curagiū ș'aceea inimă d'a merge ca să móră în bătăie cu inemicii patriei.

— Și cu Turcii? dîse oficerul. Ei sunt frații noștri, după direcțiunea ce ia la noi revoluțiunea...

— Nu sciū eū, cine-o fi, fie!.. răspunse Dănescu. Dar ănsă ochii lui par'că se înflăcăra, par'că un ce de ore care ambițiune se descepta în inima lui. Dănescu era seriosū, mai mult de câtū seriosū,

căci el voia a afirma din totă puterea că la ziua aceea se va vedea.

În ast timp Ali-baba Turcul, cu ciubucelul înfipt după gât precum îi era obiceiul, dedese pe la puntea de la St. Ilie din Gorgană, și o luase pe marginea Dîmboviței, d'a eși spre puntea de la poliție, ca să mîergă la cafenéoă de la Michalache Ghica în pod.

El se oprise din naintea sălciei pe malul apei, fără a vedea pe Constantin.

Stărostescu, arăta oficerului pe Ali-baba, uite cu cine vomă fraternisa, uite Turcul de colo!..

— În politică, veđi așa mergă lucrurile, adăogă Deivos, ca să nu o înghită șérpele, brósca merge să s'ascundă în culcușul șopêrlei.

Constantin vedând pe Ali-baba aprópe de ei:

— Eată și Ali-baba Turcul! ăise amantei sale.

— Veđi, ăise Sora, îmi place și pe el să-l vedă pentru bătrênețele sale, și mai ales că mî-ai spusă că el a legănat copilăria ta purtându-te în brace și era așa de credinciosă părinților tei.

Abia Sora termină aceste vorbe și de uă-dată s'auđi un urletă rădicându-se despre Dealul-Spiri, precum urlă Dîmbovița în inundațiunii.

Ea ănsă ținea strâns pe Constantin la peptul ei, ca cum n'ar fi voit a'l lăsa să se depărteđe, și el asemenea țind-o cu uă mână pe după gât, semăna ca un părinte, sau ca un frate ce pune uă mână protectóre peste capul surorii sale.

Sora ănsă începuse a tremura, devenind palidă

ia faţă şi par' că vorbele-î amuţiseră rămâind în-ghetată auzind acel urlet ce ameninţa vre-un pericol pentru Constantin. Ca cum ar' fi voit a 'l scăpa, ea 'l strâgea mai mult la sine.

Ali-baba cunoscând în cele din urmă că era Constantin pe care el îl numia tot-d'auna fiul lui, — acela care se absorbise în vorbele cele dulci şi primea ferbinţi îmbrăcişări de la frumoasa ţerănceuţă, ar' fi găsit cea mai mare plăcere, dupe ce îşi spală mânele pînă în cote după obiceiul-î, şi 'şi făcu rugăciunea de amiazi pe marginea gôrlei, să rămâie cu dênşii câte-va momente; ănsă sgomotul care s'a-uzia viind ca uă vijelie înfricoşătoare; şi mai ales că la 11 ale lunii, găsindu-se p'ntre populă amestecat, aprópe era să fie călcat de caii cavaleriei care alergase la palat, şi la 19 puţin lipsise că n'a priimit un glonţ; de aceea dar socotind ca un semn rău urletul ce auzi, se grăbi a merge mai curênd d'a se retrage în hanul Manuc. Trecênd puntea de la poliţie, el întêlni toţi soldaţii regimentului care se revoltase la casarmă şi alergau, ănsă, nearmaţi turburaţi, şi scoţênd rênete pe strade, de a merge să cérê cu violinţă, de la guvern, fel de fel de adaosuri în nutriment şi altele; care revoltă făcu pe bătrênul Musulman a 'şi aduce aminte de Ianicerii la Constantinopole, când resturnau căldările cu bucate, semn de rêscolă în contra chiar a Padişachului.

Cei patru oficeri remaseră ca loviţi de trăsnet, când veni servitorul lui Dănescu, a le spune că s'au

revoltatū soldații la casarmă și că se ducū, în grupe neregulate și cu turburare, la guvernū.

După cinci minute și auđiră sunând alarma în curtea poliției ca pompierii să ia armele.

Pe când cei trei oficeri își încingeaū spadele tăcēnd, cel d'al patrulea prorupse către camaradi sei:

— Nu v'am spus eū? Când oștirea vre uă dată a mai cutezat d'a face ast-fel de neorândueli? a mai fost asemenea desmoralizare?...

Ei plecară de a merge la posturile lor.

Cele douē rōte venite de peste Oltū, care se aflaū postate la palatū, și pompierii cătaū a înfrāna pe cei revoltați, cari în trecēt, făceaū tot felul de neorândueli. — Ei umpluseră stradele strigānd și blasfemānd, de la casarmă din Dealū și pēnă aprōpe la palatū, sforțānd pe cei cari i întēlnia din militari, ca să mērgē cu dēnșii.

Aprōpe și în acea ȃi era să se întēmple uă ciudată serbătōre pe stradele Bucurescilor, între soldați regimentului cu cei de la palat și cu pompierii.

Mai tot uădată ēnsă cu guvernul, se însuciințase și populus care alergă din tōte părțile, māniat de acea revoltă.

Masele de populū și oștirea amenințānd pe revoltați, că va merge în urma lor la casarmă, să le ia armele, ei se spāimāntarā și o rupserā d'a fuga îndărētū, cu mai mare larmă, ca să vie înarmați.

Guvernul și uă deputațiune din popul, rugă pe

Prea Sântia Sa părintele Metropolitul, de a merge la casarmă d'a promite ceea ce cerea oștirea, și a o sfătui spiritualmente, de a se liniști, să numai facă asemenea neorândueli.

Acastă răscolă, petrecută ca a dorobanților în Țările lui Matei Vodă, când el ajunsese în adânci bătrânețe și cu slăbiciune, s'a repetat earăși de vre uă două ori, cu tótă stăruința P. S. S. și cu tóte promisiunile ce li se făcu soldaților; pentru că guvernul, lipsindu-î miđlócele, nu împlinea acele promise de cât pentru două trei țile.

Guvernul ănsă, paralisatū în lucrările sale prin nuvela ce o priimi la 27 Iunie de la Prefectul din Focșani Filipescu, că aū intrat Ruși în Moldova și înaintéđă spre Focșani, rămăsese ca lovit de trăsnetū, și cea mai mare neînțelegerere se petrecea între membri seī; nu putea dar a se ocupa seriosū d'a înfrâna pe soldați, cari cu cât el adera la pretențiunea lorū, cu atât eī cereaū mai multe.

Pentru ca să scurtămū, priimind guvernul acea nuvelă care 'i însufla panica, de intrarea Rușilor în Principate, (nuvela neadevărată, cōci Filipescu fusese înșelat de aghenți seī cari luaseră de Ruși contingentul ce Michai Sturđia îl îmbrăcase căzăcesce, spre a înfrâna pe oposanți seī cari se fortificaseră la Bălțătescī, aprópe de Hangu, în contra sa.) Guvernul dar se într'uni la 28 séra spre a delibera ce urmare să facē. Ținēndu-se conferința a rămas la palat aprópe uă đī și uă nópte.

Tot într'un timpū începu și murmură între po-

pul, simțind că guvernul este hotărît a lăsa capitala în mâinile inamicilor.

Odobescu se afla închis la palat, și el înțelese prea bine slăbiciunea unor ómenî cari în starea în care se găsiau, nu sciau ce facu. El rèdeea...

Alături cu camera sa se afla de sentinelă un soldat și un sergentu, care semăna a 'i fi mai mult de ordonanță.

Oficerul care păzia în acea di pe fostul Ministru de resbel era Paicu, Paicu sinceru și bun militaru. El nu avea nici de cum acel aeru fragetu și gentilú al oficerulu de salon; coci în chipul luí, în portul și chiar după călcătura sa se cunoscea că era unul dintre acei veterani cari au crescut din copilărie în casarmă. Reditat la gradul de sub-loco-tenantu, el nu avusese mijlóce d'a 'și face uă uniformă nouă, ci investit cu mondirul seú modestu, de postavú grosu, îi adăogase numai epoletele. Era încalțat cu nisce cisme mari și largi ca soldații, și pantalonii seí albi, de pênză de Rusia, fiindu-í prea lungi, când erau calcați dinděrétu de tocuri, când îi resfrângea de doué degite în sus; — încheiat strâns la peptu cu bumbi galbeni, și legat bine cu podgalțu la gótú, lăsa a se vedea puțin un guler de pânză grosă ca a soldaților de rønd; în ochii seí ẽnsă vedea cine-va tótă fermetatea a unui militarú de caracteru care nu scia alta de cât: armele, patria și Dumneđu... El jurase pe Constituțiune, era dar devotat legilor și guvernuluí, ca și populu care alerga

tot-d'auna pentru a'l scăpa din fel de fel de încurcături.

Populul se grămădise afară ca să afle ce lucrădă guvernul în acele lungi conferințe pentru care era într'unit; și Paicu stând de gardă la renumitul prisonerū, cu mirare priimi, târđiū nópnea, ordine de la guvernū, de a ridica sentinelele de la ușa celui pe care 'l păzia. — El se supuse.

Populul mulțimea stând pe stradă dinaintea palatului, cu mai multă mirare vedū că de la 12 nópnea începuse a fi împrăștiat de aghenții unei altei autorității, ȃicēdu-ī: — numai e liberū d'a vē într'uni; s'a dus timpi de revoluție; mergeți pe la casele vós-tre acum!...

Acei cari împrășcia populul era ómeni unei poliții nouă.

Vorbirămū mai sus de inteligența, de bunul simțū de ordinea și de entusiasmul în care se găsia populul, ęnsă populul trebuie condus, și arta d'a governa, din partea ómenilor chiămați pentru acēsta, este fórte grea; — se cere mare dibăcie și multă prevedere...

Populul dar rămase ca uimit vedēnduse comandat de uă a treia autoritate, care, ca un al treilea cercū, venea de a îl constrângea cu guvernul sēu la miȃlocū, adică pe popul și pe guvernul provisoriiū...

Mulțimea se supuse. — Căți-va rămase lēngă guvernū tótă nópnea.

La trei ore despre ȃiuă, guvernul și soldații

deșertară palatul și în gemetul populusului, în plânsetele mulțimei, cât și în huiduirea celor care se bucură de această, eși din orașu pe strada Podului-Mogoșoiei, luând cu acele cete de militari, cu bagage, cu familii și cu copii, calea Tîrgoviscei, spre a se refugi în munți, și chiar în acea cale, răsnindu-se câți-va unii de alții.

Oficerii de la casarmă, plecând guvernul cu un chipu ore cum umilitoru, veniră în grupă și luară pe Odobescu de la palatū, în miđlocul lor, și îl duseră acasă, aclamându-l de căpetenia oștei, ca și mai înainte.

Điua de 28 Iunie, se ivi sub apăsarea cea ostilă a unei mâni de feru, pre populusul capitalei, precum și pe țera întregă.

Două proclamații, una din partea Metropolitului, și alta sub-semnată de doi boiări, anunța publicului, uă nouă caimăcamie președată de Prea Sântia Sa Metropolitul, cel ce presedase și în điua trecută, pănă séra cu guvernul provisoriu, care lua cărma țerei; și acestea fură lipite la tóte răspântiile, cât și împărțite.

Eată coprinderea celei dântii:

„Rebelii aũ fugitũ din capitală în nóptea de 28 spre 29 Iunie, îndată ce ei s'aũ însciințat că armatele înaltelor curți suzerane și protectóre se apropia de mărginile țerei nóstre.

„Noi ne grăbimũ de a anunța astă plăcută nou-tate la toți locuitorii țerei.

„Tot uă-dată noi însciințămũ că în unire cu bo-

iării ce se află în capitală, amă luat măsurile cunoscute, pentru restatornicirea liniștei publice, și la această ocazie, locuitorii de orî ce clasă, și de orî ce rangă sunt poftiți a priimi, cu simțire de recunoștință și de iubire, pe mîntuitorii țerei.“

Neofit Metropolitu.

29 Iunie 1848.

A doua Proclamație;

CAIMACAMIA VALACHIEI.

În urmarea întemplărilor din 11 Iunie, cunoscute publicului, principele Donitoră, Gheorghe Dimitrie Bibescu, prin retragerea sa în Austria, încetând de a cărmui țera, noi în puterea articolului al opt-spre-decelea din regulamentul organică, luând în mână frânele cărmuirii, aducem, prin această, împregiurarea de față la cunoscința tuturilor locuitorilor țerei. Tot uădată însciințămă pe toți funcționarii vehi cari n'au luat parte directă la resturnarea cărmuirii legale, de a re'ncepe funcțiile ce li s'au fostă încredințat de Domnul Stăpănitor.

Banul Teodor Văcărescu.

„ *Emanuil Băleanul.*

Bucuresci 29 Iunie 1848.

În fine C. Herescu, în noul guvernă, ca secretarū de Stat, adresă uă notă consulitor puterilor străine, coprindeând următoarele:

„Vechea stare a lucrurilor fiind în totul restaurnicită, după cum se afla mai înainte de neplăcuta întâmplare de la 11 Iunie, ne grăbim a vă înștiința, că uă căimăcămie s'a numit acum, și că totul are a intra în starea normală.

Ca să scurtăm dar și aci, și ca să ne putem face uă ideie de starea lucrurilor după aceste proclamațiuni, a le noului guvern, adăogăm că mai întâi lui Căpitan Costache se ordonă d'a lua eară biciul seș înădit cu trei sfîrcuri, puindu-i plumbi pe la fiecare vîrf; arestările începu în tôte părțile prin mahalale care făcea a se auși numai țipete de desperare; — capitala dar întrégă ca și tótă țera, se părea ca cum s'ar găsi învelită cu un velu de mörte.

Điua acésta, điua Sântilor Apostoli 29 Iunie, era sərbătorită cu lacrimi și cu blesteme.

Populul se dete afund, ca cum remăsese orașul pustiu; pompierii asculta de alte căpetenii care le dete ordine contrarii celor pēnă atunci, și armata priimi de capi earași pe vechii lor superiori, Odo-bescu și Solomon.

Tôte drapelele și bandierile revoluțiunei, redicate sub guvernul provisoriu, fură date jos de pe edificiurile publice și de la casele particularilor.

Destituirea funcționarilor numiți de revoluțiune în capitală cât și în tótă țera, fu întâia ocupație a caimacamilor, uă-dată cu abolirea stindardelor triculi ore de pe edificiuri.

Era ordin date și se luă mēsuri severe în

privința Țiganilor ca nu cum-va vre unul să deser-
tețe de la stăpâniile lor.

Cu un cuvânt legea cea veche cu toate viciu-
rile ei fu restituită în întregimea literei; ce-va
încă și mai mult, răsbunarea și ura personale a
omenilor cari făceau mai mult de cât dicta legea.

În acest timp ofițerul care jurase că nu va
asculta de uă altă autoritate de cât de aceea con-
sântită prin jurământul de la câmpul Filaretului, și
că stindardul său nu-l va da jos; acest ofițer,
care desprețuia ordinele căimăcămiei și a le capilor
armatei, fu Deivos care înconjurat de un număr de
pompieri cu armele încărcate cu glonțe, strejuia ne-
atins și felfeind falnicul său stindard tricolor, la
Comisia de Negru.

Orî cine va veni, declară el, ca să smulgă
stindardul acesta, va avea mai ântii să trecă peste
cadavrele a 15 pompieri din preună cu dânsul.

Să nu uităm și aceea că, el își ținu întru tot
parola ce a fost dat camarășilor sei, când fusese a-
dunați la Dănescu; Constantin pompierul care se a-
flase în acea Ți sub salcie, lângă gârlă, dimpreună
cu femeia cea tînără, era dintre numarul sus Țis. Ea
Sora care cu cât se deprinsese a iubi mai mult
pe Constantin, dominată de ore care témă d'a nu se
întembla vre-un accident iubitului ei, îl urma pre-
tutindenî, și prin urmare era și ea aci; ea cum ar'
fi voit a împărți cu dânsul bucuriile sale, întristarea
și orî ce accident i s'ar fi întemplat.

Penă și Ali-baba Musulmanul care alt-fel era

nătângă la trebî de politică; vîdînd și el atîta în-
tristare pe fețele ómenilor, trecu cu ciubucelul sîu
și cu uă mică ghebă pe el, de vre uă cîte-va orî, pe
din 'nainte Comisiei de Negru, unde se găsea Constan-
tin pe care el îl numia fiul lui; semănîd ca cum ar' fi
voit a se încredința că el este bine și se află sănătos.

Deivos dar, acela numai uă mîna de omă, cu
statura mică, dar cu inima mare în el, blondă și cu
ochii agerî; fiind cu totul determinat, în acea ôi nu
s'ar fi jucat, și n'ar fi glumit într'uă așa împregiu-
rare, daca chiar 'i ar' fi fost venit vre uă essecuție,
d'ăi smulge stindardul străjuit de băiății seî devotați.

XI

Căimăcămia ține numai 24 de ore, și cade.

Tîrgoviscea, mărețu tesaur al istoriei patriei Române, conține în sine strălucirea și fama faptelor celebre de libertate și naționalitate, împlinite de acele familii și atâți domnitori, ale căror nume se găsesc scrise pe edificii monumentale, cât și în arhivele cele mai vechi ale statului. Tîrgoviscea este un muzeu întreg de admirațiune și de uă civilizațiune trecută.

Palaturile cele vechi reduse în ruine, și cu biserica domnască alături, reclamă de la națiunea întregă fama de care s'a acoperit strămoșii ei înmormențați acolo... Găsește, cine-va pe fie ce pétră, pe fie ce ȳidărie semnele acestui mare adevăr, pe care timpul și evenimentele nu cuteȳă a 'l sterge, precăt grămeȳile acele mari se susțin de atâți seculi, legate de nisce pilastri groși, de bolȳile cele acoperite de muschi și cu arcurile cele minunate întorse de mâna arhitecților și meșterilor d'atunci.

Turnul acela de uă formă cilindrică și îndestul de înalt, tot d'inaintea palatului ruinat, se asé-

mână cu turnurile aședate lângă mare, care spune de departe navigatorilor că sunt aproape de un port; astfel chindia domina tot orașul, dealurile și câmpia d'impregiurul capitalei în care domni Mircea, Vladu, Neagoe cu fiul seü, Radu de la Afumați, Michai Bravul și Matei Basarab, cel ce emancipă naționalitatea, prin emanciparea limbei de sub jugul străin, în biserică și la curte... Dar, acolo este portul mântuirii națiunei unde faptele ace tor bărbați strălescă ca uu faru pentru a lumina nava cea mare, patria și viitorul ei, conduse tot-d'auna de fii ei Români. Numai pe drepturile câștigate cu mintea și cu sângele lor se basează drepturile naționalității, drepturile Țerei românilor!.. Edificiul Metropoliei, locașul acela sântit nemărginitu de gustul artei și stilu, în care intrau eroii de mulțiamiaü Provedinței după lupta, de învingerea asupra inemicilor, răspândește credința cea adevărată, și spune populilor străini de civilizațiunea română, luând în ajutoru-i stabilimentul cel de typographie care pe acei timpî în puține state din Europa se găsia. Biserica Stelei cu locuința în care a petrecut Patriarchul Nifon, luminată și înfrumusețată de preceptele Sântuluü bărbat, precum și de speranța și de bucuria reîntregirei elementuluü Român, prin reînfrățirea Românilor din țerile surori; fiind că chiar numele ce l pörtă acestu sântitu locașu, este al unuia dintre boiari Suceavei care a fost luat în căsătorie uă rudenie a Domnuluü din Țirgovisce...

Aceste edificiuü, ca și tôte cele l'alte arată în-

destul virtuțile cele mari ale eroilor, și tot uă dată și păcatele de care erau ei atinși. — Luptele civile, gelosia, intrigile care îi sfășia, precum și atâtea evenimente și catastrofe ce a venit peste acestu orașu, le vede cine-va privind pe fie-care din aceste monumente...

Aci la Stelea, din 'naintea anvonului bisericeii, se află petrele pe mormintele acelor boiări răsculați, pe care Țepeși îi a fost ucisă în ziua de Păscii... În fața orașului, dincolo de râul Ialomița, se ridică spre nord, un șir de dealuri cu vii care seamănă, cu monastirea cea falnică, edificată pe unul din acele piscuri, că ar' domina tot șesul Carpatin și întregu orașul, prin pozițiunea sa pitorească. Acesta este Monastirea Dealului, fondată de Radul cel Mare, acela care a făcut legătură cu Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare, între Râmnicul Sărat și Focșanii, ca Moldovenii și Muntenii în viitor să numai redice armele unii în contra altora... În acest Sânt locașu se găsesc prețioase relicue ale duoi mari bărbați: duoe capuri, unul al lui Michai Viteazul, adus din Transilvania, și celălalt al lui Radu cel Mare, fondatoarele monastireii. Ș'afară d'acestea orașul plin de ruine a mai multe case din vechime, numele luptătorilor pentru patrie, se pronunță cu respectu de locuitori: Văcăresci, Filipesci, Goleseci, Buzesci și uă sumă altele care numai essistă. Acele familii dar acolo trăiaă; născute în căminele lor părintesci, botezate prin bisericile sus șise, petrecând la ospetele Domnitorului și ale consăngenilor, danțând plin de

bucurie în horă cu frații și cu surorile lor; și când ziua luptei era înscințată prin sunarea cornului, ei cu toții, cu toți Români și cu țerra întrăgă în-cingeauă spada d'a merge a încununa patria pe câmpul luptei; ast-fel erau ei pănă la ziua nefericită când cel din urmă Domn Român cădu, spre a deschide calea domniei fanariote...

Cu căderea acelora cădu și faptele cele mari ale Românilor!

Nisce străini de la Fanarū și tot felul de amestecătură, veniră de se însînuiră prin familiile românesce, semănând în sufletele și viața lor corupțiunea de care erau adăpați ei. Slugile lor, apoi copii acestora, nu rămaseră mai pre jos de stăpânii mai-steri lor, în arta înjosirei și a depravațiunei. Aceia răsplătiră cu chipul cel mai degradator ospitalitatea ce le-a fost dat vechea capitală a României.

Tóte slugile dar boiăresce, lingușitorii, mișeii, parasiții, instrumente ale sclavagiului ș'ale intrigei, numiți cu alte cuvinte ciocoi, se grămădiseră acolo ca șorecii într'ună cuibă, îndată de cum a sunat în țeră regenerarea sa, prin revoluțiune.

Aceștia dar în Tîrgovisce trăsneau și fulgerau în contra guvernului Provisoriu și a actelor sale.

Acolo reacțiunea se părea că și găsise un refugiū de unde să pótă să redice capul când va putea.

Îndată ce ei aflară de retragerea guvernului către Tîrgovisce, deteră alarma prin un agentū numit Ispas, calificând astă retragere: fugărirea tâlharilor cari au jefuit casa vistieriei din Bucuresce; și

ațiînd prin acésta pe locuitorii orașului, îi aduse în turburare făcându-î a eși în cete armate, spre a le tăia calea când vor trece aceia. Un subcârmuitor, ca să se arate cu zelū partitului reacționar, asemenea a dat tot concursul seū barbar, puind în rătăcire pe Țiganiî lucrători de la fabrica de la Dragomirescî a Băleanului, rēdicēdu-î și aducēdu-î armați cu ciomege, d'a prinde pe tâlhari, cum le dăcea el. Și la un locū în drumul cel mare, numit Viișoră, membrii guvernului, afară de Heliade care apucase pe uă altă direcțiune și fusese urmărit tocmai la Pucioșa de sbiri; membri guvernului, părăsiți la cea dântîi postă de cea mai mare parte a soldaților cu care plecaseră de la Bucurescî, acești bărbați cu familii și cu copii: precum ai lui Tel, se vedură de uă dată arestați, în marginea Tîrgoviscei, de numeroase cete de dorobanți, Țigani și alții. Acestia, ca să încoroneze mișelia, cântară d'ai constrânge să se dea prinși, prin uă sete sfâșiitoare în timpū de arșiță și sub nuorū de pulbere; coprinseră tôte puțurile străjuindu-le, și refuseră d'a da apă mai ales copiilor, care cereau, în țipete și în lacrimi de desperare ale mamelor, să bea.

Acolo era uă tabără de inemici: ómenî mulți cu familii, copii, bagage și puțini militari; și în fața acestora, dorobanți cu sub-cârmuitorul, Țigani de la fabrică cum dăiserăm, și Ispas cu ciocoii!..

Tîrgoviscea dar, acest orașū de mărire strămoșască, și acei ómenî căroră revoluțiunea le sfărâma férele sclaviei, refusaū de a da apă copiilor și fa-

miliilor zdrobite de călătorie și însetate în arșița zilei, ale acelor bărbai a căroră culpă fusese numai că s'au rădicat pentru libertate și cu preceptele evangheliei...

— „Apă, pentru Dumnezeu, că murim!” strigau femeile și copiii cei însetați, suferind uă aceeași sorte ca Agara cu fiul ei în deșertul cel arđetorū al Asiei.

Acei ómeni ignoranți ascultau de ordinele unor ciocoi înrěutățiți cari le ordonase a strejui puțurile ș'a nu da apă, și ei îi imita pe dênșii, respunděnd cu injurioase vorbe aceloră care se rugau de ei în aste momente.

La uă asemenea insultă, adusă guvernului revoluțiunei de ómenii partitului reacționarū, la uă asemenea tortură copiilor și femeilor ce se rugau cu lacrimile în ochi pentru uă picătură de apă, și care ținu, aprópe de uă ți, numai Magherul, ar fi fost în stare d'a face să se pue capětū.

Magherul dar indignat de acéstă neomenósă purtare a aceloră, ordonă soților sei d'a se așeđa în linie de bătaie, lăsând la spatele lor familiile și bagagele, și să spargă ceata opresorilor, cu armele în mână.

Cei mai mulți începură a încărca armele și a se așeđa în linie de bătaie.

Alessandru Golescu declară cu lacrimile în ochi, că mai bine voesce a muri, de cât a věrsa sânge de frați.

Se uniră și alții cu părerea lui Golescu, đicěnd

că tocmai aceia voescă și ciocoi, ca să-î încrimineze de turburători.

Golescii dar cerură a negocia cu capii celor cari î constrângea.

Se dice că subcârmuitorul despre care vorbirăm, a cerut de la Golescii suma de 300 galbeni ca să le rădice presiunea blocării, care sumă a și dat-o ei, numai și numai ca să nu móră copii și familiile de sete.

Eată ce s'a fost petrecut și în Bucuresci în ziua de 30 Iunie.

Pe când ordinele căimăcămiei circulară prin capitală și ajunseră a fi cunoscute în toate părțile țerei, ciocoi și lingușitorii alergău din toate unghiurile ca să se facă plăcuți stăpânilor lor. Căpitan Costache după ordinele ce a priimit umbla, însoțit de dorobanți sei, bătând cu uă furie nespusă în dreapta și în stânga pe orî cine î eșia înainte.

Uă murmură atunci, uă voce de desperare chiămă pe populă din toate părțile de a merge în mase ca să cêră socoteală căimăcămiei, de faptele aci descrise, căriia președinte era Metropolitul.

Nóptea orașul se aflase ca într'un fel de acedie, preumblânduse patrulele pe toate stradele în centru și prin mahalale, și arestările se urmaseră fără cruțare pe cei denunțiați. Spionii, unii chiar dintre cei care purtaseră cocardă mai mare la peptă cu revoluțiunea, își făceau meseria, chihotând de bucurie, și în tocmai ca strigoi sorbind din sângele umană. De dimineață piața era baricadată de rînduri de os-

tași cu armele încărcate. Despre Podul Beilicului ei făceau față spre Tabaci cari la ziua de 11 și 19 alergaseră cei dântii. În Lipscăni câți-va neguțitori au fost bătuti chiar în ușa magazinelor, de dorobanți. Comercianții cât și populus nu puteau a se într'uni duoi trei la un locu fără a fi împrăstiați și bătuti cu bice. Fie ce oră, fie ce minută aducea cu sine uă mai mare apăsare pre capitala României. Negreșit că funcționarii și agenții căimăcămiei esagerau, prin purtarea și caracterul lor mârșavă, esecutarea ordinilor ce priimiseră.

Orî-cum, la uă atât de repede lovitură, la un jugu așa de apăsătoru, după câte-va septemâni de libertate, populus era să se răscole: craterul colcăia, îndată era să irumpă focul vulcanicu al întregii capitale.

Acésta s'a și întemplat cu perderea și cu căderea sguiditoare a căimăcămiei ș'a ómeniloru ei.

Între orele de ce și un-spre-dece, cete de neguțitori se mișeau agitați în strada Lipscanilor cari făcuseră pe Căpitan Costache a fugi cu dorobanții sei. Stindardul revoluțiunei tot nu fusese dat jos la Comisia de Negru! — Aceste cete începuseră a arăta murmura și nemulțămirea lor pe față și cu uă voce tare. Oratorii eșiseră ca din pământu. Mai ântii un june fórte curagiosu, urcându-se pe uă scară care uă găsi dintr'uă magazină din capul stradei Șelarilor, în Lipscăni, începu, în auđu tutulor, a condamna cu totă puterea elocuenței sale, faptele încriminate a le căimăcămiei, și a deșopta amorul propriu al popu-

lului și al comercianților, d'a numai suferi uă asemenea stare de lucruri, ei cu toții împreună să protestede și chiar cu viața lor; amintind pe lângă acesta, că proclamația și guvernul revoluțiunei garanta dreptul și persóna fie-căruia cetățen neatinse, și că biciul și terorismul cu care se înarmase căimăcămia, era uă insultă și uă isbire pentru populu, mai grea și de cât însuși mórtea...

La auđul acestora, ómenii păréu că se deșteptău ca dintr'un visú, par'că începeau a se tređi; ei vedeau, se luminau și par'că luară putere la cuge-tarea și voința lor. Alții oratori făcură asemenea în diferite distanțe, și mai ales pe la răspântii.

Tótă piața Lipscanilor fu rădicată în picioré, și de la dênsa, ca prin uă scînteie electrică, se în-sciință întréga capitală.

Cel dântîi stindardú abia eși dintr'uă magazină de Lipscănie, și uă sumă altele începură să curgă de prin tóte părțile. Acelea énsă care veniră mai iute a se însoți cu al Lipscanilor, erau a le Oborenilor, locuitorii din colórea de Negru, electrisați de bandiera care fêlfêise și chiar în timpul grelei presiuni, strejuită de Deivos și de pompierii lui.

— Ura!... începu strigările pe tóte stradele centrului capitalei de glótele care alergau însoțite de copii și de căfile meseriașilor ce lăsară magazinurile și merseră în mulțime, de a rescula piața: precupeții, măcelarii și cu tabacii, a veni cu toți în curtea Metropolitului, unde erau adunați și caimacamii. — Ura! ura!.. se repetau aceste strigări care semănau

cu urletul ce precede cutremurarea pământului, mai adăogând: să trăiască Constituția! să trăiască Libertatea!...

De uă-dată începură a răpăi oblónele și ușile prăvăliilor din piață, ale meseriașilor, amestecându-se pe lângă acésta și țipetele femeilor spăriate și a le copiilor de pe pragul ușilor, nedeprinși, și înspăimântați de asemenea spectacole.

Toți dar din tóte părțile, curgênd precum curge Danubiul în valuri, umplură curtea Metropolitului. La orele douê-spre-đece nu se mai vêdură dorobanții poliției, miliția și orî ce autoritate a boiărilor, pe stradele Bucurescilor.

Metropolitul Neofit se afla într'ua stare de plâns. El se găsia între Scyla și Carybdia. — În timpul reuniunii în câmpul Filaretului a fost jurat cu toți pentru Constituțiune, în timpul căimăcămiei, care ținu numai 24 ore, deslegase pe populă și pe funcționari de acel jurământ, și invocase regulamentul și căimăcămia ca uă stare legală de lucruri; acum earăși populus îl încongiură, îi impută ce a făcut, și óre cum îl constrânse de a revoca ordinele acestea și a invoca earăși jurământul dântii, și a chiăma guvernulă la locul seú; cerênd prin acestea un fel de dare de sémă despre lucruri și uă satisfacere națiunii, de neajunsurile ce a fost suferit din actele căimăcămiei.

Ca delegați din partea populului, cei ce intrară în casa P. S. S. a fost vre uă doi comercianți, Scarlat Turnavitul care organisase garda în Craiova

pe timpŭ când se apropia guvernul despre Caracal, Florian Aron cel ce fusese numit Prefectŭ la Dolji, Ioan Comăneanu și alți junii fi de boiări și boiări ce nu compatiseră cu partitul reacționarŭ. Acestia vorbiră Metropolitulŭ în terminii cuvințioși; la care, cu tŏtă simpatia ce acesta ar' fi avut-o ca să ȃicem așa, către rusofilii, își plécă capul dinnaîntea națiu-nei care striga în curte: — Fă dreptate Prea Sânte Părinte!..

Metropolitul se supuse voinței populului, care de asemenea respectă persŏna sa.

El se puse în trăsura împreună cu boiărul I. Cămpineanul, pe care, pănă la venirea guvernului, mulțimea îl aclamă de capul Statului împreună cu P. S. S.; de a merge la palat, a da ordine în contra celor dictate de căimăcămie, și a trimite îndată uă deputațiune să mĂergĂ să aducĂ pe guvernŭ înapoi.

Mulțimea populului cu numerŏse stindarde ce se găsia în curte și pe strade, deshamă îndată caii trăsorei, și luară pe mânilor de a purta, pănă la palat, careta cu personagele sus ȃise.

Manifestațiile de aci se făcură și mai eclatante de căt altă dată; dar și mai amenințătore la furia populului, indignat de cele ce se petrecuse.

În câte-va minute casele aceloră care aŭ luat parte activă la ultragiul și apăsarea descrisĂ mai sus, fură sfarâmate cu tot ce se găsia întrînsele, lăsând numai nisce ruini. Casa lui Căpitan Costache în Podu-de-PămĂnt a suferit greŭ de tot; a lui Zosima,

ce era secretarul Metropolitului, și care redigease circularea ce s'a dat după fuga guvernului, de asemenea a lui Emanuil Băleanul, Căimacamul, și a lui C. Herescu fură maltratate.

Cine ar' fi cutezat a se opune furiei celei órbe a popoului? și cine ar' fi fost în stare a 'l opri de la nisce escese ațîțate și provenite din rēsbunare și din ură? Uá-dată incendiul furiei glótelor aprins așa de tare, ar' fi mersă prea de parte, dacă nu s'ar fi găsit ómenī cu óre-care influență, care să caute miđ-lóce de a 'l potoli. Ceī maī cu minte, ceī maī bă-trânī și desbrăcați de pasiuni, potoleau din ce în ce furia glótelor, vorbindu-le.

Mulțimea mișcându-se în tóte direcțiunile, cu stindardul revoluțiunei în frunte, se asemana cu acele haite de lupi cari în međiul iernelor caută, înverșunați, victime de a le sfâșia.

Din starea de jéle în care se aflase capitala, în decurgerea acelor douē đile, se schimbă în amenințări, în grințare de rēsbunare și de veninū ce amărīse tóte inimile, într'un amestecū de turbare.

La palatū se făceau manifestări. Populul Striga: să vie guvernul! trăiască guvernul și Constituția!... ear pe strade scoteau uă mugire înfiorătoare cerēnd mórte sbirilor și ciocoilor...

Pentru păcatele sale, Căpitan Costache se află în palatul poliției. El nu se așteptase la uă schimbare atât de repede în lucruri.

Mulțime de fel de fel de ómenī, între care erau amestecați și Țigani, se strânseseră înverșunați sbe-

rând în curtea poliției și cerând pe Căpitan Costache a 'l sfâșia.

Prefectul poliției, care a fost numit atunci îndată, ajutat de câți-va ómenī mai înțelepți și cu concursul a câți-va pompieri, opri năvălirea populului d'a intra înlăuntru să ia pe Căpitan Costache ș'a termina actul grozavă; el făcu prin diferite manopere a se mulțiamī populul cu atâta, a 'i arăta pe sus ȃisul la una din ferestre. Aci beția de sânge se schimbă într'ua sete de batjocurire, de rîsurī și de comedie. Căpitanul dorobanților Agieī, omă mică de statură, schiopă puțin de un picioră și cu un ochiă tras în josă, grasă, bine legată, fórte energică în serviciul reclamat în nisce timpī de un guvernă despotică, se afla acum tremurând și înghețată auȃind ce cerea glótele pentru dênsul. El cu tóte aceste a fost silit a se arăta la una din ferestre, după cum condiționase prefectul cu populul, numai să 'i scape viața, a se arăta la ferestre și a sta câte-va minute dinaintea mulțimeī de a 'l încărea cu injuriī, cu batjocură și a fi scuipat de toți. Hohotele de rîsurī, fluerăturile și câte expresiuni triviale, cum și vorbele și gesticulațiile amenințátore, adresate bietului omă care sta la feréstră umilit și ca mortă, nu se potă descrie. Glótele adăogaă: — Să iasă bine afară, să 'l vedemă! că destul ne a bătut și ne a torturat, că de unde nu, venimă de 'l luăm de sus. Ear omul acesta, victima unui regimă de guvernământă viciosă, ce el servise, prada acum furieī populației eșia cât putea mă mult pe feréstră, de a fi espus celor mă sus

descrie. Și această comedie în rîsurî, și răcnete, în tocmai ca uă musică infernală, se repetă de mai multe ori, strigând: Căpitan Costache să se arate ear!... Nefericitul, plătise prea scumpă greșala ce a fost comis d'a asculta de ordinele căimăcămiei. Această scenă abia se terminase, și populus tot nu se ducea. Prefectul a fost nevoit a ține pe Căpitan Costache arestat mai multe ȝile, ca să 'l pótē scăpa a nu cădea victimă.

La palatū se lucrără ordinele și se subscriseră de membrii numiți provisoriū, pēnă la sosirea Guvernului, și cari erau: Părintele Metropolitul, I. Cămpineann, Crețulescu, Mincu, negoțitoru, și I. Brătianu. Unii din secretari, cei ce aū fost ascunși prin capitală, în timpul persecuțiunilor, — veniră îndată de și luară postul lorū, spre a espedia ordinele în județe. Mai multe trăsuri plătite de Statū plecară cu delegații, în fruntea căroră era ministru controlului Nițescu și prefectul Florian Aron, însărcinați de a ajunge pe membrii guvernului ori unde se vor afla și a i întorce înapoi.

Acești delegați îi ajunse pe unii prin munți, pe alții gata d'a trece hotarul.

La nuvelele aduse de aceia, ei priimiră a se înturna înapoi, dar cei mai mulți își trecură familiile în Transilvania.

Întarnându-se membrii guvernului pe unde merseseră și fuseseră persecutați, acum erau priimiți cu onóre și cu aclamațiuni.

Ori pe unde ajungeau membrii guvernului din-

preună cu delegații trimiși după dênșii, populus le eșia înainte cu urări. La intrare-le în capitală s'a petrecut cele mai mari sêrbători de priimire.

Populus dar cu acéstă ocașione, a dat probe de inteligință și de bun simțu, dând și tot-uădată uă lecțiune prin purtarea sa, acestor ómenii ce luaseră asupra-le uă sarcină așa de grea, cât le era și responsabilitatea despre Sórtea și viitorul luă...

Căimăcămia se stinse de tot, și capiî armatei cei ce aveău paspórtele în posunarū, își dideseră dimisiunea.

Serbătorile începură cursul lor care apoi ținură aprópe douē luni și jumătate. Uă sêptămână întrégă s'a petrecut manifestațiile populus în Bucureșci. Și aceste serbători se 'n augurară prin depunerea la locū a stindardelor tricolore pe tóte edificiuurile publice și a le particularilor, aceea ce se coprinsese în ordinile date de guvernul numit în pripă, pênă la sosirea membrilor. Culórele stindardelor roșii, galbene și albastre, arborate din nouă, se priveău cu bucurie de populus: ele semănaū cu culórele arcului din Cerū: simbolul speranței pentru omū. Danșurile și bucuria în tótă capitala semăna cu concertul mărețu al naturei după trecerea uraganului; cōci aceste câte-va țile de despotismū și de tiranie, semăna, în viața astui populus, aceia ce ar' fi câte-va minute de vijălie în atmosferă, după care apoi rêsare sórele și pasările începū concertele lor amoróse. Bucuria și manifestațiile era de datoria fie-căruî Român, a fie-căruî cetățianū.

Orașul dar strălucia de serbare, edificiuurile

erau acoperite cu stindardele patriei; la Câmpul Libertății (Câmpul Filaretului) căta a se într'uni mulțimea popoului și garda a relua armele. Ea ănsă a fost descurageată, că capul pe care la fost ales și aclamat în acestă câmpă de mult își dedese dimisiunea, și D. C. Aristia, aclamat prin elecție îl înlocuise. La retragerea acea umilită și mai mult de cât umilită a membrilor guvernului, chiar și garda fusese lipsită de căpetenia ei. Acum dar toți lucraă, toți dedeaă concursul loră, de a repara relele venite din întemplantare, dintr'ua înșelăciune...

Populul a doua și întruninduse la palat și pretutindenă, pe strade și la Câmpul Libertății, spre a și manifesta bucuria și a se felicita de fapta sa, se opresce înmirat dinaintea Dealului locașului celui Sântit, în care se găsesă depuse relicuele Sântului Dumitru, patronul apărător al Bucureșilor.

Populul vede uimit că lipsesce tocmai pe cupola domei de la poarta Metropoliei, stindardul tricoloră, pe care îl dedese jos ordinul căimăcamiei.

— Cum de nu este drapelul naționale pe vârful edificiului al Sântului locașă? întrebă populul cu mirare.

— Aici căta să fie, adăogară unii dintre ómenă, un stindardă și mai mare, și mai falnică în onórea Sântului Dumitru, care ne a scăpat de choleră!

— Căt și de nenorocita căimăcamie, răspuseră alții cu ironie suridënd.

— Ba și frații noștri sunt înormențați aci, fie-le memoria bine cuvântată! prorupseră alții de dincolo.

Acolo dar d'asupra clopotniței metropoliei se cade să ne urcămū vre unul din noi și să arborămū un stindardū al nostru, pe care să 'l plătimū noi. Cine se însărcineadă a se sui sus acolo?

Mulțimea ómenilor se uita uni la alții, și nimeni par'că nu cuteđa a se însărcina cu acésta. Era prea înaltū turnul, și urcarea acolo sus fórte periculósă.

— Dați bani D-vóstră de cumpărați pênză să se facē steagul, și mă voiū însărcina eū să mă urcū acolo tocmai sus la cruce ca să 'l aședū. Eū sunt deprins din munte, că mă urcamū în vârful brađilor drepti ca lumínarea și 'nalți de douē decī și cincī de stânjeni. Ochiū mulțimei adunate se opriră pe un Ungureanū care vorbea. Acesta era Stefan care venise cu volintiriū, și în timpū cât a fost persecuțiunea, se refugise în casa cumnatei sale felt-febeleasa.

Pe dată se împliniră tóte.

În adevărū un stindardū de lustrenū de lână, tricolorū, fu adus curênd din piață, în lungime ca de patru stânjeni.

— Dómne ajută! ajută Sânte Dumitre! ȃise Stefan luând în brațe-ī lemnul cel grosū pe care era înfășurată pênza tricoloră cusută, am să mă urcū tocmai acolo în vârful, acolo sus voiū lega steagul acesta!

— Lasă pe mine că mă însărcineđū eū cu acésta! răspunse un june militarū investit cu uniforma de pompierū, cel ce veni mai în urmă, însoțit de uă

femeiă jună ce se opri lângă el; eū mă urcū acolo, neică Stefane!

— Dacă este așa amêndoī să ne suimū!

Și amêndoī apucară în brațe-le, cu uă putere erculeană, acel drugū de lemnū care cu pênza de pe el venia uă sumă de ocale. Eī pâșiră mai ântîi a intra în clopotniță, și mulțimea se oprise aci, curiosă d'a privi pe cei doī ómenī: pe civilū și pe militarū, ca doī frați ai populului, redicând bandiera patriei lor, la culmea cea mai înaltă, cu multă greutate și nu cu puțin periclu.

Clopotnița de la pórtă Metropoliei, un edificiu fórte înaltū, prin pozițiunea sa locale, are uă boltă solidă din josū, cu porți de stejarū și căptusite cu ferū; la al doilea etagiu patru ferestre mari arcuite și cu cornice privescū în patru părți ale Bucurescilor; învelitóra rēdicată, de formă ovalē și acoperită cu ferū albū, mergea de jos din fația pământului, la înălțime de cincī-đeci de piciorē. Spre partea bisericei Slobodja, eșia afară la arcul de sus al ferestrei trei grinzī gróse, pe care se forma un fel de podū cu blăni de stejarū pe el; strașina învelitóri era fórte repede și cu un sgheabū de forma olanelor. De la acel podū și pēnă la strașină n'ajungea un omū d'a atinge cu mâna. Crucea înfiptă în vîrfū, tare și legată cu patru lanțuri, ce uă susținea în contra vântului de patru părți, avea de desubtu-ī un globū pe care sta ea aședată, și împregi ru-ī doī ómenī ar' fi putut umbla ocolind-o. N'ar' fi găsit cine-va estra-ordinară acéstă înălțime daca nu era

povîrnișul dealului în dreapta și în stînga, cum și spre partea ce o numirăm a ferestrei, unde era acel pod de grindă, ce domina cu privirea tîntă valea și dealurile ca un plaiu în pregiurul orașului. Acolo era singurul loc și chip pe unde ómenii noștri, cu zelumul lor cel aprins, cîta să se urce ca să împlînte stindardul acela, tocmai la cruce în vîrfurile învîlitoare.

După ce că, ei cîta să se suie cu multă anevoință la acel pod, și aceasta se făcea numai după ce ar' fi pus piciorul pe coróna de la clopote, ca să pîșiască la grinda cea de la feréstră, apoi pe pod acolo se aședă uă scara care să se redeme pe învîlitoare, lucru ce înfățișa uă sumă de greutate d'a se împlini.

Acest lucru abia se făcu, și cei doi ómeni se nevoiău a aședă cum dîserăm scara drept pe sgheabul de la strașina turnului, ca să se pótě sui.

Stefan voluntarul, voi să privească de sus, mulțimea ómenilor care se uita curiosă de pe dealul acoperit cu teii și cu stâlpișorii albi aliniați pe demarginea aleiului, dar Constantin îi striga: nu te uita în jos că amețesci, este prea înaltă aci! Veđi de ține bine scara că mă urc eu întii cu bandiera pînă la cruce. Eu sunt învățat cu lucrarea asta. Ține-te numai bine pe grindă!...

Amîndoi ei se luptău să împlinescă aceasta precum nisce furnici se nevoesc a tîrî cu ele un paiu mare cu grîu.

Constantin apucase de se suise pînă la strașină, și Stefan ținea bine de scara cea aședată la căpě-

țiiul a două grindii afară din pod, cōci alt-fel nu era cu puțință a sta.

Călcătura pompierului era forte, și scara tremura sub picioarele lui. Ungureanul ținea bine ea nu cum-va să se întempe să alunecă și să se pericule amēdoî; dar el nu băgă de seamă că un căpēțiiu al grindii era putrețitū.

Aci un ușure vēntū care abea era simțit de jos, veni de isbi violinte, care contribuea la mișcarea scării.

Constantin aruncă d'asupra învelitoarei drapelul și căuta a pune un piciorū pe strașină; pe Stefan îl furnica să se urce mai curēnd și el, ca să vie să privească d'acolo întrēgă capitala, tōte cartierele și tōte stradele, cu tōte stabilimentele și cu tōte virtuțile și cu tōte defectele și păcatele lorū, în nisce dīle de încurcături și de lupte; dar de uă-dată uă voce care le striga de jos îi surprinse și 'i făcu un minut a se înfiora.

Ali-baba Musulmanul intrase pe din dosū în grădina metropolitului și se aședase, după cum fī era obiceiul la umbra copacilor, d'a fuma ș'a privi, cu mulțimea, urcarea stindardului; dar interesându-se mai mult pentru băiatul lui, Constantin, observase că scara se aplecase mult într'uă parte și din ce în ce se povērnea mai mult.

Stefan pēnă să ia seama că alunecase un piciorū de pe căpățiiul grindei care era putrețitū și scăpase scara din mâinile lui, Constantin remăsese spândurat în aerū, palidū la față ca mortū și acățat în-

toemăi ca uă lipitoare la marginea învălitorei a înaltului edificiu.

Ali-baba striga din tóte puterile sfâșiinduși peptul: Constantine curagiú! băiete ține-te bine acolo sus! ține-te bine Constantine!...

Scara căduse și se oprise de marginea cornicelor ce erau în pregiurul ferestrei; și pենă să apuce Stefan d'a o așeđa ear la locú, alergară câțiva din spectatori de josú care se urcară pe scara din lăuntru, cea de la clopoté, pentru a da iute vre un ajutorú. Constantin, câte-va minute în asemenea situație, căuta cu ochii a vedea lanțul care este legat de basa crucei, să póté a'l apuca cu mâna, dar lanțul lipsea despre partea aceea. Se părea că ómeni căimăcămiei, când abătură jos stindardul care fusese mai 'nainte arborat, aruncaseră într'adins lanțul pe partea opusă a cupolei, să nu se mai póté lesne sui cine-va acolo.

Momentele aceste fură atât de isbitóre pentru militarú și pentru civilú, încâtú amêndoi rămăseseră deconcertați și spăimêntați. Ómenii strigaú, se mișcaú, alergaú și se văitaú; ei erau josú, ear cei doi espuși prea sus. Ast-fel se întêmplă une-orí și într'un statú când se perde echilibrul guvernamentului... Dar să ne ferimú d'a face politică din situația a doi ómeni cari luptaú a arbora un stindardú pe care reaoa voință a altora îl didese josú.

Mișcarea ęsă cea simpatică a lui Ali, care á fost vėđut pe Constantin făcênd minuni, într'ua represintație de essercițiú gimnasticú ca acesta, fusese

uă lovire de trăsnetă pentru el, că junele era atârnat la marginea învălitoare, fără punctă de sprijină și fără nici un ajutoră, de cât singure forțele brațelor sale. Acela striga pentru a' l încuragea, pănă ce camaradul lui Constantin, ajutat de cei cari alergaseră la dênși, a putut să așede din nuou scara pe care să pue piciorul, când altminteri ar' fi fost sdrobit, precum s'ar' sparge un geamă, cădând de acolo.

Pompierul, ca tot ostașul, familiarisat cu mórtea, a putut vedea chiar în acele momente nefericite, cum Angelul și partea lui, Sora, îngenuchiată la uă cruce dinaintea templului, se ruga ferbinte pentru scăparea sa din periclu.

Începu a striga și el celor ce alerga pe scări. —

Câte-va momente trecură și scara fu reăședată de nisce tabaci, doi ómeni cari s'aũ fost urcată susă pe podă. Junele neperdând curagiul când a trebuit să 'l aibă, puse, asudând, un picioră pe strașină, când cu celălaltă era reșemat pe capul scării, și se putu ast-fel trece periclu urcânduse d'asupra turnului, mergând cu fruntea către ceră, legănânduse în aeră și îmbrățișând stindardul... Când el fuse la jumătatea învălitoare a cupoli întinse mâna și camaradului său care se urca binișoră, d'a ajunge unde era crucea.

Stindardul în curând fêlfêia falnică și strălucitoră acolo, pe care ei îl legară de cruce stând cu piciorole d'asupra globului ce servea de basă.

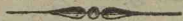
Aci se găsiră unite la un locă Credința, Patria și entusiasmul fiilor ei, cari luptară pentru dênșă...

Spectatorii, uă mare parte junime neguțitori din piață, cei ce se aflară presinți la acest faptu, scóseră uă exclamație de bucurie, și făcură propunere d'a se stränge din contribuțiune, uă colectă, spre a gratifica pe cei cari aședaseră bandiera pe clopotnița Metropoliei; dîcînd toți într'una că St. Dumitru, Protectorele Sânt al capitalei, a scăpat pe pom-pieru. În fruntea listei colectei figurau frații librari George și Simion Ioanide și cismarul Antim.

Dar din înălțimea edificiului Metropoliei, cei doi ómeni, putură vedea tótă întinderea capitalei, și tot ceremonialul pregătit d'a priimi pe guvernul provisoriu ce se înturna de la Tîrgovisce. Ei dăriau mai departe, marginile, suburbiele, și câmpul Filaretului care urma a deveni un Atheneu pentru a învăța pe popul ideile seculului. Priveau d'acolo ei câmpia și cele dântii sate marginașe; priveau cum satenii corespundeau cu cele ce se lucra în Bucuresci. Ei vedură pe drumurile cele mari, care scobora despre munți și venia despre bălți, sumă de cară cu bētrâni și cu copii, viind să felicite și să salute revoluțiunea și pe guvernul ei. Cele mai apropiete orașe precum Ploesci, Giurgiu și Tîrgoviscea fură cele dântii ce trimiseră deputațiuni. Munții păreau că se apropieau și aplecau brași loru spre a saluta, împreună cu valurile Danubiului ce purta rēsunsetul din locu în locu, de dîua cea din noou rēsărită pentru acei bărbați cari veniau a 'și relua posturile și cursul lucrării lor. În scurt tóte bucuriile și pregătirile de serbătore le vedură ei, de

care rēmaseră înmirați. Stând încă acolo ei își dederă mâna, ca cum ar' fi jurat, civilu și militaru, în fața atâtor lucruri mari, în fața capitalei și în fața Țerei întregi, de a fi împreună și în câmpul de bătălie, precum se ajutară și se sprijiniră unul pe altul aci. În urmă se scoborâră încetinel pe unde s'aũ fost urcat, ca să vie în mișlocul popululu, de a privi bandiera ce falnicũ felfēia d'asupra edificiulu pe care îl descriserămũ, și unde laude și uã recompensă îi aștepta...

Armata turcă intră pe la Giurgiu. — Soleiman-Paşa şi Locotenenţa Domnească. — Banchetul. — Fuad şi Duhamel.

Va cunoşce lectorul din cele ce relatarăm pînă aci, aceste triumfări populare nu satisfăceau de loc dorinţele cabinetului de la St. Petresburg. El s'a vădut în cele din urmă nevoit de a da uă lovire făcişă acestui cursu de lucruri, şi locul unde el căta să lovéscă era Constantinople, acel câmpu deschis la tot felul de manopere ale diplomaţiei ş'ale intrigei.

Pórta avea cunoscinţa de mişcarea din România, ce voise astă ţeră a manifesta prin revoluţiune; mai cu sémă că Ion Ghica, însărcinatū de guvernū d'a obţine de la cabinetul Porţii, sancţionarea legilor celor noi, el informase bine pe divanū.

Şi Sultanul era bine dispus pentru reformele acestea, pre cât timpū Românii îi recunoscea suzeranitatea. Resid-Paşa, acel bărbatū mai mult Francesū după intenţiunile şi luminile cu care era dotat, făcu cunoscut Sultanului, că mişcarea din România mergea de acordū cu dorinţa ce o avea Pórta d'a se emancipa de influenţa ce puterea Nordului ingera asupra-î. Dară Reşit căta să fie mult pru-

dinte în urma evenimentelor din Iunie petrecute la Paris, și căuta numai atâta a rupe bunele relațiuni cu puterea protectoare din România, pre cât se putea basa pe ajutoru ce 'i-ar fi dat Francia și Englitera. Până atunci el ținea în suspensie planurile ce ar' fi avut d'a sancționa cerințele României, care de locu nu plăceau Rosiei. El căuta a urma cu tactu și a face concesie, a umbla cu politică pentru politică.

Acéstă din urmă putere ceru cu tot dinadinsul la Pórtă uă intervenire cu putere armată în România, spre a restabili ordinea, în urma celor petrecute până aci, și mai cu seamă a i se face reparație la injuriile și atacurile ce nisce nesocotiți jurnaliști în revoluțiune, 'i aduceau, prin desele lor loviră în colónele foilor lor publicate... Rosia amenință pe Turcia că va socoti ca uă declarație de resbelu daca nu va fi ascultată.

Pórtă rēdică earășī ochii spre Occidentu ca să vedē cât sunt dispuse Francia și Englitera d'a o ajuta când ar' da un răspunsu negativu acelei puteri care 'i amintise, că și în timpul Sultanulu Mahmud, resbelul petrecut, cu atâtea perderi pentru Turcia, nu fusese provocat din cât de nisce atacuri.

Pórtă înțelese că armonia nu era tocmai stabilită între puterile Occidentale, d'a face sacrificii pentru dēnsa în asemenea casu, și mai cu sémă că Francia o ducea într'uă turburare, după căderea președintelui republicei Lamartine, în urma conflictulu din Iunie; se cam góndi d'a nu arunca mánușa Ru-

siei, ce susținea cu uă amenințare de resbelū, pretențiunile sale.

În contra dar a voinței ș'a intereselor ei, Turcia se vĕdu nevoită a da la uă parte cererile Românilor, care nu erau în contra sa, și a trimite un corpū de armată pe lōngă un Comisarū al divanului, d'a intra în România. Reșid nu lipsise din parte-ī d'a da instrucțiunile sale lui Soleiman-Pașă, Comisarului ce era trimis d'a cerceta cauza României.

Comandante al trupelor Otomane care trecu Dunărea, era Omer, cel ce pĕnă atunci nu era toc-măi cunoscut pe teatrul luptelor care le avea Turcia.

Pe la finele lui Iulie dar Comisarul imperial intră pe la Giurgiu, fără a se amesteca câtu-și de puțin în cele din lăuntru, și aședă lagărul armatei pe câmpia din sus, pe marginea apei, la Slobodăia.

Secretarul lui Soleiman Tanghĕr-Efendi, veni în Bucuresci, trăgĕnd la Momolu, casa Slătineanu.

Astă dată guvernul cerca earăși uă lovire... Puterea pe care se putea ređema era numai a populuī.

Manifestările acum urma să fie și cu măi multă aprindere, de ochiī őspelei care venise.

Guvernul protestă de intrarea Turcilor și măi cu seamă învinovăția venirea acestui aghentū, care călcase legile țerei nefăcĕnd carantina ce era stabilită la marginea Dunării.

Secretarul lui Soleiman arăta că este venit cu ordine și nu pōte el rĕspunde de venirea sa. El

aducea uă scrisóre adresată la tótă populația și boiărilor țerei.

Să nu uitămă ca uă-dată cu intrarea trupelor Otomane în România, circulă un manifestă al imperatorului Nicolae, ce represintă revoluțiunea română, ca fapta unei minorități turburătoare, ale cărei idei de guvernământ nu este de cât curat uă imitație împrumutată de la propaganda democratică și socialistă a Europei Occidentale.

Românii dar erau amenințați de mai multe părți d'ua dată.

Ceea ce ęnsă era mai perniciosă, fu cearta și inemiciile din ıntru iscate ıntre săteni și proprietari, la care nu puțin contribuise uă comisiune ce s'a fost ıntocmit, după ce guvernul se ınturnase de la Tîrgovisce, care fusese ıntrunită de mai mulți delegați din amēdouē aceste părți, spre a regula chestiunea proprietății, și ın care s'a dat locă la mai multe discuțiuni nefolositoare, și mai mult la atacuri și atingeri pasionate. Multe ıncepute de uă dată nu puteau duce ușoră la rezultatul dorit!.. Și ın această, ca ın alte multe lucruri, se vędu pedantismul unor ómenı necapabili d'a lucra ın asemenea trebı; ei ıncurcarē și mai rēu lucrurile, și pe unı și pe alții, adică puind pe țerani d'a cere prea mult și pe proprietari d'a da prea puțin; și uă neıntelegere complectă isvorē din acea comisiune, care aprinse focul urei ıntre Romāni. Și proprietari dar erau de acordă cu manifestul imperatorului; strigānd ei ın drępta

și 'n stânga că socialiștii voru a sfâșia țera atacând proprietatea, șclt.

Atitudinea ce o luă, Comisarul divanului în România, la care alergă uă mulțime de sus-điși proprietari d'a se plânge, se părea óre-cum ne 'mpăcătóre și amenințátóre la început cu ómenii revoluțiunei.

Eată ce coprindea scrisórea adusă de secretarul Tanghêr-Efendi, al înaltului Comisarů divanului din Constantinopole.

„Un numărů de indiviđi, dându-și nume de Valachī, s'a ivit fără veste în acest principatů, și după ce au ademenit miliția țerei și răsturnat guvernul, ei s'au folosit de astă ocaziune pentru a impune Domnitorului, sub nume de instituții nouă, condițiuni în neputință d'a se împlini, în cât Domnitorul, nefind în stare d'a se opune silniciei, și vedându-se într'ua poziție periculósă, a fost nevoit a-și părăsi reședința. Atunci, tot acești indiviđi, folosindu-se de astă împregiurare atât de favorabilă în ochii lor, au avut cutezanța d'a forma uă nouă administrațiune nelegale subt nume de Guvernământ provisoriu...“

Acésta s'a citit într'un fel de adunare publică în sala de la Metropolie.

Era lesne de înțeles, din aceste rînduri și din mai multe altele, că scrisórea fusese dictată de ambasadorele puterei sus-đise din Constantinopole, ajutat de adresa ce Duhamel o a fost priimit, din partea proprietarilor boiări, în care subsemnaseră ca vre-ua trei-đeci de indiviđi.

Scrisoarea termina prin a ordona Românilor, d'a pune capăt guvernământului provisoriu, și de a numi după datine, uă căimăcămie, sau alt-fel ȃisă Locotenență.

Aci atacul era prea tare; lupta urma a fi fórte crâncenă între Guvernă și partitul opusă...

Însă Guvernul provisoriu respingend nedreptele acușatiuni ale manifestului Turco-Rusescă, nu voia a intra în luptă cu puterea Suzerană; asta nu ar' fi fost de cât a răspunde la calculele cabinetului Țarului. Îndată făcu a circula pe stradele Capitalei decretul următoră:

Celățeni Români!

„Inemiciă fericirii nôstre, în agoniă lor aă scos un țipetă de turbare ce a răsunit pênă la porțile Stambulului; și divanul, auđindu-l, se rătăci el însuși, și cugetă un momentă că guvernământul vostru nu ar' represinta pe poporă.

„Răutatea lor a mers pênă la aceea de a da un înțelesă criminală titlului de provisoriu ce ați dat guvernământului ales de voi.

„Sciind că revoluția română este gata a face mari sacrificii pentru a asigura pe Înalta Pórta, despre devotamentul și iubirea sa pentru augustul Padișachă, liberatorul Orientului; noi depunemă puterea în mânele populusă, și ređemându-ne pe spiritul de ordine ce vă însufleșesce și pe încrederea ce ați pus în noi, vă îndemnămu a vă într'uni și a

proceda fără întârziere la alegerea unui altu guvernă, care, după cererea trimisului, va lua nume de Locotenența Domnăscă a Țerei Romănescă, și va fi recunoscută oficială de Înalta Pörtă.“

Membri guvernului provisoru.

25 Iulie 1848.

Populul ce învățase acum a privi actul revoluțiunii ca actă al seă, se într'uni cu liniște pe câmpul Libertății al Filaretului, și alese de membri ai Locotenenței pe I. Heliade, Nicolae Golescu și Cristache Tel. Comisarul Porții, din parte-î, se grăbi prin uă notă oficială, a încunoscința corpul diplomatică al capitalei, cum că el recunósce în numele Sultanului, Locotenența domnăscă de guvernă legală, și 'l îndémnă a intra în relațiuni cu ea.

Acésta fu uă învingere și mai mare a populuă asupra partituluă contrariu.

Soleiman, bărbat distins și cu uă statură înaltă, bine făcut, și pe lêngă acea atitudine elegantă de fiă al Orientuluă, nu era lipsit de cunoscințe, mai ales în ceea ce privea interesele imperiuluă Turcă în Europa.

Cu tóte vorbele sale cele aspre ale ântiuluă seă manifestă, mai pe urmă, prin uă măsură de energie și politețe, ómenii partituluă liberale, îl făcură d'a da și el pe față simpatiile sale, și că este dispus a ajuta mișcarea națiunale a acestei țeri... Uă comisiune fiind numită pentru a aduce la Constantino-pole proiectul de constituțiune, Soleiman o priimi cu

mulțămire în tabăra sa de la Giurgiu, și învită pe toți membrii Locotenenții la un strălucit prâns.

Golescu și cu Tel fuseseră și mai înainte la Giurgiu, acum veni și Heliade.

Ei se afla la ospetul ce l'a dat Soleiman. Mai multe toasturi închinare în sănătatea Sultanului.

Soleiman redicând un pacharū se exprimă în stilul alegoric al Orientului, cu următoarele vorbe:

„Vedū uă grădină frumoasă. — Între ea și sóre, care ar' trebui să învinēșede florile și arboriī sēi, nuorī geloși se întrepuseseră; grădina întârđiasse de a răspândi în universū profumul florilor și bine facerea fructelor sale. Eū închinū un toastū pentru împărăștierea acestor nuorī! Sórele, este Sultanul; grădina este România; eū m'ași simți fericit de a i fi grădinarū.“

Unul dintre membri comisiunei îi răspunde tot în acest stil alegoric.

„Eū închin un toastū în sănătatea grădinarului. Brume de la Nordū căđuseră peste grădină, uă earnă siberiană acoperea earba și arboriī ca cu un giulgiū de mórte; nu se vedea acum nici cel mai micū semnū de viața saū de vegetație. Un noū sóre de Orientū, îndoindu-și rađe, topi neaoa și gheța; pământul priimi bine-făcétóra lui căldură; tótă planta surise, și se deschise la vederea grădinarului. Dară vai! plante parasite năbușescū în grădină; pământul are nevoe de căldură; el cere a fi curățitū de mărăci-niī ce l' înăbușescū oprindu-ī rodirea. Grădinarul este chiămat a deosebi plantele bune de cele para-

site și veninoase; el trebuie să taie ramurile uscate de eara cea lungă și de vînturile arđetóre. — Vivat grădinarului!...

Și asemenea uă mulțime de parabole fură repetate în miđlocul aclamației conmesenilor.

Omer făcu onórele taberei membrilor Locoteneței... Cea mai bună înțelegere dar domnia între guvernămêntul românesc și trimișii Înaltei Porți.

Soleiman, însoțit de uă escortă de cavalerie, veni de petrecu trei ȓile în Bucuresci, unde fu priimit cu strălucire și cu aclamațiuni din partea popului.

Acestea ęnsă nu mulțiamiaū nici de cum pe Rusia, și ea căută cu orī ce chipū, a împedica înțelegerea și armonia între Români cu Poarta.

Adăogând earășī isbirile de publicitate prin gazetele din Bucuresci, în care se aducea dese atacuri Rosii; nisce cluburi în care se țineaū discursuri pline cu veninū în contra partitului oposantū și celei de mai sus; uă óre care gelosie și neînțelegere între cei cari represintaū puterea Statului, defecte și micșorimi omenesci; — mai multe personalități fuseseră desvălite ca uă monstruositate în fația poporului; pe Heliade uniș îl acuza că tinde la domnie purtând manta albă și umblă însoțit de adio-tantū; apoi puțin în urmă nisce certuri se iscară din cauza schimbărilor de funcționari; — pe Moșoiu, care fusese prefetū al poliției, îl depărtă ȓicând că se rudesce cu membrul Locoteneței, și în locu-ī se numi Brătianu; tóte acestea produsēră oare-care nemulțiamiri și deteră curat semne de slăbiciune. La

câmpul Filaretului, în toate Duminicile și sărbătorile era chemat poporul care venia în mase. Aci, de pe o uă catedră așezată într'un chioșc, pe lângă multe lucruri folosite, se vorbea și multe în auzul public care nu și prea aveau locul, și contribuau de a desmoraliza și a aduce mai multă perturbație. Apoi în cele după urmă una și mai mare de cât toate, maltratarea originalului Reglementului organic și volumele în care erau înscrise numele celor boiăriți, numite archondologie, cu despreț, cu batjocură și rîsură purtându-le într'un car de funebru, învăluite cu postavă neagră, cu muzică; cu chiuri și cu hohote ca o comedie, sau ca o mascaradă, oprinduse din loc în loc cum se face cu morții, — și din naintea consulatului răscesc, până ce le duseră, pe patul de moarte, în curtea metropolitului, unde le arse într'oa procesiune cu totul comică burlescă, și dându-le răilor cu blasfeme și cu anatheme; care toate aceste lucruri nu pot fi judecate de cât ca nise copilării, neputând a susține un act ca acesta, prin care se atacă două puteri Rusia și Turcia, cu armele în mână, și după care a trebuit să urmeze o sumă de miserie și persecuțiuni, fructe a le faptului de mai sus.

Acastă urmare nu ajuta într'un nimic consolidarea actului uman, reprezentat prin o statuie mare așezată în fața palatului administrativ. Libertatea, Libertatea sclavilor!... singură poate pentru care cei mai mulți erau cu revoluțiunea...

Uă comisiune fusese întocmită ai căreia membri D. Petrache Poenaru și părintele Iosaf Snagoveanu împărțiau bilete de liberarea Țiganilor din sclavie; cari după ce primeau acea chârtie, veniau cu grămețile în fața statuei ce ținea sub piciorile ei lanțurile și catenele sfărâmate, și mulțâmiau lovindu-și peptul cu mâinile pentru câte au suferit; aceasta adevărat a atras compătimirea și admirațiunea mulțimei, și ar' fi făcut însuși pe stăpâni lor, reacționarii chiar, a remânea cu gura închisă. 1)

— Și urmarea de mai sus, a batjocurii Regulamentului, nu era în armonie cu scopul Guvernului, care trimisese comisari într'adins, propagantisti în totă țeara, d'a instrui pe sătenii explicându-le articolele coprinse în proiectul de constituțiune și dîcându-le d'a se ține tot-d'auna în ordine.

Daca Regulamentul-organică avu rele lucruri, avu ănsă și bune; și pentru acésta, dîseră unii din cetățeni, nu trebuea să atragemă pe capul țerei calamitatea care a fost adus-o batjocurii și arderea lui.

Ca judecătoră imparțială putemă dîce, că relele de care a suferit populația sub Regulamentă a fost uumai réoa aplicare a lui și abuzurile ce s'au comis de funcționari statului... Cât despre cărțile în care se înscriau rangurile boiărescî de sinele erau cădute și desființate.

1) Nu scimă ănsă de ce și 'n acésta împregiurare se pusese uă tacsă la liberarea biletelor, a plăti fie care individă câte un sfanțichă. Și la ce óre se întrebunță acésta sumă de bani?...

Aşa dar nu scimă daca prin acéstă urmare nu ne am asemănat cu acei călători pe munţi, într'un timpă negurosă, cari nevădend pe unde calcă, din cauza cétéi întunecóse, de a eşi la culme în susă, caută a trece, în impacienţa de care sunt dominaţi; pe uă potecă îngustă, între stânci şi rîpă, şi pentru că n'au cunoscut bine calea se pomenescă căduţi în fundul prăpastiei.

Dumnedeş şi viitorul va judeca acésta...

Populul imitând tot-d'auna pe cei care scie a vorbi mai multe şi ia atâtî iniţiativa la lucruri, aclamă la arderea nefericitului şi pentru păcatele lui Regulamentul, şi după ce se termină acest auto-dafé, în curtea P. S. S. se repeşi pe colina Metropoliei unde sfărămă cu furie, nisce table cu inscripţiuni, de pe un monumentă aşedat acolo în memoria acestui Regulamentă.

Ei bine daca am lua-o acésta ca un actă de curagiă, apoi am fi voit ca acei cari au terminat acest actă, să nu fie abandonaţi de ast curagiă pēnă la fine; şi era chipă, precum o să vedemă înainte.

Rusia ţinēnd socoteală de tot ce se făcuse şi se petrecuse, şi mai mult înfuriată de actul cel din urmă, al arderei Regulamentului-organică, ca operă elaborată subt influenţa sa şi recunoscută de dēnsa şi de Turcia, găsi un pretestă forte d'a cere imediat la Pórtă, prin ambasadorele seă în Constanti-nopole, suprimarea revoluţiunei şi a Guvernului ce ea recunoscuse în România.

Soleiman a fost chiămat înapoi de Divanul Por-

ții, și se trimise un alt comisară: Fuad-Efende, pus ca un instrumentă subț ordinile directe ale lui Duhamel.

Idra reacțiunei începu a redica unu după altul capetele sale multe, lovite de revoluțiune.

Armata turcă pe pământul României se ranforța cu trupe și cu munțiuni aduse pe la Rusciucă, și capi ei, precum comisarul turcu și generalul rusă Duhamel, cel ce era instalat în miđlocul taberei de la Giurgiu, nu voiaă a intra în nici un fel de relațiune cu Guvernul din Bucuresci.

Guvernul Locotenentei domnesci se părea că și terminase cariera sa în privința diplomației în afară; acum ce mai putea face era a se fortifica în lăuntru, a se pune în fruntea națiunei și, saă d'a o preface într'un mormânt, saă a o redica triumfătoare.

Guvernul ales de națiune — de populă, avea a se lupta cu doi inemici puternici: Rusia și Turcia; pentru că uă-dată cu schimbarea din urmă a fasei lucrurilor, armata rusă și trecuse Prutul în Moldova, și formase două mari lagöre, unu la Iași și altul la Bărlad.

Să nu uitămă ănsă că ori cât de anevoiósă și periculósă era pozițiunea unde sta Guvernul, avea și mari avantaje: epoca aceia, simpatia populilor și decisiunea întregi națiunii Române, care ar' fi aler-gat din tóte ungiurile spre a i da concursul seă de a'l susține...

A! mult a avut a plânge Guvernul că n'a sciut a se folosi de împregiurări, și pentru că n'a avut

îndestulă credință în forțele sale și 'și perdu timpul priinciosă nefăcând nimica, când ochii seî căta a 'î îndrepta unde era partea cea mai tare, de a lupta și de a combate pe inemici; și așa dar, saă că el a fost trădată de acei cari l'a consiliat, de a lepăda armele din mâni, saă că a fost incapabilă de fapte mari pentru națiune.

Un singură omă, de esemplu prefectul de Focșani numit în urma lui Filipescu, Scarlat Turnavitul, puind în fața hordelor de cazaci pe graniță, numai stindarde tricolore și nisce săteni, aceia nu cutesară a călca peste hotară pre cât stindardul revoluțiunei era arborat; ast-fel stindardul revoluțiunei al aceluî anul însufla temere și însuși armatelor Țarului... Apoi Turnavitul a vedăut viind la dănsul nenumărate cete de voluntari, cari desertaă din aceste armate, cerend a se înrola lângă trupele din România, de a combate armatele despoșilor. Guvernul greși că n'a sciut a se servi de brațele Polonilor și a le Rușilor democrași cari alergară vedend în acestă țără arborat stindardu-l Libertății, de brațele și simpatia atător străini cari, negăsind aici energia epocei, trecură în Ungaria și 'n Transilvania, unde făcură ca Europa întrégă să fie gelosă de ilustrația faptelor și de resunetul armelor maghiare... Guvernul în nehotărîrea sa, clătinându-se, lăsă a se perde timpul, și infortunații ce alergaseră în România, după ce trecură de la Focșani la Buzeu, și aci așteptând voința acestuî Guvernu, fură în cele din urmă masa-

crafti de soldații Țarului intrând; la Lopătari, în dreptul lui Vintilă Vodă, în munții Buzăului...

A! guvernul căta să aibă prevederi și să fi înțeleș mai bine ajutorul ce putea să 'l aibă de la pozițiunile locale, de la națiunea întrégă și de la simpatiile populilor precum Țiserămă, într'ua epocă ca aceea, — epoca revoluțiunei universale!...

Ce făcu Bucurescii, suveranul actelor și al voinței sale, într'ua asemenea împregiurare, după ce aruncă mânușă la două puteri prin arderea Regulamentului? Nimicū... S'a destinat și s'a redicat uă sumă de trei mii galbeni din casa statului cu titlul de cumpără-tóre de arme. Armele nu s'aũ adus și baniș nu se mai sciu de căpětiul lorū... și din contribuțiuni din Capitală, oferite patriei, era strâns un fondū cu care se ȃicea că să se organiseȃe uă legiune sacră; fondul a dispărut pe mânilor celor cari fuseseră însărcinați cu organisarea lui, și nici un legionarū măcar de poftă nu s'a vėȃut.

Generalul membru Locotenentei, făcu apel la junime ca să se înroleȃe în óste; uă mulțime de junii din tóte clasele societății, respunseră la apelul acesta și intrară în cadrele armatei.

Bucurescii ęnsă ne-avęnd nici de cum uă pozițiune strategică, și învechitū în păcatele lui, ca și Regulamentul pe care copii il arseră, nu era locul de operație pentru apărarea țerei călcată de inemicū.

Locul cel tare, locul care ar' fi dat brațul de apărare G. vernului națiionale era muntele, precum o ȃise junele Român din Mușetoiul; și locul unde

stindardul revoluțiunei, după călcarea inamicului cu mâna armată în întrul țerei, ar' fi putut sta arborat încă un an, era numai munții, munții Vâlcei și ai Gorjului... Să învețe dar ca să scie acei ómenî că-rora națiunea le încredințează puterea, precum o încredință Guvernului de la patru-șeci și opt; să scie că faptele cele mari împlinite de Români sub Mircea, Vlad, Michai și Matei Basarab, se petrecură sub apărarea munților, o mai repetăm, Termopilele Românei!...

Încongiurată numai de șapte opt sute ómenî determinați, ómenî de inimă și adevărați patrioți, echipați cu arme și cu provisiune atunci în munții Vâlcei, sau ai Gorjului, unde stindardul patriei să stea arborat, Guvernul ales de populu ar' fi guvernat de acolo țera întreagă, și ar' fi însuflat frică inemicilor, cei ce n'ar fi avut curajul d'a maltrata precum au făcut, populu și tótă România. Acolo ei, acei bravi Români, de s'ar' fi ținut ast-fel numai trei luni, Generalul Bem, acel sóre al armelor libertății populilor, după ce curăți Transilvania de armate austriace și rusesci, ș'ar fi fost dat negreșit mâna cu Români din Carpați. Ungurii atunci ar' fi înțeleș mai bine interesul lor, și neapărat că ei ar' fi învățat să prețuiască pe Români, d'a combate împreună, armatele Țarului ș'a le Turciei, precum combătură odiniórá sub Matias și sub Michai... Cu tóte că și Turcia e de cređut, ș'ar fi schimbat tactul...

După opt ani veni chestiunea resbelului de O-

rient, și Europa ar' fi ținut seamă de eroismul românesc, când se închieiă tractatul din Paris...

Acastă mare operă o putea împlini numai un singur om, un singur bărbat, ca și acel ce organizase uă tabără de regimentele ostirei cu pandurii cei bravi, recrutați din districtele Olteniei, pe locul unde marele Traian își aședase castrele sale, lângă Râmnic.

Vomă vorbi mai în urmă de lagorul de la Traian; acum să vedem ce făcea Locotenența în București...

XIII

Turcii la porțile Bucurescilor, nu țin nici uă relațiune cu Guvernul Locotenenței.

Guvernul Locotenenței, în durerea sa vedând schimbarea lucrurilor, prin care se ataca drepturile de autonomie a țerei, se asemăna cu un omă confusă de grele împregiurări și care este ocolit de uă mulțime de inemici, cu care are a se lupta.

La palatū și pretutindenī unde se vedea vre unul din membrii ei, se arăta tot-d'auna îngrijeatū, tot cugetând, și pēnă că și domiciliul nu și 'l avea stabilū; saū unii dintre dēnșii dormiaū noptea prin suburbiī, între populū. Avēnd ei dese întruniri și deliberând, făceaū fel de fel de planuri, își mēsurau puterea cu împregiurările amenințătore, și fără a arăta cătu-și de puțin la populū tēma și descuragearea lor, ei cunoscură că misiunea-le era aprópe să se întrerupē; și că daca mai făceaū ce-va era numai de ochi populului, care și începuse a întreba ce se va face cu Turcii intrați pe pământul Țerei Romānesci? Scopul Guvernului ęnsă era d'a înlătura în orī-ce împregiurare, orī-ce conflictū cu armata Suzeranului.

Se decise dar a mai face uă încercare, a tri-

mite uă deputațiune la Giurgiu, care să presinte de noului comisar, Fuad, omagele Românilor către Înalta Pörtă, și a intermedia restabilirea bunelor relațiuni între ea și un Guvernă recunoscut de dënşa și aclamat de populă.

Îndată către finele lui Augustă se și închirie de poliție, uă sumă de birji, în care porniră din capitală mai mulți bărbați distinși de capacitate și merite. Acestia ajungënd la Giurgiu veniră în grămadă la cartirul Comisarului, care era într'uă casă din naintea aleiului, la marginea Dunării, și d'acolo putură vedea lagörul Musulmanilor, aședat cu nisce tinte ma.ı, ca un câmp cu momâi verđi, ce coprindea un mare spațiū mai din sus de orașū, la Slobođia; și dinaintea aleiului sus đis se afla de gardă uă companie de pedestrași, cu armele puse în piramide. Vederea lagörului acesta însuffa óre care oróre spectatorilor d'aci.

Fuad însciințându-se de deputațiunea care a venit, voi a face dificultăți pentru priimirea sa; dar el fu silit în cele din urmă, prin insistarea aceloră, d'a eși în balconul casei unde ședea. Slabū și ócheșū la chipū, cu aerul cel seriosū care 'l caracteriza, Fuad se asemēna după înfățișarea sa, ca uă femeică mândsă, saū ca un copil îmbufnatū...

Deputații îi ținură un discursū prin care ei óre cum îl flata; dar el mai 'nainte ca aceștia se termine discursul, îi întrerupse đicëndu-le: — Mergeți la casele D-vóstră că vom veni noi acolo ca să vedemū; fiți în raat! fiți în raat!.. (linisciți).

Duhamel în acest timp se afla în casă la Fuad privind cu nisce ochi mari deputațiunea acésta și atitudinea ce Turcul ținea în fața ei.

Deputații cum dîserăm, număr mare de bărbați și tot ce capitala României avea de inteligențe, se înturnată prea nemulțămîți de purtarea comisarului, ear Guvernul rămase ca lovit de trăsnetu auđind că a eșit așa de rău încercarea sa cea din urmă, d'a se reconcilia cu comisarul Divanului.

După câte-va zile, la începutul lui Septembrie, uă scrisóre adresată către Metropolitul, anunța mișcarea armatei Musulmane de la Giurgiu spre capitală, prin care se anula cu desăvêșire fapta revoluțiunei; și 'l îndatora a lua frênele guvernului țării, d'împreună cu câți-va boiări, pênă la intrarea armatei.

Aci mai mult de cât tot-d'auna acei ómenî orbiți de urî personale, bătura în palme de bucurie, că vedeau fapta revoluțiunei nimicită, și un guvern, cât și națiunea întregă, care dênsa l'a fost ales, insultat și desprețuit.

Cine ênsă a simțit atât de greū afrontul adus națiunei prin acea conduită a comisarilor ce, în puterea armatei străine, veniaū să înnădușe votul generale? Cine? cine a fost aceia al căroră nume se pronunță cu respectū de posteritate și națiunea le dete cununa martirilor? fură aceia cari avênd numai uă viață, se deciseră a spăla afrontul cu sângele lor...

Acestia dar simțind greū rușinea care se descarcă pe națiune și pe țeră, resuflaseră cu un profund

suspîn, și jurară în fundul inimei lor, d'a pedepsi pe păgân și pe insultătoru.

Tôte trupele dar, de orî ce armă; afară numai de un batalionu de infanterie militari români, ce rămase d'a ține garnisóna în Bucuresei, se porni la Rômnicu, în tabăra de la Traian; și cu acésta Guvernul da a înțelege că căutase a lua măsuri pacifice în fața inemicilor care veniau, d'a nu espune capitala.

Acest batalion din regimentul ce avea de căpetenie pe Radu Golescu, vărul Golescului de la guvernă, era aședat în casarmă, și nu se ocupa de cât a face serviciu de garnisónă la ministere, la temnițe etc. Populației se dîsesse prin agenții poliției ca nimeni să nu iasă armat înaintea Turcilor.

La poliție ănsă pompierii făceau mai în tôte zilele esserciții; ei manoperau cu tot felul de evoluțiuni și marșuri, cu trompete și cu tobe, pe câmpia din Délul-Spiri, cea numită viea lui Hagi-Moscu; și se înturnaau de acolo, admirați de populațiune, dresați bine și cu un pasu energic, sunând trompetele, cu armele lor d'a umăr, și mai adese-orî în mare ținută.

Acéstă purtare a lor electrisa populusu, făcându-l a uita un minut descuragérea în care era el cădut, ca și guvernul Locotenentei.

Pompierii dar, cât și militarii din casarma din Dealul-Spiri, puțin erau îngrijéți de descuragiul populusu; și par' că în adins, prin aceste esserciții și preumblarea lor de la poliție la câmpu și înapoi,

voiaŭ, având în fruntea lor nisce bunî oficerî, să însuflețescă pe Bucurescenî.

Dar eî vorbeaŭ mult de lagörul de peste Oltŭ, ca de uă resursă puternică, spre a apăra drepturile unei patrii îngenunchiate.

Bucurescii atunci, între témă și speranțią, încurageatŭ pe de uă parte de lagörul de la Römnicŭ și amenințat pe de alta de ărματα Musulmană cu un îndoit numărŭ de mare, tot credea că Turcii viind, era de interesul lor, a nu se arăta cu totul ostilî unei națiunii care nu se deslîpea de dênșii prin revoluție, și care eî însuși recunoscuse Guvernul Locotenentei domnesci de Guvernŭ legale.

Ajungând Musulmanii la 9 Septembrie la comuna Sintesci unde tăbărîră, două ore departe de capitală, populația voi a mai face încă uă încercare, d'a intermedia bunele înțelegeri cu Guvernul; și luând pe Părintele Metropolitul cu dênșă, merse la lagörul sus dis, la Sintesci; dar din nenorocire rezultatul fu tot ca cel de la Giurgiu, cu puține zile mai 'nainte.

Neisbutind ș'acéstă încercare și înturnându-se populus cu Pré Sântia Sa de acolo, uă complectă confusiune se vedŭ descrisă în fețele tutului.

La 11 Duminică de dimineață tótă capitala fu redicată în picioré, alergând sumă de ómeni, între care cei dântii erau tabacii și măcelarii, la bariera Podului-Beilicului și a Podului Caliți, spre a opri pe Turci d'a nu intra. Armata ênsă dinpreună cu sus diși comisari, trase drept la Cotröcenî, a căruia

câmpie o acoperi de tinte într'un imens lagörü, ear în monastire se aședă cartirul generalü.

Lumea din tóte părțile alergă ca într'uă ȃi de serbătóre, să vedē lagörul cel ce, după mișcările și semnele din läuntru, nu se părea a veni cu ostilitate.

La 12, lunı, pēnă a nu se face ȃiuă, ȃiorile fură cântate în douē părți ale armatelor, în casarma din Dealul-Spiri de Români, și în lagörul de pe câmpia și 'n monastirea Cotroceni, de Musulmani.

Ei se auȃiau uniı pe alȃii, precum nisce adversari ș'ar' da semnalul, ear ȃiua se înfăcișu la orizonte ca cum era învălită într'uă mantă sângerósă.

Marchitaniı cu fel de fel de mărfuri de consumație se aședaseră, cu nisce coverge, în fața lagöruluı.

Armata fiind închisă de un cordon aședat despre capitală, soldaȃii Turci nu comunicaü cunimeni, afară numai cât tırguiaü cele de lipsă de la marchitani.

Lunı tótă ȃiua s'a vedut intrând în capitală ne-numerată sumă de sătenı nearmaȃi, purtând numai stindarde, cu Crucea Mântuitoruluı de pe la bisericile satelor, cu preuȃii și cântând: Dómne al Pute-rilor fiı cu noi!.. cari mergeau de se puneau în fața lagöruluı musulman, ca un alt cordon; aceea ce de ómeniı cu judecată sânatósă fură socotite de nisce copilării, d'a eși în fața unuı neamicü ca acesta, cu Crucea și cântând psalmi, în locü de a veni armaȃi și decisi pe luptă.

Nopteu, între orele nouē și ȃece, cetele de să-

teni fură turburate, prin călcarea patrulelor turcesci. — Se dete alarma în capitală că intră Turcii, și tótă populația s'a rēdicat într'ua clipă armându-se fie-care omū cu ce putea, pentru care Guvernul avu multă anevoința, a desminți acest sgotū răspândit într'adins, și a face să se liniștescă orașul care se afla în perturbație de cei ce voiaū a ațîta lucrurile.

Marți la 13, ziua se ivi tot așa de aprinsă, că cum cerul era încruntat, și sunetul famfarei din casarma Dealul-Spiri, a garnisónei române, se auđi par' că voi a plânge libertatea patriei, care trebuia să apue, uă-dată cu ziua acésta, pentru mai mulți ani.

Aghenții poliției umblaseră tótă nóptea a face să se liniștescă populus, și a 'i dice că este oprit d'a mai eși cine-va cu arme înaintea Turcilor. Ómenii însă îndoelnicī, la uă asemenea stare de lucruri și cu inemicul la porțile orașului, nu se prea putea linisci.

În acea di-diminéța, doi ciauși eșiră din lagó-rul musulmanū. Eī se îndreptaū pe stradele capitalei ducēnd uă chârtie către Guvernū. Întîlnescū în stradă pe Ali-baba de care menționaramū, cel ce mergea spre casarmă. Eī se salutară ca Musulmani, și după ce schimbară între dēnșii câte-va vorbe, Ali se despărți de dēnșii făcēndu-le uă salutare punēnd mâna la frunte și la gură, și 'și urmă calea înainte. El intră la felt-febelul, a căruia casă era cum se scie tocmai în fața casarmei.

Găsind pe Catinca felt-febelésa stând de vorbă

cu nurora ei, Sora, și foarte bucurată ca în acea zi Constantin fiul ei se înălțase în gradul de sergent după Sub-locotenentul Dincă Balșan; pentru care aceste două femei pregăteau ospetă ce pompierii căuta a 'l da, în curtea poliției; și de care de dimineață începuseră a trage danțul cântându-le un viorar — unul dintre dênșii, și un cimpoeu.

Guvernul, ca guvernă încă legale, își essersă dreptul se și recompensă pe vre uă căți-va militari înălțându-i în grade. Din numărul acestora era și junele Constantin precum arătarăm.

Femeile sus ăise, de bucuria acesta, se ocupau a frige doi mei pentru pompieri, când Ali-baba intră.

El le dete bună dimineața, și Catinca mulțămindu-i, îi spuse cu uă mare bucurie, nuvela înălțării în grad de sergent a fiului ei.

Ali, în contra obiceiului se, rămase serios ca cum nu se bucură.

Soția felt-febelului îl întrebă, observând acea seriositate a Musulmanului: „dar ce ai Ali? de ce ești necăjit, spune-mi?”

Ali-baba, pênă a voi să se esplice mai departe, răspunse în scurtă Catinchi: „Femeia prietenului meu de demult! viu să te însciințedă că astădi, chiar astădi, tu trebuie să schimbă șederea ta din casa asta; ai un prieten bun pe smatritul (iconomul spitalului oștirea) ce șede în casele lui Ghindă, în Isvor, mută-te la dênșul, că te va priimi pentru puține ăile. Astădi este să se întempe uă nenorocire, și eu sunt

îngrijeată și pentru Constantin... Femeia prietenului meu! acesta am aflat-o de la un ciaușu care e orânduit de ascultare unui generalu muscalu din tabăra Musulmanilor; el mî-a spus-o mie, și eu viû să-ți ȃic atăta..."

Catinca se uită uimită la Musulman care termină aceste vorbe și îndată plecă.

Ea nu cutedă să 'și arate turburarea către Sora, ci lăsând-o pe dēnsa, să se ocupe de cele pentru ospēțu, alergă iute la Poliție, la fiul ei.

Pompierii danțau de se clătina pămēntul subt piciorēle lor, strigând mereu vivat!., și trecēnd din mână în mână uă carafă de rachiû, pe care ei o tot deșerta și ear o umplea dintr'un butoiașu ce unul dintre ei îl ținea în brațe.

Ei formaseră douē chorī: una condusă de un viorarû dintre dēnșii, și a doua de un cimpoierû. Cea ce umfla cimpoiul și anima danțul militarilor prin nisce tonuri plăcute, era Stefan fratele felt-febelului.

Catinca abia putu pătrunde prin mulțimea pompierilor care erau grămădiți împregiurul chorei, de a găsi pe fiul ei, ca să 'i facē cunoscut cele ce îi ȃisese Ali.

Constantin nu voi a hotărî cu mumă-sa nimicû în privința mutărei ei chiar în acele momente, pēnă va merge mai ântîi la comandantele serviciului lorû, ca să 'l intrebeȃ dacă este a se îngriji ceva locuitorii de pe lângă casarme.

Comandantele, Maiorul de pompieri, chiar în

acea diminéță intrase în spitală, dicând că nu prea îi era bine.

Constantin negăsind pe comandantele, lăsă la uă parte chestiunea de mai sus, și se dete și el a-celei bucurii nebune de care erau preocupați camaradăii lui.

Catinca întârđiă și ea cu ocupațiunea sa, d'a merge cel puțin pênă la smatritul, cu a căriia soție se afla în relațiuni de uă strânsă amicie.

Pompierii dar urmară petrecênd și jucând în curtea poliției, unde se ospetau, se felicitañ unul pe altul, se îmbrățișau și închinau toasturi în sănătatea Locotenentei Domnesci, în a Libertății Românilor și în prosperitatea corpului lor.

Orele trecuseră de două după amiađi și ospetul acestora nu se terminase âncô. Eï mai aveau de bcut, și cătau ca după masă se re'ncépă earășî danțul.

Eată ce se întemplase tot în acele ore în lagorul de la Cotroceni.

Adresa trimisă de la lagoră, de diminéță, dicta ca un număr câtu de mare de cetățeni, cei mai notabili și cei mai inteliginți, sunt chemați de comisarul Divanului, spre a delibera împreună, asupra guvernului și intereselor țerei.

Se grăbiră după acésta a merge delegați aleși din tôte clasele societății în lagoră, al căror număr întrecea cifra de două sute indiviđi, adică uă deputațiune monstră.

Acestia merseră pe la orele 11 la lagăr, d'a se prezenta dinaintea lui Fuad, unde era și Duhamel.

Comisarul, priimindu-î, citi în auzul tutulor un fel de firman, ce învinovăția pe ómenii revoluțiunei; care era în acord cu adresa trimisă de la Giurgiu, când se mișcase trupele de a veni spre Bucuresci.

Presinți erau secretarii guvernului, precum Nicu Bălcescu, Costache Roset, trei din frații Golești, Dimitrie Bolintineanu, Cesar Boliac, Nicolae Crețulescu, Voinescu și alți fii de boiări; prefectul poliției I. Brătianu, Dimitrie Ghica — fiul lui Grigore Ghica Vodă, fii lui Cantacosino și bătrânul părintele lor, cu tótă ceata boiărăscă; și preuți și neguțitori și meseriași și uă multime alți ce aũ fost aleși și trimiși delegați de a răspunde la acuzarea ce comisarul voia, sub presiunea baionetelor turcesci, a impune națiunei, după cum dicta acest firman.

Nici uă-dată nu s'a văduț protestând Romani cu mai mult foc, de cât după cum protestară câți-va bărbați cari rădicară cuvântul în fața astui comisar, încongiurat de putere de armată și măgulit de reacționari și de rusofili.

Nicu Bălcescu sili pe Turcul Fuad, prin puterea vorbirei sale, d'a asculta protestarea sa energică și fórte dréptă, desvãlindu-î tótă istoria acestor țeri; citând faptele și epocele și tractatele încheiate dape timp; învinovățind tot-uă-dată și mai puternic cãlcarea armatei turce pe pãmântul României, care n'avusese nici un motiv basat pe drept, d'a interveni ș'a se amesteca în reorganisaréa din lãuntru a

țerei. Invinovați pe Turcia că a abusat de drepturi și a călcat tractatele, pre cât timp Români le respectează; amenință p'această putere că va fi răspundătoare de eșitul lucrurilor, dacă nu se va gândi îndestul când voesce a oprima pe Români, și nu voesce a ține sémă de fapta națiunale a revoluțiunei, ca de uă voință genarale a loră.

Bălcescu fu aplaudat de mulțimea junimei inteligente, care striga: să trăiască România și Constituțiunea; afară de nisce bătrâni, cei ce, aștepta în nerăbdare, d'a vedea armatele acestea năvălind înlăuntrul capitalei, și în sila baionetelor, a restabilii earăși trecutul și privilegiul regulamentară...

Alți oratori rēdicară earăși cuvēntul după Bălcescu, și tot asemeni cu dreptul istoricū, combātu pe Pórtă despre conduita ei.

Fuad asculta acestea cu uă paciență silită, ascundēnd în inimă-ı veninul ce-ı adăoga aceste grave învinovățiri.

Duhamel sta d'uă parte și par' că după căutătura ochilor și în încreșitura sprâncenilor, vedea cine-va cugetarea cu care predomnea pe Musulman, rēdicēndu-și ochii adese orı spre capitală, adică de a termina mai curēnd instrucțiunile care i le-a fost dat. Mulțimea era agitată împregiurul seū, dar armata turcă îi umplea ochii... Sunetul vorbelor îi făcea rău credēnd că prin acestea energia Musulmanului póte să slăbéscē, și tótă răspunderea sa, de care s'ar fi temut, era dacă nu isbutia, în machinațiile sale; cu ce prețū puțin îi păsa. El ęnsă voi ca

acéstă mulțime să fie încatenată, constrânsă, strivită, ș'a închide gura oratorilor cu tot dreptul istoricū ce ei mereū îl repetaū, dându-ī uă ștersătură cât de tare; a lucra, a lucra adică, de a bate ferul pēnă e caldū; și d'aceia el turba de mânia auđind atâta vorbă și acea întârđiere ce nu o putea suferi.

Fuad în fine după ce ascultă îndestul pe cei cari vorbeau, se adresă către delegați cu următoarele cuvinte:

— Ca să cunoșcemū, Domnilor, care e voința naționale aci, dumnévóstră toți cei ce sunteți cu Constituțiunea să vă trageți într'ua parte, și cei cu Regulamentul earăși într'ua parte.

Nu găsimū îndestule espresiuņi de a descri acéstă mișcare a Românilor cari se găsiaū în miđlocul armatei. Ce față deschisă și ce purtare îndrăsnéță pentru cei ce se aședară de partea noilor reforme, și ce suflet rece și ce mișcare împleticitóre pentru acei care se retraseră de partea opusă pentru Regulamentul. Acolo se represinta uă scenă fórte durerósă: fii boiărilor se puseră lângă revoluțiunea condamnată de Turci și de Muscali, ear bătrâni, părinți lor, se aședară de partea Regulamentului care, după cele ce se petrecuse pēnă atunci, semăna, susținut de acei străini, ca un omū aprópe mortū, căruia medicii îi dă moscū.

În acea mișcare de agitație, de ilaritate și durere, între suspine, rînjire și gemétul acestor douē tabere de Români, dinaintea străinului opresorū; între lacrimile unora și suríderea celorlalți, boiărul Can-

tacosino fu numitū caimacamu, și el priimi acésta cu multă bucurie a tutulor regulamentistilor, pe când unul din fiii săi, trecut în cealaltă ceată, striga plângând și simțind cu greutate afrontul națiunei sale căleată în picioré: „Nu priimi părinte! nu priimi!..“

Detunarea unui pistolū se auđi atunci și soldații Turci ocoliră îndată acésta junime, care protesta din tótă puterea, învinovățind tot-d'auna conduita Turciei, protestând în numele națiunei, protestând în numele dreptului ei, ear boiărilor li se deschise calea d'a intra în Bucuresci, pe unde trebuia a călea în șiróe de sângele compatrioților...

Cordonul lagóruului fu dsființat, și armata se mișcă rēsturnând dinaintea ei baracele marchităniilor cu mărfuri, călcând peste ómeni și amenințând de tóte părțile pe cei ce li se opunea. Cetele cele numeróse de sătenī, veniți cu preuți, cu Crucile și cu stindarde, restrânși fiind într'un chipū bruscū de armatele care le ocoli, Crucile sburară în aerū, tăiate de ferul Musulmanilor, ear stindardele ce le țineau în mână, după ce din ordine le închinară de trei orī pēnă la pământ, fură în cele din urmă rupte pe spinarea lorū. Trompetele sunau marșul luptei; soldații pășiau aprinși și însetați de sânge. Ei umpluseră câmpia de acei ómeni investiți cu unifor:ma nizamului-credit, și baionetele lor scînteau fioresū la raza sórelui de Septembre.

Vederea lor însufla un fiorū populului; dar ęnsă nu'l descuragea. Când ajungū Turcii la bariera Dealului-Spiri, ca să intre în orașū, locuitorii le în-

chiseseră intrarea. — La barieră era rēdicată uă baricadă de nisce cară cărămidărescī și de tot felul de lucruri.

Un călărețu Turcū se repeđi înapoi la lagōrū, de a reporta generalisimulū, că mulțimea populuī stă grămădită ca un părete la barieră, și pōrta orașuluī este închisă cu baricade, — ce ordōnă să se facē?

Duhamel, acel Francesū degeneratū în Rusū, privind cu aerul sēu siberian, capitala nearmată și nefortificată, precum uă acuilă vede din vîrfu stâncei prada sa în vale, ordonă tare: — Ucideți și treceți înlăuntru! sabie și focū pentru cei ce vor să resiste!..

Ca uă clipă sosi ordinul acesta, și armata turcă cavaleria și pedestrașii nicī că se mai uitară la cei care le sta dinainte.

Cel dēnti care căđu victimă furiei năvălitorilor, fu un Petre, fratele casinieruluī Martin, cel ce fu străpuns de lancea unuia dintre barbari, dinaintea barierei.

Nuvela acēsta tristă se respāndi ca fulgerul în capitală care indignă prea mult pe populu; și acesti fii ai națiunei se uitară în tōte părțile, să vedē nu cum-va se arată vre uă căpitenie, dintre atâți patrioți, care să se pue în fruntea lor și să-ī conducē d'a înfrāngē furia inemicilor. Însă toți ei lipseaū; — erau închiși la Cotrōcenī.

De la tōte barierele precum: Podul-Beiliculuī, Podul-Caliți, Podul-de-pāmēt și Dealul-Spiri aler-

gară aprinși de țipetul copiilor ș'al femeilor, acei ómenī peste sémă indignați, de a găsi pe Guvernū, să-ī cēră sémă de puterea cu care l'a fost investit, ce mēsuri a fost luat, și ce pregătiri a făcut pentru casuri ostile de felul acesta ?

Mulțimea umpluse stradele și piața pēn' la palat strigēnd: „Dreptate și rēsbunare pentru sāngele care se vérsă!..“

Numai Nicolae Golesecu și generalul Tel rămăseseră din membrii guvernului, cei ce așteptau destinata lor, la palatul Administrativū.

Glótele încongiuraseră palatul acesta și căți-va intrară susū, trāsbind și fulgerēnd, pe când cei de afară strigau ne'ncetat: Dreptate și rēsbunare!..

Golesecu veni înaintea populului, palid la față și privind cu emoțiune mulțimea aprinsă și prea turburată.

— Ce este copii? întrebă el pe cei ce se plâneră de fapta de la bariera Spirei.

— Suntemū uciși și trădați! venimū a cere spālarea afrontului nostru, ceremū rēsbunare pentru barbarele urmări!..

— Fiți liniștiți, le răspuse Golesecul.

— Escelențiā, adăogă unul din populū, care din ce în ce se indigna mai mult, aū și acum să fimū liniștiți când Turcii ne omórá și ne pradă?

Acesta era Stefan Ungureanul căruia Golesecul îi făcuse morala în ziua de Buna-Vestire.

— N'aveți arme, copii!.. răspunde Golesecul cu vocea muiată, n'aveți arme!..

— Arme vomă lua din mânile păgânilor! N'avemă capî cine să ne povăţuască, că arme vom avea !....

Golescul și Tel ȃiseră glótelor că ei aă făcut tot ce aă putută, că sămênța aruncată va răsări într'uaă ȃi, și să aibă sperană în Dumneȃeu și în viitoră...

Cei indignatî și amărîți, plecară de la palatul Administrativă spre a se înturna earăși în Dealul-Spiri.

Într'acestea Turciî își deschiseseră drumă și umpluseră strada cea lungă a Dealului-Spiri pênă dinaintea casarmei.

În casarmă oștirea presinta armele, fiind aliniată în miȃlocul curtei, și musica cãntând marșă ceremonială.

Colonelul Radul Golescul și mai mulți oficerî eșiseră în pótă d'a privi intrarea Musulmanilor în capitală, cei ce se opriră dinaintea casarmei în stradă.

Ca colonelă în fruntea Musulmanilor era Cherim, mergênd cãlare pe un cală roșcată, și lângă dênsul un adiotantă, despre care se ȃcea că-î era nepotă, tot cãlare pe un cală albă. Baionetele înfăcișau uă pădure; și acei ómenî acoperiți cu fesu roșu pe capă și cu cãutătura aspră erau povățuiți de steagul cel verde cu semi-luna pe dênsul.

Turcul avea în cãutătură și 'n vorbele lui ceva de orgolios. Oficerî Români se pãreau óre-cum curtenitori.

Cherim ȃise colonelului Golescul să deșerte Români casarma ca să o ocupe Turciî.

Radu Golescul răspunse lui Cherim, prin căpitanul Caragea, cel ce cunosccea limba turcă, că n'a priimit ordin de la Guvernă în privința acésta, și să astepte puțin pênă va veni un ordin.

Cherim la ast răspunsă dîse: „bine, să astep-tămă.“

Colónele Turcescî trecură în josă de porțile casarmei, pênă în dreptul cortinei unde era depositul erbăriei. Ei însipirară, de la prima vedere, un fel de groază locuitorilor acéstei suburbii, și prin nuvela de câte s'a fost petrecut la barieră, de ostilitate și barbarismă, familiile rêmaseră înfi-orate privind-u-î.

XIV

Lupta pomp erilor in Dealul-Spiri

Daca Bucurescii nu remaseră atunci de cât uă grămadă de ruine, fură datori numai că vre uă câțiva ómenî lipsiañ, cei opriți la lagörü; asemeni și daca protestarea cea energică a lui Bălcescu și ceilalți, dinaintea trimisului Porții, fu sprijinită bărbătesce cu armele 'n mână, de care Europa mai târziu ținu socotéla, fuserămü datori corpului de pompieri de la poliție.

Populul precum arătarămü, întorcënduse nemulțiamitü de răspunsu lui Nicolae Golescu, de la palatul Administrativü, și cređënd că este trădatü, se grămădisé în curtea poliției, strigând ne 'ncetat că Turcii aü vërsat sângele fraților, și că pompierii să alerge.

Alarma aci sună mai forte de cât tocsinul unei catastrofe de incendiü ca cel întêmplat cu un an îndëretü.

Pompierii și cu oficerii lor, chiar părăsind ospețul și danșurile unei țile de serbătóre, eșiră subt arme, făcënd a bate tobele și a suna trompetele de alarmă. Ei nu erau învestiți în ținută mare, ci nu-

mai în spențere și în chite albe, cu șapca cea rotundă pe cap, cu curelele negre încrucișate pe pept, de care era atârnat patrontașul din dărăt, și cu puscile încărcate, și mai având de fie care om câte șese-deci de patrone. Ei erau în număr mai bine de două sute, și când oficerii lor precum Zăgănescu, Dănescu, Stărostescu și Dincă se puseră în frunte-le, ei săltară cu vioiciune, aflându-se încă sub impresiunile bucuriei de la ospet și danțuri. Comandândule căpitanu lor marșu, ei strigară cu uă voce sêlbatecă, că 'și vor face datoria pentru patrie; și suflarea lor se amesteca cu aceea a populuu care îi chiăma în ajutoru.

Trecură sârind de alegrețe peste puntea de la poliție și se dirigeară cu un pasu regulat, spre drepta pe strada de la Michai Vodă.

Dănescu, de care menționarăm în capitolul precedentu, mergea alături cu Stărostescu ținând spadele lor în mână, avântându-le după cum pâșiau.

Cel dântii nu avea nimic de neliniștit în figura sa de cât cei-lalți.

Nisce femei cunoscute îl întrebă din casele din dreptul mănăstirei Michai Vodă:

— Unde mergeți Dănescule? Întorceți-vă mai bine înapoi... diseră ele.

— Ne ducem să murim pentru patrie!... răspuse Dănescu cu aerul sêu serios și cam originalu.

Femeile precum și unii din bărbați care nu cunosciau pe Dănescu așa de erou, după înfățișarea și

maniera lui, începură a rîde, în cât făcură și pe Stărostescu a zîmbi.

— Auđi, Dănescu merge ca să móră!... continuară acele femei tot rîdënd.

Dănescu ęnsă în acele momente nu rîdea; el era tot ca și în ąiua cånd se aflase adunat cu Deivos și cu Dumitrescu. Eї își pronunțaseră d'atunci sentința. Deivos își ținuse cuvęntul pentru 28 Iunie, pentru 13 Septembrie era røndul lui Dănescu. Deivos fusese permutat la regimentă, și se afla acum în casarmă, între soldați.

Pompierii intrară pe pórta din jos a Curtei-arse unde se afla temnițele.

La jumătatea curtei, de unde se vedea partea despre casarmă și biserica cea veche neterminată, în tocmai cu uă ruină ąin međiul evũ, eї ąăriră scînteind la razele sórelui baionetele Turcilor, întocmai ca uă pădure. Aci eї părură ca cum se treziseră dintr'ua beție. Numérul cel peste măsură de mare al inemicului și care înaintase mai în jos de casarmă îi făcură un minutũ a fi deconcertați. Eї se opriră la jumătatea Curtei-arse nesciind ce să facę, să męrgă înainte, sau să se întórcę înapoi la poliție. Într'acestea soldații începură a se risipi neținęnduse întocmai de uă rigurósă disciplină. Afară d'acéstă eї nu avuseseră un ordin speciale de la Guvernũ pentru a merge la casarmă; dar eї aũ fost mișcați de însinuirea populului care îi întilnesce și aci, la locul unde se opriră în Curtea-arsă.

Pe timpũ ce oficerii pompierilor ținęau un micũ

consiliu, ca într'un câmp de luptă, venea în fața soldaților ș'a oficerilor uă ceată de popuľ care se despărțise de la palatul Administrativu, și în fruntea acestora era Stefan, fratele felt-febelului, care impu-tase ore cum Golesculu, întrebându-l că să fie liniș-tiți și când Turcii taie și pradă?... Ceata de popuľ se adresă către pompieri, ca cum ar' fi voit să 'i împingă la scopul lor:

— Ce vă opriți? strigară acestia, aideți cu Dumneđu înainte! Venimă și noi cu dumnévóstră!

Ear Stefan dând cu ochii de Constantin se re-peđi a 'și strânge cu dânsul mânil ferbinte și a se îmbrățișa dicând:

— Amêndoi amă redicat steagul pe turnul de la Metropolie, amêndoi am jurat să ne aflămă pe câmpul de bătaie, eatămă 's gata!...

Și el arătă pompierulu uă carabină ce o purta ținută cu nisce curele d'a umêrul, și la șoldu-ı avênd uă palașcă încărcată de cartușe: — mergemă acum cu Dumneđu!.. ți se el strângênd din noú mânia luı Constantin care lăcrima:

— Dar Sora unde este? adaogă Stefan, pe ea unde ai lăsato?

— Nu mă mai întreba, n'am vêdut-o de erı.

— A! bun este Dumneđu, Constantine, nu te îngriji!.. Și ei se îmbrățișară încă uădată și 'și strânsêră mânil ca nisce frați.

Aci ei fură întrerupți de bătaia tobei care suna strângerea soldaților cari se risipiseră.

Nicolae toboșarul, pus de sub-locotenentul Dincă

Bălșan, bătea toba de răsuna Curtea-arsă, care isbi auđul și înspiră óre care mirare și chiar Turcilor. Toboșarul ținând toba dinainte-í și cu flinta atârnată pe spate, bătea ca cum ar' fi voit a o sparge, și soldații în câte-va minute fură din nuoũ adunați, și Dincă luă comanda îndreptându-se spre dealũ.

Dincă era încălțat cu botfori lungi pênă din sus de genunchi; miđlocul îi era încius de uã centură de pele în care avea înfipte două pistóle cu câte două țevi și încărcate; spada ce o avea în mână era de uã fabrică germană fórte lată și lungă, ca a drago-nilor; ochi lui înota în sânge și figura-í înfăcișa ceva de sêlbatecu, când ajunse în fața inemicului de care se atinse îndată peptũ în peptũ.

Turcii vedënd pe pompieri viind cu atâta îndrăsneală spre dênși, nu sciură un minutũ ce să socotéscă, și le deschiseră locu p'între dênși, despărțindu-se colónele lor în două lături ale stradei.

La apropiera lorũ se mësurară cu nisce ochi mari, își întempinară căutăturile și 'și cântăriră fiecare greutatea, vedënduse față 'n față uni cu alții.

Cu tóte acestea pompieri întraseră în strada cea ocupată de Turci, unde ei le făcură locu, ținënduse și uni și alții în gardă și cu mâna pe cocoșul armei.

Pompieri înaintaseră în miđlocul colónelor acelorã, de a merge la porțile casarmei, unde într'adins, saũ póte din greșalã, unii dintre ei se cam atinseră de soldații Turci și se cam apostrofară cu aspre căutături și cu nisce vorbe lipsite de politeția.

Fruntea colónei a pompierilor mai ajunsese lângă pórtă casarmei p'între trupele străine, când códa era în urmă de acestia.

Aci fu momentele cele grave pentru nisce adversari care nu 'şi declaraseră resbelŭ;  nsă cel mai forte, cel mai potinte se v duse bravatŭ prin conduita celui mai micŭ, precum erau Turcii ŝi acesti u  m n  de ómeni — pompierii...

Dincă vestm ntatŭ precum se scie ŝi înarmat cum  iser mŭ, av nd pe sergentul Constantin l ng  el, ajunge p n  în dreptul lui Cherim care se ocupa de comanda trupelor sale. Acesta v d nd pe Român pregătit precum ar' merge în resbelŭ, voi să 'l nesocot sc  ating ndu-l, ca cum s'ar' juca cu d nsul, cu latul sabii sale pe um ru- ,

Se vede că Satan în momentele aceste  ŝi freca unghiile ca să se  nt mple ceva.

Dincă nu băgase de s m  c nd av nt  Cherim spada spre d nsul, dar Constantin de l ng  el îl v du, ŝi degrab îndreptă v rful baionetei spre acela. Musulmanul atunci bombănind se aprinse de furie ŝi v rful sabii sale se atinse de baionetă, de a lovi pe Dincă, însă cu latul ei. Sergentul  i lovi calul s u roŝcat ŝi cădu.

Aci se făcu u  confusiune sp im nt tore.

Adiotantul Colonelului  ŝi făcu datoria pentru superiorul s u; aduse spada m niosŭ să despintece pe sergentul ce descărcase arma în calul lui Cherim. Dincă revenind ca dintr'un fel de estasŭ, care  i produse descărcătura armei, vede pe nepotu lui Cherim

repeșindu-se cu furie asupra sergentului care îl apărăse; ca fulgerul el trage pistolul, al căruia vîrfu îndreptându-l spre inamicu de locu face a detuna aerul, și fumul îl făcuse nevêđut pentru câte-va minute; cu care atunci desarmase furia adiotantului și 'l trimise liniștit în brațele huriilor în Paradisul promis de Mahomet.

Uă dată conflictul început într'ast-fel, mai ântîi și uni și alții, și Români și Mosulmani, remăseseră încremenți, găsiinduse într'ua așa poziție anevoioasă și fórte critică.

Pe când cei dinpregiurul adiotantului alergară de al rēdica de jos, plin de sânge și mortu, un al doilea adiotantu, din ordinele lui Cherim, comandă colonei Turcesci ostilitatea, a pune armele la ochi și a face focu; dar cum? Români se aflaū la un locu cu Turci. Ei fură nevoiți a descărca ântîiele focuri în susu. Fumul se pusese între dînși ca uă perdea, în cât nu se mai vedeau uni cu alții, și glónțele din arme făcură a se auđi șuerătura lor cea ascuțită pîn aeru. Oficerii pompierilor, avēnd pe Nicolae toboșarul între dēnși și vre uă doi cornaci, comandară pompierilor risipirea; cei ce din rōndurile inemicilor oștili, unde se gășiau, își deschiseră cu vîrful baionetelor locu, și se aruncară în șanțul de dinaîntea casarmei și pēnă în josu de curtina a depositului de érbă.

Sângele acum curse de ajunsu; încăierarea era aprinsă; armele ploau focuri făcēnd a detuna întrēga capitală; pompierii Români se băteau cu Turci.

Românii ănsă cunoscând bine serviciul de tiraliori, înșela pe Turci orî de câte orî îndreptau focurile spre dênșii, cōcî ei se culcau ș'apoi se redicau din șanțu, făcând d'acolo sumă de morți și răniți între rōndurile Musulmanilor.

Dincă își făcuse locu cu spada în mână, dinpreună cu vre uă câți-va tovarăși, și apucară de intrară pe pōrta casarmei. Constantin ănsă rēmase din întemplantare afară și se aruncă în șanțu; ănsă el era lovit de spadă la umerul dreptu și sângele începuse a 'i inunda cămașa și îmbrăcămînțele.

Soldații din lăuntru casarmei puși în cea mai ciudată poziție, nu sciau ce atitudine să ia, și mai ales că cu rușinea lor cei mai mulți din oficeri îi părăsise, uă dată cu începerea ostilității. Ei înțeleseră că ostilitatea era deschisă cu frații loru pompierii, și voiră, sub comanda unor căprari, a 'și face datoria. Și de unde ei pēnă aci presintaū armele la Turci, o rupseră din contra, și făcură câte-va descărcături de focuri de plutōne pe d'asupra ulucilor, către stradă, și urmarē apoi focuri neregulate.

Turcii deșteptați târdu de chipul cum erau decimați de pompierii retransați și de soldații din casarmă, cei mascați de ulucile despre stradă, comandară a veni artileria, care fōrte iute trimise vre uă patru tunuri, de a așterne la pământu acele îngrădiri ale casarmei și a mētura pe pompierii de prin șanțu.

Musulmanii erau furioși, și tocmai atunci se pregăteau de luptă.

În adevărul două tunuri descărcate făcu un grozavă efect, încât sili pe pompieri a eși din meteresu, să asalteze cu baionetele în mâni cele-lalte două; și după ce ei împușcară pe tunarii, tocmai în momentul când țineau fitilurile aprinse, puseră mânila pe ele; măcelăriră în dreapta și 'n stânga pe cei care li se împotrivi, și ast-fel ei se făcură stăpâni și pe artileria inemiculu...

Sgomotul ce ei îl făcură când se repeziră să asalteze tunurile înspăimântă un minutu pe Musulmani, cu tot numărul lor cel mare și cu toate avantajele puterei lor.

Aci pompierii desvălră un curagiū însemnat de care cată a vorbi istoria.

Tunurile asaltate de dênșii, cădură cum ȕiserăm încărcate cu mitralii în mânila lor; ei le întorse direcțiunea în partea opusă, și Constantin, de și rănit și svântat de dureri cum era, dete focu cu uă iască aprinsă la tigiaia tunurilor, care apoi făcură uă uliță întregă de morți și de răniți, dinaintea lor.

Ei se distinseră în adevărul în faptul acesta, dar și pe dênșii îi costă perderea a mai mulți camaradi și doi oficeri care veniseră la peptu cu Musulmanii, luptându-se d'a se retrage earăși în șanțu, ca la uă bună poziție ce ei nu voiaū a o perde. O! unul dintre acești oficeri era chiar Dănescu care, de și despintecase cu spada pe adversarul seū, dar el fu împușcat drept în inimă și cădu fără a sufla.

Aprópe de pórtă casarmei, celă-laltu, lovit de carteciuri peste totă, espira într'un chipu fórte dure-

rosu. — El sta ređemat cu spatele pe cadaverul unui confrate, în acele momente de agonie; şi într'ua mână ținând încă sabia sa roşită, cu cealaltă se nevoia a scóte din sînu un micu portretu ce 'l purta la sine, al femeii de care căta să 'şi aducă aminte şi la mórte, portretul unei fecióre — fidaŃata sa, căriia îi promisese mâna. Un glonđu în cele din urmă îi sparge fruntea şi el espiră pronunţând numele: patrie şi amoru!.. Ast-fel căđu Stărotescu şi muri, camaradul lui Dănescu, al lui Deivos şi Dumitrescu.

Alte tunuri fură îndată aduse de Musulmani pe care le aşedără în locul celor d'ântii; cu acestea apoi asigurau învingerea pentru dênşii.

Ulucile fură desfiinţate din faţa casarmei şi pe pompieri îi lovia în peđişu, pe când acestia se luptau după uă manieră particulară a lor.

Tunurile dar detunau de se audiră fórte departe; uă negură de fumú acoperi mai toţi Buçurescii, şi glonţele încrucişau spaţiul lovind pe ómeni p'în casele lorú.

Soldaţii din casarmă erau ca şi căđuţi.

Orí şi cât ei s'aú luptat, cât şi pompierii, numai puteau a se ţine în faţa unei artilerii care 'i lovea cu focuri încrucişate, şi unei armate fórte numeroşe ce mereú era premenită de nooi forţe.

Cele ce relatarămú pênă aci sunt constatate prin arătările mai multor marturi óculari. Locul era acoperit de morţi şi de rănii, şi gemetele acestora înfuria şi mai mult pe soldaţii aprinşi de rěsbunare.

În curând și pompierii și soldații din casarmă, constrânși de forțele Musulmanilor, fură nevoiți de a depune armele; cei din urmă cerând, prin rădicarea unei pânze albe, un deleu de a înceta ostilitatea. Turcii priimira d'a parlamenta, dar impuseră condițiunii de tot umilitore pentru cei ce cerură armistare.

Tot ajutorul ce priimiseră acești uă mână de soldați Români, în timpul luptei care a ținut mai bine de uă oră, cu uă ostire de două-șeci și cincî de mii ómenî, a fost numai câți-va vînători dintre voluntari d'afară și câți-va străini cei ce veniseră armați cu sinețe cu două țeve, de a susține lupta, despre partea orașului.

Așa dar soldații sleiseră tóte miđlócele și tóte puterile lor, într'uă luptă atât de nepotrivită cu un inemicu puternicu, care ęnsă le dete dreptul a ęice că ei ș'aú făcut datoria din parte-le pentru țeră. ęnsă ei stătură în cele după urmă, ne mai fiind nici brațe, nici munițiune: se aflaú căđuți la discrețiunea inemiculu.

Un parlamentarú vine din partea militarilor din casarmă ęiind în vîrfu baionetei un stergarú albú, care îl gási la îndemână felt-febelul ce ne este cunoscut, ęnsărcinându-se chiar dęnsul cu acéstă misiune, și avęnd lângă dęnsul un toboșarú din regimentú.

Turcii vęđu pe parlamentarú și ęndată încetară focurile artileriei, cât și al sinețelor.

Felt-febelul vorbi, și un comandante Musulman fî ęise că soldații să depue armele și să stea strânși la un locú în curtea casarmei.

Până să parlateze felt-febelul, pompierul Dincă și eși împreună cu mai mulți soldați, cu armele în mâni, pe partea din dosă a casarmei. Ei fură întelniți de un convoi turcesc, dar acesta nu cutedă să i atace, cu tot numărul lor cel mic.

Felt-febelul se înturnă de la însărcinarea sa; și soldații casarmei, unii plângând, lepădară armele și se puseră desarmați de uă parte, cu mâinile góle și cu totul în discrețiunea neamicului.

Turcii se aruncară ca uă grindină în curtea casarmei, încongiurără pe militari, desbrăcară pe morți și scotociră cu uă sêlbătăcie în camerile casarmei tot ce găsiră. Cât despre pompieri puțină mai erau în viață.

În stancia cancelarii se petrecu uă scenă remarcabile și sublimă pentru eroi.

Un soldatū sta nemișcat cu arma la peptū, păđind stindardu-l regimentului, pe care cei-lalți îl uitaseră. Numai nisce barbari putea trece cu vederea meritul astui soldatū care își împlini cu sântenie datoria pentru stindardū.

Turcul rêsplăti acéstă bravură cu uă lovitură de spadă; la care nu trebuie a ne îndoii că și acel soldatū sciu a rêsponde lovind cu baioneta mai 'naintea d'a cădea el.

După câte-va momente soldatul acesta fu têtetū în bătătură, inundat în sângele sêu, și adversarul sêu alăturī tot în astă stare.

El căta să fie aruncat la un locū cu Dănescu și cu Stărostescu, căduți în luptă cum arătarămū, și cu uă mulțime alți ostași cari zăceau într'uă gră-

madă mare după porța casarmei la dreapta. Turcii redicaseră îndată morții lor ca să nu fie vedeți, când pe Români îi lăsaă într'adins a fi espuși.

Citămă eară un faptă care caracterisă pe barbară.

La porța lângă care era grămadă cadavrele morților aruncați claie uni peste alți, două rânduri de ascheri țineaă săbiile încrucișate, formând un arcă pe sub care trebuia a trece militari Creștini. După ce îi trecu ast-fel de trei ori, le dăse comandantele turcă, că ei sunt liberați din serviciu și că să se ducă la casele lor. Ei erau ănsă despueți numai în cămăș; — Turcii le luase și cismele din picioră.

Nefericiții ómenī maltratați și umiliți, își luară diua bună mulțiamind celui care le dădese libertate.

Nu se depărtaseră ei nici la uă sută de pași mergend pe strada de lêngă Curtea-arsă în josă, și două tunuri ce erau mascate în dosul liniei din fața a infanteriei turce, fură îndată trase înaintă și li se dete focă, încărcate fiind cu cartece și cu mitralii, a căroră detunare făcu a se cutremura pământul. Militarii și voluntarii, câți se găsiseră mergend cu toți pe stradă în josă, fură loviți în spate, măturend strada întreagă proiectilele eșite din tunuri. Prea puținī rēmaseră neatinși care putură scăpa. Ceī mai mulți umplură de morți și răniți strada unde rēmaseră espuși, cum aă fost căđută, în timpă de trei dăle.

Acésta fu ultima lovitură ce dedea uă armată mare unei mâni de ómenī pe care îi desarmă, tracând cu un asemenea oribilă chipă faptu cel de arme,

arătând prin conduita ei, nu uă purtare cavalerescă, dar conduită mărșavă și lipsită de orî ce merit, — cu înșelăciune...

Între cei greu răniți și care puțin da semne de viață, pe strada sus disă, era unul care mai mult în agonie, secat de dureri și tăvălit în sânge, abia putend a se redica într'un genunchi, când alți gemea și se văita în pregiural lui, căroră carteece le sfărâmasse fluerele piciorilor; acela scose un gemet pătrundător blasfemând pe barbarul inemic; și după ce căută îndestul cu ochii către cer, redică mânil în sus și strigând: — Frați noștri de peste Olt de la Traian vor veni ca să ne rēsbune! Frați noștri și Magherul vor veni să facē dreptate!... Dar acela nēmaī putend vorbi de multele dureri, fu prins de un fel de amețială, ca cum se învîrti pămēntul împregiuru lui, și cădu fără simțire pe pămēnt.

Sórele se apropia de apus și sgomotul părea că cresce întindēndu-se din miđlocul armatei de la Cotroceni și pēnă la casarmă, unde se petrecuse lupta. Póte lectorul a 'și închipui în ce fel de stare se găsia populația întrégă, și mai ales locuitori din suburbiile învecinate, pe când furioșii Musulmanī umpluseră casarma și li se concedase voe de a jefui. Pe tótă casa, tótă familia era atērnat paloșul isbitor, și un vėl de înmormēntare acoperise frunțile acelora care gemea închiși p'în case și ascunși, ca în visuni.

Dincă care plecase în timpul încetării focului din casarmă, cu uă ceata bunicică de sol-

dați, cu armele lor și cu patróné la dênșii, pe sub séră ajunsese d'asupra Filaretului, în viile de la marginea orașului, ca de acolo să se dirigeđe, cu camarađi lui, d'a dreptul peste Oltú în lagóru lú Magherul. El se întêlni, pe când eșia dintre vii, cu uă patrulă turcă ce se preumbla în pregiurul capitalei. Acésta voi a 'l opri căutând să 'l încongióre; dar Dincă și toți soldați lui, o făcu îndată a se risipi, răspunđându-í cu vre uă câte-va focurí și arătându-í vêrfu baionetelor.

Uă dată cu amurgul serii, ceata de soldați se depártase de capitală, mergênd pe delătura drumulú mare, luând direcțiunea spre Pitești, unde se uni cu róta lui Zalic, care asemeni se retrase spre Rómnicú.

Soartea familiei militarului român

Vre uă sută de pași în sus de casarmă, pe partea stângă, este mănăstirea Spirea Veche, numită și Spirea din Dealu. Mai multe familii, când intraseră Turcii, alergară d'a găsi întrînsa un refugiu cu averea lor. Edificiul e încongiurat de un ȳidũ grosũ și înãlticel, — porțile de stejarũ grosũ și pe d'asupra cu un arcũ de ȳidũ; biserica și casele cele cu douẽ etage garantaũ de uã cam datã liniștea despre stradã, de furioșii Musulmani, cari îndeșert se încercaserã a le atinge. — Biserica și camerile erau pline cu ómenĩ cari se rugãu îngenuchiați, Sântuluĩ ce patroneadã ast edificiu.

Puțini militari, cari asemeni nu voiserã a se supune la maltratarea neamiculuĩ, furișãndu-se din casarmã, prin Mahalaoa-nouẽ, pãtrunseserã în viea mănăstirei, de care era încongiurată despre spate, și se luptãu a scalada murul ei, de a intra și dênșii unde erau închiși enoriașii suburbiei.

Din numẽrul soldașilor era felt-febelul, care credu-se cã va găsi acolo pe soția sa, și d'aceea el voia

cu ori ce chipă, luptându-se ca un copil ușor, d'a scalada închisórea mónastirei, să intre.

Era de tot nópte și nu se arátase lumină pe la nici uă feréstră a caselor suburbiei, precum și in mónastire.

Felt-febelul își frângea mânilé ne găsind pe soția sa înlăuntrul acestei citadele. „Ce să se fi făcut ea?“ întrebă îngrijeatul bărbatū, dar frățéni-meū? dar Constantin vor fi scăpat éi cu viață?...

Așa dar acest militarū nu se înșela de locū când đicea că la dēnsul acasă cată să se fi întēplat ce-va; cōci prin urletul sgomotosū al casarmei, nichedarea cailor în amurgul serii, tropăitul trupelor și al patrulelor pe când se aflase sub murul đisei mónastirii, auđind âncō și gemetele din urmă ale unor victime căđute în șanțū, tóte acestea îl făcea a vedea nisce lucruri triste și despre familia sa.

El rupēdu-și bumbi cei galbeni ai uniformei și ori ce semnū militărescū de la manta, voi a deschide portița cea ca un ochiū în stejarul cel grosū al porților, să iasă să mérgē acasă, să vedē de soția sa, care se afla puțin mai la vale în dreptul casarmei; dar ēnsă fu oprit de egumenū și de cei cari se găsiaū închiși înlăuntru.

Turmentatū de tristele sale cugetări, ne putēnd sta loculū sciind familia sa numai câți-va pași mai la vale de acolo, trecu îndērētū peste murul acestuī edificiiū, mai în adâncul noptii, și traversând strada, spre a se arunca peste grădinile din fața viei lui Agi-Mōscu, mintea lui fu isbită de uă presimțire înfiorátore, auđind cam p'împregiurū inemicul spârgea

casele de a le jefui, a le celor ce se refugiseră în mănăstire. Cu multă anevoință dar, sărind dintr'ună grădină în alta, abia putu isbuti de a se apropia de locuința lui. Aci uă scînteie de lumină, pătrunzînd prin păturile care astupa bine ferestra casei, arăta funestul spectaclu care se petrecea acolo.

Două femei, din care una se afla în agonie, se sprijineau una pe alta, cu lacrimile în ochi, scoțînd nisce gemete înăbușite și pronunțînd cu amărăciune numele soșilor lorū ca perduți.

Cât și strada în care s'a petrecut lupta aceea, cât și capitala întregă, și chiar ca populația care se jenea în acele momente, femeile aceste plîngeau și se vîitaș ascunse, înăbușite cu ferestrele închise și astupate, cu ușile zovorite și proptite tare pe dinlăuntru, întocmind cele de înmormîntare...

Acea care încetase d'a măi trăi și se afla încă scaldată în sângele ei era Caterina, soția nefericitului mi'tarū care venia bătîndu-î inima, și cea care se lupta să o ajute, în momentele ei cele de pe urmă era Sora, femeia iubită de Constantin.

Se dice că femeia felt-febelului fu victimă a curagiului ei; cōci, pe timpul luptei, eșise în curte cu uă armă în mîni; alți dintre vecini arătū din contra, că ea nu s'a fost mișcat afară din pragul ușei, și acolo a fost lovită de un glonțū în țîța stîngă, și cădu inundată în sânge și fără simțire, pe brațele Sorei, nurorei sale; ș'acēsta fiind asemenea măi mult mōrtă, perdută, nesciind de sōrtea lui Constantin.

Mama lui Constantin, cu uă icōnă din nainte-

și cu uă făclie fiind-o strâns în mânil sale, își da ultima răsufare recomandând sufletul ei Maicei Domnului, și abia mai putend murmura, în agonie, numele soțului și al fiului ei. Dar atunci și felt-febelul intra în casă.

Femeile scóseră încă un țipet de desperare cređend că e vre unul din acei ómenī selbategi ce le violeadă domiciliul.

Panica înghețase sufletele acestora.

Sora cunoscú îndată vocea militarului și se grăbi a 'l întreba despre Constantin, dar Catinca încetase d'a mai trăi, în acéstă sguđuire a unei înfiorătoare dureri.

Vocea militarului se amestecă cu plânsetul și gemetele junei femei; și ca marturú la tóte nefericitele scene a le đilei, începu a se gódi cum va putea să împlinescă, sub presiunea inemicului, cele din urmă datorii de Creștin și soțú.

El rămase cu obrazi înțeleniți pe palmele cu care se lovi, și șiróie de lacrimi curse în jos pe mâni, stând nemișcat la ăapul murindei sale soțú.

— A! Constantin a murit! đise juna femeia rupenduși perii capului de desperare, cel puțin daca vomú gási rămășițele lui de a le înmormenta la un locú cu mama nóstră.

Felt-febelul sdrobot de cugetare și de durere, singurul omú ce 'i veni curénd în minte, care să'l ajute, era smatritul din Isvorú; dar cine cuteđa a eși în acea nópte pe strade, saú și điaua măcar a umbla pe dinaintea casarmei, unde erau fără înmor-

mèntare atâtea victime? Nicî case de vecinî nu erau deschise, nicî preutî nu se găsia, nicî biserică, şi nicî un ajutorî nu era cu putinţă a'l avea...

Acela care ar' fi avut trecere în asemenea timpî ar' fi fost numai bêtânul Ali; dar' el nu sciea nimicî de asta împregiurare, şi unde să'l găsească? Ali-baba ênsă fusese dinaintea porţii despre faţa casarmei când trecuse comandantele Musulmanilor, mai 'naintea d'a se face conflictul. Cherim îi răspunsese cu uă căutătură a ochilor la salutarea ce i o adresase acela aducènd mâna de la gură pe turban; cõci Ali cunoscuse pe colonelul turcî de la Şumla.

El, Ali, atunci fusese pentru a doua óră la Catinca să o întrebe de ce nu s'a mutat, după cum îi dîsese mai de dimineţă?

Şi el d'aci, pe când se mişca oştirea trecènd pînă în jos de casarmă, luase direcţiunea cõstei, a stradei ce scõte spre Isvorî, ca să mèrgè negreşit la smatritul, bunul cunoscut al felt-febelesii, soţiei vechiului sèu amicî.

Nóptea acèsta era rece şi întunecósă, ca şi inimile celor mai mulţi căroră nu le era asigurat şi chiar viaţa: stare deplorabilă de violinţă cu care un inemicî trateadă pe cel învinsî.

Şi ca să ne aruncămî âncõ uădată ochii pe câmpul luptei şi la durerosul spectaclu de care vomî rămænea isbiţi, găsim că e datorie a da ajutorî nefericitului, chiar fiind adversarî, când este învins, desarmat şi într'uă stare de compătimitî. Un inemicî fõrte crudî, fõrte barbarî n'ar' înţelege acèsta.

Cu uă asemenea regulă, s'a vădut și în nóptea aceea într'una din curțile ce formédă cósta mai din jos de strada casarmei, un casu d'asemeni.

Eșind din casa sa d'aci, un bietu bėtrân numit Antonie, vede în bătătura curtei sale, un pompieru lungit pe pământu, plin de sânge, lovit de cartace în mai multe părți ale corpului și la capul seú doi Musulmani cari vorbeau între dênșii.

Pompierul era încă în viață; dar de durerile de care era chinuit, și mai ales de receala umidă a noptii, trecuse ca într'un fel de înțelenire și aiurare. El se uita înlemnit în ochii celor de lângă capul seú care asemenea îl privea cu ochii bągătorii de sémă; dar pompierul aprópe perduse de tot simțirea.

— Cine este acest omú? întrebă Musulmanul cel înarmat, pe bėtrânul proprietarú, arătându-í pe pompieru.

— Nu sciú, aga, respunse bietul omú clănțănindu-í dinți în gură când vorbea, eú numai acum eșiiú din casă, și nici că l-am mai vădut pe acesta vre-uă-dată.

Cei doi Turci vorbiră ce vorbiră între dênșii, și adresându-se în urmă către bătrenú îi dize:

— Caută de el că móre!.. dize Turcul armat, ce semăna a oge lângă cel care era fără arme; și ei îndată se departară prin fundul grădinei de a eși în dealú, pe unde aú fost venit.

Bėtrânul proprietarú, încuragiatú óre-cum de dizele Musulmanului, și după ce ei amândoi se de-

părtară, veni lângă pompieru care din când în când scotea gemete, ca și un omu perdut.

— Cine ești băete? ce te dore? unde ești rănit? întrebă Antonie pe nefericitul acesta lungit la pământu și fără a putea ca să se misce.

Pompierul așintind ochii mari la bătrânul ce 'l întreabă, se păru la început că privirea lui era uă agonie, că uitătura lui era rătăcită tot ca când privea pe cei doi Musulmani; dar încet încet el își re-adună par' că simțirea, și ȃicând de vre uă două ori: Oh! maica mea! maica mea!.. căutătura ochilor fii fu mai linistită privind pe bătrân.

El se încerca să se rēdice puțin, și neputēnd întinse uă mână celui de față.

Sângele ne mai fiind înferbîntat precum când scăpase din luptă, răceala nopții fii înțelenise toți membrii corpului.

Antonie se apropie ca să'l ajute și să'l asculte.

Soldatul îl trase mai lângă sine și fii vorbi:

— Veđi, adăogă el privind-l cu uă căutătură de încredere, pușca mea am lăsat-o acolo în fundul grădinei și patrontașul, fă bine mă rog, să mi le păstređi dumnéta! cōci noi suntemu triumfători!..

Bătrânul Antonie nu sciea ce să rēspundē pompierului pe care îl vēđu într'uă asemenea tristă stare.

— Voesci ce-va spre căutare? întrebă āncō uădată omul, cere-mi ce voesci și eū ca Creștin sunt dator să-ți daū.

— Mai 'nainte de tōte să cauți să nu ia pușca

vrējmașii noștri, și fă acēstă bunătate să mī-o păs-tređi!

— Voesci apă? îți este frigū? continuă Anto-nie înmirat că pompierul aprópe când era să-și dea rēsufflarea îi vorbesce de acele lucruri.

Cu tóte acestea el îi așternu subt un fel de umbrarū de lângă casă, uă saltea de paie, unde îl ajută și femeia sa de a'l duce și a'l culca; îl înveli aci cu tot ce putu, îi dete de bēntū, și eși de mai multe orī să 'l cerceteđe peste nópte.

Cel în astă tristă stare nu făcea de cât a se auđi gemēnd, și din când în când repeta vorbele: — Cócī mai născut maica mea! maica mea!..

Trecēnd ast-fel pe după mediul nopții, se vėđu din fundul grădinei scoborāndu-se un omū cu unū felinārașū. Acesta era unul dintre Musulmaniī cari fuseseră pe înserat, lângă capul soldatului (cel ne-armat ēsă) și care venea cu óre-care interesū ca să 'l găséscă, căutāndu-l cu lumina pretutindenī.

Pompierul stānd motololit între cojóce și pă-turī, cu care 'l-a fost învėlit bunul proprietarū Antonie, adormise pațin și uă sudóre rece ameste-cată cu sāngele de la rāni îi acoperise fruntea.

Musulmanul îl găsi; și apropiind lumina lanter-nei de capul lui, îl privi cu multă luare aminte.

— Băiatul meū Constantine! murmură acesta nitāndu-se lungū la dēnsul și întorcēnd de mai multe orī împregiuru-ī ochiī ca cum n'ar fi voit să'l vėđe cine-va; și eū am fost ca tine isbit de sórte, și pă-rintele teū mī-a făcut mult bine; acum sunt dator

să resplătescū acea ospitalitate, acea facere de bine copilului seǔ și întregei familiei lui. Sórtea resboiului este tot-d'auna nesigură și se cade să compătîmimū în inima nóstră pe cel care cade victimă. Pentru că soldatul este tot-d'auna un instrumentū care se mișcă de voința despotismului... Când cei mari nu se învoescū și nu se înțelegū între ei, atunci trimite p'acești fii ai morții ca să verse sângele pe câmpul bătăliei. Alach! fie bine-cuvîntat și să ajute pe acei cari se luptă în apărarea patriei!...

Și Musulmanul murmurând aceste vorbe, ținând cât putea ferită lumina lanternei la căpătîiul pompi-erului, cletina cu capul, și ochi sei umeđiți de lacrime îi întorcea când spre fundul grădinei, când spre cel care dormea.

Constantin era adêncit într'un visū teribilū, cōci fisionomia sa era schimbată, și tresărea. Din când în când el scotea gemete pătrundētóre.

Musulmanul se aplecă să asculte ce mormăe el în visū, și vorbele ce le auđi de câte ori junele gema, era : Maica mea! maica mea!.. Acêsta atinse și mai mult pe Musulmanū.

Constantin deschise ochii isbiți de lumina lanternei și presința Musulmanului i se păru ca uă visiune. Își întórse repede capul d'a nu o mai vedea. Ĕnsă Ali chiămându-l încet pe nume îl făcu să se deștepte și să redeschidē ochii ce-î ținea ațipînd.

— Te dóre mult, băiatul meū? îl întrébă bētrânul, ești tare lovit ?

Constantin grințând dinți în dureri ȃise: „bles-temații Musulmani!.. A! Ali ești?..“

— Răspunde Ali-baba: — nu ȃice așă băiatul meŃ, aceea ce veȃi tu la acești ómenŃ cu fesurŃ și cu baionete este ordinul unŃ generalŃ moscovŃ care comandă în lagóru... Dar să lășăm asta; spunemŃ mai ántei, fiul vechiului meŃ prieten, ce-ȃi este de lipsă? ce pociŃ face acum pentru tine? Datoria unŃ sânt prieteșugŃ meŃ povăȃuesce să yiŃ lăngă tine.

— Ó! bătránule Ali, scŃi ce-va să'mŃ spuŃ despre maica mea? când ai venit să meŃ desceȃi o visam ... eram într'un visŃ spăimântatóru care áncó meŃ chinuesce!.. Dar despre Sora, spunemŃ și despre dēnsa ce-va? A! maica mea și Sora, să fie bine și sánătóse; atáta dorescŃ! MergŃ Ali dacá se póte să cerceteȃi despre dēnsele; să îngrijescŃ de ele mai mult, de cât de mine...

— Bine, băiatul meŃ, răspunde bătránul, numai să se facē ȃiuă și fiŃ sigurŃ că numai eŃ sunt în stare să trecŃ pe dinaintea casarmeŃ. Acum nóptea s'a dat ordinŃ fórtē aspre... Să scŃi ēnsă că numai un generalŃ moscovŃ comandă în aste minute aici, cât și în lagóru.

— Ali cerceteȃă de mamă-mea și vino de 'mŃ spune...

— Catinca, mama ta, băiatul meŃ, ce bine ar' fi fost să meŃ fi ascultat, că eŃ am venit de douē orŃ astăȃi să-Ń ȃic să schimbe casa... Acum te las Constantine, băiatul meŃ, și pēná a nu se face ȃiuă

măine, sunt aici la tine. Înveseleşte-te bine acum și dormi.

Și Ali-baba stinse felinarul, pentru a nu fi vădut de cine-vaplecând să se întórne pe unde a fost venit; dar Constantin după ce gemu de câte-va ori, și repetând cele de mai 'nainte, se învêli pênă peste ochi ca să se arunce earășî pradă spăimântătorului seû visû.

Ali eșind în strada casarmei, auđi un sgomotû ceva mai 'nainte, adică la locul unde se petrecuse măcelul. Acolo era grămădit un tumultû de Musulmani și de Crestini, al căruia rêsunet semăna ca un fel de alarmă. Ali se spăimântă și se înturnă în-apoi, spre a merge la smatritul, ca să ocoléscă vre nă catastrofă, duple cum își închipuia el, daca era să se mai întêple ce-va.

Eată ce era tumultul sus arătat, petrecut în acele ore după međiul nopții, din 'naintea porților casarmei.

De cu ȃiuă, pênă a nu se începe conflictul, mulțime de cetățeni, afară de cei veniți în deputațiunea cea monstră pe cari Fuad îi opri sub ȃidul Cotrôcenilor, și afară de țeranî, rêmaseră coprinși în miđlocul armatei, ce fu repede mișcată d'a intra în Bucuresci.

Pe la orele douê, despre ȃiuă, uniî dintre acesti cetățeni, pătrunseră sub tinta lui Fuad, protestând tare de arestarea lor acolo, că ei sunt inocenți, și adăogând că ei aû fost venit după chiămarea ce li s'a fost făcut de ómeni poliției, ca să iasă înaintea

armatei. Unul dintre acestia era un óre care Tocilescu, bētrānu, cu echipagiul, cu cai și cu visitiū, pe care conflictul și repede a mișcare a armatei îl apucase acolo.

Fuad se afla împreună cu Omer sub tintă, ședēnd pe nișce tobe și avēnd dinaintea lor un focū ardēnd de lemne lungi.

Fuad scriea pe genunche, pe un volum de chārtie grósă, raportul cu care se grābia a'l espedia îndată Divanului, despre succesul armatei, în acea deplorabile di.

Duhamel plecase numai cu cinci minute mai 'nainte, tot de subt acea tintă, unde se aflaū oficerii superiori musulmani, și se dusesese să se repause: daca se putea repausa, la grādina unui particularū din Dealul-Spiri, alăturī de viea lui Agi-Moscu, și unde îi era gātīt cartirul.

Duhamel ēnsă se afla deplin mulțiāmit de împlinirea misiunei cu care Țarul îl însārcinase, în principatele Romāne. Acum armatele rusesci puteāū trece cu florī la ureche Milcovul, cōci motivul era dat: se vārsase sānge...

Cāt despre cei care îl insultase pēnă aci îi avea sub māna sa, ca pe nișce șóreci într'ua cursă.

Ca și fulgerul dar se scrise generalului de corpusū, de la Bārlat, să intre, ca într'ua provincie, în Țera Romānească. Cāt despre Turci eraū socotiți ca nișce slujitori ai seī...

Cei închiși în Cotrōcenī, când auđiră detunarea fuciliadei și canonada de la casarmă, începuseră a

rupe vestmintele de pe dênși plângând, și uă amară agonie îi coprinsese, vădënduse înșelați, têrâți într'acest chip în arestul inemic. În durerósa lor plângere, că Români sunt macelăriți de inemic, se gôndiră, indignați ca și populus, la lagóru de peste Oltă al lui Magherul; că Magherul îi va rês buna; puțin le pása daca conflictul întins prea departe între Turci și Români, ar' fi periculat viața lor.

Lagóru turcescú âncó se putea aștepta la una ca acésta, și d'aceea tóte precauțiunile nu lipsi d'a fi luate.

Tótă oștirea petrecuse nóptea subt arme... Câmpul de la cel dântêi sat și pênă în centru capitalei era acoperit de trupe. Focurile ardeau din loc în loc, ce împrăștia în tunicul și încãldia; și pe când uă colónă a infanteriei musulmane punea capul să se repause uă oră, alta sta de gardă în picióre. Cavaleria, artileria, totul sta pregătit cu oficeri inferiori și superiori cei ce redacta raportul cum dîserăm, sub tinta cea din centrul lagóru.

Boiáru care se găsia cu echipagiul sêu în mijlocul ordiei, și pe lângă care se mai grămădiseră și alți mulți, cerură de la generalisimul Omer, d'a li se acorda voia și a li se da uă gardă, să pótê să se întórne în capitală, fie care pe la casele lor.

Uă escortă de cavalerie se orândui d'a conduce pe acestia cari se adunară mai bine de 70 de indiviți, cu ordin d'a îi transmite caimacamului Cantacusino, la Metropolie.

În fine trecuseră orele douê și numerosul acest

convoiul plecase din lagorul mergend încet spre a intra pe bariera Spirei.

Din distanță în distanță el fu oprit de patru-
lele ce pădău, cerend de la oficerul care mergea în
fruntea sa, cuvântul de ordine.

Noptea era foarte întunecată și numai câte-va
stele erau dărite pe cer. Vântul sufla rece, și ne-
auzinduse alta de cât tropoitul cailor și zornăitura
spadelor pe unde trecea acei captivi. Bieții ómenî
mergend pe jos, cu capetele plecate, și numai To-
cilescu, bărbat gros și cu pencece mari, investit cu
anteriul și cu giubea, și în calescă; erau purtați după
capriciul acestor Musulmani. La bariera îi ținu cam
mult pênă să se dea cuvântul. Acolo se afla aprópe
uă companie turcesc. De la bariera mai fură în-
vre uă trei locuri opriți pênă ajunseră în dreptul bi-
sericeii Spirea-Veche. Dinaintea porților monastireii
se afla earăși uă ceată numerosă, ca cum străjuia pe
cei închiși înlăuntru. De acolo fură earăși opriți de
două orî pênă dinaintea casarmei. În dreptul por-
ților casarmei ardea un foc mare de lemne grămă-
dite, care lumina morții și doi cai lungiți d'a cur-
meșul stradei, unul roșcat care fusese al lui Che-
rim și unul alb, al adiotantului cel înpușcat de Dincă
Bălșan.

Acei ómenî se înfiorară de astă spectaclu pri-
vit la umbra noptii și la lumina focului. Convoiul
aci fu oprit, interogat, cercetat și poprit mai mult
de cât orî unde, de mulțimea aceea întărêtată de
mirosul prafului de pușcă, de vederea sângelui ce

âncă aburea, și de privirea astor ómenī aduși ca sclavi.

Acéstă grămădire de ómenī și larma care se audea, era tumultul de care Ali fusese isbit, când eșise pe cóstă, din susul grădinei unde zăcea Constantin.

Convoiul fu înturnat îndērēt de la pórtă casarmei nepermitēdu-i-se trecerea înainte pentru mulțimea cadavrelor care zăceau pe strade.

El fu înturnat cu acea regulă și popritū din locū în locū, pēnă în căpătēiul stradei. De acolo se dirigea la stānga, spre Dudescu, și din Dudescu trecēnd puntea în dreptul casei Brāncovenesci, o luă pe lângă casa Metropolitului, din fața bisericei Măgureanul; care casă fusese prădată, și curtea-ī era plină de trupe; merse înainte cu călcături hidóse și în îngânarea noptii, cu înfiorátórele acele sunete produse de vorbele injurióse ale inemicului, pēnă ajunseră dinaintea bisericei Slătarii. Acolo douē compānii dormiau cu capetele pe trotoarū, cu rānișile pe spinare și cu armele în mână. Eī fură cercetați, cei veniți cu convoiul, ca și dinaintea casarmei. Alături în căpētēiul stradei lui Șerban Vodă, erau aședate douē tunuri cu douē erbării și cu tunarii cu fitilurile în mână aprinse. În miđlocul Lipscăniilor, spre ulița Șelarilor, asemenea erau douē, care dominaū direcțiunile stradelor, și mai departe de acolo, spre Sântul George, asemenea altele; și tot orașul era ast-fel baricadat, încāt convoiul sus đis abia despre điuă putu intra pe pórtă Metropoliei.

În casele metropoliei, se afla caimacamul cel nou numit, împreună cu P. S. S. Metropolitul și cu uă mulțime de boiări, cei ce își frecau mâinile desbătând lucrurile, fumând, bând cafele și mai toți cu bucuria descrisă pe față. Unii ănsă ședeau pe sofale și pe jețuri, tristi și serioși. Costase prea scumpă sacrificiul prin care se suprima uă revoluțiune naționale, — costase sângele fraților Români...

Caimacamul mai eu sémă credu ca uă faptă umană și generósă d'a scrie lui Magherul cât mai iute, trimițându-î un înadins curieru, îndemnându-l să desfacă lagörul, și cât pentru séma sa, promițându-î óre-care răsplătiri. — El scrise să se 'ntórne și oștirea care mergea spre Rómnicu...

Convoiul dar fu oprit în curtea metropolii, și ómenii fură liberați.

Tocmai se ivea faptul dimineții, cu uă roșată la orisonte care se părea ca cum cerul era acoperit cu sânge. Sunarea fanfarei se auđi numai de trompetele inemicului. Trompetele soldaților români la casarmă numai erau în viață, ca și atâți bravi a le căroro cadavre stau înghețate fără înmormântare pe stradele Bucurescilor.

Ali-baba, acel generosú Musulman, se duse să cerceteđe la đuă, ca și Antonie proprietarul casei, pe Constantin pompierul.

El ănsă numai era. Uă femeia, ca uă aparițiune a unui Angel, venise nóptea de 'l redicase și 'l strămutase în spitalul din Michai Vodă, care e în depărtare de 250 pași de acolo.

Amândoi acești bătrâni rămaseră înmărmuriți întrebându-se unul pe altul ce s'a făcut soldatul care a rămas nóptea acolo?

Musulmanul cletinând cu capul și mișcând mereu mâinile, plecă de aci gînditor și neînțelegînd cum se întîmplă acésta ca să nu găsească pe Constantin băiatu lui.

El eși pe pórta din fața caselor d'aci, traversă numai strada despre Isvoru și intră în curtea lui Ștefan Ghință, în care ședea smatritul.

Urcându-se sus, găsesce pe numitul și cu femeia sa tristă, și pe felt-febelul travestit în îmbrăcămînți civile. Acesta plîngea spuind de mórtea soției sale, și ceea ce era mai mult, ceea ce era mai dureros, nici preutú nu putea să aducă, nici pregătiri de înmorméntare a 'i face, și nici el nu putea umbla pe stradă. Și că pentru a eși din casă fusese nevoit a trece prin grădină și a umbla furișat.

Ali se făcu galben la față, măsură a ochii pe stăpênul casei și pe felt-febelul care plîngea, și apoi își scărpină sprâncéna, fără a dice măcar uă vorbă.

Smatritul cunoscîndu-l că e un amicú bătrân legat de interesul familiei felt-febelului, îi dice să șeađă.

Ali fără a dice nimicú ședú pe uă laviță de uă parte, scóse ciubucul de după céfă, îl umplu și fumă resucind în ast timpú de mai multe orí mustața și fiind cufundat în cugetări.

După ce fumă, își scutură binișor ciubucul și 'l puse ear după gótú, salută și eși tãcênd.

El se duse d'a dreptul în lagórú, să soliciteđe,

prin un ciaușu, vechiū al sēu comfrate de arme, un ordin speciale, de la căpetenia armatei, către comandatele trupelor din capitală, de a fi liberă redicarea și înmormântarea soției celui de mai sus.

El tocmai pe séră se înturnă cu acest ordin, din lagōrul lui Omerū, și veni earășī în casa smatritului unde găsi și pe felt-febelul.

Toți morții cei-lalți de la casarmă, și al căroră numărū trecea mai bine de uă sută, s'a fost dat ordine să nu se redice și să nu se înmormētețe de cât tocmai în a patra ȃi de la acel evenimentū. Între acestia nici unul dintre ăi Musulmanilor nu era vēđut.

Smatritul mulțiāmi lui Ali de acēstă bunătate a sa; ear felt-febelul care ura naturalementē pe Turci, în acēstă împregiurare, pentru acea facere de bine, îmbrățișă cu lacrimile în ochi pe bētrānul Ali.

A doua ȃi la orele nouē și jumētate, merseră cu toți, adică smatritul și felt-febelul, la casa acestui din urmă, ca să rēdice pe mōrtă; ear Ali le deschidea calea spre casarmă, p'între acea mulțime de victime căđute și soldații înverșunați turci, arătându-le tescheréoa de trecere liberă, subsemnată de Omerū.

Cortegiul era simplu de tot și lipsit de orī ce pregătiri ce populus Crestin a consânțit prin obiceiū; cōci un preutū de la biserica Isvorului, în timp ce inemici Crucei furnicaū pe tōte stradele, n'a putut veni ca să redice pe mōrtū, de cât pēnă la pōrta din jos a Cartei-arse, unde el sta așteptānd cu un

epatrafir la subțioră; ear clopote pe la biserici nu era de fel ertat a se auđi.

În curgere de șese luni nu s'a auđit în capitala României sunarea clopotului la biserici.

Cei de mai sus însoțiau funerariul într'ua tăcere profundă. Patru ómeni ducéu patul pe care era așternut uă velință pe care âncó se vedea pete de sânge, și într'un sicriú de scândură de bradú, era resturile femeii reposate, în cea mai mare simplitate și sârăcie, cu un petecú de pênză aruncată d'asupra pênă pe ochi și cu câte-va flori galbene la capul ei, și numai un băiețelú ducênd alătura un lumînarnicú de lemnú cu uă lumînărică arđênd. Alt-fel ar' fi fost peste putință să o pótê scóte; cócí nu se putea nimicú tîrgui fiind tîrgul de tot închis în acele ȓile, și nimului aprópe nu-í era permis d'a umbla prin piață saú pe strade; vêđênduse numai escadróne de lánce í și carabineri turci, infanterie și artileriă care încrucișau stradele în tóte direcțiunile Bucurescilor care se găsia atunci în cea mai tristă stare.

Spre a merge la biserica Isvorul, nu era alt chipú, de cât a trece prin Curtea arsă, a ocoli mônăstirea Michai-Vodă, pe strada domnéscă și a lungi pe lêngă casele cu typographie ale lui Carcalechi, strada pênă la acea biserică.

După obiceiú, cortegiul fu oprit în stradă tocmai în fața mônăstirei, de a se da bine cuvîntare mortului; dar pênă a nu pune la umerú ómeni drugii de care se ținea patul funebru, aprópe că fuseră cu

toții călcați și striviți p'în picióarele cailor unei colóne de cavalerie inemică, ce făcea escortă generalului Duhamel; care trecea într'ua trăsură cu cai buni și cu cocerul cu căciula în patru cornuri, mergând ca un Joe, însoțit de trăsnete, spre grădina ce o numirăm, din Dealul-Spiri.

Tot cortegiul funebru fu dat într'ua parte, și rămase ca cum s'ar fi lipit de oblónele unei bərbierii d'aci, p'ână trecu acest general, care nu voi nică a întórcce ochii spre patul acela funebru.

Căți-va militari atunci scoțând capetele din ușa unei cârciume, în care erau ei ascunși și travestiți, se uitară cu turbarea în ochi și cu blestemul pe buse, pe urmele convoiului generalului; ei ȑiseră blestemând pe inemică: — lasă să se preumble Turcul și Muscalul, ca stăinul în sată fără căini, că vomă vorbi noi după trei patru ȑile, p'ână ce va veni Magerul cu óstea!..

Toți așteptău de sigură armata românescă și pe Magherul, a veni să lovescă pe inemică în capitală.

Dar, în astă stare de jeale și de apăsare pentru întregul Bucuresci, în acele momente când se întâl-niră și se priviră față 'n față, dinaintea lui Michai-Vodă, unde era spitalul, aceste două spectacole: mórtea și însuperbirea concherantului!.. pe când acest cortegiă funebru fuse înbrâncit la uă parte cu atăta despreț și aprópe călcat în picióarele cailor, ese de la una din ferestrele spitalului, ce avéu vederea drept în stradă, un capă legat peste frunte cu

fășii de cârpe albe al unui bolnav; el se vădu redicându-se și cletinându-se încetinel, care ar' fi voit să arate salutarea sa ferbinte și durerósă aceleia care era dusă la mormânt. O! Dumneșeule! un șipetș sfășietorș s'auđi, și capul dispăru înlăuntru... Acel ostașș ce se redicase cu capul pe feréstră să privéscă în stradă, era pompierul Constantin care căđu într'un leșinș, încredințându-se că mama lui era dusă pe patul funebru, și că el pentru tot-d'auna nu era s'o mai védě. Oh! maica mea! maica mea! strigă el mai mult mortș de suferințe...

După patru ășile spectaculul acesta se reînșia.

Felt-febelul duse la mormântș și pe fratele seș Stefan, cel ce a fost căđut pușin mai la vale de la casarmă, și pe care îl trecu, cu lacrimile în ochi și cu inima strivită de amărăciune, tot pe acea stradă, spre a eși către biserica Isvorul.

XIV

Desfacerea Lagărului din Câmpul lui Traian.

Cât este fericit omul având lângă dânsul pe femeia care să'l ajute, să'l însuflețească și să-î îndulcească durerile! S'a vădut uă femeia care, în câmpul bătăliei, s'a lăsat a fi zdrobită de piciorolele cailor cavaleriei inemice, coci n'a voit să părăsască pe omul ei, ce căduse cu brațul sfărâmat de proiectile, într'ua înferbîntată luptă *). Pompierul asemenea uitase suferințele sale, ajutat de Sora ca să părăsască spitalul militară de la Michai Vodă, unde zăcuse ca uă săptămână, și să ia, împreună cu dânsa, încă convalescentă și cu cicatrice pe corpul lui netămbuite bine, să ia direcțiunea spre Râmnică; ajutându-se unul cu altul, ca două lăstare ce se împletesc și se strângă bine una pe alta, ca să reziste în contra vijeliilor.

Așa dar Sora care iubesc pe Constantin pînă la mari sacrificii ce le face pentru dânsul, căută a'l scula din patul zăcerii; îngrijise încă din acea noapte când 'l adusesse la spitală spre căutare, a lua și armele lui și patronțașul ce el i le recomandase; și apoi

---

*) Un asemenea casă s'a întemplat la 849, în lupta de la Mediași, între grenadiri armatei generalului austriac Puchneru, cu cea a generalului Bem.

împreună eșiră din Bucuresci, pe bariera Tîrgovis-cei; el fiind înfășurat cu legături, și mâna stângă fiind-o suspendată pe peptu, fiind-că în acea parte priimise lovituri periculoase; ceea ce face mândria bravilor ostași... Pretutindenî unde s'arătau ei, ast convalescentu și cu juna lui fidanțată, care era socotită de sora sa, săteniî și călătoriî le înfăcișa tot concursul și ajutorul loru. Ei erau priimiți de toți ca un oștașu Român cu sora sa scăpați din luptă, îmbrățișați cu entusiasm, și tôte miđlócele, tôte înlesnirile li se făcea și li se dedea ajutore de călătorie, spre a ajunge mai curênd la locul unde mergêu, și așa ei numai în douê zile, Constantin pompierul și fidanțata lui, intraseră în Pitesci, și traseră la un locu isolat, la un schitulețu părăsit: Trivalea, unde ședea numai un călughêru care îi-a priimit.

Pompierul ênsă reînsuflețindu-se îndată ce aerul câmpului îi primeni puterile, petrecênd douê trei zile pe sub dealurile de la Cărcinovu și dincolo de Argeși, în marginea aceluî orașu unde e schitul Trivalea, imaginația lui era înflăcărâtă, peptul seû bâtea de dorința care o avea să ajungê mai iute la lagorul de la Troian, către care și nefericitul felt-febelul se pornise, după înmormêntarea soției și a fratelui seû.

După ce fură repausați, Constantin și Sora, la acel sihastru de la Trivalea, plecară prin miđlocul pădurilor, spre monastirea Cotmeana, și scoborâră în valea Topologului. Distanța de aci e fôrte scurtă pênă la Rômnicu. Ei se suiră cât-va pe cursul To-

pologului; priimind cum ȃiserămŭ ajutŃre prin tŃte satele pe unde treceau, Ńi grupe de locuitorŃ cu femei Ńi copŃi eŃindu-le Ńnainte, fĂcĕndu-le tot felul de ŃntrebĂri Ńi vĂrsĂnd lacrimi pentru dĕnŃii. EŃ trecurĂ rŃul Topologul, Ńn dreptul poŃtei, de unde mai merserĂ cĂt-va, spre a se sui pe Dealul Negru, de unde Oltul este vĕđut, oraŃul RŃmnicul Ńi chiar CĂmpul lui Traian. De pe culminea acestui munte, o! Dumneđeule! Oltenia este bine privitĂ! Oltenia istoricĂ Ńi Carpații,—Termopilele RomĂnilor!

Pompierul aude de acolo detunarea tunului mai la vale pe marginea opusĂ a Oltului, ce Ńl fĂcu a tresĂri, ca cum s'ar descepta dintr'un visŭ teribilŭ. Detunarea acĕsta se repetĂ Ńi pĂrea cĂ se mĂresce prin mulțimea gurilor de focuri ce se audĂ de parte pe cursul Alutei.

Tĕnĕra femeieĂ, care mergea alĂturea cu convalescentul, privi Ńi dĕnsa cu un ochiŭ ŃnflĂcĂratŭ, ca Ńi soțul ei acest militarŭ, pe Ńntinsul Ńesŭ dintre RŃmnicŭ Ńi RŃurenŃ, unde vĕđu strĂlucind la rađa sŃrelui, armate miŃcĂndu-se Ńn tŃte direcționile, Ńi fumul Ńi pulberea redicatĂ de picioarele cailior, ŃnĂlțĂndu-se ca nisce nuori ce Ńnvĕlescŭ atmosfera. AcĕstĂ ficeĂ cu cĂutĂtura dulce Ńi plinĂ de grații luĂ un aerŭ aŃa de seriosŭ, avea Ńn cĂutĂtura ei un ce marțialŭ Ńi selbatecŭ, din điuva cĂnd audise tunul detunĂnd Ńn fađa casei unde espirĂ mama fidanțatului ei, Ńi cređu un minut cĂ Ńi aci va fi tot asemenea uĂ verșunatĂ luptĂ, Ńntre RomĂni cu inamiculŭ.

Pompierul strângându călduros mîna ei îi dîse arătînd cu degetul: „veđi ce este acolo? Dumineđu scie ce se petrece acolo!... Îți mulțiamesc Sora mea că fusei ajutat de tine ca să pociu, în aste ăle, veni pînă aci. Mie, cînd nu'mi mai rêmase nimic pe lume de cît ființa ta; care am perdut părinte, pe mama mea, am perdut aprópe și viața făcendu-mi datoria către țeră, oh! mă uitu la tine ca la un Ângeru al vieții! Acum, auđi tu acolo, dincolo de malurile Oltului, este lagóru unde comandă Magherul, și sunetul armelor și detunarea tunurilor este sunetú de serbătorire pentru un ostașu care este chemat să se lupte pentru apărarea pămîntului strămoșilor seí... Se face uite uă stare de arme și s'auude toba; trupele se mișcă, și tunurile încep din nou a detuna... Dar cine scie ce este acolo acum? Lagóru a fost isbit póte de niscai-va vrăjmași, și ai noștri se luptă ca să-î îmbrînciască... Ori-cum acolo sunt Români frații noștri, și tunurile ce se auudú sunt ale lor, care lovescú, batú, pătrundú și sfărămă mai bine de cît tunurile vrăjmașului; pentru că Români care le mánuescú sunt eroi; pentru că ei își apără luptînd patria și libertatea!.. O! îți mulțiamescú prea mult Sora mea că tu m'ai adus pînă aci să fiú marturú la acéstă întocmire serbătoréscă, colo sub malurile de lêngă Rómnicu, la acea margine de Oltú... Să trăiască frați nostri de arme! să trăiască Oltenia, fiind-că numai acolo flutură stégul pentru care noi am jurat în Bucuresci, stégul Libertății!..“ Și el sărută pe astă cop'la, căreia de

pe culminea Dealului Negru, îi arăta țărmii Oltului și Câmpul-lui-Traian; și ea în acele momente, plângea ca și fidațatul ei, vorbind despre mama lui care își dedese ultima răsufare, în nisce momente prea nefericite, în brațele ei.

Ea ănsă mișcată de curiositate ca să scie în adevăr ce se petrecea pe câmpia de lângă Râmnicu, duse să întrebe pe nisce sătenii călători cari veneau despre văile învecinate, cum și pe nisce particulari ce urcau cósțele dealului despre Olt.

Ei întrebară pe sătenii, cei ce vedând pe militar și pe fată, 'i-a salutat cu respect descoperindu-și capul și oprindu-se dinaintea lor a le vorbi.

— Nu scim ce va fi, răspuseră sătenii la întrebarea ce le făcu amândoi de o dată, și Sora și Constantin; scim atâta că este mare pregătire de óste la Câmpul-lui-Traian... Auđim și noi și ne mirăm! Dar D-vóstră nu veniți cum-va de la Bucuresei? am auđit că acolo este rău?..

Constantin spuse sătenilor cu ochi înflăcăriți și cu inima sdrobită, de unde ei veniră și ce fel au lăsat Bucuresei. După acésta ómenii le ură de sănătate și continuară calea lor.

După puține minute ajunseră și acei călători de pe calea Râmnicului, pe care îi întrebară asemeni. Acestia erau nisce curieri pe care îi trimisese căimăcămia din Bucuresei, cu ordine, și 'ntre dênșii se afla și un oficer deghisat venit să spioneze lagóru; și cari se înturna înapoí nepermitându-li-se a trece Oltul, fiind-eă se cunoscea cu ce scop erau trimiși.

Vre uă câți-va lipcani ănsă îi oprise Magherul în lagăr.

Oltenia asculta de Guvernul revoluțiunei ce ordona. Magherul era dictatorele ei.

Constantin auzind acésta fu mișcat de bucurie, încât uită în acele momente durerile suferinței sale, uită că eșise din spital și că perduse mai tot sângele, în lupta de la Spirea.

— O! daca este așa, ădise el, apoi și eu sunt unul care știu a lupta și a înfrunta mórtea!.. Îți mulțiamesc Dumneđeule că am ajuns pենă aici! Și Sora mea, să mergem dar, să grăbim, ca în acea ăd când tot amendoi grăbiam să ajungem mai curând la palatul unde Guvernul și populus cereau ajutorul nostru. Să mergem, Sora mea!

Ei nu putură a înainta pենă séra decât la al doilea sat, spre Rómnic, unde se opriră pենă a doua ăd.

Eată ce se petrecea la Rómnic, în acea ăd când pompierul, de pe culminea Dealului Negru, auzise detunarea tunurilor.

Din minutul ce s'a petrecut conflictul la București, câte-va ore a fost de ajuns ca acésta nuvelă să ajungă în lagărul din Câmpul-lui-Traian. Ca prin puterea electrică aflară capi óstei și soldații totu ce s'a întemplat. Ear sosind Dincă Balșan, cu soldați cu care a fost plecat din casarmă, ăncó plini de sângele fraților căduți în luptă, tótă tabăra fu turburată, și uă singură strigare s'auzi între șirurile de militari și panduri: — mergem la București!.. pre-

cum ȳic u și cei din Bucuresc : o să vie frații noștri de peste Olt !.. Pentru un minut  manifestația soldaților fu de a striga: la Bucuresc ! asupra vrăjmașilor str in  care ne-a c lcat drepturile țărei!..  ns  ei privind la s ngele ce soldații veniți purtau în fața lor și pe îmbrăcăminți, și ascult nd și cele ce ei spun u, cum merseră lucrurile, se  nfuriar  mai tare, și începură a blestema de o potrivă pe inemiciii din l untru, c t și pe cei din afară str in ... Drept  ei ca Rom ni simțir  prea gre  afrontul adus patriei lor, prin u  călcare nemotivată a armatei musulmane, c nd Turcia fusese socotită, după tractate și după Constituțiune, de u  aliat  a Rom nilor. Nuvela ac sta dar fusese u  lovire de tr snet  pentru toți; și din ce în ce strigările și manifestațiile militarilor creșceau strig nd: — La Bucuresc  asupra vrăjmașilor patriei n stre!.. la Bucuresc !.. la Bucuresc !..

Ca să d m  u  ideie lectorului de forțele ce Rom ni   concentrase în acel timp sub R mnic , vom  descrie pre c t se va putea lag rul organizat de Magherul la C mpul-lu -Traian.

R mnicul, oraș  important, situat la p lele Carpaților și în marginea Oltului, martur  la t te evenimentele ce istoria  nregistr d  de la conchista Romanilor și p n  ađi; putea a se f li, că și în ac st  epocă, conținea brașul se  puterea cu care România ar' fi putut impune străinilor respect .

Posițiunile sale locale, cât și aceea a munților ce menționaram , i ar' fi venit în ajutor , daca Destinul insufla unui bărbat curagiul marilor întreprinderi.

Câmpul-lui-Traian se găsește situat ce-va mai la vale de târgul Râmnicului: e un delulețu cu uă biserică și câte-va case, cu uă poiană întinsă dinainte, în față cu apele Oltului și cu târgul Rîurenii. La spatele acestui câmpu, după dealuri, sunt Oenele mari.

Numele acestui locu e consacrat din timpii când marele imperatore Roman își aședase cartirul seŭ în miđlocul legiunilor, făcend campania în Dacia.

Pe dealul acesta, lângă bisericuță, care domină cu vederea locurile cele mai depărtate de la Râmnicu, era aședat cartirul generale al armatei românesce ce asculta de ordinele lui Magherul ș'ale lui Pleșoianu.

Armata care întrecea cifra de 12,000 ómenii, ocupa acestu câmpu, aședată cu tactică, fie-care fel de armă, după pozițiune: în centru era infanteria regulată de regimentul de la Craiova, sub comanda Pleșoianu, la drepta cavaleria sub Mavrocordat, și artileria sub Ciocârlan. Armata cea neregulată compusă din dorobănțiime și pandurime forma un lagóru separat dinaintea Câmpului-Traian. Lagóru acesta avea figura unui paralelogram cu uliți încrucișate, și cu covergi de frunzare, în care se adăpostiaŭ cataneele. Dorobanții și pandurii asculta de ordinele lui Magherul, și care putemu dice că făcea partea cea mai tare a lagóruului. Vestmîntați dorobanții cu portul deosebitelor districte, uniŭ cu ghebe lungi și alții cu scurte, lucrate în flóri găitănite, cu cioareci de aba asemenea găităniți, cu tulsuci peste încălțăminte, încinși cu sileafu peste miđlocu, în care ei purtau pis-

tóle și iataganů, pe capů cu căciulă de hărsie négră numai cu un semn ostășesců în fundů, cu uă sineață colea ghintuită, și deprinși a lua rōndunica din sborů; ómenī fórte curagioși, capabili de fapte eroice; mergů ca uă săgétă pe nisce călușei mici dar fórte iuți, și ca și panduriī cercați mai de multe ori cu lupta și deprinși a miroși earbă de pușcă, ei vorbeau de resboiů ca cum ar vorbi de ospete și de cumetrie... Panduriī vestmintați cu costumul vînătorilor munteni și al populusului Olteniī, înarmați cea mai mare parte, cu coase și cu lance, cu pistoale și cu sinețe de vî-nátore, ei se credeaū cei mai tari desprețuind pe i-nemici, asceptând cu nerăbdare đina luptei și strigând într'una: „mergemů asupra Bucurescilor să ne batemů cu Turciī...”

Magherul ca căpetenie acestor trupe și mai mulți oficeri pe lângă dēnsul, le dedea ordine și le susținea curagiul și entusiasmul prin chiămarea ce el le-o făcuse.

Aci calul nicheza d'ua eroică energie, și trompa resuna ca în timpii anticī când legiōnele Romei se acopereaū, pe aceste locuri, de triumfuri strălucitóre.

Ca punctů de sprijinů lagōrului, Guvernul trimisese douē companii către Argeși. Una dintre ele, comandate de căpitanul Zaliců cum am mai arătat, se instalase în Pitești, pe unde ar' fi fost calea inemicului.

Pentru reparația armelor, se formase un atelierů în miđlocul lagōrului, în care meșteri cei renumiți puneau tótă activitatea lor, spre a da luptătorilor îndestule arme; cu care, daca amů fi avut de ajuns,

Țéra atunci ar' fi dat sute de mii de brațe pentru diua luptei.

Magherul care urma a simți de uă potrivă cu soldații și cu pandurii, cercând uă aceiași durere și uă aceiași isbire ca și dênșiî, ținu un consiliu de resbelu cu toți căpitaniî și cu toți bărbații revoluțiunei ce se găseau în giurul său. El așteptase să vedé în lagöru său viind guvernul Locotenentei, ca împreună să deliberede despre sörtea țerei, în asemenea împregiurări critice. Dar el fusese părăsit în cele din urmă dïle a le evenimentului; că membri guvernului și toți cei-lalți, în locu de a veni în lagöru de la Traian, aceea ce era uă neapărată datorie, se făcuseră neveduți din capitală și trecuseră în Transilvania pe la Brașovü. Magherul așteptă uă dï, douë, uă septămână și nu vedu viind în lagöru de cât soldații cei scăpați din lupta din Dealul-Spiri, și vre uă câți-va lipcani și agenți ai caimacamului Cantacosino, cel ce-î seria des, să depue armele și să împrăștie lagöru.

Magherul voia să scie cum stă Bucuresciî, ca să scie ce cale să ia, cu consimțimântul guvernului Locotenentei ș'al națiunei întregi, d'a protesta cu armele în mână pentru un sântu dreptu ce îl călcaseră inemici sei. O! greșală însemnată fu a Guvernului d'a părăsi pe Magherul și lagöru de la Traian, când de datorie era ca toți bărbați revoluțiunei, tötă inteligența română, și tötă națiunea să se afle acolo, îndată ce s'a vedut că Turciî, sub ordinile lui Duhamel, nu voesce a ține bune relațiuni cu Gu-

vernul ce fusese recunoscut de chiar Înalta Pörtă... Magherul scrise în mai multe rënduri, sau să ñicemñ aruncã mai multe epistole pe ori cine gãsia, de a le aduce la Bucuresci, adresându-se la Guvernñ și la renumiți bãrbați, întrebându-ï ce să facë. Una din aceste scrisori o aduse un Costache Mãrculescu care veni de la Tîrgu-Jiului și trecuse pe la Rõmnicñ. El preumblã acea epistolã din mãnã în mãnã priu Bucuresci, fãrã a putea să ajungë la Guvernñ, ai cãruia membri se fãcuserã nevëduți, lãsând reședința țerei în starea precum o descriserãmñ.

Consiliul cãpitanilor armatei de la Traian se pronunțã în mai multe feluri, dupã nuanțele ce conținea fie-care din acei bãrbați cari îl compunea.

Una din camerile metocului Traian servea de sala consiliului și era plinã de oficerii armatei, precum și stanțele laterale și intrarea, unde pe dinañte se preumblau sentinelele care strãjuiau la cartierul generalñ. Catã a nu ne ñndoi cã acea preocupãțiune, acea emoțiune care ñncingea capetele și lovia inimile corpului oficerilor adunați în consiliu, preocupa și mințile soldaților așeðați pe ñtinsa vale a lui Traian, și pe voluntarii panduri, cei ce simțirã și mai mult pôte grëoa pozițiune în care se afla pãtria lor. Ochii tuturilor dar erau ñntorși spre localul unde se ținea consiliu. Toți așteptau cu neastãmpëru decisiunea comferinței militare, dupã care apoi se aștepta ordinele și mësurile de acțiune pentru tótã oștirea.

Se aflañ în lagõrul de la Trian n'șce Romãni

capabili de cele mai strălucite fapte, o mai repetăm.

În sala consiliului, românii militari în plină uniformă, cu mâna pe spadă și cu focul în inimă, vorbeau fie-care arătându-și părerea, având deopotrivă dreptul a delibera în această mare chestiune.

Magherul, părăsit cum ȕiserăm de membri Locotenentei domnesci, rămânând singur guvernatoru, sau dictatore, în acele câte-va ȕile, pe cele cinci județe Oltene, președa consiliul oficerilor ascultând cuvintele fie căruia, și din ideile fie căruia și le forma pe a le sale, cu care voia să se decidă mișcarea operațiunei. Eată ce fel se exprimă un veteran român rezemându-se pe spada sa și care ceru parola în consiliu.

Acesta era colonelul artileriei, pe care ordinul căimăcămii îl ajunsese la Pitești, pe când artileria și cavaleria mergea în lagăr, și el refusase d'a-l asculta.

— Domnilor, țera ne este călcată! Revoluțiunea noastră care n'avu de scop de cât consolidarea naționale prin reforme în legi, se desprețuesce astă-ȕi de străini care n'avură nici de cum dreptul d'a se amesteca și a interveni cu mâna armată. Uă-dată lucrurile ajunse aci, uă-dată că națiunea este călcată, fapta sa desprețuită, populus persecutat și batjocurit, precum se întemplantă în Bucuresci, credința mea este că Dumneȕeul părinților noștri nu ne va părăsi, noi cată să ne batem, să ne facem datoria de Români!..

Uă altă voce s'auđi mai din fundul localului. Cel ce vorbea era un bărbat mititeluțu de statură; acesta era capul cavaleriei în gradu de colonel.

— Bine, să ne batem cu Turci, consimțim toți, dar nu și cu Muscali; va fi prea mult doi inemici ca acestia puternici pentru noi.

— Domnule Colonel, ȃce veteranul care era egală la gradu cu acesta, tot perduți suntem și așa și altminteri, daca vom suferi să trecă peste noi rușinea că am stat cu mâinile în sînu. Parerea mea este că tot cela ce intră în țera noastră cu mâna armată, este declarat de inemicul nostru și prin urmare nu trebuie a 'l alege.

Colonelul cavaleriei fu numit de uni alții că e Grecu și partisan al Rușilor.

Un al treilea ceru parola și adăogă.

— Părerea mea ar' fi, cu tótă stima și respectul ce am pentru vorbele D-lui Colonel, să ne uităm să cercetăm mai bine starea lucrurilor în țeră la noi și în afară, mai 'nainte d'a ne pronunța pentru resbel. Avem noi în destule miđlóce? avem noi arme și bani îndestui ca să începem lupta? Pareerea mea ar' fi să nu aprindem un focu pe care apoi să nu fim noi în stare a 'l stinge.

Acesta fu ȃcsat de partisan al căimăcămii și al boiărilor, ce doriau a se desființa lagorul fără conflicte.

La vorbele ofițerului acesta, dintr'ua familie notabile în țeră, se făcu uă murmură înlăuntru precum și afară între militari care ȃceau: — să mergem ne-

greșit să răsbumăm pe frați noștri din Bucuresci!.. și pandurii strigau în gura mare: — mergemă asupra Turcilor! mergemă asupra Turcilor!..

Magherul luă cuvîntul adresându-se către oficerul nobilă.

— Cu tóte acestea cată să facemă ceva pentru spălarea afrontului care ni se aduce patriei, ia audiți cum soldații strigă afară, pandurimea și tótă țera!..

— Dar, continuă oficerul, greutatea este că nu numai pe Turci avemă în fața noastră, cari se mișcară de la Slatina spre Drăgășani, și în curênd vor veni să ne atace, dar avemă și pe Muscali în spate; care de cum călcară hotarul la Focșani, uă colónă dintre ei vine pe sub munte. Pénă mâine póte ei vor fi aici.

Se presintă un Polon, oficeră de geniu, care de uă-dată cu organisarea taberei, el se aflase lângă Magherul, la Rômnică. El era cam suferind de reumatismă, ănsă curagiul și inima lui îi era de leă.

— Domni mei, dize Polonul, d'aca îmi este permis să arăt și părerea mea aici în onorabilul d-vóstră consiliu, ca vechiu militară și ca unul ce am simțit sórtea țerei mele, precum simțiți și D-vóstră sórtea iubitei D-vóstre patrii, încongiurată de atâți inenici, Domnu Maioră obiectă lipsa de arme, de bani și altele, pentru a cerca uă defensare în contra inenicilor care vine să ne atace. Uă națiune, domni mei, și uă națiune care înregistréđă fapte glorióse în trecutu-ă, nu întrébă de aceste lucruri, când este în revoluțiune. Vă temeți de Turci? vă e teamă

de Ruși? Ți-ceți că nu sunt arme? nu puteți ȳnsă dice cę lipsesece și inimă și bărbăția națiunei.

— Nu! nu! respuuseră din curte și pěnă în jos de Câmpul-luī-Traian și pěnă aprópe la Rĳurenī, oști-rea care fu electrisatā de vorbele militaruluī polonū care purta uniforma țerei; nu ne va lipsi inima, vo-ința și bărbăția naționalę pentru fapte mari! adăo-garā ostași Romāni.

Cāt despre Turci, continuă Iablonschi, onorabilul generalū Magherul și D-vóstrā trebuie să ȳ cunós-ceți mai bine. Cāt despre Ruși, Domni mei, și mai ales Ruși care vinū acum pe sub munte, vę rog să 'mī faceți onórea o mi se da voe să comand eū, și vę jur pe Dumneđeū, că sunt sigurū de reușitā. Nu 'mī trebuie de cāt uā parte de armatā, cu locuitorii, și cu puținā artilerie și vę potū încredința că Ruși, casacii ce vinū, nu vor înainta nici de cum. ȳ cunoscū eū, domni mei, am fost de multe ori în cam-panie cu děnși. Dar cāt despre Turci, cum veți găsi și D-vóstrā cu cale, în nisce momente de entusiasmū cum se găsesce oștirea și țera întregę, cređu că în curěnd baionetele Musulmanilor vor intra în měnile soldaților Romāni. În casū de nereușitā într'ua încercare ca acęsta, ne retragemū de ocam-datā în munți, și socotescū că de acolo nu vor putea așalesne a ne desloca.

Ast-fel aū urmat în vechime strămoși dumnévó-strā bărbați cei mai ilustrī, și ei învinsērā pe inemici...

Toți emigrații democrați, domni mei, vor alerga acolo, în ajutorul nostru, nu uitați și aceasta!...

Și terminând Iablonschi discursul său, acest bărbat blond, prelung la chip și cu ochii mari albaștri, privi arătând cu degetul Carpații care se desena cu uă frunte maistósă pe d'asupra Rômnicului.

Aplausele celor mai mulți Români ce erau de acord cu oștirea și cu oficerii ei, făcură a resuna acéstă mônastióră, unde se ținea consiliul.

Colonelul artileriei reluă cuvântul cu óre-care energie, prima condițiune a unui bun oficer, după ce termină oficerul de geniú Polonú :

— Inima mea e atinsă, dice el, sufletul meu este mișcat de vorbele D-lui Iablonschi, și eú asemeni nu potú fi de cât de părerea D-sale. Patria D-lui în adevérú este subjugatá, dar nimeni nu va nega, că uă națiune ce dá semne de viață nu va peri. Patria nóstră se află în cele mai grele condițiuni d'a putea ține un resbelú cu cele doué puteri, énsă noi catá să ne facemú datoria, ca unii ce facemú parte din națiunile care voescú a se emancipa din subjugarea străină și consimțimú cu ideile lor... Afrontul este prea greú care s'aduce patriei nóstre; fapta națiunei este sfâșiátă și desprețuitá de inemici; datoria nóstră este a susține națiunea în drepturile ei, ca unii ce suntemú fii ei, hrăniți, plătiți și priimimú recompense și bine faceri de la dênsa!.. Suntemú Români mai 'nainte de tóte, și Românií aú apărat drepturile lor cu sabia! Nu ne vomú lása astá datá a remânea călcați. Dacă vomú cădea luptându-ne, viitorul va recunósce meritul nostru. Eú dicú: să

trăiască România! și împreună cu toți Români voiți adăoga că Du međeul părinților noștri va fi cu noi!..

Aplausele și strigările se repetau pretutindenii de entusiasmă auđindu-se în tóte părțile: Trăiască România! trăiască bravi ei!..

Magherul ascultând cu luare aminte la cei ce deliberau în chestiunea resbelului, și mai ales el care cunoscea pe Români și pe Turci de la lupta din Băilescă, când generalul Gheșmar ar' fi fost topit cu tot corpul de Rușii ce comanda, daca nu era puternicul ajutoră care îl deteră Români; și mai ales el petrecând în mîntea sa faptele a mai multor căpitani români din secolii trecuți, se decise în fine pentru resbelă, și de acésta auđind óstea se pregătia a l purta în triumfă.

Ėnsă Magherul simți urcându-i-se sângele în capă când se pronunța pentru resbelă, fiind că sciea că inemicii sunt mulți și dintre Români; și el perdu-se timpul nefăcând nici uă pregătire de provisiuni și altele... Cu tóte astea închise ochii și se pronunță.

Consiliul fu terminat, decisiunea fu luată, și armatei se ordonă a se pregăti de un essercii mare și de uă revistă care să precédă diua resbelului.

Oficerii veniră în miđlocal soldaților și le comunicară ordinul generalului, și oștrea tresări voiósă și cu cea mai mare activitate de a se pregăti de uă revistă generală, de essercii cu evoluțiuni și cu focuri de tóte armele.

A doua di oștirea se afla în picioare, câmpiile

dintre Traian și Rîureni erau acoperite cum Țisărămu, și focurile artileriei detună că s'auđi într'ua distanțią depărtată.

Toceai atunci dar Constantin pompierul sosise pe Dealul Negru și ascultă de acolo, împreună cu Sora, femeia care l'însoția pretutindenea, resunetul mărețu al armelor românesce și detunarea cea spăimântătoare a artileriei; de unde junele militară, tot d'a-una mișcat de entusiasm și de curagiu, grăbi precăt îl ertă puterile, d'a veni mai curênd la Rômnică; sosind el abia a treia Ți în Rômnică, fiindă că nu putuse a trece Oltul din causă că tete podurile erau trase pe partea opusă, și numai cu ocasiunea trecerei unui aghentă al consulatului Britanică din Bucuresce, ce mergea în lagoru lui Magheru, putu și el să trecă. Intrând apoi în tîrgul Rômnicului, aci ca un blestemă gâsi uă stare de jeale mai tristă de cât cea de la Bucuresce, de unde el plecase.

Aghentul sus numit aduse uă scrisore lui Magherul, pe care primind-o o cti în auđul tuturilor oficerilor reunți éráși în consiliă, prin care consulul Marei Britanii sciea capilor armatei și lui Magherul, servindu-se cu termini ce mai lingușitori și însînuitori, că pentru binele și fericirea patriei, să desfacă lagorul, o! durere! și să depună armele în numele Sultanului suzeranul Români; că aceasta va fi de un mare bine, adăoga el... Apoi aghentul seă însărcinat cu aducerea scrisorei, se servi earăși cu termenii ce mai aleși d'a ademeni pe oficeri și în-

suși pe Magherul. Oficerii cari ațintaă la căvălării muscălesei bătură în palme...

Magherul lăcrimă și întrebă pe cei-lalți bărbați de arme ce trebuie să facă; și ca cum a fost un farmec, ca cum ar' fi fost uă ursită blestemată, adusă prin epistola aceea și aghentul sus ȃis, majoritatea oficerilor se pronunță pentru consulul care dedea acele consilii.

Un căpitan, care fusese uă dată în societatea lui Deivos, Dănescu și Stărostescu, observase cu ocasiunea consiliului oficerilor ținut în Câmpul-lui Traian, pe când se ȃiuură acele frumoșe discursuri: — Numai să țineți, domnilor, acele ce ȃiceți!.. vorbi el; și unii din oficeri auȃindu-l, îl apostrofaseră cu nisce căutături aspre. Acestia acum formaseră uă majoritate care se ținu de mână cu toți reacționarii din Oltenia...

În acest scurt timp se și făcuse uă preschimbare între căpeteni.

Aghentul sus ȃis trăsese la Râmnicu, și acolo se ținu ult'ul consiliu, unde căți-va bărbați cei ce susțineau resbelul nu fuseră ascultați.

Dumitrescu își frânse spada indignat prea mult aflând ce decisiune a luat consiliul oficerilor armatei, într'uniți la Râmnicu.

Se vede că Sôrtea nu încetase d'a prigoni pe Român; și era dat ca să fie, acest fiu al popoului Romei, și în acéstă ocasiune, umilit și degradat.

Străinilor le stătu în gôtă vedând pe ast popu că ia armele, ca să apere drepturile patriei

sale îngenuchiate. Ei aleseră de instrumentū pe un consul care se dicea a fi amicul ómenilor revoluțiune^{Ta}nei, să 'l facē, puindu-ī dinainte pericolul pēnă la pierderea patriei dacă nu va depune armele și altele multe; și acest populū ce încredu-se puterea sa și didese ascultare unor ómeni deprinși mai mult la vorbe de cât la fapte, fu constrâns d'a asculta; cu alte cuvinte fu desarmat de ómeni sei, de capiī cărora le încredințase puterea...

Pentru că în astă descriere n'avemū de scopū d'a face panigiricul unor ómeni cari nu cunóscemū cum s'ar putea desculpa pentru uă asemenea urmare, și privind revoluțiunea română ca faptă a populului, pentru îmbunătățirea sórtei lui, vomū vorbi numai despre populū care făcea puterea armatei cât și a țerei întregi.

Colonelul, Maiorul și Căpitanul cari erau pentru rebelū numai fuseră ascultați și ei fuseră nevoiți să plece capul.

Uă-dată decisiunea fiind luată precum arătarămū, lagóru de la Traian rămase fără capi, și vorbele acele mari și pompóse se stinseră precum s'ar stinge flacăra de paie, și se risipiră ca un fumū la suflarea unui vîntū.

Nu găsimū ęnsă expresiuni de a descrie starea de plâns și de desperare a soldaților ce li se ordonă d'a se întórcē la Bucuresci, să asculte de nouiī comandantī. Nu avemū expresiuni ca să descriemū îndestul mânia dorobanților și a pandurilor voluntari cari erau siliți a se risipi de la lagóru, și a se duce

pe la casele lor; unde în mijlocul familiilor îi aștepta uă grozavă persecuțiune. Nu putemă arăta îndestul jélea și durerea soldaților veniți din Bucurescî ce aũ fost scăpați din lupta din Dealul-Spiri, plini încă de sângele confrăților căduți și maltratați de străini. Și mai mult încă nu putemă descrie îndestul mēhnirea și nemulțămirea populului care vėdu fapta sa dejucată ca uă comedie. Câmpiile plângėu, munții resunaũ și urlaũ de blesteme; în tóte părțile se vedeau numai lacrimi și descurageare; în tóte părțile, în lungul și în largul țerei era uă agonie... Nuorul terorismului, al persecuțiunei de unũ guvernũ, pe lângă care tot ce este corupțiune se unise, și ajutat mai cu seamă de Muscalii ce veniaũ într'ua mână cu biciul și 'n alta cu regulamentul, cu sclavia și cu tóte păcatele și abusurile, întunecă sórele prin care populațiunea română întrevėdu puține đile speranța de libertate și de fericire pentru viitorũ.

Părăsind dar Magherul cu tot statul sėu tabără de la Traian, plecă, pe cursul Oltului, la hotarũ, d'a trece în Transilvania. Soldații de la granița puseră baionetele întrėnși întrebându-ı că unde se ducũ și ce fel lasă jurămintul care l'aũ fost făcut, de a se lupta și a muri pentru patrie? Cu multă greutate Magherul și cei-lalți oficeri putură să se desfacă de soldații de la granița cari ı ținu cât-va timpũ în locũ dinaintea baionetelor lor.

Generalu comandante austriacũ din Sibiũ, Puchner, trimisese aprópe un escadron de cavalerie dragoni, la Turnu Roșu, când numiți capi ai revoluțiu-

neî române ajunseseră la hotarū, pentru a le face escortă, intrând ei în Transilvania. Se înțelege că cu două intențiuni se făcu acésta: una ca cum pentru a 'i priimi cu onóre, și alta ca cum a 'i avea subt observațiune. Ast-fel dar ómenii revoluțiunei, și mai ales Magherul care se bucura de uă mare popularitate, îngropară cea mai frumósă glorie ce, numai uă epocă ca aceea, ar' fi putut da României cununii, și numele lor să rămâie înscrise cu litera nemurirei, în historie.

A două ȃi, chiar după plecarea Magherului, și sosi Casacii, cari veniaū în numărū de două mii aproape, pe sub munți, avēnd în fruntea lorū, îmbrăcat cu acéstă uniformă, pe fostul Spătarū Costache Ghica, fratele domnitorului Alessandru Ghica, la care alergară toți lingușitorii și ciocoii din Rómnicū.

Turcii ce se mișcaseră de la Slatina și înaintaseră spre Drăgășani, veniră bucuroși și cu mânilé în șolduri, de se aședară în Rómnicū, după desfacerea taberei de la Traian.

Sfărâmămū aci péna cu care ne servirămū de a descrie istoricul acestui evenimentū, și lăsămū numai pe omul populului de a vorbi: pompierul cel nefericit, care s'a luptat, ș'a vērsat sângele de a arăta străinilor că nu se calcă niște sânté drepturi a le unei națiuni, fără a rămânea nepedepsit acel care le calcă...

Acum dar cu peptul numai cicatrice, convalescentū, desperat de cele ce găsi în Rómnicū, daca nu era cu dēnsul acea femeia, acea bună creatură care

tot-d'auna să 'l încurageze și să nu 'l lase a fi prada desperării; perđend mamă, amici și pe frați sei de arme, Constantin negreșit că s'ar fi ucisă ca să scape de uă așa spăimântătoare situație...

Triștă ca și dēnsul, mai mulți cunoscuți înrolați între voluntari din lagörü, îl ajutară și 'l luară cu ei, spre a merge la părinții și consângenii Sorei, împețitei sale, la Novaci în Gorji.

Pandurimea plecând din lagörü, silită a arunca armele ce li se dedese a le Statului, deteră focă depoului de earbă ca să nu se ia de inemică, care făcu uă mare esplosiune.

Cei mai mulți, uniți în cete mari, ne lăsând armele din mână precum lance, coase și pușci, luară calea peste plaiurile Păușescilor și ale Cacovei, care asemenea, către finele lui Septembre, erau desbrăcați de frumusețile lor, și stâncele cele negre, și văile cele posomorite se păreaă așa de triste ca și inimile lor; și plaiurile în locă a resuna de cântecul de bucurie al călătorului, se auđia gemend de plânsetul și bocirea nefericiților cari mergeăă cu capetele plecate în josă...

XVII

Ceea ce lumea luminată numește progresă

— Sânt două-șeci de ani de la revoluție, a-dăogă Constantin adresându-se către cei ce se afla împregiurul lui, ascultând cele ce el narase pēnă aci, și de care tot Mușătoiu fusese mișcat.

Pompierul avea îndestulă energie în espresiunea vorbeii sale pentru ca aușitori sei să 'l înțelégē și să rămâie pătrunși de cele ce le șicea.

— Cum trece timpul! șise Pētru cel ce ședea mai în fruntea adunării; noi toți amă luatū parte atuncī la lagōrul de la Troian, și pe urmă ce trā-serămū, vai de noi! când veni Nichita ispravnicū în Tîrgu-Jiului, — ne aducea ca pe vite și ne închi-dea... Cum se schimbară lucrurile! ce prefacere astăđi! par'că n'a mai fost acei timpī!...

Oprea Ursul întrebă pe fostul pompierū, ai mai fost d'atuncī p'în Bucuresci? mai cunoci pe cine-va?

— După nenorocirea ce avuseiū când perduiū pe astă sântă femeia, Sora, n'am voit să mai vēđū Bucurescii, unde am fost petrecut cu dēnsa șicile mele de fericire pēnă în șiva când perduiū pe mama...

Din întâmplare, acu vre uă câți-va ani trecând pe drumul Giurgiului, am găsit pe Ghiță Iorga cantoneru de șosea.

— Mai trăescū ei mulți dintre militari de atunci, precum uite suntemū și noi în viață? răspunse de dincolo un Ungureanu cu uă căciulă cât tóte ȃilele în capul lui. Acesta era fostul felt-febelū la regimentū ce ne este cunoscut.

— Mulțiamescū lui Dumneȃeu! adăogă mai de lêngă ușă un vînătorū numit Dan, și eū am fost cu pândurii în lagōrul de la Rōmnicū, și eată-mē aci sunt voinicū!...

— Eū vē poftescū nópte bună, ȃise proprietarul de la Gilort, care stătuse cu societatea asta de populū în stână, cu ciobanii la un locū, ca să asculte narațiunea evenimentului sus descris, mai uă ȃi întrégă de véră pēnă se înoptase de tot. El ęnsă a fost mișcat fórtē mult de cele ce auȃise. Din acel momentū el simți că perduse multe din prejudiȃiile sale ruginite, și voia a se conforma cu ideile seculului. Dar el urē în inimă lui pe scerlatani, pe scerlatani în tóte lucrurile, în tóte afacerile, precum și în cele politice a le țereī... Și mai cu seamă prinse uă urē ne'mpăcată în contra perturbatorilor de meserie, în contra intriganȃilor, a spionilor și a cartoforilor...

Nóptea muntele era acoperit de nuorū și mai târȃiū începū a ploa, ceea ce făcu ca toți să se așede în câte un culcușū; sătenī, visitorii, cât și proprietarul de mai sus. Să nu uitămū între alȃi și pe

ună damă favorită a sa numită Arghirița, și Iulia care petrecea nóptea citind la române.

Pompierul de la schitul Lainicilor, petrecu nóptea convorbind cu Ionel, fiitorul consórtie al prea iubitei sale fiice Maria; ear dânsa se dusesese să se repause cu Marica și cu Rosalia, într'un locū de osebit.

Aceste două femei într'una își frământaseră mintea, d'a cunósce ce fel este mai bine să se facă nunta junei împețite. Voiaū a întêlni pentru aceasta negreșit pe un călughêrū bêtrânū de la monastirea Cernădii.

Nóptea dar o petrecură toți cu linisce și fără vise.

A doua ȃi fuseră din noū toți la lucru. — Muntele rêsună de rĂgirea vitelor și de chiuirile ce le dedea mocanii și vînĂtorii de pre stĂnci.

Trecuse uĂ sĂptĂmĂnĂ de cĂnd pĂstorii și visitatorii se aflaseră într'uniți ascultĂnd la acea narațiune, în stĂna din MușĂtoiul, despre amĂnuntele evenimentului din 848.

Muntele se învieușĂ de pregĂtirea unei mĂrețe serbĂtoare ce ei voiaū a face mai 'nainte d'a se scobori cu oile pentru a merge la baltĂ.

SĂrbĂtĂrea nuntei Marii cu Ionel Junele Transilvan, fusese ȃia cea însemnatĂ de bucurie pentru toți, și în care se anunțase cĂ se vor face fel de fel de petreceri și jocuri, care sunt nisce esserciții la locuitorii munteni, precum alergarea, saū încurarea cailor, tragerea cu pușca la semnū, sĂrituri peste

focuri și peste stânci, urcarea pe un brad curățit de ramure, drept și înalt ca un catart de corăbii și alunecos ca cum ar' fi uns; ear cel ce va atinge ținta, cel ce se va arăta triumfător, va câștiga un dar de uă oie, saŭ berbece, și câte uă-dată uă vită mare...

Pentru acéstă ȝi se adunaseră și mai mult lăcuiitori ce sosiseră călări învestiți de serbătore, aducând cu ei plosci pline cu vin, și uă sumă de fecióre întrecându-se care de care mai frumoșe, purtând cununii de flori pe frunte-le, veniră de la stănele învecinate, să salute pe fica pompierului și a danța cu dēnsa în horă, de ȝiua maritagiului ei.

Sórele se înălțase în acea ȝi dimineață mult d'asupra munților; ęnsă nisce groși aburi, rēdicați obicinuit mai în tóte diminețele pe d'asupra văilor, făceaŭ nevēduți munții Oltēțului, care sunt cum am mai ȝis despre rēsărit; ear stéoa ȝilei arătându-se p'ntre neguri, abia târȝiŭ putu a 'și desvăli luminosul ei discŭ la ochii celoră care o priveaŭ de pe Mușătoiul.

Femeile Ungurenilor chiămară vitele pe lângă stâni, ȝicēndu-i fie căreia pe nume; pe care după ce le mulseră, deteră drumul vițeilor ce îi țineaŭ deosebiți închiși; viței și mamele lor scóseră sunete înduioșătore alergând unii către alții.

Ungurencele în ast timpŭ, cu Maria fica pompierului între dēnsele, puneau câte uă mână de făină amestecată cu sare, (un obiceiŭ anticŭ) pe spinarea boilor, pe vaci și pe viței, și vitele întorcēn-

du-se cu grumazul, se lingeau pe spinare de cele ce li se puneau. Aceasta credu ele că este bine pentru dăochi, sau d'a nu se apropia fearele sfășitoare de dăensele, când pascu prin păduri.

Oile mai de dimineață fuseseră mulse la tărle și le pornise încet păscând și ascultând de fluierul păstorilor, tot-d'auna fiind însoțite de asini și de căini.

Muntele ănsă de uă-dată resună de mugirea unu cornu. El anunța sosirea unor noi óspi: nisce vânători prea mulțiamiți de succesu. — Cântarea cornulu s'auđia despre Titvele, în marginea stângă a Mușătoiulu.

Tot uă-dată se arată în pragul stăneii, unde se afla Marica și Rosalia, preocupate de lucru, un călugheru prea bătrănu, mult mai trecut de cât sihas-trul cel de la Lainici.

Acest monachu, cu uă barbă întocmai ca neaua de sub Păpușa, cu uă rasă lungă pănă în pământu și cu un culion învechit pe capu-i, cu nisce imineii groși în picióre, se opri cum ăiserămu, în pragul stăneii. El cerea ospitalitate. ănsă el vorbea fôrte puțin și încet, încât nici nu putea cine-va a'l în-telege ce ăcea pănă îi lua bine seama.

Rosalia mai cu seamă vedându-l, cređu că va fi preutul din Cernădia, tot așa de bătrănu și cu përul alb, precum era acesta. Ea îi ăise să intre. Apoi se grăbiră a'i pune dinainte d'a le mănecării. Bătrănu ședă pe uă laviță și mulțiami femeilor din totă inima pentru ospitalitate ce ele îi oferiră.

Un cartŭ de oră în urmă, sosiră vînătorii sus ȃși, cu vînatură, aceea ce a pus tot Mușătoiul în piciore, alergând fie care să vedă ce este.

Și chiar proprietarul de pe Gilort, cunoscătoru în a le vînătorii, veni ca să vedă ce fel a fost lovit vînatul, și daca triumful repurtat de acel vînătorŭ era un adevărat merit de iscusință.

Vînătorii proprietarului de la Gilort, Dan și Oprea Ursul observară cu multă luare aminte și cunoscură pînă și de câți ani a fost căprioara care o aduseră împușcată.

Constantin, tot în stâna care menționarămu, nu voia nici să vedă cu ochii aceste scene, fiind că traiul seŭ era tot-d'auna cumpătarea; și el, omul care s'a fost luptat în resbelŭ, nici că se mai gîndea la vînătoare, d'a rēdica viața unei viețuitore. Preocupatŭ astă dată numai și numai de fii seî Maria și cu Ionel, prea iubita sa fiică și pețitorul ei; avēndu-î pe unul d'ua parte și pe celălaltŭ de alta, mereŭ vorbea cu dēnșii dāndule consilii despre viitorul și fericirea lor în viață.

Viind earășî împregiurul seŭ unii din cei cari ascultaseră în ȃiua cea de 'nainte, cānd el spusese cu deamēnuntul întēmplările din patru-ȃeci și optŭ, îl rugară a le spune ce fel s'a urmat nefericita pierdere a soției sale, din ce a provenit mōrtea ei?

— Mi este prea durerosŭ d'a'mi aduce aminte despre acea ȃi tristă, ȃiua nefericită a pierderii Sorei, Őngerul meŭ pe ast pāmēntŭ!..

El ēnsă începu a plānge ca un copilŭ, pe care

abia Maria și Ionel putură a' l mai potoli, repetând de multe ori numele mamei sale și al Sorei.

— Ea a murit, ȕise Constantin, lăsându-mi ca uă mângâiere pe Maria, care este tot așa de înțeleptă și tot așa de frumoasă precum era dânsa! Mórtea ei fu întemplată din marea persecuțiune a inamicilor noștri; pentru că toți amă fost persecutați ca unii ce am fost luat parte în revoluțiune. Ordinul căimacamiei era, ca ori unde ne va găsi, după căderea bărbaților ai revoluțiunei, viind la putere fel de fel de ómeni, precum de cei care uciseră pe Vladimirescu la 1821; și în casele nóstre, și în biserici, și la sate și la tîrguri, ȕicea acele ordine, să fimă prinși, legați, bătuti, închiși și globiți pentru că am ascultat de nisce ordine date de guvernul d'atunci din revoluțiune, și pentru că am fost luat parte în armata nóstră românesce... Și pe noi, și pe frații noștri, și pe mamele nóstre, și pe sótele și fi nostri ei îi persecutară; că ȕiceau că cu ast chipă să facă națiunea nici a se mai góndi la revoluțiune. Hei! rătăciții nu sciau că tocmai silnicia și terorismul loră făcea pe ómeni a urê pe tirani și a dori libertatea!...

În ȕiua când mersesemă la biserica din Cernădia, ca să ne legămă dinaintea lui Dumnezeu, prin căsătorie, eă și Sora, ómeni trimiși de cărmuitorul din Tîrgu-Jiului, Nichita, staă la ușa templului, ca să mă rēdice pe mine și pe cumnatul meă. Dar nemetenile nóstre, tot bărbați de inimă și fără teamă de mórte, declarară acelora că numai atuncia ne va

lua ei din biserică, când vor putea trece peste corpurile noastre morți, alt-minteri nici să se încerce că se face vărsare de sânge mare; și așa trimișii cârmuitorului s'aũ retrasũ.

La Cojan ei prădară casa Magherului de tot ce găsiră întrênsa. Pe ómeni ce li se împotiviră 'i-a batjocurit și 'i-a închis prin temnițe, ca pe nisce furi.

Purtarea cea înrăutățită a ómenilor îmbêtrâniți cu păcatele unui regim tiranicũ și depravatũ se aseamănă ca câinele turbat care pênă să 'i vie la capũ măciuca cea din urmă, mușcă cu veninul în dinți, se mușcă pe dênsul rupêndu-și carnea de pe el...

Pe de uă-parté eũ mă aflam în biserică jurând dinaintea lui Dumneđeũ pentru însoțirea nóstră, și pe de alta însuși consângenii mei îmi gătiră miđlóce să părăsescũ țera, căminul părintescũ și pe frați, lăsând pe Sora singură prada lacrimilor și a nefericirei... Am petrecut mai bine de un an în Ardealũ; și când mă întorseiũ, aflaiũ pe Sora pe patũ de zăcere.— Persecuțiunea și deseale spaime, vêđênd pe fratele ei și nemetenile nóstre, că îi ducea ca pe vite la închisóre, îi redicã tótă puterea și 'i derăpâna sănătatea; și eá muri când eũ fuiũ înturnat după pribegirea mea mai mult de un anũ de đile. Cu puțin mai 'nainte ea se făcuse mamă, aducênd la lumină pe Maria, iubita mea fiică. Dumneđeũ îmi trimise tóte încercările cele aspre despărțind pe Sora, prin grabnica ei mórte, de ființa mea. Ea privese acum póte din cerũ pe soțul ei care se nevoesce a întocmi fericirea pentru fiica sa, în ajunul mărțișului.

La mormântarea ei atunci s'a întâmplat un fapt. Cată să 'l ȃicū.

Acel bătrân Musulman ce tot-d'auna avusese pentru mine și pentru dēnsa uă iubire părintescē, venise cu armata turcēscē la Rōmnicū, și d'acolo ȃi a fost lesne a veni la Novaci. El avea un sufletū cu multă compătımire, și purtarea lui era cum nu sunt aȃi mulȃi Crestini.

El plānse vėdēnd pe Sora mōrtă, precum vėduse și pe mama mea, în acea nefericită ȃi pentru toȃi Romāniū...

— Sērmāna Sora! ȃise bătrānul Musulmanū vėdēnd-o aședatā într'un sicriū, plāngēnd-o tōte rudeniile și dusă la mormēntū, precum a fost vėdut pe mama mea.

Ea purta pe fruntea ei rece ca pétra și albă ca ceara, uă curōnă de florī scumpe.

Aci Maria fu pătrunsă de durere privind în istorisirea tatălui ei, de cele ce s'a întâmplat, întocmai spectacolul atingētorū al acelei june femeī care murise la Rānca la stānă.

Cānd fu lāsātă jos în mormēntū, spre a pune pleopa d'asupra sicriului ei, bătrānul observă, că acel capacū cădea rēu pe sicriū, că ȃi mototolea florile de tīrgū, de pe fruntea Sorei. El opri pe înmormēntători; se scoborī cu mare flegmă în lāuntru mormēntului, aședă binișorū aceste florī și puse capacul drept pe sicriū; adăogēnd el că așa trebuie a merge în lumea cee-laltă, fiinȃa iubită cu un suflet curat. El după acēsta ȃmi ȃise de mai multe ori, să părăsescū aceste locuri triste, care pentru mine în-

făciședă numai durere și amărăciune, și să 'l însoțesc, de a merge cu dânsul în părțile Orientului, în vre uă provincie unde nu e persecuțiune... Eū n'am voit să mă depărteđu de locul unde imi sunt înmormentați părinții și Sora... Ali mi a răspuns tot cu flegma lui obicinuită: „Bine băiatu al meu!..“ Și el d'atunci s'a făcut nevedut, ear eū m'am tras din lume la un schit, de unde am eșit ca să împlinesc nisce datorii sante pentru copila mea. Dar cel puțin când asi mai putea afla de el, de acel venerabilu bețrân, cel ce, de și de uă altă credință ca a noastră, el avea inimă mărinimosă și cea mai înfocată care o putem vedea pentru fapte bune!...

Serbătorea păstorilor se și începuse prin detunări de pistoale, cântarea din cavalu ce răsuna din stâncă 'n stâncă, răsunetul cornului de vînătoare și dulcea cântare a fluerului în bărcu. Bêtrânii și junii și femei și feciore eșiseră pe poiana cea verde, în fața stâncelor acoperite de codri, ca să întindă uă horă mare românească, făcend mai ântii a preumbla fedeleșul și plosca cu vin din mână în mână pênă la cel din urmă din óspi. Ei urău de sănătatea junilor împețiti, de sănătatea părinților, a rudeniilor și a tuturilor Românilor de dincóce și dincolo de munți, ca nisce frați ai lor... Și 'n bucuria serbătoréscă ce atinsese inimile tuturilor, după ce se vor petrece aici întrecerile și jocurile, triumful, împărțirea de premii și câte altele, care țin de un obicei anticu al populuui Romei și conservat de Români munteni, ei erau hotărîți a trece, cu juni însurăței, în Transilvania la

comuna Poiana, să celebreze acolo cununile, la căminul părinților lui Ionel, junelui însurățel.

Toți aplaudară și săltară de bucurie că vor merge cu nunta, cu bucuria bătrânului ostaș, părintele feciórei, bucuria junilor împețiți, bucuria ospilor adunați aci Români; să ducă bucuria și voea bună peste hotar, la părinții și frați lor de acolo.

Jocurile și danțul începuseră la cei junți, și óspi și visitatori munților se adunaseră să privească aceste petreceri și bucurii a le populului. Junele Ionel și Maria sta mereu unul lângă altul surișând și privindu-se cu căutături amoróse. Feciórele îngrupate dinaintea mamelor lor, cu buchete de flori în mâni și pe cap, stău vorbind între dênsele cu timiditate și pudoare când erau privite de cei bătrâni și de junți. Copilașii curați la chip, cu perii încêrlionțați și inocenți ca Angeli, alergau pe érbă cu mâinile întinse după fluturi cu aripile d'aurite. Băieții păstorilor aduceau coșulețe cu fructe care cresc p'ntre stânci și dau uă odóre delicioasă, care le înfățișau mamelor și surorilor lor, de ziua reuniunei aci.

Prin urmare vînătorii, boiării, damele și totă societatea din Mușatoiu priveau aceste serbători și petreceri coprinsi de mirare, vedând atât de fericiți pe locuitori danțând și închinând cu ploscile în mâni. Până și acel bătrân călugheru ce venise în ast munte și fusese ospitaliat la stâna de la extremitatea din dreapta, de Rosalia Ungureanca, eși mulțiamind de pâinea și merindele care i le pusese dinainte-î; mulțiamind în numele lui Cristu, și căutând a se re-

pausa ședând pe un trunchiu de copaci, de unde el putea privi mulțimea adunată și răpită pe brațele bucuriei.

Acest monachă putea să atragă atențiune locuitorilor prin espresiunea fisionomiei sale, dar ei toți erau preocupați.

Pompierul se afla tot înlăuntru la stâna unde era ascultat la cele ce el narase pănă aci, și vre uă câți-va bētrâni nu se deslipeau de lângă dēnsul; ei îl țineaū dar înlăuntru în stână...

— Veđi tată, ڊise unul dintre locuitori, după câte amū petrecut în curgere de atâți ani, cum îți dai cu părerea de starea lucrurilor, cum mergū trebile astă-đi?..

— Dragi mei, binele stă în mâna lui Dumneđeū, și voința lui este pentru bine, când omul nădăjduesce și lucrēđe întru dēnsa... Orī și cât după câte cercări le avurămū, după câte le-am suferit noi Românii și întreagă țeara, nimeni nu tăgăduesce că sórele viitorului strălucesce pentru noi din sînul lui Dumneđeū, și cată ca să așteptămū binele ce 'l dorimū... Ęnsă Dumneđeū voesce ca noi să fimū uniți, să fimū toți de una ș'aceeași credință pentru bine; să dămū brațul și să fimū cu toții tari pentru iubita nóstră patrie; — să ajutămū cu toții pentru luminarea poporului, ca să se facē dintrēnsul ceea ce lumea civilisată și luminată numesce progresū...

XVIII

Scene curioase petrecute pe Mușătoiul

Amă fi terminat opul nostru aci. — Dar ca să încheiămă cu ceea ce am începută, continuăm cu solemnitatea și serbătorirea rustică din Mușătoiul, de ocasiunea maritagiului ficeii veteranului cu junele român Transilvăneană, având în scopă de a da lectorului uă idee despre aplecările unei părți a membrilor societății năstre, privind ca într' uă dagherotipie minoritatea societății visitorilor din acest munte, ca să putemă judeca despre aceea care o vedemă pretutindenă la noi...

Eată ce se petrecea mai la uă parte, de către ómenii cari sunt numiți că trăescă de modă, în fața locuitorilor țereană cari se găsiaă precum îi descriserămă.

Vânătorii făcuseră focă în marginea bărcului. Mai multe dame și bărbați se prăjiaă cu spatele pe lângă flacăra.

Jos pe uă scórță așternută, se aflaă trei patru indiviđi ședând cu piciórele încrucișate, cu câte uă grămădie de aură dinnainte-le, și la miđlocul covorului ținând câte-va părechă de cărți, unele usitate. Ei se aflaă așa de preocupați de jocă, și mai ales de

jocul stosului, încât păreau a nu da nici uă importanță la cele ce se petreceau dinaintea stânelor.

Sunt nisece ómenī a căroră reputație e cam în-doelnică, cam echivocă despre felul și miđlócele vieții cum și le procură. Acestia sunt un fel de cavaleri în felul dumnealor; îi află cine-va în tot locul; îi găseci amestecați în tóte și făcênd paradă cu pospóitura D-lor; trecū și de diplomați, și une orī pretind de a pune țeara la cale...

Precum vedeți! și aridicêndu-vě ochiū cāt de sus între clase o să vedeți multe d'al de astea, și puteți judeca în ce stare ne aflămū cu progresul. Aici nu vomū a înțelege numai stosarii de cărți!... Sînt stosari de mai multe feluri la noi!.. Dar să urmămū înainte fie cu orī-cine veți socoti...

Unul dintre jucători brunū, burtosū, și prea original de a face pe cei-lalți tot d'auna a rîde, striga cu tonul seū ilaricū: — Magnatul perde!.. Magnatul perde! — D'aea e magnat, điseră cei-lalți, ca să dea la alții!...

Damele auđind acésta, se grăbiră a scoborī panta cóstei venind în linie de zigzacū, ca să nu obosécă prea tare, și apropiindu-se de arătații jucători întrebară cu multă curiositate: cine câștigă, și cāt perde Magnatul?

Magnatul, ast-fel numit, era un june ce moștenise de la părinți seī uă avere însemnată, și pe care se credea de sigurū că o va perde în curênd...

Eī sunt mai mulți frați, și dintre care unul cel mai micū, a pierdut asemenea în jocul cărților, la Mechadia într'un birtū, uă mie cincī sute de galbeni.

Arghirița, dintre damele ce venise lângă focū, voia prea mult să trecě că e de spiritū și numai puțin de uă Aspasia în frumusețe și în grații. Ea dar începuse ași essersa spiritul în socotéla celui care perdea la jocū.

Iulia, pe care o mai numirăm: uă jună văduvă, fica unui proprietarū renumit de lêngă gura Motru-lui, și care și împrumutase acest nume provisoriu, numai din pasiunea ce o avea cu lectura romanțelor, sciea într'un chipū admirabile a trage cu ochiul unuia din juniī cari juca jos, numit Iorgu.

Iorgu, cu uă talie elegantă, fisionomia regulată, pērul capului castaniu și tot-d'auna înbuclat, căută-tura dulce și nu lipsit de óre-care rutină, de a face pe uă femeie a se orbi ș'a fi subjugată de dēnsul, surīse Iuliei cu acel aerū fermecătorū, încât juna femeie își schimbă fața și 'și lăsă ochiū în jos, ca cum s'ar fi temut de ea însă-și, a nu fi trădată, prin emoțiunea ce o simți în întru-ī.

Dumneđeu scie daca și el simți tot uă aceeași emoțiune precum tînēra văduvă! El fū rēspunse surīdēnd și cu căutătură afirmativă de ochi, ca cum ar' fi voit a o reasigura.

Toți rēspunseră:—Iorgu câștigă! afară numai de Magnatul cel ce sta tăcut și gōnditorū, dar care spuma de turbare...

Se făcuse vîlvă că acesta, jucând tótă nóptea și în acea đī pēnă la tóca popilor, a perdut douē sute de galbeni, și prin urmare a doua đī căuta să plece din Mușatoiu fiind-că nu 'i mai remăsese un banū de cheltuială.

Proprietarul de pe Gilort, cel ce ținea óre-care tonū de uă autoritate, ca unul ce avea casa lui aci; ca cel d'ântēi care a întrodus obiceiul d'a fi véra munțiī populați de visitori; bărbat cu óre-care însemnă-

tate prin un nume notabile alū familiei sale, tată de copii șcl., s'a indignat prea mult aflând că se urmédă nisce ast-fel de despuieri care desmoralisédă poporul, prin essemplu cel rău, în muntele sėu favorit, unde petrece el în tóte verile și multe familii își caută sănătatea cea ruinată de aerul cel contagiosū al orașelor...

Maī ales ascultând cine-va și sciind cu ce greutăți s'a fost luptat țeara, sciind ce datorii are fie ce cetățen, de a da essemple bune pentru salutul și moralitatea publică, ajunge a fi, ca și acela, un neamicū ne'mpăcat în contra celor desmoralisatori...

Afară de asta unde este la noi acea emulațiune sacră pentru progresū la culture, sciințe, asociațiune, comerciū, industrie ect. Cine încurageadă literile, artele și tot felul de luminī când capitalurile care s'ar întrebuiņa în asemenea lucruri, se aruncă de particularii și proprietarii Români în jocuri vicioșe?...

El dar, proprietarul sus ȃis, își puse în capū să pedepséscē nisce ast-fel de urmări, adică abuzul, ȃicēnd și acésta: că cei ce câștigă asemenea bani, cu ast-fel de miȃlóce, apoi îi aruncă neuitându-se și neȃiind nici uă socotélă pe ce; care prin acésta nărăvesce pe speculanți, pe usurierī și altele, din care provine sărăcie, corupțiune și tot felul de miserii desfavorabile națiunei și țerei...

Apoi ca Români, ómenī cu stare, ómenī junī, să nu facē alt ce-va în viața dumnealor, de cât a juca pe aurū pēnă și pe munți, pēnă și pe Mușătoiul, locul

cel de repaus, de plăcere, de sănătate, de essercii șcl.?

Va răspunde cine-va că, proprietarul de la Gi-lort nu era autorizat de nimeni de a priveghia moralitatea publică în acel loc, și că fie-care este solidariu de faptele sale, pe cât timp legile tolerează nisce ast-fel de urmări, și ce îi pasă dumnélui că unul a per-dut spre a se umple posunarele celor care câștigă?.. aũ nu sunt persóne onorabile în societate, al căror merit a fost numai că a știut să câștige sume enorme din cărți?.. nu găsește cine-va în tóte casele acestjocũ? și pênã și pe vapórele ce facũ transportul pe Dunăre câte un Evreũ jucătorũ, care este ținut și hrănit gratis de căpitanũ, numai ca să jóce cărți cu pasagerii, și remâne la agilitatea, la industria sa, d'a câștiga orĩ cât de mult de la contrari sãĩ?...

Acésta, înțelegeți, se ia ca un produsũ al civilisației, după D-lor!...

Spre răspuns, nu ne e cunoscut daca alte motive a făcut pe proprietarul sus đis, d'a lua inițiativa în cele ce se petrecurã; dar declarația sa fu că tocmai de acésta a fost el indignat.

Am arãtat că proprietarul acesta este cam originalũ și îi place a avea óre-care tonũ pe moșie acasă la el, precum și pe munte unde earãși are casã.

Ascultați ce s'a întemplat.

Proprietarul chiãmã la sine pe doi dintre Ungureni cari țineau Mușatoiu în arendã.

Eĩ se presintarã cu căciulele în mână dinaintea lui; pentru că de și acesti ómenĩ nu prea voescũ a scie de nimeni, de cât numai de sub prefectul local, sau póte și de prefectũ, când le trântesce la casele

lor vre uă essecuție de uă despărțire de dorobanți cu oficerul lor, care le mătură și cenușa din vatră mâncându-le totu, după legile constituționale, pentru a aduce la îndeplinire vre un ordin al guvernului, la care ei nu arătaseră supunere mai nainte; totu-și, fiind că ei mai de multe ori dideseră de câte uă nevoe trecend cu oile, viind de la baltă, pe moșiile de lângă Gilort, nu le dedea mâna a se presinta alt-fel dinaintea aceluia.

— Ia spuneți'mi, dize el către cei doi Ungurenî, n'am arvunit eu, astă primă-véră, când voi treceați despre Dunăre pe moșie la mine, a 'mi da cu chirie trei camere din casa făcută de reposatul?... ..Cine șade acum întrênsele?

— Uite, cocóne! răspuse Ion cel plăvițu ca un Rusneacū, vedend că D-ta nu puî pe nimenî să ședē în ele, ca să nu stea deșerte, puserămū noi pe acei trei domni cari aū venit de uă sēptēmână de dīle.

— Nu sciū nimicū! adăogă proprietarul cu un tonū óre cum fermū și prea mult agitat; mie îmi trebuescū casele; noi avurămū vorbă de astă primă-véră pentru ele și am și dat arvună; prin urmare voiū să mutū ómeni mei acolo.

Nu termină acesta și Arghirița care avea drepturi asupra lui: nisce drepturi de rudenie, veni a se plânge, precum uă-dată Iunona se plânse Deului vînturilor, că imperiul seū este ultrageat de navigatorii cari plecaseră de la Ilion, nesocotindū puterea ei în Cartago.

Ast-fel femeia ce fundase un nouă imperiū pe

Mușătoiul, de cochetărie și grații, de care cu adevărat nu fusese lipsită mai de mult, și creștând că nimeni n'o să îi dispute tocmai aci aceste drepturi; dânsa, care prin jocul ei de spirită scia să închișă gura femeilor și bărbaților, aici s'a văduț înfruntată prin uă purtare și răspunsuri de tot grosiere, din partea celor trei jucători de cărți. Ea dar luă într'ua parte pe sus ȡisul proprietarū, și îi spuse cum acestia aū maltratată-o, și că unul dintre ei îi a fost ȡis vorbele cele mai nepoliticóse; ceru negreșit a se face reparație injuriilor ce ea a suferit.

Proprietarul resuci négra sa mustația și posomorí fruntea ascultând-o, dar nu ȡise nimicū.

El urmă a se adresa către cei doi Ungurení cari se aflaū âncă afară pe prispa casei, și adăogă: Atâta vė spuiū, îmi trebuie cele trei camere!..

— Cum scii să faci cocóne!.. fu tot răspunsul care îl deteră ei.

ȡiua dar variase schimbându-se timpul în câteva rânduri, când sóre, când nuorū, care ęnsă nu împedicase danțul și jocurile de serbătorirea țereanilor.

Jucătorii de cărți dar după uă luptă de uă nópte întrégă și a doua ȡi pên' la amiadí, văduřă pe Magnatul cu desăvėřșire pus la cale, cel ce și începu să 'și lege geamantanul ca să se scobóre din munți... Le mai rămăsese ęnsă un june studentū care urmėdă cursu de agronomie în Francia, cel ce viind în țeră de vacanția, se afla și el în Mușătoiul, cu intențiune d'a face cură; ei simțiseră și la acesta că are vre uă câțiva ducați aurū în posunaru-í, și voiaū a'l dichisi

dupre cum le era obiceiul. — Lăsară pentru după masă lucrarea acésta.

Cei trei jucători, nedespărțiți întocmai ca trei crai dela răsărit, meraseră dar obosiți și flămânzi să și restaure puterile la un prânsu gătit din carnea vînatului adus de vîntorul Cocoșu, și a prinde sânge dintr'un minunat vin de la Drinceni, roșu ca para focului, și în urmă a se repausa puțin, pentru ca să pótă, în séra viitoare, din nouă a 'și continua industria.

Pe când dar acestia se regulau cu chipul cel mai deliciosu, făcend a preumbla din mână în mână uă năstrapă de cristalū de culórea vișinei, închinând unul în sănătatea altuia, auđiră de uă-dată, în camera alăturată, nisce chiote și sberături ce resunau ca pe câmpul Bărăganului.

— Ce este? ce este acolo?.. întrebără câteși trei tovarășii, sărind în sus de la masă, afară numai de Iorgu cel ce tocmai atunci avusese timpū a se góndi la biata Iulia, care îi păruse mult patetică și amorósă în acea ȓi.

— Blestemaților! ce căutați voi aci a ne turbura liniștea?.. ȓiseră ei unei grupe de țigani, vîntori și argați cari se aședaseră la focū, în camera alăturată de cea unde era ospéțul, și sberau cât îi lua gura bătend într'uă tobă, bénd rachiū din nisce óle pline și făcend tot felul de neorândueli... Cine v'a chiămat aci blestemaților!... ce este astă mișelie?.. adăogară cei trei inși pré mánioși; periți d'aci, sau vė spargemū capul!!.

Lăpădatul, ast-fel se numia argatul ce ținea uă

tobă acățată la șoldu, în care bătea mereu cu un reteveiu de bradū pēnă o sparse, și într'ua mână țind ua ólă cu rachiū, dând ochii peste capū; fiind busatū, negru, nepremenit, cu pērul sburlitū lățosū, îndestul de trențărosū la vestminte și fôrte îngroșitorū la vedere, care semăna ca urme remase încă de când cu sclavagiul; el scóse din noū chiotēri împreună cu Dan cel cu cisme roșii cu tustluci, și cu Niță băiatul care era armat de ua măciucă cât tóte ȓilele în mânilē luī; și nici că se uitaū ei la acei domnișori, cari se turburaseră așa de mult și se lăudaū că o să 'i dea afară, și le va sparge capul.

Lumea alergă din tóte părțile; comedia luă nisce proporții de îngrijit; unii din visitatori muntelūi rídeaū, alții începuseră a remânea pe gōndurī. În munte nu este poliție, nu găsesci îndată pe judecătorul de instrucție...

Maltratările și injuriile făcute celor trei indiviđi, din partea celor beți, merseră fôrte departe.

Lăutarul și chefuiitorii trecură și în camera de ospēțū a celor trei. Cine ar' fi cutezat să 'i dea afară? — Intrară d'aci și în a treia cameră; — masa a fost răsturnată și vinul vărsat pe josū... Cei căroră li se juca comedia, nu și găsiaū loc fugind în camerile din extremitatea opusă, dar ș'acolo fuseră urmăriți. Lăpădatul sbera ca un turbat; Dan era mort de bētū făcēnd escesurī ce nu se spune; Niță nu lăsa ciomagul din mână.

Proprietarul de la Gilort, în timpul acesta, sta nemișcat ca ua stâncă pe pragul casei, și își resucia mustața, declarând că are ua sută de focurī la pușca

sa cea prusiană cu două țevi, și că cine va pofti să îndrăsniască a 'i bate slugile, va avea a face cu dânsul.

Cei trei jucători de stosă, rămâind nemâncăți și pînă în buse pline cu venin, căutară a 'și părăsi locuința într'un chipu foarte tristă, pentru că în tot Mușătoiul nu se mai găsia case neocupate.

Biet Bălășica, uă damă cu suflet bun, i se făcuse milă de dênși și 'i învită să se repause un minut în casa ei, pînă va trece vijelia, și chiar le offeri și masă.

Iorgul ênsă, preocupat mai mult de patetica Iulia și de rușinea ce o a fost pățit, uită că este chiămat în casa unei persóne de bună condițiune, și merse cum se găsia, adică numai în vestă și cu cămașa, care acésta a nemulțiamit prea mult pe sus șa.

Buna cuviință, șise dómna în sine, nu trebuie uitată oră unde, și oră și când. Ea depărtă din acea cameră pe institutórea ficei sale ce o avea cu sine, și pe fica sa în etate ca de 16 ani.

Acel dintre jucători, despre care vorbirămă: ócheșu, și care provoca tot-d'auna rîsul spectatorilor, devenise un tigru.

Se pretindea că el avea uă forță de Hercule, și că daca nu ș'a rěsbunat asupra proprietarului Gilorțean, de afrontul ce a suferit, a fost óre-care considerațiunî: că avusese și el încurcăturē cu uă proprietate a sa, nu departe de aceluî de mai sus.

Trăsnea și fulgera, ênsă în inima sa, și nu putea să

se astâmpere, căutând să 'și verse focul pe cine-va, pe orî-cine 'i ar' fi eșit înainte.

Vădu pe Ungurenii ce se strânseseră de p'înprejură, cari se uitaă și rēdeaă.

-- Eî bine, blestemaților! veți plăti voi pagubele nōstre și rușinea ce o pățiramă, dîse acela Ungurenilor; și mai ântîi nu veți mai vedea un ban de la noi pe cât vē datorimă cheltuiala la stăună.

Cheltuiala acelora la stăni se urca la vre uă câți-va galbeni.

Ungurenii cari mai bucuroși ș'ar perde dîlele de cât baniî, alergară și puseră mâna pe ciomege, spre a 'și face îndestulare. Se înarmaseră dintr'asta și alții din spectatori vădēnd că comedia va ajunge una din tragediile seriōse.

Mușătoiul pentru a triumfa în acea dî de strălucire căta să represinte fel de fel de scene...

Cel aprins de mânia și care trimitea fulgere de injuriî pe capul Ungurenilor, ca unî ce sunt datori să apere cauza camarașilor lui, ca nisce arendași ce sunt eî acolo, și cari le ia bani pentru cel mai mică lucru, și că eî aū fost complici înțeleși cu sus dîsul proprietarū, d'a'î maltrata atacāndu-le onōrea ș'a le viola domiciliul, crimă grea în regimul conștituționale, eși cu un revolverū cu șése focuri în mână, cu care sfidă pe toți la bătaie.

Dar Ungurenii neînțelegēnd de vorbe așa multe și de acea pușculiță cu tōte trāsnetele cu care fî amenință, se repeșiră la ciomegele de pe la stăni: un lucru obicînuit pe românesce!.

În adevărul focurile începură a ploa din revolver care merseră în vîntu fără a lovi pe nimeni; dar Ungurenii nici una nici alta și răsturnaseră la pămîntu pe adversaru lor care îl țineu ghemuit sub genuchi. Săriră dar și cei din pregiură, de a domoli furia acestora și a scôte din mînilor pe cel căduț. Ciomegile ănsă începuseră a lovi unele în altele; p'aci era să se întempe să fie câte-va mîni frînte, și câte-va capete sparte, și lucru ar' fi ajuns foarte departe daca, ca uă minune, nu se arăta un om în mijlocul lor cel ce prin cuvîntarea sa și aerul seü imposant, cu un vestmîntu modestu, dar cu vorbe și cu esemple sănătose, n'ar fi adus pacea și înțelegerea între aprinșii adversari de aci.

Ciomegele atunci se lăsaseră în josu din mînilor Ungurenilor, dar înjuriile nu încetaseră, care era să aprindă din nouă lupta, adică să mai facă uă serbătore.

Coci din mici lucruri se potu ivi întemplări mari!..

Cel al treilea care a suferit și mai mult batjocura și insulta argașilor beți, căuta să înșelede un calu spre a merge ca să aducă pe sub prefectu și pe primarul de Novaci, ca să constate delictul la fața loculu, ănsă uă ploie cu torente îl împedica în acea di.

Eată ce le vorbi omul a căruia espresiune, și 'n această împregiurare, avu puterea uraganulu pentru dênșii; și brașul seü, tare ca uă stîncă de pîtră,

putu a 'i despărți și a 'i face să arunce ciomegile din mâni:

„Pace Români! nu vă sfâșiați! nu vă uci-deți între voi pentru nimicuri!.. Omul se armăde în contra férei, în contra călcătorului străin în țeră; pentru căminul filor ș'al părinților seî!.. Pace fra-ților! Pace iubiți Români!..“

Și acest omă vestmîntat într'uaă modestă rasă de preută, capul seă învêlit cu uă căciulă de mō-năstire țesută, picióarele sale încălțate într'uaă încăl-țăminte ordinară, dar călcătura lui era înfiptă ca a soldatului în câmpul de bătălie, ochiul seă agerū c'al unui Apostolū; fruntea sa vestejită și făcênd multe crețuri, era âncō redicată și senină, deprinsă a desprețui mórtea; dar sufletul seă tēnerū âncō, deprins a vedea pe Dumneđeū în fapte virtóse și în dreptate; acest omă a fost ascultat.

Dintre toți, jucătorii aū remas rușinați, și ei aū plecat mai ântfi din munte!..

Și acest omă care făcuse a înjuga mânia și res-bunarea în inimile celor cari se sfădeaū, cel ce fu înbrățișat cu cordialitate, priimit, aclamat, chiămat și ascultat în tóte consiliile păstorilor, fu părintele Mariei, și care, precât timpū se petrecuse afară nu-mai bucurie și serbătórea păstorilor, nu eșise din stână.

D'aci bărbatul revoluțiunei din 848, se uită împre-giurū să vedē pe visitori și populus care 'l cunoscea.

Ochiul seă ênsă, ca al aculei din stâncele Pa-rengului, veđu de departe pe străinul călugherū cel os-

pătat la una din stâne... Merse la el să 'l întrebe cum se numește, unde îi este închinată metania și în ce locă călătorește.

— Mă numesc Ambrosie, răspunde monachul fratelui și sichastrului de la Lainici, care se apropiase de dânsul cu multă politețe să 'i vorbescă; mă găsesc așezat la schitul Cheia în munți.

Constantin auzind aceste câte-va vorbe din gura monachului străin, rămâne uimit și par'că nu da încredere auzului și vederii sale...

— Nu cum-va, cinstite părinte! îmi ești cunoscut? pare-mi-se după vorbă că...

— Se póte, respunse monachul, sunt ănsă cincisprezece ani de când am îmbrățișat această viață, de când am și trecut la credința Cristianilor.

— Pentru numele lui Dumnezeu! nu m'ei înșel?.. ce fericită întâmplare, bătrânule prietene, să te mai revădă?..

— Iisus Christu, a voit acésta, ca mai 'nainte d'a mă sfârși din viață, să îmbrățiședă eară pe băiatu al meu care 'l-am ținut în brațele mele când era pruncu. Ce cauți aici? ce faci?... Te vedă, ești ca și mine?..

— Oh! Dumnezeu! esclamă cestă-laltă, tu ai însoțit pe mama mea până la mormântu și te ai scoborît în al Sorei, în minutul când era să tragă pământul peste dânsa!.. Bine te mai revădă bunule tată! Te îmbrățiședă din totă inima! Te îmbrățiședă!..

Ei se îmbrățișară cu căldură ca doi amici bătrâni. Monachul îi vorbi cu ochii plini de lacrimi:

— De și cu numele mă arătam de uă altă cre-

dință, dar inima mea a fost tot-d'auna de Crestian. Cristu să fie lăudat!.. Prieteni mei cei de aproape erau Crestianî și eu î-am iubit. Fapta lor cea bună, sântul prieteșugă și sântenia recunoscinței a ținut în mine locul unui templu. Eă dar m'am închinat bisericeii lui Cristu, ne mai remăind nimeni dintre ómenii buni mei prieteni...

Nu, respunde Constantin, mai sunt cine să te iubescă ca pe un tată!.. așteptă!..

Și Constantin înbrățișând pe bătrânul monachă, transportat de bucurie, alergă iute să chiăme pe Ionel și pe Maria și pe toți locuitorii pênă la copilă de care atunci resuna munții, a î aduce dinaintea astui străin pe care întemplarea, saă drumul seă într'adins, îl făcuse să ajungă pênă aici.

Ei cunosceaă, juni și bētrâni, din narațiunea pompierului, pe Ali, acuma Creștină.

FINE.

TABLA DE MATERII.

Capitul	Pagina.
I. Plaiul și comuna Novacii	5
II. Muntele Mușatoiu	12
III. Maria	26
IV. Patria reclamă concursul nostru.	38
V. Petrecerea publicului sub Cotröcenii	58
VI. Vodă Bibescu și Ministru Vilara	76
VII. Proclamarea Constituțiunei în România	94
VIII. Jurământul dela 16 și reacția de la 19 Iunie.	112
IX. Arestați și unul și altul, cei doi capi ai armatei	129
X. Deivos promite că chiar cădënd Guvernul, el nu va abate stindardul revoluțiunei la Comisia de Negru	140
XI. Căimăcămia ține numai 24 de ore, și cade	159
VII. Armata turcă intră pe la Giurgiu. — So- leiman Pașa și Locotenența Domnă- că. — Banchetul. — Fuad și Duhamel	183
XIII. Turcii la porțile Bucurescilor, nu țin nici ună relațiune cu Guvernul Locotenenței	200
XIV. Lupta pompierilor în Délul-Spiri	218
XV. Sörtea familiei militarului Român	233
XVI. Desfacerea lagörului din Câmpu lui-Traian	254
XVII. Ceea ce lumea luminată numesce progresü	277
XVIII. Scene curiose petrecute pe Mușatoiu	289

VERIFICAT
2007

BIBLIOTECA
CENTRALÄ

VERIFICAT